

Munich Personal RePEc Archive

Final Report of the Expert Opinion: Type of Supported Projects under RPOWP in the Context of Ongoing Economic Changes

Plawgo, Bogusław and Klimczuk-Kochańska, Magdalena and
Ciborowski, Robert and Szpak, Andrzej and Citkowski,
Mariusz and Stypułkowski, Wojciech and Oryszczyszyn,
Radosław and Gurba, Ewa and Toczyłowska, Katarzyna

2009

Online at <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/84978/>

MPRA Paper No. 84978, posted 18 Mar 2018 07:33 UTC

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

EKSPERTYZA

„RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”

Zlecający ekspertyzę

Instytucja Zarządzająca Regionalnym Programem Operacyjnym
Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013

Wykonawca

Konsorcjum
Uniwersytet w Białymstoku Wydział Ekonomii i Zarządzania
i
Białostocka Fundacja Kształcenia Kadr

Białystok, dnia 15 czerwca 2009

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Ekspertyza pn.: „Rodzaj wspieranych projektów w ramach RPOWP w kontekście zachodzących zmian gospodarczych” została zrealizowana na zamówienie Instytucji Zarządzającej Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013.

Zgodnie z umową podpisaną dnia 20 kwietnia 2009 r. pomiędzy: Województwem Podlaskim a konsorcjum Białostockiej Fundacji Kształcenia Kadr oraz Uniwersytetu w Białymstoku Wydział Ekonomii i Zarządzania, w terminie do dnia 15 czerwca 2009 r. Wykonawca zobowiązany był do przedstawienia raportu końcowego.

Ekspertyza zawiera następujące części:

1. Streszczenie raportu (w wersji polskiej i angielskiej);
2. Spis treści;
3. Wprowadzenie;
4. Opis metodologii ekspertyzy;
5. Opis wyników ekspertyzy;
6. Wnioski i zhierarchizowane rekomendacje;
7. Aneksy zawierające zestawienia danych oraz źródeł informacji wykorzystywanych w ekspertyzie.

W skład zespołu projektowego weszli:

- Kierownik projektu – prof. dr hab. Bogusław Pławgo,
- Ekspert z zakresu innowacyjności – prof. dr hab. Robert W. Ciborowski,
- Ekspert z zakresu infrastruktury opieki zdrowotnej – prof. dr hab. Andrzej Szpak,
- Koordynator ds. Desk Research – dr Magdalena Klimczuk,
- Asystent ds. Desk Research – mgr Mariusz Citkowski,
- Asystent ds. Desk Research – mgr Wojciech Stypułkowski,
- Koordynator ds. badań – mgr Radosław Oryszczyszyn,
- Asystent ds. badań jakościowych – mgr Ewa Gurba,
- Asystent ds. badań ilościowych – mgr Katarzyna Toczyłowska
- inni asystenci projektu oraz pracownicy administracyjni.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

STRESZCZENIE

Prezentowana ekspertyza pn.: „Rodzaj wspieranych projektów w ramach RPOWP w kontekście zachodzących zmian gospodarczych” została zrealizowana na zamówienie Instytucji Zarządzającej Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013. Wykonawcą projektu było konsorcjum Białostockiej Fundacji Kształcenia Kadr oraz Uniwersytetu w Białymstoku Wydział Ekonomii i Zarządzania. Prace nad przygotowaniem ekspertyzy rozpoczęto 20 kwietnia 2009 roku, a zakończono 15 czerwca 2009 roku.

Głównym celem projektu było udzielenie odpowiedzi na pytanie: **jakiego rodzaju projekty należy promować w ramach RPOWP, mając na uwadze możliwość realizacji podobnych przedsięwzięć w ramach innych programów oraz wskazanie typów projektów, które należy preferować ze względu na fakt, iż mogą być ważne z punktu widzenia obecnych warunków rozwoju województwa i sytuacji w globalnej gospodarce.**

W ekspertyzie wykorzystano szereg technik badawczych, takich jak: analiza wtórnych źródeł informacji, analiza ekspercka, badania ankietowe, indywidualne wywiady pogłębione, zogniskowane wywiady grupowe, jak również panel ekspertów, które stały się podstawą do przygotowania rekomendacji w zakresie udzielenia odpowiedzi na szczegółowe pytania badawcze, jakie sformułowano w odniesieniu do wybranych działań Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013.

Pierwszy krok ekspertyzy stanowiła analiza **wtórnych źródeł informacji**. Łącznie w ramach projektu przeprowadzono cztery różne badania typu **Desk Research**. Pierwsze z nich (DR 1.) dotyczyło pytania badawczego 1: Czy w kontekście obecnej sytuacji gospodarczej powinny nastąpić zmiany w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego, w szczególności czy należałoby dokonać przesunięć środków pomiędzy poszczególnymi działaniami lub priorytetami? Zastosowanie tej metody miało na celu zdiagnozowanie obecnej sytuacji w województwie podlaskim, a także pozwoliło na zbadanie dynamiki zmian gospodarczych w województwie. Drugi rodzaj badań Desk Research ze źródeł wtórnych (DR 2.) dotyczył obszaru badawczego z zakresu infrastruktury innowacyjności. W tym przypadku celem wykorzystania danych ze źródeł wtórnych było ustalenie istotnych aspektów funkcjonowania inkubatorów, parków przemysłowych i parków technologicznych oraz innej infrastruktury innowacyjności w kontekście uwarunkowań regionalnych. Została przeprowadzona także analiza projektów z tego zakresu realizowanych w ramach Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej. W trakcie badania zwrócono uwagę na funkcjonujące rodzaje form własności infrastruktury innowacyjnej oraz najlepsze rozwiązania w tym zakresie. Metodę analizy treści dokumentów zastosowano także do badań obszaru dotyczącego targów i misji (DR 3). Celem wykorzystania danych ze źródeł wtórnych było między innymi ustalenie rodzajów instrumentów marketingu terytorialnego oraz wpływu promocji gospodarczej na poprawę atrakcyjności innowacyjnej województwa. Ostatnia analiza dokumentów (DR 4.) służyła ustaleniu optymalnych form wsparcia sektora przedsiębiorstw w województwie podlaskim. Badanie wykazało zalety i wady poszczególnych form wsparcia.

W ramach opracowania zostały przeprowadzone dwie różne **analizy eksperckie**, dotyczące oceny efektywności przedsięwzięć innowacyjnych (AE 1. – wykonana przez prof. Roberta Ciborowskiego z UwB) oraz stanu infrastruktury ochrony zdrowia w województwie podlaskim (AE 2. – wykonana przez prof. Andrzeja Szpaka z UMwB).

EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”

Kolejną metodę badawczą stanowiły **badania ankietowe**. Objęto nimi cztery obszary badawcze: infrastrukturę edukacyjną, infrastrukturę innowacyjności, targi i misje oraz turystykę. Badania te pozwoliły na zebranie danych ilościowych z jednostek samorządu terytorialnego (JST) poziomu gminnego i powiatowego na terenie województwa podlaskiego. Respondentami byli zarówno wójtowie lub starostowie, jak i osoby odpowiedzialne za poszczególne obszary badawcze istotne z punktu widzenia badania. Ankietę badawczą skierowano do wszystkich JST na terenie województwa.

Wykorzystaną metodą badawczą były także **indywidualne wywiady pogłębione**, które zostały podzielone na dwa rodzaje. Celem wywiadów pierwszego rodzaju było ustalenie, jakie są dotychczasowe doświadczenia w zakresie ubiegania się o prowadzenie działalności w postaci inkubatorów, parków oraz centrów. Drugi rodzaj tych badań był poświęcony ustaleniu znaczenia danych branż dla poprawy poziomu konkurencyjności regionu oraz wpływu działań promocyjnych na tworzenie powiązań z potencjalnymi dostawcami i odbiorcami z innych regionów oraz innych krajów.

Przygotowane analizy eksperckie oraz wywiady pogłębione stanowiły podstawę do realizacji następnej metody badawczej, jaką są **zogniskowane wywiady grupowe**. W sumie w ramach ekspertyzy przeprowadzono cztery różne badania typu **Focus Group**. Pogłębione dane o charakterze jakościowym uzyskane dzięki wywiadam fokusowym wykorzystane zostały do właściwej interpretacji wyników badań ze źródeł wtórnych oraz wskazania rekomendacji dotyczących zasadności dokonywania zmian – przesunięć środków pomiędzy poszczególnymi działaniami lub priorytetami w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013.

Dodatkowo przeprowadzony został **panel ekspertów**, który pozwolił na wymianę doświadczeń w zakresie tworzenia infrastruktury innowacyjności w Polsce. Jego celem było poszerzenie wiedzy na temat korzyści wynikających z rozwoju tego rodzaju infrastruktury oraz zachęcenie uczestników panelu do aktywnego zaangażowania w działania ukierunkowane na tworzenie parków, inkubatorów i centrów.

Niniejszy dokument stanowi jednolity materiał składający się z wyników poszczególnych badań, wniosków i zhierarchizowanych rekomendacji. Uzupełnieniem dokumentu są załączniki zawierające szczegółowe wyniki badań oraz zestawienie źródeł informacji wykorzystywanych w ekspertyzie.

Ekspertyza obejmowała dziewięć szczegółowych obszarów badawczych, które zostały poddane analizie i były w znacznym stopniu zdeterminowane postawionymi przez Zlecającego pytaniami badawczymi. Stąd też wśród nich znalazły się: sytuacja gospodarcza regionu; infrastruktura innowacyjności i ocena innowacyjności; infrastruktura targowo-wystawiennicza i misje; infrastruktura: transportowa, edukacyjna, ochrony zdrowia; wsparcie małych i średnich przedsiębiorstw oraz turystyka.

Obszar badawczy 1. Sytuacja gospodarcza regionu. Z przeprowadzonej analizy danych ze źródeł wtórnych wynika, że w ostatnich trzech kwartałach: III i IV 2008 roku oraz I 2009 roku w województwie podlaskim wystąpiły negatywne tendencje w sytuacji gospodarczej. Na tej podstawie zwrócono uwagę, że z punktu widzenia rozwoju województwa w ramach implementacji RPOWP zasadnicze znaczenie posiada przyspieszenie wydatkowania środków, co powinno przyczyniać się do wzrostu popytu inwestycyjnego, a co za tym idzie poprawy sytuacji licznych podmiotów gospodarczych. Mniejsze znaczenie należy w obecnej sytuacji przypisywać próbom przesuwania środków pomiędzy priorytetami, czy działaniami RPOWP. Wydaje się, że takie zmiany nie powinny być dyktowane pogorszeniem koniunktury

EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”

gospodarczej, a raczej działaniem mającym na celu konsekwentne realizowanie przyjętych strategicznych założeń Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013.

Jako rekomendację w tym obszarze badawczym uznano więc przyspieszenie kontraktowania środków z RPOWP i uproszczenie procedur w tym zakresie, co pozwoli na zwiększenie popytu wewnętrznego w regionie. Ponadto, rekomendowane jest niewprowadzanie zmian w strukturze RPOWP, chyba że będą to zmiany związane z poszerzeniem wsparcia działalności przedsiębiorstw.

Obszar badawczy 2. Rodzaj projektów z zakresu infrastruktury innowacyjności: parki, inkubatory, centra. Wyniki badań ankietowych wskazują na niskie zainteresowanie i świadomość gmin w zakresie znajomości istoty, i korzyści wynikających z rozwoju infrastruktury innowacyjności. W celu poprawy tej sytuacji zaproponowano komunikatywne definicje różnych rodzajów infrastruktury innowacyjności wyróżnionych w RPOWP. Ponadto, w odniesieniu do tej kwestii wskazano na konieczność poszerzania wiedzy jednostek samorządu terytorialnego w zakresie łatwych we wdrażaniu form infrastruktury innowacyjności, możliwych do zrealizowania na ich terenie oraz potrzebę poznania korzyści wynikających z istnienia infrastruktury innowacyjności na terenie gmin na bazie dobrych praktyk z innych części kraju (np. seminaria, podręcznik tworzenia infrastruktury innowacyjności, broszury informacyjne). Inne interesujące wnioski z badań dotyczą form własności infrastruktury innowacyjności. Z zestawienia form własności dotyczących parków technologicznych wynika, że najkorzystniejszą formą są spółki prawa handlowego. Niemalże we wszystkich aspektach funkcjonowania takiej infrastruktury spółka prawa handlowego jest w stanie poradzić sobie lepiej niż inni przypuszczalni właściciele. Jeśli chodzi o uczestnictwo w takich inicjatywach ośrodków akademickich, to zauważyć należy, że są one obciążone nie zawsze wystarczająco sprawną administracją uczelnianą, wobec czego czasami mogą nie sprostać zmieniającym się potrzebom rynku i partnerów biznesowych. Wyższą elastyczność organizacyjno-prawną mogą wykazać fundacje i stowarzyszenia. Optymalne jest przy tym łączenie trzech rodzajów partnerów: uczelni, przedsiębiorców i samorządów. Jednakże JST z województwa podlaskiego nie są na to obecnie otwarte, a struktury uczelni wyższych utrudniają elastyczne działania parków, centrów czy inkubatorów. Dlatego należy poszukiwać takich form własności, które pozwolą na znaczący udział podmiotów sektora prywatnego. Wskazane jest, żeby w trakcie kampanii uświadamiających i zachęcających do tworzenia infrastruktury innowacyjności zwracać większą uwagę na znaczenie różnych partnerów w tworzeniu tej infrastruktury i być otwartym na różne formy własności, w tym na własność prywatną. W trakcie badań zidentyfikowano potencjalne obszary, gdzie mogą być realizowane tego rodzaju inwestycje. Rekomenduje się podjęcie rozmów z gminami, szczególnie z tymi, które są aktywne i zauważają możliwości rozwoju infrastruktury innowacyjności na swoim terenie, w celu realizacji takich inwestycji. Są to gminy: Łapy, Siemiatycze, Suchowola, Choroszcz, Narewka, Ciechanowiec, Białystok, Łomża, Czarna Białostocka. Ponadto, zaleca się podjęcie działań w zakresie poszerzenia zasięgu i wzbogacenia inwestycji planowanych w ramach Białostockiego Parku Naukowo-Technologicznego.

Obszar badawczy 3. Ocena efektywności projektów innowacyjnych. Zdaniem zespołu ekspertów problemy przy ocenie efektywności projektów innowacyjnych często związane są z samym rozumieniem pojęcia innowacyjności. Wybór definicji innowacyjności będzie kształtował w znaczącym stopniu zestaw kryteriów służących do oceny poziomu

EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”

innowacyjności składanych projektów. W kryteriach szczegółowych działania 1.4 widać próbę zdefiniowania innowacyjności w oparciu o dwa kryteria: skalę i wiek stosowanych rozwiązań. Rozpatruje się tu skalę w odniesieniu do firmy, regionu, kraju i świata. Takie podejście wydaje się zadowalające i mogłoby być stosowane do pozostałych działań, w których zwraca się uwagę na innowacyjność projektu, w tym w działaniu 1.1: Tworzenie warunków dla rozwoju innowacyjności. Ponadto zwrócono uwagę, że szczególnie ważne w procesach oceny innowacyjnych projektów są cztery aspekty: 1. Jak projekt wkomponowuje się w ogólną strategię regionu?; 2. Czy projekt gwarantuje osiągnięcie przewagi konkurencyjnej?; 3. Czy projekt umożliwi osiągnięcie zjawiska synergii poprzez wykorzystanie posiadanych technologii, zdolności produkcyjnych, zasobów i umiejętności?; 4. Jaki jest finansowy potencjał projektu?

Bazowanie na kryteriach oceny odnoszących się do tych kwestii wydaje się konieczne w procesie wyboru projektów innowacyjnych. Ponadto ważne jest promowanie wkładu własnego. Z punktu widzenia oceny projektów innowacyjnych nie bez znaczenia jest również popieranie idei współpracy, na przykład wspólnego funkcjonowania w ramach struktury klastrów. Wskazane jest też, żeby przedsiębiorstwa zrzeszały się i tworzyły wspólne projekty. Rekomenduje się doprecyzowanie definicji innowacyjności i wprowadzenie oceny poziomów innowacyjności. Jednocześnie należy uwzględnić w kryteriach oceny projektów ich wpływ na budowanie przewagi konkurencyjnej w stosunku do konkurentów spoza regionu. Wnioskodawca zatem powinien wykazać, że realizacja projektu przyczyni się do poprawy pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstwa w stosunku do konkurentów spoza regionu.

Obszar badawczy 4. Targi i misje. W tym obszarze zwrócono szczególną uwagę na potrzebę zbudowanie jednego centrum targowo-wystawienniczego w województwie podlaskim. Jednak wielkość kwoty przewidzianej na to działanie oraz aktualne trudności związane z dostępnością komunikacyjną województwa sprawiają, że nie jest to kluczowy kierunek inwestowania. W trakcie badań zauważono także, że specyfika wielu branż, takich jak np. bieliźniarska, nie pozwala na ich regionalną promocję, lecz raczej zasadne jest wspieranie uczestnictwa w targach światowych. W związku z tym rekomenduje się wspieranie organizacji imprez targowo-wystawienniczych, które mają charakter ponadregionalny i związane są z wiodącymi branżami w województwie podlaskim, w tym m.in. targi rolnicze w Szepietowie, Podlaskie Targi Turystyczne. Należałoby też wspierać wyjazdy na misje gospodarcze i targi zagraniczne zorganizowane w ramach szerszej współpracy, np. dla sieci podmiotów – klastrów. Ciekawym rozwiązaniem mogłoby być zapisanie w ramach RPOWP możliwości inwestowania w mobilną infrastrukturę służącą organizacji targów i innych imprez o charakterze wystawienniczym (np. namioty).

Obszar badawczy 5. Infrastruktura transportowa. Istotnym dylematem dotyczącym infrastruktury transportowej jest, czy większą uwagę skupić na wewnętrznej spójności komunikacyjnej regionu, czy też na jego dostępności. W ocenie ekspertów, w kontekście rozwoju województwa należy postawić na większą dostępność do regionu. Budowanie nowych dróg lokalnych przyczynia się raczej do poprawy jakości życia mieszkańców poprzez polepszenie komfortu podróżowania. Natomiast z punktu widzenia zasadniczych celów rozwojowych RPOWP kluczowe znaczenie posiada dostępność komunikacyjna regionu, związana z lotniskiem regionalnym i drogami wojewódzkimi. Stąd też za zasadne uznać należy wsparcie w ramach RPOWP rozwoju tych rodzajów dróg i innego transportu, które przyczynią się do poprawy dostępności do regionu.

Obszar badawczy 6. Infrastruktura edukacyjna. Zespół badawczy na podstawie wyników badań wskazał, że z punktu widzenia wielu potrzeb edukacyjnych ważne jest

EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”

wsparcie infrastruktury edukacyjnej przedszkoli i szkół ponadgimnazjalnych, szczególnie kształcących w poszukiwanych zawodach. Zostało to potwierdzone w wynikach badań ankietowych JST. Jednocześnie gminy i powiaty silnie akcentują potrzebę modernizacji i rozbudowy istniejących budynków. Ważne jest także, zdaniem respondentów, inwestowanie w wyposażenie sprzętowe i pomoce naukowe placówek edukacyjnych. Z punktu widzenia celów RPOWP większe znaczenie w kontekście rozwoju infrastruktury edukacyjnej w województwie mają szkoły ponadgimnazjalne, w tym głównie szkoły zawodowe. Ponadto, jak wskazują wyniki przeprowadzonych analiz rodzajów inwestycji, najważniejsze jest wsparcie finansowe wyposażenia placówek szkolnych, zaś baza lokalowa jest obecnie wystarczająca. Dlatego też rekomenduje się wsparcie szkół ponadgimnazjalnych zawodowych, w tym przede wszystkim należy wyposażać je w nowoczesny sprzęt niezbędny do nauki zawodu. Ponadto wśród kryteriów wyboru projektów powinna być uwzględniona zgodność ze strategią rozwoju i kluczowymi branżami w województwie oraz z potrzebami rynku pracy, czy też wykazanie umiejętności współpracy z przedsiębiorcami na danym terenie.

Obszar badawczy 7. Infrastruktura ochrony zdrowia. Eksperti zwrócili uwagę na specyfikę systemu ochrony zdrowia. Środki uzyskane w ramach RPOWP mają zapewnić podniesienie standardu i dostępności mieszkańców do usług zdrowotnych. Z tego punktu widzenia szczególne znaczenie mają wysoko wyspecjalizowane szpitale wojewódzkie, które są dostępne dla ludności z całego województwa, a nie tylko lokalnie. Aby wydatkowanie środków z RPOWP było efektywne ekonomicznie i społecznie oraz sprzyjało racjonalizacji gospodarki finansowej szpitali proponuje się wśród kryteriów oceny projektów wprowadzić wskaźnik umożliwiający projekcję skutków finansowych niesionych wraz z wnioskowaną inwestycją dla danej jednostki organizacyjnej. Oznacza to, iż należy podać wiarygodne kalkulacje dotyczące przedmiotowej inwestycji. Wnioskodawca powinien wskazać stan *ex ante* jednostki przed realizacją inwestycji oraz kalkulacje *ex post* – tzn. określić wpływ inwestycji na jednostkę. Należy wskazać poziom wykorzystania infrastruktury z zakresu ochrony zdrowia w okresie przedinwestycyjnym (obłożenie, ruch chorych, zakontraktowane środki) oraz zmiany spowodowane inwestycją. Zaproponowano wskaźniki: przyrost pacjentów netto, przyrost wzrostu świadczeń oraz obłożenia infrastruktury netto i przyrost zakontraktowanych punktów netto.

Obszar badawczy 8. Rodzaje wsparcia MSP. Z punktu widzenia poszczególnych przedsiębiorców najbardziej pożądane są bezpośrednie formy wsparcia, szczególnie bezpośrednio dofinansowywanie inwestycji. Przyjmując taki punkt widzenia wskazano w ekspertyzie, że z punktu widzenia interesów całego regionu najbardziej efektywne wydaje się rozwijanie funduszy pożyczkowych, a nie tylko stosowanie dotacji bezpośrednich. Jest to szczególnie ważne w warunkach kryzysu finansowego na świecie. Ponadto zespół ekspertów uznał, że ważnym kryterium przyznawania wsparcia powinien być zasięg działalności podmiotów, ze szczególnym uwzględnieniem wsparcia firm działających ponadregionalnie. Równie ważne jest skupienie się na inwestycjach podmiotów współpracujących z innymi w regionie, np. w ramach klastrów. Ponadto, respondenci uważają, że wsparcie powinno być zróżnicowane ze względu na kluczowe branże. Powinny być wspierane przede wszystkim branże wiodące, a więc branża spożywcza, metalowa, drzewna oraz turystyka. Niemniej jednak należy zwrócić uwagę, że w województwie podlaskim pojawiły się jako przyszłościowe nowe branże nie ujęte jeszcze w strategii rozwoju jako „wiodące”. Można tu wskazać bieliźniarstwo, produkcję jachtów, a nawet i teleinformatykę, branżę sprzętu medycznego, czy nanotechnologię. Niewątpliwie ta dynamiczna sytuacja wymaga weryfikacji pod tym

EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”

względem strategii wojewódzkiej, tak aby słuszny postulat wspierania branż kluczowych mógł być właściwie implementowany.

Wskazano, że nie powinno być przyznawane wsparcie dla firm działających tylko lokalnie. Jeśli wspieranie przedsiębiorców odbywa się poprzez system dotacji to powinno ono obejmować przedsiębiorców działających ponadregionalnie a najlepiej eksporterów. Rekomenduje się więc wspieranie działań mających charakter wsparcia bezpośredniego przedsiębiorstw, przede wszystkim związanych z ułatwianiem dostępu do kapitału zewnętrznego w formie np. funduszy pożyczkowych. Przede wszystkim warto byłoby poprawić dostęp do kapitału dla małych firm, co wymaga dokapitalizowania już istniejących funduszy oraz kierowania zachęt przede wszystkim do jednostek samorządu terytorialnego celem tworzenia nowych funduszy. Ponadto należy premiować współpracę między podmiotami i koncentrować się na kluczowych branżach.

Obszar badawczy 9. Turystyka. Jak wynika z przeprowadzonej analizy, turystyka jest traktowana przez władze samorządowe jako jedna z najważniejszych gałęzi gospodarki badanych gmin i powiatów. Wyniki badań wskazują, że wśród zamierzeń inwestycyjnych respondenci wskazali na: budowę ścieżek rowerowych, bazę okołoturystyczną oraz systemy oznakowania obszarów i atrakcji turystycznych.

Z badań wynika, że samorządy nie przygotowują projektów z zakresu rozwoju turystyki, ponieważ nie mają wystarczającej wiedzy na temat tego, jak skutecznie przygotowywać i wdrażać projekty z tego zakresu, które realnie zapewniłyby napływ zewnętrznych turystów długookresowych. Jednocześnie już zaplanowane przez nie inwestycje mają bardzo luźny związek z celami postawionymi w obszarze Osi priorytetowej III. Charakteryzuje je nastawienie na regionalnego odbiorcę, a nie na turystykę kilkudniową. Konieczne jest wygenerowanie nowych idei, a w ślad za tym wiodących projektów promujących turystykę szczególnie w tych gminach, które mają potencjał turystyczny, jak gmina Augustów, Białowieża, Supraśl, gminy na Suwalszczyźnie, a także Białystok i okolice. W przeciwnym wypadku zasadne stanie się, aby niewykorzystane właściwie środki przesunąć do działania 3.2: Wsparcie inwestycyjne przedsiębiorstw z branży turystycznej na inwestycje w zakresie infrastruktury pobytovej (obiekty infrastruktury turystycznej).

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

SUMMARY

Presented expertise entitled „Types of projects released within ROPPV in the context of economic changes” was completed for the Managing Authority of the Regional Operational Programme for Podlaskie Voivodeship (Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego) for the years 2007-2013. The project was accomplished by the Consortium of Białostocka Fundacja Kształcenia Kadr and the University of Białystok, Faculty of Economics and Management. The expertise was started on 20 April 2009 and finished on 15 June 2009.

The main objective of the project is to answer to the question: **What kind of projects should be promoted within RPOWP, as far as the possibility of realization of similar projects within other programs is concerned, and what types of projects should be preferred with regard to their importance to the development conditions of the region and the situation in global economy?**

The Recommendations are based on various research techniques that were used to prepare the following expertise. They help to answer the question that was raised with regard to the chosen actions of Regional Operational Programme for Podlaskie Voivodeship for the years 2007 – 2013.

The expertise commences with the analyses of the **secondary data sources (desk research)**. Altogether, four different desk researches were done within the project. The first research (DR 1.) concerns question 1. Desk research method was used to identify the present situation of Podlaskie Voivodeship and to scrutinize dynamics of economic changes in the region. The next secondary data research (DR 2.) concerns the innovation infrastructure. The main purpose of using the data, was to identify the qualities of incubators, industrial and technological parks and other types of innovation infrastructure in the context of regional conditions. Another analysis was related to the projects done by the Regional Operational Programme for Eastern Poland. During the research attention was paid to the problem of ownership of the local infrastructure and its best forms. The desk research method was used to examine the problem of fairs and missions again. Secondary data were used to identify the tools of territorial marketing and the influence of economic promotion on the improvement of innovation attractiveness of the Voivodeship. The last desk research (DR 4.) was conducted in order to identify the forms of support for enterprises in Podlaskie Voivodeship. As a result, some advantages and disadvantages of different forms of support have been indicated.

Two experts were commissioned to prepare **expert analyses** in order to estimate the innovation effectiveness of the local ventures (AE 1) and the conditions of health care infrastructure in Podlaskie Voivodeship (AE 2).

The third research method was a **survey**. The survey covers four research fields: education infrastructure, innovation infrastructure, fairs, missions, and tourism. It was possible to collect quantitative data from the offices of territorial self-government units, including municipalities and districts of Podlaskie Voivodeship. The respondents were municipal and district managers and other officials responsible for particular research areas.

Within the expertise two different types of **individual in-depth interviews** were conducted. The main objective of the first-type interviews was to identify the up-to-now experience of municipalities in founding incubators, parks and trade centers. The second research was done to identify the significant branches of business, locations for trade fairs in Podlaskie Voivodeship, and arguments for promoting particular industries and locations.

EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”

The **focus group researches** were based on expert analyses and in-depth interviews. All in all, four different focuses were conducted. The quantitative data acquired, were used for interpreting desk research findings and for making the recommendations. The approval concerns the problem of funds allocation with regard to particular actions and priorities of the Regional Operational Programme for Podlaskie Voivodeship for the years 2007-2013.

The **expert panel** occurred to be a great possibility to exchange experience in creating the innovation infrastructure in Poland. The aim was to extend knowledge of its benefits, further development and encourage the participants to be actively engaged into actions for the sake of parks, incubators and trade centers.

The concluding outcome of the study is the final report. The document is a coherent material depicting the results of various researches, conclusions, and ordered recommendations. The attached appendixes include detailed research findings and the specified sources that were used to prepare the expertise.

The study includes nine research fields. The choice of research fields was determined by the customer (Managing Authority of ROPPV who identified the research questions. For this reason the following research fields were analyzed: economic situation of the region, innovation infrastructure and evaluation of innovations, trade fairs infrastructure and missions, transport infrastructure, education infrastructure, health care infrastructure, support for SMEs and tourism.

Research field 1. Economic situation of the region. The analysis of the secondary data shows a negative trend in economic situation of Podlaskie Voivodeship for the last three quarters: the 3rd and the 4th quarter of the year 2008 and the 1st quarter of the year 2009. The conclusion is that within the ROPPV actions it is important to accelerate the funds spending which will contribute to the increase in investment demand, in result it may lead to better financial conditions of the numerous local enterprises. Therefore, of minor importance is the funds allocation among the priorities or ROPPV actions. The changes should not be dictated by worse economic situation but should consequently follow the tenets of the Regional Operational Programme for Podlaskie Voivodeship for the years 2007-2013.

It is recommended though to accelerate the rate of giving funds within ROPPV and to simplify its procedures in order to increase the internal demand in the region. Moreover, it is suggested not to alter the structure of ROPPV, unless the changes are related to the extension of support for enterprises.

Research field 2. Projects concerning innovation structure: parks, incubators, trade centers. The survey results point up the low interest and awareness of municipalities in relation to benefits of the innovation infrastructure development and its significance. It is necessary to raise territorial self-government units' awareness of different forms of innovation infrastructure and its advantages for the municipalities. The aim can be accomplished by disseminating good practices from other regions of the country (e.g. workshops, a textbook devoted to innovation infrastructure problems, brochures).

Other interesting conclusions of the research concern the problem of the infrastructure ownership. The specifications done for legal park forms shows that the most beneficial form of the ownership is a company. The company is more likely to cope with any arising problems within the infrastructure than any other business form. As for the academic centers participation joining actions like that, it is worth noticing that they are burdened with not flexible enough administration. Hence, they cannot always respond to the dynamic

EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”

needs of the market and their business partners. Foundations and associations seem to have better organizational and legal structures. The most favorable though, is to combine three different units: academic centers, local governments and employers. Unfortunately the territorial self-government units are not ready yet for this kind of cooperation and the academic structures hamper flexible performance of the parks, trade centers and incubators. Therefore, it is recommended to search for such forms of ownership that make private sector participation possible. The promotion campaign (which objective would be to raise awareness and encourage companies and other entities to create the innovation infrastructure) should focus on different partners and be opened to various forms of ownership, including the private sector as well.

During the research potential locations suitable for the innovation infrastructure investments were identified. Therefore it is advisable to contact those municipalities that are active and particularly interested in the possibility of development, such as: Łapy, Siemiatycze, Suchowola, Choroszcz, Narewka, Ciechanowiec, Białystok, Łomża, Czarna Białostocka. Moreover it is recommended to enlarge and concentrate the investments of Technological and Scientific Park in Białystok.

Research field 3. Evaluation of the effectiveness of innovative Projects. In the experts' opinions the problems of evaluation of the effectiveness of innovative projects are caused by incoherence of the notion of innovation itself. The choice of the definition of innovation will affect the criteria used to evaluate the level of innovation in submitted projects. The specific criteria of the action 1.4. show the attempt of defining the innovation in relation to its extent and how old the innovative solutions to be applied are. The extent concerns different levels of innovations related to a company, region, country and the world. This approach seems to be satisfactory and could be used for other types of projects (including the action 1.1. that is creating conditions for the development of innovations). Moreover, there are four aspects particularly important as far as evaluation of the projects is concerned: 1. How does the project correspond to the strategy of the region?, 2. Does the project guarantee achieving competitive advantages? 3. Is it possible to achieve the phenomenon of synergy by using available technologies, production capacity, resources, and skills? 4. What is project's financial potential?

The criteria of evaluation, concerning issues mentioned above seem to be necessary as far as the choice of innovative projects go. The promotion of company's own contribution is important as well. Evaluators should consider whether the company operates in cluster structures. Enterprises should unite and create their own projects. It is recommended to specify the definition of innovation and evaluate of the levels of innovation. Moreover, it is necessary to take into consideration projects' influence on strengthening the competitive advantages of companies in comparison to their opponents beyond the region.

Research field 4. Trade fairs and missions. In the field, special attention was paid to building one trade fair center in Podlaskie Voivodeship. Nevertheless, taking into consideration the planned amount of funds available, and difficulties with the transport net in the Voivodeship, it occurred not to be a crucial direction of investing. Due to a specific character of some industries (e.g. lingerie), regional promotion is not justifiable, on the contrary, it is advisable to support their participation in the world trade fairs. It is recommended to support events of the beyond-the-region feature that are organized for the key regional industries, including agricultural fairs in Szepietowo (Rolnicze Targi w Szepietowie), Tourist fairs in Podlasie (Podlaskie Targi Turystyczne), Building Industry

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Fairs of Technical University of Białystok (Forum Budownictwa Politechniki Białostockiej). It is advisable to support the participation in missions and international fairs of those companies which constitute clusters. An interesting solution would be making an entry within the ROPPV to allow companies to apply for financial support, in order to purchase mobile infrastructure that could be used during the trade fairs and other show events (e.g. pavilions).

Research field 5. Transport infrastructure. The experts unanimously decided that access to the region is far more important than the internal communication cohesion. Building new roads seem to be just an improvement of the comfort of travelling. There is no airport in Podlaskie region and the quality and quantity of main roads of the Voivodeship is severely limited. Therefore, it is necessary to support the development of the main roads and other types of transport infrastructure within RPOWP. Consequently it will add to better accessibility of the region.

Research field 6. Education infrastructure. The research outcomes show that the most important issues, in relation to the educational needs, are kindergartens and vocational schools teaching needed crafts. The same result was obtained after the surveys conducted in territorial self-government units. Simultaneously, municipalities and districts emphasize the necessity of modernization and enlargement of existing buildings. The respondents agreed that investments in equipment and teaching aids are equally important. The objectives of ROPPV concerning the development of education infrastructure focus on secondary schools, mainly including vocational schools and their modern equipment for teaching the skills needed to perform a particular job. Research findings show that financial support to equip schools is the most important, whereas the school premises are sufficient at the moment.

Experts recommend supporting vocational schools and their equipment. Moreover, the selection criteria should comply with a project cohesion, the strategy of development, the key industries, the needs of labour market, and cooperation with other enterprise in the region.

Research field 7. Health care infrastructure. The experts paid attention to a specific character of health care system which operates in a different way than the economic market. ROPPV funds should contribute to accomplishment of its objectives, including the attainment of proper standards of medical services and their availability for the inhabitants. Highly specialized district hospitals, available for people from the whole region, are of vital importance.

An indicator of financial outcomes of planned investments should be one of the evaluation criteria of the projects. It means that it is necessary to present credible investment calculations. Ex-ante condition as well as and ex-post calculations (including influence of the investment) of the applying unit should be submitted. It is necessary to refer to the usage of health care infrastructure for the period before (the number and patients and granted funds) and after the investment. Such indicators as: an increase in the number of patients, services, and granted points (net values) should be considered.

Research field 8. Support for SMEs. From the local businesspersons' point of view direct support is more important, especially additional financing of investments. The expertise shows that for the whole region development the most effective is to develop loan and guarantee funds but not subsidies. It seems to be crucial for companies development, particularly in the context of the world financial crisis. Moreover experts agreed that the scope of company operation is very salient and the enterprises operating beyond the region

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

should be given priority. Equally important is to concentrate the investment support for companies which cooperate with others in the region, within cluster structures.

Moreover, the respondents claim that the support should vary as far as key industries are concerned. Leading industries like food industry, metal industry, wood industry and tourism should be given priority. Apart from mentioned key industries (food industry, mainly milk industry; wood industry - including furniture; and tourism) some new industries of the future are emerging e.g. yacht production, lingerie, medical equipment, information and communication technology as well as nanotechnologies.

Financial support should not be given to enterprises that operate solely on the local market. Subsidies should be granted mainly to beyond-the-region enterprises and preferably exporters. It is recommended to provide companies with the access to external capital in the form of loan and guarantee funds. It is advisable to facilitate access to the capital for small enterprises, capitalize existing funds and encourage territorial self-government units to create new ones. The Strategy of Development for Podlaskie Voivodeship until 2020 should also refer to key industries. The direct and indirect support should be granted to enterprises that are opened to the external markets alike.

Research field 9. Tourism. Tourism occurs to be one of the most important economic branches of the examined municipalities and districts. In the respondents' opinions it is important to invest in cycle lanes, tourist accommodation, tourist facilities as well as tourist attraction and area marking.

The results of the research mentioned above, lead to a conclusion that self-government units do not know how to prepare and implement projects for tourism development. Simultaneously, the investments that have already been planned, do not refer to the objectives of priority axis III. Those investments are directed towards local tourists but ignore the ones from other regions who could become long-term visitors in Podlaskie Voivodeship. Knowledge of investments oriented towards coming tourists should be disseminated among those municipalities that have a strong tourist potential, e.g. Augustów, Białowieża, Supraśl, municipalities in Suwalszczyzna Region, and Białystok. However, if the funds are misused it will be justified to allocate them to be invested in accommodation infrastructure, according to the action 3.2. the investment support for enterprises of tourist industry.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

SPIS TREŚCI

STRESZCZENIE	3
SUMMARY	9
1. WPROWADZENIE	19
1.1 Uzasadnienie badania.....	19
1.2 Cel główny badania.....	20
1.3 Zakres badania i pytania badawcze.....	20
1.4 Kryteria badania.....	22
2. OPIS METODOLOGII EKSPERTYZY	23
2.1 Opis metodologii – wstęp.....	23
2.2 Badania ze źródeł wtórnych	23
2.3 Analiza ekspercka	24
2.4 Badania ankietowe.....	25
2.5 Indywidualne wywiady pogłębione	26
2.6 Zogniskowane wywiady grupowe.....	27
2.7 Panel ekspertów	28
2.8 Podsumowanie.....	29
3. OPIS WYNIKÓW EKSPERTYZY	31
3.1 Sytuacja gospodarcza regionu	31
3.2 Rodzaj projektów z zakresu infrastruktury innowacyjności: parki, inkubatory, centra ...	38
3.3 Ocena efektywności projektów innowacyjnych.....	57
3.4 Targi i misje.....	65
3.5 Infrastruktura transportowa.....	75
3.6 Infrastruktura edukacyjna.....	78
3.7 Infrastruktura ochrony zdrowia.....	86
3.8 Rodzaje wsparcia MSP	90
3.9 Turystyka.....	97
IV. WNIOSKI I ZHIERARCHIZOWANE REKOMENDACJE.....	105
Obszar badawczy 1. Sytuacja gospodarcza regionu	105
Wnioski z badań.....	105
Rekomendacja 1.	106
Rekomendacja 2.	106
Obszar badawczy 2. Rodzaj projektów z zakresu infrastruktury innowacyjności: parki, inkubatory, centra	106
Wnioski z badań 1.....	106
Rekomendacja 1.	107
Rekomendacja 2.	108
Rekomendacja 3.	108
Wnioski z badań 2.....	109
Rekomendacja 4.	109
Wnioski z badań 3.....	109
Rekomendacja 5.	110

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Wnioski z badań 4.....	110
Rekomendacja 6.....	110
Obszar badawczy 3. Ocena efektywności projektów innowacyjnych	110
Wnioski z badań.....	110
Rekomendacja 1.....	111
Rekomendacja 2.....	111
Rekomendacja 3.....	112
Rekomendacja 4.....	112
Obszar badawczy 4. Targi i misje.....	112
Wnioski z badań.....	112
Rekomendacja 1.....	113
Rekomendacja 2.....	113
Rekomendacja 3.....	113
Obszar badawczy 5. Infrastruktura transportowa	113
Wnioski z badań.....	113
Rekomendacja 1.....	113
Obszar badawczy 6. Infrastruktura edukacyjna	114
Wnioski z badań.....	114
Rekomendacja 1.....	114
Rekomendacja 2.....	114
Rekomendacja 3.....	114
Obszar badawczy 7. Infrastruktura ochrony zdrowia	115
Wnioski z badań.....	115
Rekomendacja 1.....	115
Rekomendacja 2.....	116
Obszar badawczy 8. Rodzaje wsparcia MSP	116
Wnioski z badań.....	116
Rekomendacja 1.....	117
Rekomendacja 2.....	117
Rekomendacja 3.....	117
Obszar badawczy 9. Turystyka	117
Wnioski z badań.....	117
Rekomendacja 1.....	118
Rekomendacja 2.....	118
V. LITERATURA.....	119
VI. ZAŁĄCZNIKI	121
Załącznik 1. Badanie dynamiki zmian gospodarczych w województwie na podstawie danych statystycznych	121
1. Wstęp	121
2. Dynamika podmiotów gospodarki narodowej.....	122
3. Nakłady inwestycyjne	123

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

3. Produkcja sprzedana przemysłu.....	124
4. Wyniki finansowe przedsiębiorstw.....	125
5. Zmiana przeciętnego zatrudnienia w sektorze przedsiębiorstw	126
6. Zmiany bezrobocia.....	127
7. Wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw	128
8. Tendencje w wybranych sektorach gospodarki	130
8.1.Przetwórstwo przemysłowe.....	130
8.2 Budownictwo	133
8.4 Handel	135
9. Wnioski i rekomendacje	136
Literatura	140
Załącznik 2. Badanie na temat funkcjonowania parków, inkubatorów i centrów.....	142
1. Wstęp	142
2. Rozwój i innowacyjność regionu	143
2.1 Wpływ parków technologicznych i przemysłowych, inkubatorów i centrów na rozwój regionalny	143
3. Charakterystyka parków i inkubatorów	145
3.1 Podstawowe definicje	145
3.2 Funkcje parków, inkubatorów i centrów.....	150
3.3 Formy własności parków, inkubatorów i centrów.....	157
4. Parki i inkubatory w Polsce wschodniej.....	162
4.1 Rodzaje infrastruktury innowacyjności w Polsce wschodniej	162
4.2 Źródła finansowania parków, inkubatorów i centrów w Polsce wschodniej	166
5. Charakterystyka infrastruktury innowacyjności w województwie podlaskim	168
6. Wnioski i rekomendacje	173
Literatura	176
Strony internetowe	177
Załącznik 3. Badanie organizacji targów i misji.....	178
1. Wstęp	178
2. Promocja gospodarcza jako instrument poprawy atrakcyjności inwestycyjnej województwa	178
2.1 Rodzaje instrumentów marketingu terytorialnego	178
2.2 Istota promocji gospodarczej	181
3. Znaczenie targów dla przedsiębiorstw oraz miast i regionów	182
3.1 Istota targów wystawienniczych	182
3.2 Funkcje targów wystawienniczych	185
3.3 Wpływ targów na rozwój przedsiębiorstw	190
3.4 Wpływ targów na rozwój regionów	194
4. Podlaski rynek targowy na mapie Polski.....	198
4.1 Geograficzna struktura targów na mapie Polski i województwa podlaskiego.....	198
4.2 Możliwości finansowania organizacji targów w województwie podlaskim	206
4.3 Miejsce targów jako instrumentu promocji regionu w planistycznych dokumentach regionalnych.....	212
5. Wnioski i rekomendacje	220
Literatura	221

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Strony internetowe	223
Załącznik 4. Badanie form wsparcia sektora MSP, ich wady i zalety	224
1. Wstęp	224
2. Bariery innowacyjności i konkurencyjności MSP	224
3. Znaczenie wsparcia MSP dla zwiększenia ich konkurencyjności i innowacyjności	229
3.1 Istota wsparcia MSP	232
3.2 Bezpośrednie i pośrednie instrumenty wsparcia MSP	237
4. Praktyczne aspekty wsparcia MSP	245
4.1 Doświadczenia wsparcia MSP w Unii Europejskiej	245
4.2 Doświadczenia wspierania MSP w Polsce	251
5. Wsparcie MSP w województwie podlaskim	258
5.1 Wybrane formy wsparcia MSP	258
4.2 Wsparcie bezpośrednie i pośrednie przedsiębiorstw w województwie podlaskim	266
6. Wnioski i rekomendacje	270
Literatura	272
Strony www	275
Ustawy, traktaty	275
Załącznik 5. Badania z zakresu innowacyjności	276
1. Wstęp	276
2. Warunki oceny ewaluacji projektów innowacyjnych	276
3. Kryteria wykorzystywane w ocenie innowacyjności projektów	287
4. Ocena efektów innowacji	289
5. Ocena efektywności polityki innowacyjnej	292
6. Rezultaty	299
7. Wnioski z systemu oceny projektów innowacyjnych	299
8. Rekomendacje	300
Załącznik 6. Badania z zakresu infrastruktury opieki zdrowotnej	302
1. Wstęp	302
2. Diagnoza ogólnej sytuacji zdrowotnej populacji w województwie podlaskim	302
2.1 Przeciętne dalsze trwanie życia mieszkańca województwa podlaskiego	303
2.2 Główne przyczyny zgonów mieszkańców województwa podlaskiego	305
3. Infrastruktura realizująca potrzeby zdrowotne mieszkańców województwa podlaskiego	316
3.1 Personel opieki zdrowotnej	316
3.2 Baza opieki zdrowotnej w województwie podlaskim	318
4. Realizacja potrzeb zdrowotnych oraz infrastruktura ochrony zdrowia a potrzeby zdrowotne mieszkańców Podlasia na podstawie informacji NFZ	331
5. Stanowisko RPOWP dotyczące rozdziału środków finansowych w obszarze ochrony zdrowia	331
6. Rola infrastruktury i specyfika ochrony zdrowia w Polsce w odniesieniu do realizacji zadań w świetle RPOWP	331
7. Ogólne niektóre kryteria uwzględniane przy realizacji RPOWP w odniesieniu do specyfiki ochrony zdrowia	332
8. Rozszerzenie kręgu osób i instytucji wypracowujących kryteria RPOWP celem akceptacji społecznej i środowiska ochrony zdrowia	333

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

9. Odniesienie decyzji RPOWP do ogólnej sytuacji w kraju w zakresie polityki zdrowotnej.....	334
10. Wnioski	334
11. Rekomendacje	335
Literatura	337
Załącznik 7. Kwestionariusz badawczy	338
Załącznik 8. Pismo przewodnie	341
Załącznik 9. Lista podmiotów samorządu terytorialnego, które wzięły udział w badaniu	342
Załącznik 10. Lista uczestników zogniskowanych wywiadów grupowych	344
Załącznik 11. Lista uczestników panelu ekspertów	348
Załącznik 12. Prezentacja pt. Rola gmin w kształtowaniu infrastruktury innowacyjności	350
Załącznik 13. Prezentacja pt. Panel Ekspertów	356

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

1. WPROWADZENIE

1.1 Uzasadnienie badania

Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013 (RPOWP) ma na celu zmniejszenie różnic społeczno-gospodarczych województwa podlaskiego w stosunku do reszty kraju. Realizuje on zapisy zawarte w Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 roku i jest spójny z kierunkami rozwoju Polski określonymi w Narodowych Strategicznych Ramach Odniesienia 2007-2013, a także ze Strategicznymi Wytycznymi Wspólnoty 2007-2013 i z założeniami odnowionej Strategii Lizbońskiej. Cele i priorytety, określone w RPOWP, umożliwiają realizację projektów infrastrukturalnych oraz projektów wspierających sektor małych i średnich przedsiębiorstw. Ponadto zostały w nim przewidziane działania na rzecz zwiększania innowacyjności, pobudzania przedsiębiorczości i tworzenia miejsc pod inwestycje w regionie, a także rozwoju infrastruktury transportowej i turystyki.

Projekt Programu, zgodnie z zaleceniami unijnymi, został poddany szerokim konsultacjom społecznym, które polegały m.in. na organizacji konferencji regionalnych z udziałem przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego, organizacji pozarządowych, partnerów społecznych i gospodarczych oraz innych instytucji. Program został przyjęty w drodze Uchwały Nr 46/599/07 przez Zarząd Województwa Podlaskiego dnia 9 listopada 2007 r.

Głównym celem RPOWP na lata 2007-2013 jest zwiększenie tempa wzrostu gospodarczego i tworzenie nowych pozarolniczych miejsc pracy przy poszanowaniu i zachowaniu dziedzictwa przyrodniczego oraz kulturowego regionu.

Cele szczegółowe Programu to:

1. Podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej województwa;
2. Podniesienie konkurencyjności podlaskich firm w aspekcie krajowym i międzynarodowym;
3. Rozwój turystyki z wykorzystaniem walorów przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego.

Zmiany gospodarcze zachodzące obecnie na świecie nie pozostają bez wpływu na gospodarkę krajową, jak i regionalną. Stąd za zasadne uznać należy przeprowadzenie analiz związanych z wpływem tej nowej sytuacji na możliwość wspierania projektów przez osie priorytetowe i działania RPOWP.

W celu efektywnej realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013 niezbędne jest zapewnienie, że wsparcie w ramach Programu otrzymają Wnioskodawcy, których projekty będą miały największy wpływ na osiągnięcie celów i wskaźników Programu. Ponadto Instytucja Zarządzająca Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013 (IZ RPOWP) powinna na bieżąco monitorować sytuację w regionalnej gospodarce i w

EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”

miarę konieczności dokonywać zmian w dokumentach programowych. W związku z tym konieczne jest dokonanie analizy skutków kryzysu finansowego dla lokalnej gospodarki.

Mając na uwadze powyższe Instytucja Zarządzająca Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013 przedstawiła zamówienie na wykonanie ekspertyzy pn. „Rodzaj wspieranych projektów w ramach RPOWP w kontekście zachodzących zmian gospodarczych”.

1.2 Cel główny badania

Zgodnie ze szczegółowym opisem zamówienia na wykonanie ekspertyzy, celem badań była odpowiedź na pytanie: **jakiego rodzaju projekty należy promować w ramach RPOWP, mając na uwadze możliwość realizacji podobnych przedsięwzięć w ramach innych programów oraz wskazanie typów projektów, które należy preferować ze względu na fakt, iż mogą być ważne z punktu widzenia obecnych warunków rozwoju województwa i sytuacji w globalnej gospodarce?**

1.3 Zakres badania i pytania badawcze

Ekspertyza dotyczy kierunków wsparcia w ramach RPOWP, które wpływają na rozwój przedsiębiorczości w regionie, w tym przede wszystkim działań 1.1, 1.2, 1.4 i 3.2, na sytuację transportową i dostępność komunikacyjną województwa podlaskiego – Oś priorytetowa II, a także działań 3.1, 6.1 i 6.2. Zgodnie z przedmiotem zamówienia ekspertyza miała udzielić odpowiedzi na pytania i rozwiązać następujące kwestie:

1. Czy w kontekście obecnej sytuacji gospodarczej powinny nastąpić zmiany w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego, w szczególności czy należałoby dokonać przesunięć środków pomiędzy poszczególnymi działaniami lub priorytetami?
2. Jakie powinny być priorytety poszczególnych działań:
 - a. Działanie 1.1 – jakiego rodzaju projekty promować (inkubatory, parki przemysłowe czy technologiczne)? Projekty mogą dotyczyć infrastruktury parków: technologicznych, naukowo-technologicznych, przemysłowych, inkubatorów: technologicznych, przedsiębiorczości oraz centrów: obsługi inwestora, promocji, doskonalenia zawodowego, zaawansowanych technologii, badawczo-rozwojowych, transferu technologii. Czy możliwa jest priorytetyzacja wsparcia wskazanych wyżej podmiotów z punktu widzenia skuteczności realizacji celów RPOWP?
 - b. Czy z uwagi na fakt, iż w ramach Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej realizowanych jest kilka projektów dotyczących przygotowania terenów inwestycyjnych oraz parków przemysłowych można liczyć na kolejne tego typu projekty w naszym województwie?

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

- c. Kto powinien być właścicielem infrastruktury wskazanych wyżej parków, inkubatorów, centrów – uczelnie wyższe, JST czy też podmioty sektora prywatnego?
 - d. Jakie metody oceny efektywności projektów zastosować w odniesieniu do przedsięwzięć innowacyjnych, związanych z rozwojem sfery B+R, aby zapewnić z jednej strony efektywność alokacji środków publicznych, a z drugiej dokonać wyboru projektów o największym potencjale innowacyjnym, które mają szansę znaleźć przełożenie na sytuację regionu?
 - e. Działanie 1.2 – tereny targowo-wystawiennicze. Czy w kontekście bardzo ograniczonej puli środków w ramach przewidzianego infrastrukturalnego przygotowania terenów targowo-wystawienniczych można określić optymalny kierunek wsparcia, tzn. czy powinniśmy wspierać konkretne lokalizacje w przypadku przygotowania terenów targowo-wystawienniczych lub branży kluczowe dla naszego województwa w przypadku wspierania udziału w misjach i imprezach targowo-wystawienniczych (alokacja na tego typu projekty ok. 1 mln euro)?
 - f. Oś priorytetowa II – jakie powinny być priorytety komunikacyjne województwa podlaskiego w kontekście realizacji projektów w ramach POIiŚ?
 - g. Działanie 6.1 – czy wspierać konkretne kierunki lub typ inwestycji? Czy w ramach drugiej transzy środków dla szkół podstawowych, gimnazjalnych i średnich należy wspierać jakieś konkretne obszary?
 - h. Działanie 6.2 – jak finansować służbę zdrowia tak, aby wydatkowanie środków było efektywne, a wydane środki przyczyniły się do trwałej poprawy sytuacji w służbie zdrowia?
3. Jakie działania są kluczowe dla wsparcia sektora przedsiębiorstw w województwie podlaskim? Czy najlepszym rozwiązaniem są dotacje bezpośrednie, czy też inne formy wsparcia?
4. Jakie rodzaje projektów zgłaszanych do działania 3.1 należy traktować priorytetowo z uwagi na wpływ na rozwój turystyczny województwa podlaskiego?

Uzyskane wyniki staną się punktem wyjścia do sformułowania odpowiednich wniosków i rekomendacji oraz przedstawienia propozycji i założeń rozwiązań w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013.

W ekspertyzie zostały wskazane projekty, które należy szczególnie promować w kontekście najefektywniejszego wykorzystania środków z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013 w zmieniającej się sytuacji gospodarczej regionu i kraju.

Ekspertyza odpowiada na pytanie, czy konieczne jest dokonanie zmian w dokumentach programowych.

W celu opracowania trafnych, użytecznych i realnych rekomendacji zostały wykorzystane metody badawcze obejmujące minimum metodologiczne wymagane przez Zamawiającego, jak i inne metody badań zaproponowane przez Wykonawcę.

1.4 Kryteria badania

W pracach nad niniejszą ekspertyzą jako kryterium badawcze przyjęto kryterium użyteczności – określające, w jakim stopniu założenia podane w każdym z badanych działań odpowiadają zidentyfikowanym problemom i obecnym potrzebom w tym zakresie.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

2. OPIS METODOLOGII EKSPERTYZY

2.1 Opis metodologii – wstęp

W ekspertyzie wykorzystano szereg technik badawczych, które stały się podstawą do stworzenia rekomendacji w zakresie udzielenia odpowiedzi na pytania badawcze, jakie sformułowano w odniesieniu do wybranych działań Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013.

Dla osiągnięcia celu badawczego zostały wykorzystane zarówno ilościowe, jak i jakościowe metody badawcze, pozwalające na uzyskanie wiedzy do wskazania projektów, które należy szczególnie promować w kontekście najefektywniejszego wykorzystania środków z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013 w zmieniającej się sytuacji gospodarczej regionu i kraju. Ekspertyza pozwoliła odpowiedzieć na pytanie, czy konieczne jest dokonanie zmian w dokumentach programowych.

Pierwszy krok stanowiły analizy wtórnych źródeł informacji. Kolejnym etapem były badania o charakterze jakościowym, których przeprowadzenie pozwoliło na jakościową ocenę wybranych zagadnień, stanowiących istotę postawionych pytań badawczych. Przeprowadzenie wywiadów pogłębionych oraz sporządzenie zamawianych analiz eksperckich pozwoliło na weryfikację postawionych na etapie badania ze źródeł wtórnych hipotez badawczych. Wśród efektów możliwych do osiągnięcia można wymienić m.in. ustalenie dotychczasowych doświadczeń w zakresie ubiegania się o środki z badanych działań i priorytetów. Przygotowane analizy eksperckie oraz opracowane wywiady pogłębione stanowiły podstawę do realizacji zogniskowanych wywiadów grupowych. Spotkania w grupach fokusowych pozwoliły z kolei na wypracowanie w gronie specjalistów z danej dziedziny rekomendacji co do konieczności dokonania zmian w dokumentach programowych.

Efektem ostatecznym prac jest niniejszy dokument. Dokument ten stanowi jednolity materiał składający się z wyników poszczególnych badań. Zostały w nim przedstawione wyniki badań, wnioski i zhierarchizowane rekomendacje. Uzupełnieniem dokumentu są załączniki zawierające szczegółowe wyniki badań oraz źródła informacji wykorzystywanych w ekspertyzie.

2.2 Badania ze źródeł wtórnych

W rozwiązywaniu problemu badawczego można wykorzystać wtórne źródła informacji. Dane wtórne to takie, które już istnieją, zostały przez kogoś wcześniej zgromadzone, przetworzone i opracowane w formie umożliwiającej korzystanie z nich. Proces ich pozyskania ze względu na ogólną dostępność jest dość szybki, jednak ważne jest wyodrębnienie spośród wielu informacji tylko tych, które są ważne z punktu widzenia analizowanego problemu, dlatego też zastosowano metodę badań ze źródeł wtórnych (ang. Desk Research – badanie gabinetowe).

EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”

Łącznie w ramach projektu przeprowadzono cztery różne badania typu Desk Research.

Pierwsze z nich (DR 1.) dotyczyło pytania badawczego 1. Zastosowanie tej metody miało na celu zdiagnozowanie obecnej sytuacji gospodarczej w województwie podlaskim, jak również pozwoliło na zbadanie dynamiki zmian gospodarczych w województwie. Zostały przeanalizowane najbardziej aktualne dane statystyczne z Urzędu Statystycznego w Białymstoku.

Drugi rodzaj badań ze źródeł wtórnych (DR 2.) dotyczył obszaru badawczego z zakresu infrastruktury innowacyjności. W tym przypadku celem wykorzystania danych ze źródeł wtórnych było ustalenie cech inkubatorów, parków przemysłowych i parków technologicznych oraz pozostałej infrastruktury innowacyjności w kontekście uwarunkowań regionalnych. Przeanalizowano i ustalono, czemu służy tego rodzaju infrastruktura i które rodzaje podmiotów mogą być ważne z punktu widzenia obecnych warunków rozwoju województwa podlaskiego. Została także przeprowadzona analiza w odniesieniu do Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej. W trakcie badania zwrócono uwagę na funkcjonujące rodzaje form własności infrastruktury innowacyjnej oraz najlepsze rozwiązania w tym zakresie.

Metodę analizy treści dokumentów zastosowano także do badań obszaru dotyczącego targów i misji (DR 3). Celem wykorzystania danych ze źródeł wtórnych było między innymi ustalenie rodzajów instrumentów marketingu terytorialnego oraz wpływu promocji gospodarczej na poprawę atrakcyjności inwestycyjnej województwa. Zwrócono uwagę na znaczenie targów i misji dla przedsiębiorstw oraz regionów. Ponadto została dokonana analiza podlaskiego rynku targowego.

Ostatnia analiza dokumentów (DR 4.) służyła ustaleniu optymalnych form wsparcia sektora przedsiębiorstw stosowanych w województwie podlaskim. Badanie miało również na celu wskazanie zalet i wad poszczególnych form wsparcia.

Analiza dokumentów stanowiła pierwszy etap realizacji badania i pozwoliła zespołowi projektowemu zapoznać się z analizowanymi zagadnieniami i zebrać informacje, które zostały następnie wykorzystane do przygotowania scenariusza zaplanowanych badań fokusowych.

Wykonawca przeprowadził analizę różnego rodzaju dokumentów i opracowań, które odnoszą się do każdego z przedstawionych obszarów badawczych. Treść wyników analizy dokumentów została zamieszczona w raporcie jako Załącznik 1., Załącznik 2., Załącznik 3., Załącznik 4. Wykaz dokumentów i opracowań poddanych analizie zamieszczono na końcu każdego z opracowań.

2.3 Analiza ekspercka

Analiza ekspercka polega na przygotowaniu opracowania przez niezależnego eksperta, specjalistę w ocenianej dziedzinie. Opisuje on sytuację dotyczącą danego obszaru badawczego. Na tej podstawie zostaje przez niego wydany osąd o wartości interwencji i jej efektach w danym obszarze. W ten sposób następuje integracja najważniejszych informacji dostępnych na temat danego obszaru badawczego.

EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”

W ramach opracowania zostały zlecone dwie różne analizy eksperckie dotyczące oceny efektywności przedsięwzięć innowacyjności (AE 1.) i stanu infrastruktury ochrony zdrowia w województwie podlaskim (AE 2.). W pierwszym przypadku wykonawcą analizy był ekspert prowadzący badania z zakresu innowacyjności na terenie województwa podlaskiego. To pozwoliło na zdobycie cennych informacji na temat możliwości wspierania przedsięwzięć innowacyjnych, tak by możliwa była poprawa sytuacji w regionie (Załącznik 5.). Zaś ekspertem przygotowującym drugie opracowanie była osoba znająca zagadnienia z zakresu infrastruktury opieki zdrowotnej na terenie województwa podlaskiego, która przygotowała opracowanie na temat stanu i kierunków finansowania służby zdrowia. (Załącznik 6.).

2.4 Badania ankietowe

Badania ankietowe (BA) to badania ilościowe, w których podstawowym narzędziem jest kwestionariusz ankiety pozwalający na zbieranie informacji potrzebnych do realizacji celów badania. Podstawą wszystkich kwestionariuszy ankiet są pytania. Pytania dotyczą faktów, opinii, wiedzy.

Badania ilościowe zostały zastosowane jako metoda badawcza do czterech obszarów badawczych. Kwestionariusz badawczy objął pytania dotyczące: infrastruktury edukacyjnej, infrastruktury innowacyjności, targów i misji oraz turystyki. Badania te pozwoliły na zebranie danych ilościowych z jednostek samorządu terytorialnego (JST) poziomu gminnego i powiatowego na terenie województwa podlaskiego.

Kwestionariusz został przygotowany w wersji elektronicznej (interaktywny formularz w formacie Microsoft Excel) (Załącznik 7.) i rozesłany na adresy e-mail do wszystkich 132 gmin i powiatów województwa podlaskiego. Dodatkowo wystosowano pismo przewodnie w wersji papierowej, skierowane do prezydentów, starostów, burmistrzów i wójtów gmin w województwie podlaskim. Pismo przewodnie zostało załączone do Raportu w formie Załącznika 8.

Respondentami kwestionariusza byli zarówno sami wójtowie lub starostowie, jak i osoby odpowiedzialne za poszczególne obszary badawcze istotne z punktu widzenia badania. Kwestionariusze zostały wysłane do wszystkich jednostek samorządu terytorialnego dnia 13 maja 2009 roku, zaś proces przyjmowania wypełnionych kwestionariuszy trwał do 31 maja 2009 roku. Oznacza to, że jednostki samorządu terytorialnego miały 2,5 tygodnia na wypełnienie i odesłanie kwestionariusza. W okresie tym otrzymano 36 wypełnionych kwestionariuszy badawczych. Oznacza to, że na prośbę o udział w badaniu odpowiedziało 27% zaproszonych jednostek samorządu terytorialnego. Znalazły się wśród nich zarówno gminy wiejskie, wiejsko-miejskie, miejskie, jak i starostwa powiatowe. W badaniu wzięły udział 4 starostwa powiatowe, 25 gmin oraz 7 miast. Reprezentują one wszystkie części województwa podlaskiego, jednak należy ostrożnie podchodzić do uogólnień wyników badania na całe województwo. Listę podmiotów samorządu terytorialnego, które wzięły udział w badaniu zamieszczono w Załączniku 9. niniejszego raportu.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

2.5 Indywidualne wywiady pogłębione

Indywidualne wywiady pogłębione (ang. Individual in-Depth Interviews) stanowią jedną z bardziej popularnych metod badań jakościowych, polegającą na wnikliwej rozmowie z respondentem, której celem jest dotarcie do informacji oraz poszerzenie wiedzy związanej z tematem badania. W trakcie wywiadu indywidualnego zadawane są pytania badawcze o charakterze eksploracyjnym, których celem są próby wyjaśnienia zjawisk, motywacji, postaw oraz zachowań.

Pogłębione wywiady indywidualne były źródłem istotnych informacji i opinii, a także pozwoliły na poznanie zdania osób kluczowych w poszczególnych obszarach badawczych. Stanowiły cenny materiał badawczy do pracy nad rekomendacjami.

Waga i złożoność problemu oraz pozycja respondentów wykluczały zastosowanie w tej części badań narzędzi ilościowych. Niektóre z wywiadów przeprowadzono z wykorzystaniem telefonu (ITI) – (ang. Individual Telephone Interview).

W trakcie przygotowania ekspertyzy zostały sformułowane pytania i zrealizowane dwa różne rodzaje indywidualnych wywiadów pogłębionych.

Celem pierwszego rodzaju indywidualnych wywiadów pogłębionych (IDI/ITI 1.) było ustalenie, jakie są dotychczasowe doświadczenia w zakresie ubiegania się o prowadzenie działalności w postaci inkubatorów, parków, centrów, czy też w działaniu już istniejących inkubatorów, centrów i parków.

Drugi rodzaj tych badań (IDI/ITI 2.) służył ustaleniu znaczenia danych branż dla poprawy poziomu konkurencyjności regionu oraz wpływu działań promocyjnych w postaci targów wystawienniczych na tworzenie powiązań z potencjalnymi dostawcami i odbiorcami z innych regionów oraz innych krajów, do których udają się przedsiębiorcy w ramach misji i imprez targowo-wystawienniczych.

Wywiady pogłębione zostały przeprowadzone w okresie od 15 do 27 maja 2009 roku:

- ITI1. Wydział Rozwoju Miasta, Urząd Miasta Łomża, 15.05.2009, godz. 12.00.
- ITI1. Departament Promocji i Rozwoju Gospodarczego, Urząd Miasta Białystok, 26.05.2009, godz. 9.30.
- ITI1. Augustowskie Centrum Edukacyjne, 19.05.2009, godz. 10.00.
- ITI1. Park Naukowo-Technologiczny Polska-Wschód w Suwałkach, 20.05.2009, godz. 8.00.
- IDI1. Centrum Innowacji i Transferu Technologii Politechniki Białostockiej, 15.05.2009, godz. 13.30.
- IDI1. Podlaska Fundacja Rozwoju Regionalnego, 27.05.2009, godz. 15.00.
- IDI2. Izba Przemysłowo-Handlowa w Białymstoku, 18.05.2009, godz. 13.00.
- IDI2. Podlaski Klub Biznesu, 18.05.2009, godz. 14.00.
- IDI2. Podlaski Klaster Bielizny, 18.05.2009, godz. 11.00.
- IDI2. Naturalnie z Podlasia, 18.05.2009, godz. 14.00.
- IDI2. Izba Rzemiosła i Przedsiębiorczości w Białymstoku, 18.05.2009, godz. 11.00.
- IDI2. Podlaski Związek Pracodawców 18.05.2009, godz. 14.00.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

2.6 Zogniskowane wywiady grupowe

Zogniskowane wywiady grupowe (FGI) są metodą pozwalającą na obserwowanie i wykorzystanie zjawiska dynamiki grupy. Uczestnicy spotkania nie działają w izolacji, lecz wzajemnie się stymulują i inspirują do dyskusji, co podnosi wartość uzyskanych informacji. Zogniskowane wywiady grupowe (FGI) to technika badawcza polegająca na dyskusji grupy respondentów o zbliżonych doświadczeniach, aczkolwiek różniących się wyznaczonymi cechami społeczno-demograficznymi (np. regionem zamieszkania, wielkością miejscowości, z której pochodzą, płcią i wiekiem). Dzięki zastosowaniu metody burzy mózgów badane zagadnienia były szczegółowo omawiane oraz była pobudzana kreatywność uczestników, co umożliwiło uzyskanie ciekawych rozwiązań stawianych problemów.

W ramach ekspertyzy przeprowadzono cztery różne badania fokusowe. Pogłębione dane o charakterze jakościowym uzyskane dzięki FGI wykorzystane zostały do właściwej interpretacji wyników badań Desk Research oraz wskazania rekomendacji dotyczących zasadności dokonywania zmian – przesunięć środków pomiędzy poszczególnymi działaniami lub priorytetami w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013.

Scenariusze zogniskowanego wywiadu grupowego pierwszego (FGI 1) i drugiego (FGI 2.) w pewnym stopniu się nakładały, ponieważ w obu przypadkach wystąpiły pytania dotyczące: sytuacji gospodarczej regionu oraz rodzajów wsparcia MSP. Badanie FGI 1. dotyczyło projektów z zakresu innowacyjności: parków, inkubatorów, centrów, a także oceny efektywności przedsięwzięć innowacyjnych i infrastruktury transportowej.

Obszerna tematyka spotkania fokusowego FGI 1. wynikała ze specyfiki struktury grupy fokusowej. Było to badanie z udziałem przedstawicieli uczelni wyższych, regionalnych ekspertów oraz wybranych osób z Komitetu Monitorującego Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013. Stąd tak szeroka tematyka wywiadu.

Celem trzeciego zogniskowanego wywiadu grupowego (FGI 3.) było ustalenie prawidłowości oceny projektów możliwych do realizacji w ramach działania 6.1 RPOWP. Przeprowadzenie zogniskowanego wywiadu grupowego pozwoliło na właściwą interpretację wyników badań uzyskanych za pomocą badań ankietowych oraz na wypracowanie rekomendacji dotyczących konieczności dokonywania zmian w dokumentach programowych w zakresie kierunków i typu wspieranych inwestycji w ramach drugiej transzy środków dla przedszkoli, szkół podstawowych, gimnazjalnych i średnich.

W ramach zogniskowanego wywiadu grupowego (FGI 4.) sformułowano pytania dotyczące oceny infrastruktury ochrony zdrowia, celem uzupełnienia analizy eksperckiej przez szerszą grupę osób znających specyfikę województwa podlaskiego.

Każda grupa fokusowa prowadzona była według scenariusza zbudowanego w porozumieniu z Zamawiającym. Scenariusz zawierał zagadnienia w formie pytań, które stanowiły podstawę luźnej dyskusji prowadzonej podczas spotkania oraz

EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”

załączniki przekazane lub prezentowane uczestnikom spotkania. Przebieg dyskusji został nagrany za pomocą dyktafonu.

Badania zostały przeprowadzone w okresie od 22 do 25 maja 2009 roku. W FGI wzięły udział w sumie 23 osoby. Wybór uczestników do FGI został dokonany przez Wykonawcę na podstawie listy potencjalnych uczestników zapisanej w Raporcie Metodologicznym po konsultacji z Zamawiającym. Wywiady zostały przeprowadzone w siedzibie Białostockiej Fundacji Kształcenia Kadr w dniach 22, 24 i 25 maja 2009 r. W dniu 22 maja 2009 roku zostały zrealizowane dwa zogniskowane wywiady pogłębione FGI 1. i FGI 4. Pierwszy miał miejsce o godz. 10.00 i wzięło w nim udział 7 osób, zaś na drugim o godz. 13.00 pojawiły się 4 osoby. Dnia 24 maja 2009 roku, o godz. 10.00 miało miejsce spotkanie dotyczące FGI 2., natomiast dnia 25 maja 2009 roku o godz. 10.00 zostało przeprowadzone badanie FGI 3. Zeskanowane listy uczestników spotkania stanowią Załącznik 10.

2.7 Panel ekspertów

Panel ekspertów polega na pozyskaniu od zaproszonych ekspertów informacji dotyczących analizowanej problematyki. W metodzie tej uczestnicy reprezentują opinie różnych grup społecznych i zawodowych. Dyskusja panelowa prowadzona jest przez przewodniczącego zespołu ekspertów, który koordynuje prace prowadzone w ramach spotkania i aktywizuje zespół ekspertów oraz inne zaproszone osoby do udziału w dyskusji. W trakcie posiedzenia panelu ekspertów wykorzystano metodę burzy mózgów.

Przeprowadzona dyskusja panelowa pozwoliła na wymianę doświadczeń w zakresie tworzenia infrastruktury innowacyjności w Polsce. Jej celem było poszerzenie wiedzy na temat korzyści wynikających z rozwoju tego rodzaju infrastruktury oraz zachęcenie uczestników panelu do aktywnego zaangażowania w działania ukierunkowane na tworzenie parków, inkubatorów i centrów.

Panel ekspertów odbył się zgodnie z przyjętym scenariuszem zapisanym w Raporcie Metodologicznym, dnia 1 czerwca 2009 roku, o godz. 11.25 w siedzibie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego. W roli przewodniczącego wystąpił kierownik projektu. Zeskanowana lista uczestników panelu stanowi Załącznik 11. Jako uczestnik dyskusji wystąpił ekspert z innego regionu, który przedstawił dobre praktyki z zakresu rozwoju infrastruktury innowacyjności (dr Krzysztof Zasiadły, przedstawiciel Stowarzyszenia Organizatorów Ośrodków Innowacji i Przedsiębiorczości w Polsce). Ekspert zaprezentował prezentację pt. Rola gmin w kształtowaniu infrastruktury innowacyjności (Załącznik 12.). Następnie po przerwie ok. godz. 12.30 została przedstawiona prezentacja wyników badań *Desk Research* (DR 1.) dotyczących infrastruktury innowacyjności i wyniki badań ankietowych z tego obszaru (Załącznik 13.). Prezentacja ta stanowiła tło do prowadzonej dyskusji panelowej.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

2.8 Podsumowanie

W ramach ekspertyzy przeprowadzono:

- Badania ze źródeł wtórnych (DR): łącznie cztery różne badania ze źródeł wtórnych zależne od rozpatrywanego zagadnienia, w tym DR 1., DR 2., DR 3., DR 4. Przy tym jedno z badań ze źródeł wtórnych (DR 2.) obejmowało obszar badawczy trzech pytań badawczych;
- Analiza ekspercka (AE): łącznie przeprowadzone zostały dwie analizy eksperckie. Różny charakter badanych obszarów nie pozwolił na ich łączenie;
- Badania ankietowe (BA): łącznie wysłano kwestionariusze ankietowe do 132 jednostek samorządu terytorialnego szczebla gminnego i powiatowego z województwa podlaskiego;
- Indywidualne wywiady pogłębione (IDI/ITI): łącznie dwa rodzaje wywiadów pogłębionych. W tym jedno będzie odpowiadać na trzy pytania badawcze (IDI/ITI 1.), zaś drugie na dwa pytania badawcze (IDI/ITI 2.);
- Zogniskowane wywiady grupowe (FGI): łącznie cztery wywiady w grupach 4-8-osobowych FGI 1., FGI 2., FGI 3., FGI 4, przy czym skład poszczególnych grup fokusowych pozwolił na jednoczesne udzielenie odpowiedzi na kilka różnych postawionych pytań badawczych. Pierwszy zogniskowany wywiad grupowy obejmował odpowiedzi na siedem pytań badawczych (FGI 1.). Następna grupa fokusowa pracowała nad rekomendacjami do dwóch pytań badawczych (FGI 2.). FGI 3 stanowił uzupełnienie badań ankietowych w zakresie edukacji zaś FGI 4 stanowił uzupełnienie analizy eksperckiej z zakresu infrastruktury ochrony zdrowia;
- Panel ekspertów (PE): został zrealizowany jeden panel ekspertów, którego uczestnikami byli: przewodniczący panelu, ekspert spoza regionu i dwóch przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego oraz reprezentanci innych instytucji z województwa podlaskiego.

Tabela 1.

Podsumowanie zastosowanych technik badawczych

Lp.	Rodzaje technik badawczych	Badania	Liczba respondentów / wywiadów / badań
1.	Badania ze źródeł wtórnych (DR)	DR 1. Badanie dynamiki zmian gospodarczych DR 2. Badanie funkcjonowania m.in. inkubatorów, parków przemysłowych, parków technologicznych DR 3. Badanie lokalizacji terenów targowo-wystawienniczych i branż	4 badania

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Lp.	Rodzaje technik badawczych	Badania	Liczba respondentów / wywiadów / badań
		kluczowych dla województwa DR 4. Badanie formy wsparcia sektora przedsiębiorstw, ich wady i zalety	
2.	Analiza ekspercka (AE)	AE 1. Badania z zakresu innowacyjności AE 2. Badania z zakresu infrastruktury opieki zdrowotnej	2 analizy
3.	Badania ankietowe (BA)	BA Jednostki samorządu terytorialnego	36 wypełnionych kwestionariuszy (frekwencja 27%)
4.	Indywidualne wywiady pogłębione (IDI/ITI)	IDI/ITI 1. Badanie z udziałem przedstawicieli największych JST zarządzających inkubatorami, parkami, centrami w większych miastach w województwie podlaskim oraz zainteresowanych tworzeniem infrastruktury innowacyjności	6 wywiadów
		IDI/ITI 2. Badanie z udziałem przedstawicieli stowarzyszeń przedsiębiorców, w tym klastrów	6 wywiadów
5.	Zogniskowane wywiady grupowe (FGI)	FGI 1. Badanie z udziałem przedstawicieli uczelni wyższych, regionalnych ekspertów oraz wybranych osób z KM RPOWP	w grupie fokusowej 7 osób
		FGI 2. Badanie z udziałem przedstawicieli instytucji otoczenia biznesu	w grupie fokusowej 6 osób
		FGI 3. Badanie z udziałem przedstawicieli kuratorium oświaty, KOP oraz niezależnych ekspertów	w grupie fokusowej 6 osób
		FGI 4. Badanie z udziałem przedstawicieli wydziału zdrowia UM i NFZ, niezależnych ekspertów	w grupie fokusowej 4 osoby
6.	Panel ekspertów (PE)	PE Ekspert z innego regionu, przedstawiciele najaktywniejszych jednostek samorządu	1 panel, 21 uczestników

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

3. OPIS WYNIKÓW EKSPERTYZY

3.1 Sytuacja gospodarcza regionu

Pierwszy obszar badawczy, który obejmował prowadzone analizy, dotyczył odpowiedzi na pytanie badawcze 1.: **Czy w kontekście obecnej sytuacji gospodarczej powinny nastąpić zmiany w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego, w szczególności czy należałoby dokonać przesunięć środków pomiędzy poszczególnymi działaniami lub priorytetami?**

W celu uzyskania odpowiedzi na to pytanie zastosowano dwie metody badawcze. W kolejności realizacji były to: badania ze źródeł wtórnych (DR1.) oraz badania w formie zogniskowanych wywiadów pogłębionych (FGI 1. i FGI 2.), obejmujących dwie różne grupy uczestników. Do analizy wykorzystano również wyniki badań ankietowych – podsumowanie z ankiety, które odpowiada tematyce pytania badawczego 1.

Analiza danych ze źródeł wtórnych dotyczyła okresu od 1.09.2008 r. do 31.03.2009 r. i została przeprowadzona w oparciu o dostępne dane statystyczne opracowane przez Urząd Statystyczny w Białymstoku i Główny Urząd Statystyczny. Ze względu na brak danych analiza nakładów inwestycyjnych i wyników finansowych przedsiębiorstw obejmowała okres 2008 r. W odniesieniu do badania zmian koniunktury dane zostały zaprezentowane w szerszym horyzoncie czasowym, a mianowicie od 1.01.2000 r. do pierwszego kwartału 2009 r.

Punktem wyjścia do analizy było przedstawienie zmian ilościowych dotyczących podmiotów gospodarki narodowej. Zwrócono uwagę na działalność podmiotów gospodarczych, w tym sprzedaż produktów i usług, która wpływa na wyniki finansowe i co może przyczyniać się do zwiększenia poziomu zatrudnienia. To zaś bezpośrednio przekłada się na kształtowanie się stopy bezrobocia, a to z kolei niewątpliwie oddziałuje na poziom dochodów ludności. Istotne znaczenie posiada także analiza źródeł ogólnych trendów w podstawowych sektorach gospodarki województwa podlaskiego.

Z przeprowadzonej analizy, której szczegółowe wyniki zostały zawarte w Załączniku 1., można wyciągnąć wniosek, że w ostatnich trzech kwartałach w województwie podlaskim zauważono następujące tendencje:

- ogólne pogorszenie koniunktury w przetwórstwie przemysłowym, handlu i budownictwie,
- spadek nakładów inwestycyjnych i zmniejszenie ich dynamiki,
- zmniejszenie produkcji sprzedanej przemysłu,
- obniżenie zysku netto przedsiębiorstw,
- zmniejszenie przeciętnego wynagrodzenia (przy zachowaniu średniego poziomu z poprzedniego roku) i wzrost bezrobocia (ponad średnią krajową),
- spadek wysokości wynagrodzeń.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

W przypadku niekorzystnego poziomu tychże wskaźników, celem poprawy sytuacji gospodarczej w regionie, konieczne jest wsparcie podmiotów gospodarczych. Ich działalność przekłada się na sytuację w województwie poprzez poprawę lub pogorszenie poziomu konkurencyjności regionu. Stąd też, gdyby podjąć próbę analizy jakich zmian należy dokonać w dokumentach programowych w tak kształtujących się warunkach gospodarczych w regionie, za zasadne uznać należy skupienie się na wsparciu działalności podmiotów gospodarczych.

Analizując podstawowe cele RPOWP należy zwrócić uwagę, że cel główny to zwiększenie tempa wzrostu gospodarczego i tworzenie nowych pozarolniczych miejsc pracy przy poszanowaniu i zachowaniu dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego regionu, zaś cele szczegółowe to: 1. Podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej województwa; 2. Podniesienie konkurencyjności podlaskich firm w aspekcie krajowym i międzynarodowym; 3. Rozwój turystyki z wykorzystaniem walorów przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego. Tak sformułowane cele wskazują, że aspekty związane z poprawą sytuacji podmiotów gospodarczych zostały w Programie ujęte.

Analiza struktury podziału środków na osie i działania będące przedmiotem zainteresowania tejże ekspertyzy pozwala stwierdzić, że najwięcej, bo 32% środków z całego RPOWP przeznaczonych zostało na rozwój infrastruktury transportowej, druga w kolejności znalazła się Oś priorytetowa I. Wzrost innowacyjności i wspieranie przedsiębiorczości w regionie.

Tabela 2.

Struktura podziału środków w ramach RPOWP

Osie i działania	Nazwa Osi Priorytetowej	% udział środków przeznaczonych na realizację Osi	Kwota w Euro	Dostępna kwota w Euro
Oś Priorytetowa I.	Wzrost innowacyjności i wspieranie przedsiębiorczości w regionie	22	139 965 734	139 019 372
1.1	Tworzenie warunków dla rozwoju innowacyjności	30	41 989 720	41 301 251
1.2	Region atrakcyjny inwestycjom	15	20 994 860	20 990 296
1.3	Wsparcie instytucji otoczenia biznesu	10	13 996 574	13 996 574
1.4	Wsparcie inwestycyjne przedsiębiorstw	45	62 984 560	62 731 251
Oś Priorytetowa II.	Rozwój infrastruktury transportowej	32	203 586 523	168 362 108
2.1	Rozwój transportu drogowego	66	134 511 412	107 093 271
2.2	Rozwój transportu lotniczego	21	42 300 000	42 300 000
2.3	Rozwój transportu publicznego	8	16 758 654	16 758 654
2.4	Rozwój transportu kolejowego	5	10 016 457	2 210 183

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Osie i działania	Nazwa Osi Priorytetowej	% udział środków przeznaczonych na realizację Osi	Kwota w Euro	Dostępna kwota w Euro
Oś Priorytetowa III.	Rozwój turystyki	16	101 793 261	78 167 142
3.1	Rozwój atrakcyjności turystycznej regionu	80	81 434 609	59 506 014
3.2	Wsparcie inwestycyjne przedsiębiorstw z branży turystycznej	20	20 358 652	18 661 128
Oś Priorytetowa VI.	Rozwój infrastruktury społecznej	8	50 896 631	27 583 237
6.1	Rozwój infrastruktury z zakresu edukacji	39	20 000 000	15 162 746
6.2	Rozwój infrastruktury z zakresu opieki zdrowotnej	37	19 000 000	12 420 491
RAZEM:		100	636 207 883	413 131 859

Źródło: Szczegółowy opis priorytetów Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013.

Wnioskiem płynącym z analizy treści tabeli jest stwierdzenie, że na wsparcie działalności podmiotów gospodarczych przeznaczone są środki zarówno w ramach Osi priorytetowej I., jak i Osi priorytetowej III. Gdyby jednak chcieć bardziej zaangażować środki w podniesienie konkurencyjności przedsiębiorstw należałoby zwrócić większą uwagę na ten aspekt w strukturze podziału środków RPOWP. Wydaje się, za zasadne rozważenie możliwości przesunięcia części środków w ramach Osi III. z działania 3.1 na działanie 3.2. Co do Osi priorytetowej I. struktura ta mogłaby zostać zmieniona poprzez przesunięcie części środków z działania 1.1: Tworzenie warunków dla rozwoju innowacyjności na działanie 1.3: Wsparcie instytucji otoczenia biznesu. Przesunięcia takie można tłumaczyć tym, iż z punktu widzenia podmiotów gospodarczych ważne jest ułatwienie dostępu do zewnętrznych źródeł finansowania inwestycji oraz stworzenie dogodnych warunków do rozwoju przedsiębiorczości (główny cel działania 1.3). Przedsiębiorcy bardzo często mają trudności z pozyskaniem środków finansowych na prowadzenie swojej działalności. Stąd za zasadne przyjąć można wsparcie ich poprzez tworzenie i dokapitalizowanie funduszy pożyczkowych i poręczeniowych, które zapisane zostały w tymże działaniu. Nie umniejszając znaczenia infrastruktury innowacyjności dla tworzenia warunków rozwoju w województwie, proponuje się nieco zmniejszyć kwotę środków przeznaczonych na realizację działania 1.1. Uzasadnieniem jest fakt, że w tych niesprzyjających warunkach ważniejsze jest skupienie się na poprawie sytuacji przedsiębiorstw i na przykład wzmocnienie tego potencjału poprzez poprawę wyposażenia już istniejącej infrastruktury innowacyjności.

Generalnie rzecz biorąc wszelkie ewentualne zmiany w strukturze podziału środków powinny uwzględniać za każdym razem cel główny i cele szczegółowe

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

RPOWP. Ponadto powinny one raczej polegać na udoskonaleniu tej struktury. Wydaje się więc, że ewentualne zmiany nie powinny być podyktowane wystąpieniem gorszej koniunktury gospodarczej w regionie, kraju, czy gospodarce światowej, a raczej świadomym działaniem w ramach konsekwentnego realizowania przyjętych założeń RPOWP.

Pytanie o zasadność wspierania różnych rodzajów projektów z RPOWP zostało zadane w trakcie dwóch spotkań fokusowych.

W pierwszej grupie fokusowej (FGI 1.) zebrani zhierarchizowali różne rodzaje dostępnego w ramach RPOWP wsparcia. W kolejności ważności wskazano: rozwój infrastruktury technicznej, rozwój zasobów ludzkich, innowacyjność, badania, poręczenia dla przedsiębiorców, środki pomocy finansowej dla przedsiębiorców, parki technologiczne, wspieranie przedsiębiorczości.

W ramach FGI 2. uczestnicy uznali, że absolutne pierwszeństwo trzeba dawać projektom skierowanym do przedsiębiorców, czyli takim, które związane są z przedsiębiorczością i mają oddziaływanie gospodarcze. Uczestnicy spotkania uznali bowiem, że tylko tego rodzaju projekty dają trwałe podstawy rozwoju gospodarczego regionu, przekładają się na dysponowanie środkami i mogą wspierać pozostałe dziedziny. Ponadto projekty, które powinny być wspierane, muszą zostać oparte o rzetelną analizę potrzeb (jako przykład wielkiej inwestycji, która nie odpowiada na potrzeby gospodarcze i społeczne wskazano projekt kampusu uniwersyteckiego). Innym kryterium wyboru projektów jest ich nowoczesność intelektualna i innowacje. Nacisk należy kłaść na działania, które są proinnowacyjne i skutecznie wymuszają wymianę współdziałania biznesu, nauki, otoczenia biznesu (np. parki naukowo-technologiczne, parki przemysłowe, projekty badawczo-rozwojowe, w pewnym sensie także działania klastrowe, chociaż one jednak budzą pewne zastrzeżenia). Zdaniem reprezentantów instytucji otoczenia biznesu w dużym stopniu należy wspierać projekty. Ich zdaniem na przykład IV. Oś Priorytetowa realizowana jest „bezstrategicznie”, bez wcześniejszego przeanalizowania i określenia ostatecznych celów planowanych działań. Wspierane projekty powinny ponadto budować tożsamość i dumę mieszkańców województwa podlaskiego - dotyczyć działań z zakresu kultury, edukacji, czy turystyki. Istotne jest też promowanie wspólnych przedsięwzięć przedsiębiorców, zwłaszcza tworzenia klastrów.

Jako najlepszy miernik skuteczności gospodarczej wskazano promowanie wkładu własnego, co mogłoby być odpowiedzią na problemem braku ciągłości projektów. Wysoki wkład własny daje, zdaniem grupy fokusowej, większe prawdopodobieństwo, że podjęte działania będą kontynuowane nawet mimo braku dofinansowania z zewnątrz. Natomiast jeśli wsparcie miałoby następować w formie dotacji, to powinien istnieć wymóg wobec wnioskodawców dotyczący miejsc pracy, ujętych nie tylko liczbowo, ale i jakościowo. Na przykład przyznanie dotacji mogłoby wiązać się z zagwarantowaniem przez przedsiębiorcę zatrudnienia określonej liczby osób na konkretnych warunkach płacowych. Stanowiłoby to dobrą weryfikację pomysłów na inwestycyjne.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Zdaniem reprezentantów instytucji otoczenia biznesu należy promować przedsięwzięcia innowacyjne w obszarze przedsiębiorczości. Należy zdefiniować innowacyjność jako zakup najnowszego modelu danego urządzenia. Należy też wspierać ideę wspólnego funkcjonowania w ramach struktury klastrowej. Przedsiębiorstwa powinny więc się zrzeszać i tworzyć wspólne projekty. Nie należy z góry określać wspieranego sektora, to powinien ustalić rynek, ważne jest jednak, aby dostarczać odpowiednie narzędzia, które pozwolą funkcjonować w grupie.

Podczas spotkania poruszono także kwestię potencjału turystycznego regionu. W zakresie rozwoju turystyki (Oś priorytetowa III.) istnieją dwie pule środków, z których jedna jest przeznaczona na rozwój przedsiębiorczości (działanie 3.2), a druga na rozwój atrakcyjności turystycznej regionu (działanie 3.1). Potencjał turystyczny województwa podlaskiego jest duży, jednak ograniczają go warunki klimatyczne, jak też komunikacyjne oraz słabo rozwinięta baza hotelowa. Należy zastanowić się, czy warto inwestować w jedną branżę, a jeżeli tak, to należałoby wcześniej opracować studia wykonalności, czy też studia strategiczne dla danej branży w regionie na tle innych regionów (porównawcze) i dopiero wtedy decydować się na inwestycje. Uczestnicy grupy fokusowej uważają, że rozwój turystyki należy zamknąć w Osi priorytetowej I., zaś środki finansowe należałoby równo dzielić między branże. Można było by również przeprowadzić badania dotyczące przyszłości rozwojowej regionu.

Wykorzystywane do pozyskania odpowiedzi na pytanie badawcze 1 techniki nie zawierały w swoim zestawie badań ankietowych. Z uwagi jednak na fakt, iż ostatnia część kwestionariusza badawczego (BA) dotyczyła ogólnych priorytetów badanych gmin według obszarów zainteresowania: edukacji, turystyki, parków, inkubatorów i centrów oraz targów i misji, jak również opinii badanych na temat wpływu kryzysu gospodarczego w skali makroekonomicznej na stan ich gospodarek, można w tym miejscu pokusić się o przytoczenie wyników.

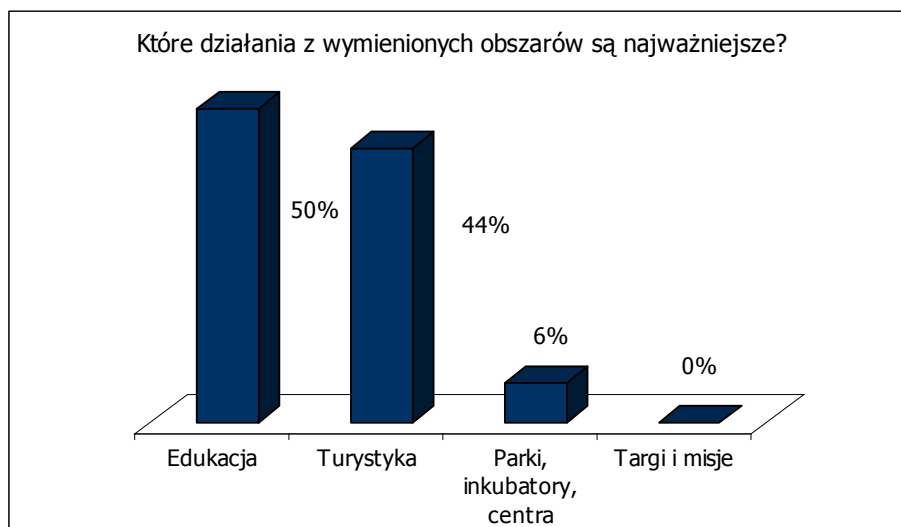
Badanym zadano pytanie o to, które działania związane z edukacją, turystyką, innowacyjnością, czy też działalnością targowo-wystawienniczą uważają za najważniejsze. Najwięcej badanych podmiotów wskazało edukację (17 wskazań) oraz turystykę (17 wskazań). Jedynie w dwóch przypadkach wskazano na infrastrukturę innowacyjną (miasta Łapy i Białystok). Żadna z badanych jednostek samorządu nie wskazała na targi i misje. Procentowy rozkład odpowiedzi na to pytanie przedstawiono na wykresie.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Wykres 1.

Priorytet działań – obszary badawcze

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Ostatnie pytanie kwestionariusza dotyczyło opinii samorządowców na temat wpływu sytuacji gospodarczej kraju na stan gospodarki ich gmin, miast i powiatów. Większość badanych wyraziła przekonanie, że kryzys wpływa na budżet gminy i współfinansowanie projektów. Opinię taką wyraziło 75% badanych. Przeciwnego zdania było 25% respondentów. Wśród tych, którzy dostrzegali wpływ sytuacji gospodarczej kraju na ich gminy, pojawiały się następujące opinie:

- Ograniczone środki finansowe na obowiązkowy udział własny przy pozyskiwaniu środków zewnętrznych wydatnie zawężają możliwości przy składaniu wszelkich wniosków aplikacyjnych.
- Uszczuplone środki na inwestycje.
- Zmniejszenie wpływów do budżetu.
- Wysokość subwencji i dotacji dla gmin może ulec zmniejszeniu. Wysokość dochodów z tytułu wzrostu bezrobocia będzie mniejsza.
- Niższy budżet państwa może wpłynąć na niższą subwencję, a niższe dochody wpłyną negatywnie na współfinansowanie projektów.
- Mniejsza subwencja, mniejszy dochód mieszkańców.
- Ograniczone środki finansowe w budżecie gminy.
- Sytuacja gospodarcza kraju może oddziaływać negatywnie na zdolność gminy do pokrywania wkładu własnego przy inwestycjach współfinansowanych.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

- Ograniczenia budżetowe wpływają na brak możliwości finansowania dużych projektów inwestycyjnych ze względu na płynną refundację wydatkowanych środków.
- Rosnące bezrobocie powoduje z jednej strony zmniejszenie wpływów z podatku dochodowego, z drugiej zaś zwiększenie wydatków publicznych na pomoc społeczną.
- Zmniejszone wpływy do budżetu powodują ograniczenie planowanych inwestycji.
- Podczas słabej koniunktury trudniej jest znaleźć partnerów do projektów o charakterze publiczno-prywatnym.
- Mniejsza pula środków w budżecie państwa skutkuje zmniejszeniem środków na dotacje i współfinansowanie.
- Sytuacja w kraju może spowodować spadek dochodów budżetu miasta, stąd konieczność zaciągnięcia kredytów na finansowanie inwestycji unijnych. Konsekwencją sytuacji krajowej jest również gorsza dostępność kredytów, wyższe zabezpieczenia żądane przez banki, wymagany wkład własny.
- Obniżenie dochodów mieszkańców gminy i powiatu, ewentualne bezrobocie, brak możliwości dalszego rozwoju małej przedsiębiorczości i upadłości istniejących firm z uwagi na trudności na rynku kredytowym i zatory płatnicze. Może to skutkować zmniejszeniem dochodów budżetu gminy.
- Zmniejszona ilość pieniędzy na rynku powoduje stopniową likwidację podmiotów prowadzących działalność gospodarczych, co wpływa na zmniejszenie dochodów dla gminy. Aktualny stopień podziału środków finansowych z Unii przeznaczony na finansowanie projektów jest znikomy mimo upływu 2,5-letniego okresu na pozyskiwanie dofinansowania.
- Kondycja finansowa lokalnych firm wpływa bezpośrednio na wpływy do budżetu gminy, jednocześnie mniejsze wpływy do budżetu ograniczają możliwości gminy w zakresie finansowania wkładu własnego w projektach współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej.
- Obniżenie dotacji i subwencji. Ostrożność inwestorów zewnętrznych i lokalnych. Zmniejszenie wpływów z podatków i opłat lokalnych. Zaprzymanie lub ograniczenie dofinansowywania zewnętrznego (programy operacyjne UE, programy krajowe i regionalne). Ograniczenie dostępności pożyczek i kredytów.

Wśród tych respondentów, którzy nie uważają, że sytuacja gospodarcza kraju wpływa na sytuację ich gmin, pojawiały się następujące głosy:

- Małe powiązania z gospodarką krajową.
- Z całości budżetu gminy tylko znikoma część dochodów pochodzi z podatku od nieruchomości uiszczanego przez przedsiębiorców.

EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”

- Nie posiadamy na terenie gminy rozwiniętego przemysłu.
- Budżet naszej gminy jest w stanie zabezpieczyć środki finansowe na realizację planowanych inwestycji przy wsparciu środków pozyskanych z funduszy strukturalnych.
- Realizacja zaplanowanych projektów jest zabezpieczona w budżecie gminy.
- Gmina uczestniczy w przygotowaniu projektów i współfinansuje je.

Podsumowując można stwierdzić, że w opinii respondentów edukacja oraz turystyka stanowią priorytetowe obszary działania i rozwoju badanych podmiotów samorządu terytorialnego. Badane gminy w większości przypadków negatywnie oceniają wpływ ogólnej sytuacji gospodarczej kraju na rozwój ich gmin, miast i powiatów.

3.2 Rodzaj projektów z zakresu infrastruktury innowacyjności: parki, inkubatory, centra

Obszar badawczy dotyczący infrastruktury innowacyjności objął trzy pytania badawcze:

Pytanie 2a: **Działanie 1.1 – jakiego rodzaju projekty należy promować (inkubatory, parki przemysłowe czy technologiczne)? Projekty mogą dotyczyć infrastruktury parków: technologicznych, naukowo-technologicznych, przemysłowych, inkubatorów: technologicznych, przedsiębiorczości oraz centrów: obsługi inwestora, promocji, doskonalenia zawodowego, zaawansowanych technologii, badawczo-rozwojowych, transferu technologii. Czy możliwa jest priorytetyzacja wsparcia wskazanych wyżej podmiotów z punktu widzenia skuteczności realizacji celów RPOWP?**

Pytanie 2b: **Czy z uwagi na fakt, iż w ramach Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej realizowanych jest kilka projektów dotyczących przygotowania terenów inwestycyjnych oraz parków przemysłowych można liczyć na kolejne tego typu projekty w naszym województwie?**

Pytanie 2c: **Kto powinien być właścicielem infrastruktury wskazanych wyżej parków, inkubatorów, centrów – uczelnie wyższe, JST czy też podmioty sektora prywatnego?**

Zostały tu zastosowane następujące metody badawcze:

- badanie ze źródeł wtórnych (DR 2.),
- badanie ankietowe (BA),
- indywidualne wywiady pogłębione (IDI/ITI 1.),
- zogniskowany wywiad grupowy (FGI 1.)
- oraz panel ekspertów (PE).

Celem wykorzystania danych ze źródeł wtórnych było ustalenie cech inkubatorów, parków oraz innej infrastruktury innowacyjności w kontekście uwarunkowań

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

województwa podlaskiego. Podjęto próbę ustalenia, czemu służy tego rodzaju infrastruktura i które rodzaje podmiotów mogą być szczególnie ważne z punktu widzenia obecnych warunków rozwoju województwa podlaskiego.

Przeprowadzona analiza przede wszystkim prowadzi do jednego zasadniczego wniosku – **konieczności w miarę precyzyjnego zdefiniowania pojęć związanych z infrastrukturą innowacyjności**: parków, inkubatorów i centrów. Na podstawie analizy wyników ze źródeł wtórnych można uznać, że nie ma jednoznaczności co do rozumienia tych pojęć, co sprawia trudności z właściwą klasyfikacją danych podmiotów.

Na potrzeby niniejszej ekspertyzy określenie **park przemysłowy** będzie rozumiane jako wyprofilowany branżowo lub technologicznie zespół wyodrębnionych nieruchomości wraz z infrastrukturą oraz inne dołączone do niego nieruchomości, służący dokonywaniu inwestycji przez przedsiębiorstwa, utworzony przy udziale władz samorządowych w celu zapewnienia możliwości prowadzenia działalności gospodarczej, w szczególności małym i średnim przedsiębiorcom, na preferencyjnych warunkach.

Dla odróżnienia **park naukowo-technologiczny** cechuje to, że działające w nim przedsiębiorstwa mają powiązania z sektorem nauki, ponadto członkami takiego rodzaju parku są również uniwersytety i jednostki badawczo-rozwojowe.

Ostatnie spośród analizowanych rodzajów parków to **parki technologiczne**, dla których przyjęto, że dokonują w nich inwestycji przedsiębiorstwa wysokich technologii. Dzięki takiej charakterystyce oprócz wsparcia, jakiego dostarczają inne rodzaje parków, te dodatkowo oferują usługi w zakresie np. doradztwa w tworzeniu i rozwoju przedsiębiorstw, transferu technologii i komercjalizacji wyników badań naukowych.

Jeśli chodzi o inkubatory to można wyróżnić wiele rodzajów, w tym **inkubatory przedsiębiorczości i technologiczne**. Pierwsze z nich mają za cel tworzenie sprzyjających warunków do powstawania i rozwoju przedsiębiorstw poprzez zapewnianie im wsparcia infrastrukturalnego oraz co najmniej jednego rodzaju usług wsparcia, m.in. z zakresu marketingowego, kadrowego, finansowego.

Natomiast **inkubatory technologiczne** świadczą podobne usługi, jednakże dodatkowo tworzą sprzyjające warunki do powstawania i rozwoju przedsiębiorstw o innowacyjnym charakterze działalności. Ich lokatorami są w głównej mierze mikroprzedsiębiorstwa.

Za inny rodzaj infrastruktury innowacyjności można uznać różnego rodzaju centra, w tym: centra obsługi inwestora, zaawansowanych technologii, badawczo-rozwojowe, transferu technologii.

Centrum obsługi inwestora stanowi źródło aktualnych danych o gospodarce regionu (np. kluczowych branżach, jednostkach wspierających przedsiębiorstwa, procedurach inwestycyjnych), posiada bazy kontaktów z samorządami lokalnymi oraz instytucjami okołobiznesowymi działającymi w danej lokalizacji, dzięki czemu może pełnić rolę informacyjną.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Kolejny rodzaj to **centrum zaawansowanych technologii**, przez które można rozumieć konsorcjum składające się z jednostek naukowych oraz innych podmiotów działających na rzecz badań, prac rozwojowych oraz wdrożeń. Podejmuje ono na podstawie umowy wspólne przedsięwzięcie (badania naukowe, prace rozwojowe), a także działalność innowacyjną z wykorzystaniem wyników tych badań lub prac. Prowadzi działalność służącą opracowaniu, wdrażaniu i komercjalizacji nowych technologii związanych z dziedzinami uznanymi za szczególnie ważne dla gospodarki regionu.

Centra badawczo-rozwojowe to status nadawany przedsiębiorcom na mocy Ustawy z dn. 29.07.2005 r. o niektórych formach wspierania działalności innowacyjnej. Celem nadawania statusu centrum badawczo-rozwojowego jest rozwój prywatnego sektora badawczo-rozwojowego oraz wzrost popytu na usługi B+R przez powiązanie statusu centrum z zachętami podatkowymi.

Ostatni rodzaj to **centrum transferu technologii** – zróżnicowana organizacyjnie grupa nie nastawionych na zysk jednostek doradczych, szkoleniowych i informacyjnych, realizujących programy wsparcia transferu i komercjalizacji technologii i wszystkich towarzyszących temu procesowi zadań. Działalność takiego centrum odbywa się na styku sfery nauki i biznesu. Ma ułatwić adaptację nowoczesnych technologii przez działające w regionie małe i średnie firmy, a tym samym przyczynić się do podniesienia innowacyjności i konkurencyjności przedsiębiorstw oraz regionalnych struktur gospodarczych. Dokładne definicje infrastruktury innowacyjności przedstawiono w tabeli 3.

Na podstawie powyższej analizy cech poszczególnych rodzajów infrastruktury innowacyjności można stwierdzić, że w województwie podlaskim powinny być głównie promowane parki naukowo-technologiczne bądź przemysłowe, nastawione na technologie innowacyjne. Argumentacja tego wyboru odnosi się bezpośrednio do celów szczegółowych RPOWP. Celami szczegółowymi są między innymi: podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej województwa oraz podniesienie konkurencyjności podlaskich firm w aspekcie krajowym i międzynarodowym. Te cele są w stanie spełnić tylko parki. Inkubatory są instytucjami nie mającymi takiego zasięgu oddziaływania jak parki oraz nie posiadającymi takiego potencjału. Ponadto inkubatory oraz centra bardzo często wchodzą w skład parków jako jednostki pomocnicze, wobec czego priorytetyzacja samych inkubatorów byłaby bezcelowa. Parki powinny wybrać specjalizację, na której będą koncentrować swoje działanie i zgodnie z którą będą dobierani potencjalni lokatorzy parku. Analiza rodzajów projektów, które należałoby wspierać na terenie województwa podlaskiego, została pogłębiona o wyniki badań ankietowych. W kwestionariuszu badawczym zadano dwa pytania dotyczące problematyki infrastruktury innowacyjności. Pierwsze z nich brzmiało następująco: Czy na terenie gminy znajdują się obiekty, tereny, które mogłyby stać się podstawą tworzenia parku, inkubatora, centrum? Spośród 34 gmin i powiatów, które udzieliły odpowiedzi na to pytanie, tylko 7 potwierdziło, że na ich terenie znajdują się obiekty mogące stać się podstawą tworzenia parku, inkubatora

EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”

bądź centrum. Procentową strukturę odpowiedzi na to pytanie zilustrowano na poniższym wykresie.

Tabela 3.

Definicje infrastruktury innowacyjności

Park przemysłowy – to wyprofilowany branżowo lub technologicznie zespół wyodrębnionych nieruchomości wraz z infrastrukturą oraz inne dołączone do nich nieruchomości, służący dokonywaniu inwestycji przez przedsiębiorstwa, utworzony przy udziale władz samorządowych w celu zapewnienia możliwości prowadzenia działalności gospodarczej, w szczególności małym i średnim przedsiębiorcom, na preferencyjnych warunkach.

Park naukowo-technologiczny – to wyprofilowany branżowo lub technologicznie zespół wyodrębnionych nieruchomości wraz z infrastrukturą oraz inne dołączone do nich nieruchomości, służący dokonywaniu inwestycji przez przedsiębiorstwa mające powiązania z sektorem nauki oraz uniwersytetami i jednostkami badawczo-rozwojowymi, utworzony przy udziale władz samorządowych w celu zapewnienia możliwości prowadzenia działalności gospodarczej, w szczególności małym i średnim przedsiębiorcom, na preferencyjnych warunkach.

Park technologiczny – to wyprofilowany branżowo lub technologicznie zespół wyodrębnionych nieruchomości wraz z infrastrukturą oraz inne dołączone do nich nieruchomości, służący dokonywaniu inwestycji przez przedsiębiorstwa wysokich technologii, utworzony przy udziale władz samorządowych w celu zapewnienia możliwości prowadzenia działalności gospodarczej, w szczególności małym i średnim przedsiębiorstwom, na preferencyjnych warunkach. Ponadto oferuje on usługi w zakresie m.in. doradztwa w tworzeniu i rozwoju przedsiębiorstw, transferu technologii i komercjalizacji wyników badań naukowych.

Inkubator przedsiębiorczości – jego celem jest tworzenie sprzyjających warunków do powstawania i rozwoju przedsiębiorstw poprzez zapewnianie im wsparcia infrastrukturalnego oraz co najmniej jednego rodzaju usług wsparcia z zakresu np.: marketingowego, kadrowego, finansowego.

Inkubator technologiczny – jego celem jest tworzenie sprzyjających warunków do powstawania i rozwoju przedsiębiorstw o innowacyjnym charakterze działalności, w tym szybko rozwijających się mikroprzedsiębiorstw, poprzez zapewnianie im wsparcia infrastrukturalnego oraz co najmniej jednego rodzaju usług wsparcia z zakresu np.: marketingowego, kadrowego, finansowego.

Centrum obsługi inwestora – stanowi źródło aktualnych danych o gospodarce regionu (np. kluczowych branżach, jednostkach wspierających przedsiębiorstwa, procedurach inwestycyjnych), posiada bazy kontaktów z samorządami lokalnymi oraz instytucjami okołobiznesowymi działającymi w danej lokalizacji, dzięki czemu może pełnić rolę informacyjną.

Centra zaawansowanych technologii – jest to konsorcjum składające się z jednostek naukowych oraz innych podmiotów działających na rzecz badań, prac rozwojowych oraz wdrożeń, podejmujące na podstawie umowy wspólne przedsięwzięcie (badania naukowe, prace rozwojowe), a także działalność innowacyjną z wykorzystaniem wyników tych badań lub prac. Prowadzi działalność służącą opracowaniu, wdrażaniu i komercjalizacji nowych technologii związanych z dziedzinami uznanymi za szczególnie ważne dla gospodarki regionu.

Centra badawczo-rozwojowe – to status nadawany przedsiębiorcom na mocy Ustawy z dn. 29.07.2005 r. o niektórych formach wspierania działalności innowacyjnej. Celem nadawania statusu centrum badawczo-rozwojowego jest rozwój prywatnego sektora badawczo-rozwojowego oraz wzrost popytu na usługi B+R przez powiązanie statusu centrum z zachętami podatkowymi.

Centra transferu technologii – to zróżnicowana organizacyjnie grupa nie nastawionych na zysk jednostek doradczych, szkoleniowych i informacyjnych realizujących programy wsparcia transferu i komercjalizacji technologii i wszystkich towarzyszących temu procesowi zadań. Działalność takiego centrum na styku sfery nauki i biznesu ma zaowocować adaptacją nowoczesnych technologii przez działające w regionie małe i średnie firmy, a tym samym przyczynić się do podniesienia innowacyjności i konkurencyjności przedsiębiorstw oraz regionalnych struktur gospodarczych.

Źródło: Opracowanie własne.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Wykres 2.

Tereny pod parki, inkubatory, centra na terenie gmin województwa podlaskiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Generalnie lista lokalizacji, które zostały wskazane przez badane gminy i powiaty przedstawia się następująco:

- Miasto Białystok - obszar – ok. 6,8 ha, na którym zlokalizowane będą obiekty kubaturowe, tj. Inkubator Technologiczny i Administracja BPNT (5500 m²), Centrum Technologiczne (7000 m²) oraz tereny inwestycyjne z przeznaczeniem pod działalność innowacyjną. W bezpośrednim sąsiedztwie Parku będzie funkcjonować Specjalna Strefa Ekonomiczna. Elementem zwiększającym atrakcyjność Parku będzie również powstanie Campusu Uniwersyteckiego w bezpośrednim sąsiedztwie BPNT.
- Budynek poszkolny w Narewce o pow. 382 m², własność Gminy Narewka, podłączony do sieci wodno-kanalizacyjnej. Wymaga adaptacji i remontu. Położony jest w centrum wsi.
- Infrastruktura ZNTK Łapy S.A. - tereny zlokalizowane wzdłuż linii kolejowej relacji Białystok – Warszawa, o powierzchni ponad 30 ha, będące własnością spółki (pełne uzbrojenie, dobrze skomunikowane, głównie bocznice kolejowe).
- Tereny Cukrowni Łapy, na której planowana jest inwestycja związana z branżą biopaliw, obszar o powierzchni ok. 65 ha, z których ok. 25 ha stanowią tereny, na których zlokalizowane są zbiorniki. Zlokalizowane są w niedalekiej odległości od drogi wojewódzkiej nr 681, w pełni uzbrojone.
- Obręb gruntów wsi Łapy-Szołajdy i Łapy-Dębowina oraz miasta Łapy – ok. 54 ha. Tereny przeznaczone pod działalność przemysłową, składy, magazyny z dopuszczeniem lokalizacji usług wraz z obiektami i urządzeniami towarzyszącymi.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

- Tereny w gminie Łapy przeznaczone pod usługi z dopuszczeniem zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej wraz z urządzeniami towarzyszącymi. Obszar otaczają dwie drogi powiatowe Nr 1524B i 1521B (asfaltowe, szerokość jezdni 6 m). W bezpośrednim sąsiedztwie terenu położona jest bocznica kolejowa.
- Optymalny teren zaprojektowany pod inwestycje: powierzchnia gruntów stanowi jednolity obszar, położony w południowej części miasta i gminy Łapy, który okalają dwie drogi powiatowe; obszar leży w bezpośrednim sąsiedztwie terenów o funkcji przemysłowej – tj. Cukrowni Łapy, przedsiębiorstwa „EnergO”, zajmującego się handlem i sortowaniem węgla, bocznic kolejowej, zakładu produkcji zrębków drzewnych i innych podmiotów gospodarczych; istnieje możliwość szybkiego uzbrojenia technicznego terenu.
- Obręb gruntów wsi Uhowo – ok. 68 ha. Obszar leży po obu stronach drogi wojewódzkiej Nr 682 Łapy – Turośń Dolna – Markowszczyzna, w kierunku Białegostoku (asfaltowa, szerokość jezdni 6 m). Jest to optymalny teren zaprojektowany pod inwestycje: powierzchnia gruntów stanowi jednolity obszar, położony na wschód od zabudowań Uhowa (i Łap) po obu stronach drogi wojewódzkiej Nr 682 (trasa: Łapy – Turośń Dolna – Markowszczyzna) w kierunku Białegostoku; obszar leży w pobliżu planowanej obwodnicy Białegostoku S19; istnieje możliwość szybkiego uzbrojenia technicznego terenu.
- Obręb gruntów wsi Płonka Kościelna – ok. 57 ha. Obszar położony jest w kierunku północno-zachodnim od granic miasta Łapy, po lewej stronie drogi wojewódzkiej Nr 681 Łapy – Płonka Kościelna (Roszki Wodźki – Łapy – Poświętne – Brańsk). To droga asfaltowa, szerokość jezdni wynosi 7 m. Teren położony jest w pobliżu linii kolejowej do Ostrołęki (Łapy – Ostrołęka), odległość 1 km, od której można poprowadzić bocznice. Jest to optymalny teren zaprojektowany pod inwestycje: powierzchnia gruntów stanowi jednolity obszar, położony w kierunku północno-zachodnim od granic miasta Łapy, po lewej stronie drogi wojewódzkiej Nr 681 Łapy – Płonka Kościelna (trasa: Roszki Wodźki – Łapy – Poświętne – Brańsk); teren położony jest w bezpośrednim sąsiedztwie Zakładu Wodociągów i Kanalizacji w Łapach oraz terenów o funkcji przemysłowej – tj. stacji paliw „FULMAX”, szrotu i innych podmiotów gospodarczych; istnieje możliwość szybkiego uzbrojenia technicznego terenu.
- Nieruchomość 17 ha w miejscowości Stare Modzele. Działka położona w odległości 7,5 km od miasta Łomża, gdzie działają trzy uczelnie wyższe o kierunkach rolniczych, biznesowych i informatycznych. Dojazd do nieruchomości drogą gminną 300 m od drogi krajowej Łomża – Zambrów. Możliwość podłączenia linii niskiego napięcia.
- Tereny zajmujące około 25 ha we wschodniej części Siemiatycz. Obszary te predestynowane są zgodnie ze studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego do pełnienia funkcji przemysłowych i

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

- gospodarczych. W sąsiedztwie znajduje się nieużytkowana bocznicą kolejowa. Teren ten ma dobre połączenie komunikacyjne z drogą krajową 19. Lokalizacja tego terenu umożliwia podłączenie gazu ziemnego oraz linii telekomunikacyjnej.
- Tereny położone w Suchowoli przy ul. Targowej o pow. 2,86 ha figurujące jako użytki zielone kl. IV, V, VI stanowiące działki nr 1254, 2600, nr 1256 o pow. 0,54 ha. Ulica Targowa posiada nawierzchnię asfaltową, wyposażona jest w sieć elektryczną, telefoniczną, wodociagową i kanalizacyjną.
 - Tereny położone w Suchowoli przy ul. Goniądzkiej o pow. 2,13 ha figurujące jako użytki zielone kl. V, VI stanowiące działkę nr 1261. Ulica Goniądzka posiada nawierzchnię asfaltową, wyposażona jest w sieć elektryczną, telefoniczną, wodociagową i kanalizacyjną.
 - Obiekty leżące na terenie miasta Choroszcz, będące w użytkowaniu Szpitala Psychiatrycznego i Muzeum Podlaskiego w Białymstoku – własność samorządu województwa.

Na pytanie: Czy Państwa gmina jest zainteresowana tworzeniem parków, inkubatorów, centrów? pozytywnie odpowiedziało 11 gmin i powiatów. Na poniższym wykresie zaprezentowano procentowy rozkład odpowiedzi na pytanie o tę kwestię.

Wykres 3.

Zainteresowanie gmin tworzeniem parków, inkubatorów, centrów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Okazuje się jednak, że stan zaawansowania procesu tworzenia parków, inkubatorów i centrów w tych gminach jest w większości przypadków niski. Jedynie 3 podmioty

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

samorządu terytorialnego są na etapie przygotowania koncepcji takiej inwestycji, żaden nie złożył wniosku w tej sprawie, a tylko 2 ustaliły odpowiednią lokalizację.

Najbardziej zaawansowane w tej kwestii jest miasto Białystok. W dniu 15 maja 2009 r. został ogłoszony przetarg na opracowanie dokumentacji projektowej zespołu budynków Białostockiego Parku Naukowo-Technologicznego (BPNT) wraz z infrastrukturą techniczną i zagospodarowaniem terenu. Otwarcie ofert nastąpi 17 czerwca 2009. Przewidziany termin złożenia wniosku o dofinansowanie to maj 2010.

Miasto Łapy poinformowało, że dokona zmian w planie zagospodarowania przestrzennego, w którym zarezerwowane zostaną 3 obszary o powierzchni ok. 50 ha, każdy pod działalność inwestycyjną. Podobnie jest w przypadku gminy Łomża, gdzie opracowano miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Łomża, w części dotyczącej terenu położonego na obszarze wsi Stare Modzele na podstawie uchwały Rady Gminy Łomża NR XVI/87/08 z dnia 28 lutego 2008 roku.

Miasto Siemiatycze planuje natomiast uzbrojenie 25 ha ziemi pod inwestycje. Opracowana została wstępna koncepcja inwestycji.

Z racji relatywnie niskiego zainteresowania tworzeniem parków, inkubatorów i centrów, ważne byłoby poznanie powodów, dla których gminy i powiaty nie podejmują działań w tym zakresie. W większości przypadków respondenci nie byli jednak w stanie podać takich powodów. Natomiast wśród wskazywanych należy wymienić:

- Niski potencjał inwestycyjny gminy/powiatu.
- Brak odpowiednich terenów i obiektów.
- Dwukrotnie wskazywano położenie gminy w pobliżu większego ośrodka miejskiego co, zdaniem respondentów, „nie rokuje powodzenia takim przedsięwzięciom” (gmina Bielsk Podlaski, miasto Nowogród).
- Słabo rozwinięta infrastruktura drogowa.
- Brak środków finansowych.

Uczestnicy indywidualnych wywiadów pogłębionych w odpowiedzi na pytanie: Jak oceniają Państwo możliwości tworzenia parków, inkubatorów i centrów w województwie podlaskim? wskazali na fakt, że województwo podlaskie postrzegane jest jako region zapóźniony pod względem rozwoju gospodarczego, a przede wszystkim postępu innowacyjnego. Występują tu przede wszystkim szczególnie niskie nakłady na działalność w sektorze B+R. Tworzenie struktur o charakterze centrów, parków i inkubatorów jest wręcz wskazane. Jednakże konieczne jest zewnętrzne wsparcie finansowe, które w dużym stopniu zwiększy szanse na powstawanie tego typu obiektów. W województwie podlaskim istnieje możliwość tworzenia takiej infrastruktury zarówno pod względem instytucjonalnym, jak i finansowym. Infrastruktura taka finansowana może być zarówno w ramach RPOWP, jak i w ramach PO RPW. W regionie utworzone zostały centra wsparcia biznesu i inkubatory przedsiębiorczości, m.in. w Hajnówce, Mońkach i Bielsku Podlaskim. Według respondentów o zapotrzebowaniu na infrastrukturę innowacyjności w regionie

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

świadczą działania podejmowane przez Urząd Miejski w Białymstoku i Urząd Marszałkowski polegające na połączeniu terenów pod Parkiem Naukowo-Technologicznym Polska-Wschód w Suwałkach ze Specjalną Strefą Ekonomiczną. W wywiadach wskazano na funkcjonujący już Park Naukowo-Technologiczny Polska-Wschód w Suwałkach, w Zambrowie oraz na lokalizację w Czarnej Białostockiej, która jest na liście indykatywnej w Programie Operacyjnym Rozwój Polski Wschodniej.

Według respondentów, wobec tak zdefiniowanych rodzajów infrastruktury innowacyjności szczególne znaczenie dla rozwoju regionu mogą mieć parki naukowo-technologiczne. Parki naukowo-technologiczne są typem ośrodków innowacji, które na jednym terenie skupiają potencjał kapitałowy, ludzki i organizacyjny oraz tworzą warunki dla transferu i komercjalizacji technologii. Istota ich działalności pozwala na wkomponowanie w struktury gospodarcze miast i regionów oraz stworzenie aktywnego otoczenia okołobiznesowego, którego zadaniem jest sprostanie współczesnym oczekiwaniom środowiska gospodarczego i naukowego. Respondenci trafnie wskazują na fakt, że pomimo zróżnicowania infrastruktury innowacyjności (parki, inkubatory, centra) w praktyce duża część istniejących ośrodków łączy te funkcje. Dla przykładu parki są jednocześnie instytucjami powiązanymi ze środowiskiem naukowym, jak też wspierającymi przedsiębiorców, skupiającymi organizacje otoczenia biznesu. Są odpowiedzialne za budowę platformy dialogu i współpracy świata nauki i biznesu. Tworzą tym samym warunki dla poprawy efektywności przepływu wiedzy, informacji i technologii. Jako ważne respondenci uznali także centra transferu technologii – służące propagowaniu idei innowacyjności (będące łącznikiem świata biznesu ze światem uczelni wyższych, poprzez realizację prac badawczych oraz stosowanie ich w przedsiębiorstwach). Respondenci widzą potrzebę nawiązania współpracy z uczelniami poprzez takie centra. Istotną rolę w zakresie rozwoju przypisano także inkubatorom przedsiębiorczości jako instytucjom ułatwiającym powstawanie i rozwój małych i średnich przedsiębiorstw.

W wywiadach zostało zadane pytanie: Czy na terenie Państwa gminy są jakieś tereny mające szansę rozwoju dzięki ich rewitalizacji w kierunku infrastruktury innowacyjności? Respondenci w odpowiedzi wskazali tereny zlokalizowane w Czarnej Białostockiej przeznaczone pod utworzenie parku oraz tereny „Węglówki” w Białymstoku. Tereny mające szansę rozwoju w kierunku innowacyjności to obszary położone w południowo-wschodniej części miasta, przeznaczone pod działalność Specjalnej Strefy Ekonomicznej i BPNT.

Respondenci wywodzący się z różnych środowisk twierdzą, iż instytucje przez nich reprezentowane są zainteresowane tworzeniem infrastruktury innowacyjności. Wynika to między innymi z realizacji celów statutowych tychże instytucji. W szczególności chcą je realizować poprzez tworzenie inkubatorów przedsiębiorczości czy tworzenie centrów obsługi inwestorów. Niektóre instytucje już są organami założycielskimi takiej infrastruktury. Z tego względu są raczej zainteresowane włączeniem się w tego typu działania podejmowane przez inne podmioty, niż tworzeniem infrastruktury od początku.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

W trakcie wywiadów zapytano również o to czy na terenie gminy, w której jest zlokalizowana instytucja reprezentowana przez respondentów, znajdują się obiekty, tereny, które mogłyby stać się podstawą parku, inkubatora, centrum. Na powyższe pytanie odpowiedzi respondentów nie były jednorodne. Wynikało to z faktu, iż wywiady były przeprowadzane w różnych gminach. Na terenie miasta Łomży nie ma w pełni przygotowanych terenów, ani obiektów pod tworzenie parków lub inkubatorów. Natomiast w gminie Białystok występują tego typu lokalizacje. Pod budowę Parku wybrano południową część miasta, przy ul. Borsuczej i Żurawiej o powierzchni ok. 26 ha. Białostocki Park Naukowo-Technologiczny będzie usytuowany w bezpośrednim sąsiedztwie zagospodarowanych i zabudowanych nieruchomości o funkcji usługowej (tj. zakłady: Kampania Piwowarska S.A. Browar Dojlidy, BIAFORM S.A. Zakłady Przemysłu Sklejek oraz Wojewódzki Ośrodek Ruchu Drogowego i Wojewódzki Szpital Specjalistyczny im. K. Dłuskiego, a także inne zakłady produkcyjno-usługowo-handlowe). W bezpośrednim sąsiedztwie Parku będzie funkcjonować Specjalna Strefa Ekonomiczna. Ponadto obszarami na terenie Białegostoku, które mogłyby zostać przeznaczone na tworzenie parków, inkubatorów, czy centrów mogłyby być tereny powojaskowe przy ul. Węglowej.

Infrastruktura innowacyjności jest z reguły profilowana branżowo, stąd w ramach prowadzonych indywidualnych wywiadów pogłębionych spytano respondentów o to, z jakich branż podmioty mogłyby w największym stopniu korzystać z tego typu infrastruktury. Respondenci wskazali na następujące branże: obróbka metali, branża spożywcza, ogrodnicza, mleczarska, branża drzewna, turystyka, branże nowoczesne, takie jak: teleinformatyka i nanotechnologie.

W jednym z wywiadów wskazano dziedziny kluczowe dla regionu pokrywające się z zapisami w analizie eksperckiej, zamówionej na potrzeby profilowania BPNT. Jako kluczowe wymieniono tam: informatykę, elektronikę, elektrotechnikę, mechanikę, telekomunikację, medycynę, farmację, biotechnologię, ochronę środowiska.

W trakcie zogniskowanego wywiadu grupowego respondenci zostali zapytani o to, jakiego rodzaju inwestycje w infrastrukturę innowacyjności są ważne, a które mniej ważne w warunkach województwa podlaskiego. Wskazano na następujące propozycje działań: a) budowa/rozbudowa infrastruktury innowacyjności; b) zakup aparatury; c) rewitalizacja i renowacja obiektów przemysłowych i powojaskowych; d) środki trwałe służące prowadzeniu działań B+R; e) prowadzenie badań naukowych (przemysłowych), które są zapisane w działaniu 1.1 RPOWP. Respondenci nie potrafili sprecyzować, które działanie jest ważniejsze, a które mniej ważne. Podano przykład działania 1.1 – tworzenie warunków do rozwoju innowacyjności, w którym do wykorzystania jest 41 mln euro, a które stricte odnosi się do realizacji celów wskazanych w pytaniu. W trakcie pierwszego konkursu złożony został projekt tylko na kwotę 3 mln zł. Zwrócono więc uwagę, że może to świadczyć albo o złej konstrukcji działania, albo o innych potrzebach w województwie niż te zapisane w działaniu 1.1.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Następnie zadano pytanie o to, czy infrastruktura innowacyjności powinna być profilowana branżowo i z jakich branż podmioty mogłyby w największym stopniu korzystać z tego typu infrastruktury. Zdaniem uczestników spotkania specjalizacja branżowa wymaga utworzenia takiej infrastruktury przy Politechnice, Uniwersytecie Medycznym, Uczelni Rolniczo-Technicznej oraz tam gdzie tego typu instytucja już istnieje. Z pozycji województwa wspierać należy branże mało transportochłonne, wymagające dużego intelektu, gdyż tylko takie – zdaniem respondentów – mają szansę na skuteczną walkę konkurencyjną.

W działaniu 1.1 pojawia się problem rewitalizacji obiektów przemysłowych i powojaskowych. Na podstawie wyników spotkania grupy fokusowej można uznać, że w województwie podlaskim taki problem nie istnieje. Uczestnicy spotkania nie potrafili ustosunkować się do pytania związanego z zasadnością finansowania infrastruktury innowacyjności tylko dlatego, że jakieś tereny czy obiekty miałyby dzięki temu zostać zrewitalizowane. Respondenci będący przedstawicielami uczelni wyższych, regionalni eksperci (osoby mające wiedzę o danym regionie) oraz wybrane osoby z Komitetu Monitorującego Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013 (KM RPOWP) przyznały, że nie znają skali problemu.

Analiza wyników badań ze źródeł wtórnych prowadzona w kontekście pytania 2.b: Czy z uwagi na fakt, iż w ramach Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej realizowanych jest kilka projektów dotyczących przygotowania terenów inwestycyjnych oraz parków przemysłowych można liczyć na kolejne tego typu projekty w naszym województwie? wskazuje, że w Polsce wschodniej (województwo warmińsko-mazurskie, podlaskie, lubelskie, podkarpackie i świętokrzyskie) istnieje 16 parków technologicznych i przemysłowych. Część z tych parków jest w fazie realizacji, bądź modernizacji i rozbudowy infrastruktury. Szczególnie dużo nowo budowanych parków znajduje się w województwie: warmińsko-mazurskim – 3 parki, podlaskim i podkarpackim po 2 parki, zaś w świętokrzyskim 1 nowy park. Obecnie na terenie województw Polski wschodniej istnieje 5 inkubatorów technologicznych (2 w fazie realizacji), 9 inkubatorów przedsiębiorczości oraz 7 akademickich inkubatorów przedsiębiorczości. Ponadto na terenie całej Polski wschodniej występują centra (ponieważ brak jest informacji o ilości innych rodzajów centrów, zaprezentowane zostały tylko centra transferu technologii). W województwach Polski wschodniej istnieją 23 centra transferu technologii, 4 z nich są w fazie realizacji.

Tabela 4.

Parki, inkubatory i centra transferu technologii w województwach Polski wschodniej

Województwo	Lokalizacja	Uwagi dodatkowe
Parki przemysłowe, technologiczne		
Lubelskie	Świdnik	Park przemysłowy
	Puławy	Wspólna inicjatywa Zakładów Azotowych „Puławy” SA i Gminy Miasto Puławy

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Województwo	Lokalizacja	Uwagi dodatkowe
	Lublin	Park Naukowo-Technologiczny Województwa Lubelskiego Spółka Akcyjna (PNTWL S.A.) Akcjonariuszami Spółki są Samorząd Województwa Lubelskiego oraz Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie
Podkarpackie	Mielec	Zarządzanie Mieleckim Parkiem Przemysłowym powierzono Agencji Rozwoju Regionalnego MARR S.A. na podstawie porozumienia z Gminą Miejską Mielec, która jest Partnerem w Projekcie
	Rzeszów (Jasionka)	Centrum zarządzania Parkiem znajduje się w Rzeszowskiej Agencji Rozwoju Regionalnego
	Jasło	LOTOS Park Technologiczny Sp. Z o.o.
	Tarnobrzeg	W fazie realizacji
	Park Naukowo-Technologiczny w miejscowościach: Przybyszówka, Miłocin i Pogwizdów Nowy	W fazie realizacji
Podlaskie	Suwałki	Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, udziały Miasta Suwałki 98%
	Zambrów	Park przemysłowy
	Czarna Białostocka	W fazie realizacji
	Białystok	W fazie realizacji
Świętokrzyskie	Podzamcz Chęciński	W fazie realizacji
Warmińsko - Mazurskie	Elbląg	W fazie realizacji
	Olsztyn	W fazie realizacji
	Ełk	W fazie realizacji
Inkubatory technologiczne		
Podkarpackie	Mielec	Inkubator Przedsiębiorczości IN-MARR
	Krosno	Krośnieński Inkubator Technologiczny
	Mielec	W fazie realizacji - Inkubator Nowych Technologii IN-Tech
	Stalowa Wola	W fazie realizacji - Inkubator Technologiczny
Podlaskie	Suwałki	Inkubator Technologiczny
Świętokrzyskie	Kielce	Kielecki Inkubator Technologiczny
Warmińsko -	Elbląg	Elbląski Inkubator Nowoczesnych

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Województwo	Lokalizacja	Uwagi dodatkowe
Mazurskie		Technologii Informatycznych
Inkubatory przedsiębiorczości		
Lubelskie	Puławy	Inkubator Przedsiębiorczości
Podkarpackie	Tarnobrzeg	Inkubator Przedsiębiorczości
	Krosno	Krośnieński Inkubator Przedsiębiorczości i Innowacji
	Sanok	Inkubator Przedsiębiorczości
	Kolbuszowa	Kolbuszowski Inkubator Przedsiębiorczości
Świętokrzyskie	Ostrowiec Świętokrzyski	Ostrowiecki Inkubator Przedsiębiorczości
Warmińsko-Mazurskie	Olsztyn	Inkubator Przedsiębiorczości
	Olsztynek	Inkubator Przedsiębiorczości
Akademickie Inkubatory Przedsiębiorczości		
Lubelskie	Lublin	Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
	Lublin	Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Administracji w Lublinie
Podkarpackie	Jarosław	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Jarosławiu
Podlaskie	Białystok	Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Białymstoku
	Białystok	Uniwersytet w Białymstoku
Świętokrzyskie	Kielce	Uniwersytet Humanistyczno -Przyrodniczy Jana Kochanowskiego w Kielcach
Warmińsko-Mazurskie	Olsztyn	Wyższa Szkoła Informatyki i Ekonomii TWP w Olsztynie
Lubelskie	Lublin	Lubelskie Centrum Transferu Technologii
	Lublin	Business & Innovation Centre
	Lublin	Ośrodek Innowacji NOT
	Lublin	Wojewódzki Klub Techniki i Racjonalizacji w Lublinie
	Biała Podlaska	Ośrodek Innowacji NOT
	Lublin	W fazie realizacji - Centrum Innowacji i Zaawansowanych Technologii Politechniki Lubelskiej

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Województwo	Lokalizacja	Uwagi dodatkowe
	Lublin	W fazie realizacji - Centrum Innowacyjno-Wdrożeniowego Nowych Technik i Technologii w Inżynierii Rolniczej
Podkarpackie	Krosno	Centrum Innowacji i Transferu Technologii
	Mielec	Centrum Transferu Technologii
	Rzeszów	Centrum Transferu Technologii RARR SA
	Rzeszów	Centrum Transferu Nowoczesnych Technologii Wytwarzania
	Rzeszów	Stowarzyszenie na rzecz Innowacyjności i Transferu Technologii „HORYZONTY”
	Rzeszów	W fazie realizacji - Centrum Badawczo-Rozwojowego Napędów Lotniczych przy WSK „PZLRzeszów”
Podlaskie	Białystok	Wschodni Ośrodek Transferu Technologii
	Kleosin	Centrum Innowacji i Transferu Technologii Politechniki Białostockiej
	Łomża	Ośrodek Innowacji NOT
	Suwałki	Ośrodek Innowacji NOT
	Białystok	Rada Federacji Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych NOT w Białymstoku
Świętokrzyskie	Kielce	Świętokrzyskie Centrum Innowacji i Transferu Technologii Sp. z o.o.
	Kielce	Staropolska Izba Przemysłowo-Handlowa
	Kielce	Ośrodek Innowacji NOT
	Podzamcze	W fazie realizacji - Regionalne Centrum Naukowo- Technologicznego w województwie świętokrzyskim
Warmińsko-Mazurskie	Olsztyn	Ośrodek Innowacji NOT
	Olsztyn	Centrum Jakości i Innowacji
	Olsztyn	Centrum Innowacji i Transferu Technologii
	Zembrzus	Warmińsko-Mazurskie Centrum Genetyki Molekularnej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie analizy danych dostępnych na <http://www.parp.gov.pl>, <http://www.sooipp.org.pl> oraz <http://www.paiz.gov.pl>

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Infrastruktura innowacyjności finansowana jest z różnych źródeł, w tym z Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej. Jednym z celów realizowanych przez ten program jest wsparcie finansowe innowacji i wsparcie infrastruktury uczelni w ramach I. Osi priorytetowej Nowoczesna Gospodarka. Projekty zakwalifikowane do realizacji i finansowania w ramach PO RPW to: I.1 Infrastruktura uczelni: 9 projektów z województwa lubelskiego, 7 z podkarpackiego, 4 z podlaskiego, 2 ze świętokrzyskiego, 4 z warmińsko-mazurskiego; I.3 Wspieranie innowacji: 8 projektów z województwa lubelskiego, 8 z podkarpackiego, 8 z podlaskiego, 4 ze świętokrzyskiego, 5 z warmińsko-mazurskiego. Program Operacyjny dotyczy przedsięwzięć zgłaszanych m.in. przez szkoły wyższe, jednostki samorządu terytorialnego oraz związki i stowarzyszenia z ich udziałem, państwowe jednostki budżetowe, instytuty badawczo-rozwojowe, przedsiębiorców, organizacje pozarządowe, agencje rozwoju. Adresaci projektów PO RPW są zróżnicowani w zależności od charakteru podejmowanych działań oraz w zależności od charakteru projektu. W przypadku działania I.1 podstawową grupą adresatów są studenci uczelni wyższych. Pośrednio, adresatami są też przedsiębiorstwa korzystające z dorobku naukowo-technologicznego powstałego dzięki rozwojowi infrastruktury uczelni. W działaniu I.3 docelowo za adresatów uważa się wszystkie podmioty, które korzystają bądź będą korzystały z usług parków, centrów i inkubatorów, a także osoby, które znajdą zatrudnienie na terenie powstałych inwestycji. Aplikowanie o środki przyznawane w ramach konkretnych priorytetów i działań Regionalnych Programów Operacyjnych zależy od konkretnego programu wojewódzkiego. Oś priorytetowa oraz działania są dla każdego województwa ustalone oddzielnie, wobec czego nie są one dokumentami jednolitymi.

Na pytanie, czy mimo realizacji wiele projektów w ramach Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej dotyczących infrastruktury innowacyjności wciąż będzie zapotrzebowanie na inwestycje z tego zakresu w Polsce wschodniej i województwie, respondenci odpowiedzieli, że będzie i będzie ono wzrastało. Świadczy o tym liczba zgłoszonych projektów do RPOW oraz kwoty w programie Innowacyjna Gospodarka, które przekraczają dostępność środków. Politechnika Białostocka będzie ubiegać się z Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej o dofinansowanie na rozbudowę Centrum Innowacji i Transferu Technologii celem usprawnienia transferu technologii.

Zapotrzebowanie na tego typu inwestycje jest i będzie wzrastać, gdyż województwo podlaskie według respondentów stanowi ciągle białą plamę. Ponadto wyniki przeprowadzonych wywiadów wskazują, że w przypadku zainteresowania środowiska naukowego i gospodarczego, istnieje możliwość poszerzenia zasięgu Białostockiego Parku Naukowo-Technologicznego o kolejne obiekty, które mogłyby powstać na terenie znajdującym się w bezpośrednim sąsiedztwie aktualnie realizowanego projektu (w tym celu zarezerwowano powierzchnię ok. 1 ha). Gmina Łomża – w związku z tym, że obecnie nie jest przygotowywany takiego typu projekt, nie planuje aplikacji o środki w tym zakresie.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Jednocześnie jednak respondenci zwrócili uwagę na niebezpieczeństwo niewykorzystania znacznych środków przewidzianych na rozwój innowacyjności, z uwagi na długotrwałe prace przygotowawcze, poprzedzające realizację tego typu działań.

Po zapoznaniu się uczestników badań fokusowych z definicjami infrastruktury innowacyjności, które zostały przyjęte na potrzeby ekspertyzy, respondenci mieli wskazać, które rodzaje instytucji mogą i wpływają w największym stopniu na rozwój innowacyjności w regionie i w związku z tym wymagają wsparcia finansowego. Respondenci drogą eliminacji odrzucili: inkubatory przedsiębiorczości, które już zostały utworzone, centra obsługi inwestora – z uwagi na to, że obsługę przejmują wyspecjalizowane firmy komercyjne, inkubatory technologiczne – gdyż może śmiało współpracować w ramach inkubatora przedsiębiorczości. Jako najbardziej pożądane zostały wskazane centra badawczo-rozwojowe, których na chwilę obecną nie ma w regionie oraz parki technologiczne.

Tabela 5.

Ogólna charakterystyka użyteczności wybranych form prawnych
dla organizacji parku technologicznego

Problem	Spółka kapitałowa	Fundacja/ stowarzyszenie	Zakład budżetowy	Wydzielony projekt
Zdefiniowanie praw i obowiązków podmiotów zaangażowanych w projekt	Dokładnie i precyzyjnie	Ogólne (zależne od fundatora)	Słabe	Ogólne
Ochrona praw stron zaangażowanych w projekt	Duża	Średnia	Słaba	Słaba
Otwartość na nowych uczestników	Duża	Ograniczona	Niska	Średnia
Mechanizm negocjowania interesów (osiąganie kompromisu)	Rozbudowany	Słaby	Słaby	Średni
Przejrzystość relacji pomiędzy stronami	Duża	Średnia	Słaba	Słaba
Przejrzystość relacji finansowych	Duża	Średnia	Słaba	Słaba
Możliwość zatrudniania zewnętrznych menedżerów	Duża	Możliwy problem wysokości wynagrodzeń	Praktycznie brak	Średnia
Możliwość oportunistycznych zachowań zarządców	Tym większa, im mniej aktywni są właściciele	Duża	Duża	Duża

Źródło: K.B. Matusiak, A. Bąkowski, Wybrane aspekty funkcjonowania parków technologicznych w Polsce i na świecie, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2008, s. 98.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

W przeprowadzonej analizie zwrócono uwagę na formy własności infrastruktury innowacyjności. Jej powstawanie regulowane jest odpowiednimi ustawami, jak również odpowiednimi przepisami kodeksu handlowego. Jeśli chodzi o parki, wśród najczęściej występujących form prawnych wymienić można: spółki kapitałowe, fundacje lub stowarzyszenia, zakład budżetowy, czy też wydzielony projekt.

W powyższej tabeli przedstawiono ogólną charakterystykę użyteczności wybranych form prawnych dla organizacji parku technologicznego. Tabela 5. odnosi się do form prawnych parków, jednak powyższe zestawienie można też zastosować do innych projektów, takich jak centra czy inkubatory, uwzględniając wcześniej różnice organizacyjne pomiędzy nimi. Z zestawienia wynika wniosek, że najkorzystniejszą formą własności są spółki prawa handlowego. Niemalże we wszystkich aspektach funkcjonowania takiej infrastruktury spółka jest w stanie poradzić sobie lepiej od innych właścicieli.

W zależności od wybranej formy własności, można wyróżnić też różne modele struktury udziałowej i organizacyjnej¹. Pierwszy to rozproszony model organizacyjny, w którym zakłada się, że różne podmioty zarządzają terenami inwestycyjnymi, inkubatorem, czy centrum transferu technologii. Kluczową rolę odgrywają władze lokalne, ze względu na pozycję większościowego udziałowca. Przykładem takim może być Wrocławski Park Technologiczny. Władze miasta w tym przypadku wnoszą w udziale ziemię, infrastrukturę, wpływają więc pośrednio na sposób zarządzania nieruchomościami oraz na realizację zadań innych spółek, w których posiadają głos decydujący. Natomiast hybrydowy model organizacyjny polega na tym, że park funkcjonuje w ramach podmiotu, który realizuje też inne funkcje. Przykładem jest Poznański Park Naukowo-Technologiczny, który należy do struktury Fundacji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza. Fundacja oprócz zarządzania parkiem prowadzi też inną statutową działalność.

W Polsce dominującą formą własności parków technologicznych są spółki prawa handlowego (spółki akcyjne i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością), w tej postaci występuje około 50% wszystkich zarejestrowanych parków. Kilka parków jest zarządzanych przez jednostki samorządu terytorialnego i kilka przez Agencje Rozwoju Regionalnego. Ciekawym przypadkiem jest Krakowski Park Technologiczny, gdzie formą własności jest spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, która została założona przez trzy uczelnie krakowskie: Politechnikę Krakowską, Akademię Górniczo-Hutniczą i Uniwersytet Jagielloński. Wśród założycieli znalazły się także władze miasta i województwa².

W Ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym³ zapisano, że centrum transferu technologii tworzy się w celu sprzedaży lub nieodpłatnego przekazywania wyników badań i prac

¹ K.B. Matusiak, A. Bąkowski, Wybrane aspekty funkcjonowania parków technologicznych w Polsce i na świecie, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2008, s. 103.

² Opracowanie własne na podstawie danych dostępnych z <http://www.paiz.gov.pl>.

³ Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym, Dz.U.2005.164.1365.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

rozwojowych do gospodarki. Na mocy wymienionej ustawy CTT może być utworzone w formie: jednostki ogólnouczelnianej i działać w oparciu o regulamin zatwierdzony przez senat Uczelni, czy też spółki handlowej lub fundacji i działać w oparciu o odpowiednie dokumenty ustrojowe. Analizując obecny stan prawny CTT działających w Polsce można zauważyć, że prawie połowa założona została przez uczelnie wyższe, jako jednostki ogólnouczelniane. Duży udział mają też centra, których organem założycielskim są fundacje⁴.

Wybór formy własności niesie ze sobą wiele konsekwencji. Otóż ośrodki akademickie są obciążone administracją uczelnianą, wobec czego nie zawsze mogą sprostać zmieniającym się potrzebom rynku i partnerów biznesowych. Aby dostosować działalność ośrodków do zasad rynku, zaczęto poszukiwać struktur organizacyjno-prawnych charakteryzujących się większą elastycznością, efektywnością oraz dbających o interes środowiska naukowego. Założenia te spełniają instytucje nie nastawione na zys, czyli fundacje i stowarzyszenia. Stąd też często następuje powoływanie fundacji przez uczelnie. Fundacje takie zajmują się omawianymi zadaniami, łącząc jednocześnie różnych partnerów transakcji. Innym działaniem jest udzielanie przez szkoły wyższe i instytucje B+R koncesji prywatnym lub publiczno-prywatnym firmom, profesjonalnie zajmującym się komercjalizacją technologii. W wielu przypadkach wszystkie trzy formuły organizacyjne: ośrodki uczelniane, społeczne i komercyjne działają niezależnie, obok siebie, specjalizując się w określonych obszarach transferu technologii.

Odnosząc kwestie prawne do rozwoju regionalnego należy stwierdzić, że ze względów praktycznych (np. administracja, podejmowanie decyzji) jako właściciele takich jednostek najlepiej sprawdzają się instytucje nie posiadające szerokich struktur administracyjnych. Im lepsze zarządzanie taką jednostką, tym większe korzyści i efekty ona przynosi w postaci wdrożenia nowych rozwiązań, co przekłada się na konkurencyjność regionu.

Tabela 6.

Założyciele inkubatorów i oczekiwane efekty

Założyciele	Efekty
Władze administracyjne i samorządowe	Rozwój lokalny, zwalczanie ubóstwa, zagospodarowanie obiektów i terenów
Szkoły wyższe	Innowacje, zaangażowanie studentów i pracowników
Instytuty badawcze	Komercjalizacja wyników badań
Partnerstwo publiczno-prywatne	Inwestycje, zatrudnienie i inne cele socjalne

⁴ Opracowanie własne na podstawie danych dostępnych z <http://www.sooipp.org.pl>.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Założyciele	Efekty
Sektor prywatny	Zysk, patenty, udział kapitałowy w firmach – klientach
Fundusze venture capital	Najlepsze przedsiębiorstwa, wysoki zwrot inwestycji

Źródło: K. Zasiadły, Założyciele inkubatora, cele i typy inkubatorów, Konferencja „Planowanie Inkubatora Technologicznego”, 29 marca 2007, Kielce.

Praktyki stosowane w Polsce wykazują, że ponad połowa z inkubatorów została założona bądź jest zarządzana przez stowarzyszenia oraz fundacje. Kilka inkubatorów jako właścicieli ma jednostki samorządu terytorialnego, agencje rozwoju regionalnego oraz regionalne izby gospodarcze⁵.

Podsumowując analizę uwarunkowań prawnych wyżej wymienionych projektów należy zauważyć, że dominującą formą organizacyjno-prawną ośrodków innowacji i przedsiębiorczości w Polsce (stan na 2007 r.) były stowarzyszenia i fundacje, następnie spółki publiczno-prawne, instytucje przedstawicielskie biznesu, jednostki szkół wyższych i jednostki administracji publicznej⁶. Rekomendowanym właścicielem infrastruktury parków powinny być spółki prawa handlowego. Wiąże się to bezpośrednio z jakością zarządzania tego typu infrastrukturą. Spółki nie są ograniczone przepisami administracyjnymi, co sprawia, że skuteczność i sprawność zarządzania jest większa. Jeżeli parki funkcjonują skutecznie, stymulują innowacyjność przedsiębiorstw, mogą odegrać istotną rolę w tworzeniu sieci innowacyjnych, a co za tym idzie, w podnoszeniu konkurencyjności regionów. Jeśli chodzi o centra, w tym centra transferu technologii, to powinny działać nie tylko jako jednostki komercyjne, ale również jako jednostki wspierane przez pomoc publiczną. Szczególnie dotyczy to przypadków, gdy występuje brak podaży usług przede wszystkim specjalistycznych oraz gdy ceny usług oferowanych przez centra są poza możliwościami finansowymi przedsiębiorstw. Wsparcie publiczne może doprowadzić do generowania wiedzy i rozwiązań technologicznych, a może stymulować kadrę badawczą do podnoszenia swoich umiejętności i kwalifikacji. Czynnikiem warunkującym rozwój centrów są fundusze Unii Europejskiej. Jednak jeśli w systemie finansowania centrów zabraknie silnych bodźców do zmiany i rozwoju, oferta centrów może się utrzymać na poziomie usług informacyjnych, doradczych i szkoleniowych.

Podczas wywiadów indywidualnych respondenci rozważali możliwe opcje własności infrastruktury innowacyjności. Jako właściwą uznano jednak współwłasność wszystkich trzech sektorów: uczelni wyższych, przedsiębiorstw i samorządu. Zdaniem respondentów tylko współwłasność infrastruktury zagwarantować może efektywność dysponowania środkami.

⁵ Opracowanie własne na podstawie danych dostępnych z <http://www.sooipp.org.pl>.

⁶ K.B. Matusiak, Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce. Raport - 2007, SOOIPP, Łódź- Kielce- Poznań, s. 22.

EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”

Wskazywano, że korzystnym rozwiązaniem byłoby, gdyby infrastruktura innowacyjności należała do przedsiębiorców. Uznano ponadto, że za zarządzanie powstałym ośrodkiem innowacyjnym powinna odpowiadać wyodrębniona jednostka organizacyjna.

Również w trakcie zogniskowanego wywiadu grupowego podjęto próbę uzyskania odpowiedzi na pytanie: Jaka forma własności wydaje się Państwu najwłaściwsza w odniesieniu do infrastruktury innowacyjności w województwie podlaskim? Respondenci stwierdzili, że obecnie są to jednostki samorządu terytorialnego, choć docelowo widzieliby spółki złożone z firm, które funkcjonują w danej infrastrukturze. W spółce partnerami powinny być też instytucje publiczne.

3.3 Ocena efektywności projektów innowacyjnych

Wzrost innowacyjności województwa podlaskiego to zagadnienie odnoszące się do I. Osi priorytetowej RPOWP. Analiza dotycząca pytania badawczego 2d. **Jakie metody oceny efektywności projektów zastosować w odniesieniu do przedsięwzięć innowacyjnych, związanych z rozwojem sfery B+R, aby zapewnić z jednej strony efektywność alokacji środków publicznych, a z drugiej dokonać wyboru projektów o największym potencjale innowacyjnym, które mają szansę znaleźć przełożenie na sytuację regionu?**, była prowadzona przy zastosowaniu dwóch technik badawczych: analizy eksperckiej (AE 1.) i zogniskowanych wywiadów grupowych (FGI 1.).

Kryteria ewaluacji projektów innowacyjnych dotyczą głównie oceny ich zgodności z celami oraz aktualnymi możliwościami regionu. Największy wpływ na ocenę projektów mają dwie grupy czynników: ekonomiczne i techniczne. W wielu wypadkach powoduje to znaczne trudności z osiągnięciem konsensusu w ocenach przyznawanych poszczególnym pomysłom, gdyż zazwyczaj między wymogami technicznymi i ekonomicznymi istnieje sprzeczność polegająca na tym, że im wyższy techniczny poziom prezentuje rozwiązanie innowacyjne, tym większe są koszty jego realizacji. Z reguły wśród kryteriów ewaluacji przeważają jednak czynniki ekonomiczne (np. koszty realizacji, zakładany poziom zysku, udziały w rynkach).

Pierwszym aspektem, który należałoby uwzględnić przy ocenie innowacyjności projektów, jest uwzględnienie strategicznych kierunków rozwoju województwa podlaskiego. Można wśród nich wymienić: rozwój społeczeństwa informacyjnego, rozwój regionalnego systemu innowacyjnego, wzrost konkurencyjności sektora MSP, rozwój kultury innowacji w województwie podlaskim. W każdym z tych obszarów mogą być inne korzyści z ich realizacji dla regionu i jego społeczności, jak również można wskazać inne wskaźniki (kryteria) wyboru projektów i wskaźniki ich monitorowania. Przedstawione powyżej potencjalne kierunki rozwoju województwa traktować można jako postulaty.

W zakresie rozwoju społeczeństwa informacyjnego, to przygotowanie społeczności lokalnej do zmian technologicznych, związane jest z ogólnosiłatowymi tendencjami rozwojowymi, które charakteryzują się coraz większym znaczeniem informacji jako

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

czynnika rozwoju. Wykorzystanie możliwości teleinformatyki do wspomagania gospodarki i poprawy jakości życia społeczeństwa jest zatem kluczowe. Jawność życia publicznego nakłada w tej mierze na instytucje obowiązek stworzenia sprawnego systemu komunikacji społecznej, w tym także drogą elektroniczną, a w związku z tym budowy zintegrowanej infrastruktury informatycznej o zaawansowanych możliwościach usługowych, w tym nakierowanej na wspomaganie procesów decyzyjnych, gospodarczych i wspieranie innowacji. Stąd wśród kryteriów oceny projektów innowacyjnych w pierwszym z wyróżnionych obszarów można na przykład uwzględniać następujące: wartość finansowa projektu, wpływ projektu na rozwój społeczno-gospodarczy regionu, tworzenie nowych miejsc pracy w sektorze nowoczesnych technologii. Celem projektów w tym zakresie powinno być opracowanie warunków i zakresu funkcjonowania regionalnego systemu innowacyjnego oraz infrastruktury wsparcia innowacyjności.

Celem projektów w zakresie rozwoju regionalnego systemu innowacyjnego powinno być opracowanie warunków i zakresu funkcjonowania regionalnego systemu innowacyjnego oraz infrastruktury wsparcia innowacyjności. Wynika to z faktu, iż gdy wiedza nabiera coraz większego znaczenia, w szczególności w sektorze MSP. Przedsiębiorstwa starają się, wykorzystując najnowsze technologie, podnieść jakość swoich procesów wytwórczych, produktów i usług. Instytucje rządowe i samorządowe współuczestnicząc w tych działaniach powinny zapewnić warunki do ich realizacji oraz podejmować działania zwiększające efektywność i zakres oddziaływania systemu innowacji.

W odniesieniu do rozwoju regionalnego systemu innowacji, można brać pod uwagę chociażby takie kryteria wyboru projektów, jak:

- długoterminowe oddziaływanie na gospodarkę regionu;
- preferowane sektory (klastry) z największym oddziaływaniem na gospodarkę regionu i największym potencjałem wzrostu;
- wykorzystujące potencjał regionalnych instytucji naukowo-badawczych w takich sektorach, jak: spożywczy, maszynowy, metalowy, budowlany, drzewny, IT.

Ważne dla rozwoju województwa jest zdynamizowanie rozwoju opartego na innowacjach, związane ze zminimalizowaniem (usunięciem) barier w dostępie do kapitału. Utworzenie bezpośrednich instrumentów wsparcia finansowego i doradztwa jest nieodzownym składnikiem planowanego wzmocnienia konkurencyjności sektora MSP. Likwidowanie barier w rozwoju przedsiębiorstw innowacyjnych powinno zachęcić pozostałe firmy do działań w tym kierunku. Działania te powinny tworzyć zapotrzebowanie na specjalistyczne usługi doradczo-finansowe z zakresu kreowania i wdrażania innowacji oraz pozyskiwania kapitału na ten cel. To wszystko zaś może przyczynić się do wzrostu konkurencyjności sektora MSP w województwie podlaskim. W tym kontekście wśród kryteriów wyboru projektów należy umieścić:

- zwiększenie sprzedaży poza region;

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

- zwiększenie i utrzymanie liczby miejsc pracy; zaangażowanie własne/kapitałowe w inwestycje;
- zgodność inwestycji z preferencjami sektorowymi;
- wpływ na ożywienie powiatów o wysokim wskaźniku bezrobocia.

W związku ze wzrostem zapotrzebowania na nowe technologie coraz większego znaczenia nabiera innowacyjne kształcenie. Instytucje rządowe i samorządowe powinny realizować zadania związane z rozwojem gospodarki opartej na wiedzy lub learning economy. Istotą tych zadań będzie wsparcie rozwoju sektora MSP, instytucji naukowo-edukacyjnych oraz jednostek zajmujących się działalnością proinnowacyjną. Do podstawowych kryteriów pozwalających dokonać wyboru projektów zaliczyć można:

- podnoszenie umiejętności z zakresu korzystania z narzędzi i urządzeń informatycznych;
- dostarczanie rozwiązań ulepszających programy szkoleniowe i edukacyjne;
- przyczynienie się do podniesienia umiejętności pracowników;
- ułatwienie identyfikacji czynników kształcenia proinnowacyjnego.

Drugim aspektem ważnym przy ocenie innowacyjności projektów powinno być zagwarantowanie przez projekt osiągnięcia przewagi konkurencyjnej. Konkurencyjność rozumiana jest jako zdolność do konkutowania na poszczególnych rynkach. Uzyskanie przewagi konkurencyjnej to posiadanie większej zdolności do rozwoju w stosunku do innych podmiotów działających na tym samym rynku czy w obrębie tego samego zasięgu geograficznego. Zdolność ta powinna przejawiać się zarówno w czynnikach i efektach ekonomicznych (wzrost produkcji), jak i społecznych (jakość życia mieszkańców).

Analizując wpływ projektów realizowanych w ramach RPO na oba te elementy należy wskazać parametry, które odzwierciedlałyby skutki prowadzących do tego działań. W przypadku skutków ekonomicznych projekty powinny pozwalać na uzyskanie:

- wyższego poziomu dochodu *per capita* w regionie,
- wyższych dochodów podmiotów gospodarczych,
- wyższej efektywności kosztowej w przedsiębiorstwach,
- lepszej dywersyfikacji produktów,
- wyższej jakości,
- wyższego poziomu innowacyjności powiązanego z koniecznością ponoszenia ryzyka,
- lepszych działań o charakterze marketingowym,
- większego poziomu inwestycji krajowych i zagranicznych,
- wyższej elastyczności rynków,
- zwiększenia udziału w eksporcie (szczególnie dóbr *high-tech*),
- wyższego stopnia powiązania i kooperacji podmiotów.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Z kolei skutki społeczne powinny dotyczyć:

- podniesienia poziomu wykształcenia i kwalifikacji,
- wyższego wskaźnika skolaryzacji,
- dłuższego trwania życia,
- rozszerzania stosowania produktów IT w życiu mieszkańców,
- szerszego dostępu do produktów innowacyjnych i lepszych technologicznie,
- lepszego działania instytucji społecznych,
- skuteczniejszej współpracy poszczególnych podmiotów: instytucji, przedsiębiorstw oraz jednostek badawczych oraz ich szerszego oddziaływania na społeczeństwo,
- wyższej efektywności działania jednostek samorządowych i lokalnych,
- większego poziomu inwestycji społecznych.

Z punktu widzenia innowacyjności szczególnego znaczenia nabiera pojęcie zdolności konkurencyjnej, która związana jest z wielkością i strukturą czynników produkcji oraz efektywnością ich wykorzystania. W ujęciu czynnikowym najważniejszą rolę odgrywają tu: system społeczno-gospodarczy i polityka gospodarcza, gdyż decydują one o zdolnościach do generowania i dyfuzji postępu technicznego, zdolności do akumulacji i koncentracji kapitału, oddziaływania na międzynarodowe otoczenie ekonomiczne.

Trzecim istotnym aspektem oceny innowacyjności projektów jest to, czy projekt umożliwi osiągnięcie synergii poprzez wykorzystanie posiadanych technologii, zdolności produkcyjnych, zasobów i umiejętności. Szczególną uwagę zwracają elementy systemu społeczno-gospodarczego decydujące o takich cechach gospodarki, jak: zdolność do tworzenia i dyfuzji postępu technicznego, transfer technologii, akumulacji i koncentracji kapitału oraz oddziaływanie na otoczenie międzynarodowe. Takie oddziaływanie innowacji na rozwój gospodarczy oraz warunki konkurencyjności wewnętrznej i zewnętrznej wskazuje na wzrost znaczenia czynników mikroekonomicznych, które wpływają na elastyczność i innowacyjność, a także na możliwości adaptacyjne do zmieniających się warunków konkurencyjnych.

Szczególną rolę odgrywa tu transfer technologii, którego narzędzia są integralną częścią zmian innowacyjnych. Powinny być one stabilne, kompleksowe (wspieranie procesu tworzenia innowacji nie może odbywać się niezależnie od wspierania transferu technologii) oraz skoordynowane, gdyż instytucje muszą uczestniczyć w tworzeniu i dyfuzji innowacji technicznych oraz ściśle ze sobą współpracować, przy czym jedna z nich powinna pełnić rolę koordynatora całego procesu. Biorąc to pod uwagę można wyodrębnić dwa ściśle powiązane ze sobą procesy: rozwój sektora przedsiębiorstw i otoczenia rynkowego oraz ich wpływ na zmiany zdolności innowacyjnych firm i infrastruktury technicznej; transfer technologii oraz jego rola w tworzeniu efektywnych struktur zarządzania w zakresie możliwości wewnętrznej i zewnętrznej konkurencyjności i kooperacji.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Zwiększenie potencjału innowacyjnego oraz wzrost konkurencyjności dzięki transferowi technologii, zarówno w sferze finansowania, jak i wdrażania nowych rozwiązań, oraz poprawa zdolności konkurencyjnej rozumianej jako zdolności do zapewnienia rozwoju w warunkach gospodarki opartej na wiedzy lub *learning economy* to najważniejsze problemy, przed którymi stoją regiony.

Ocena projektu powinna zatem odbywać się poprzez wskazanie, w jakim zakresie i jakimi metodami realizowane jest zadanie współpracy poszczególnych podmiotów tworzących regionalny system innowacji. Realizujący powinien określić zadania i cele poszczególnych podmiotów poprzez wskazanie, w jakim zakresie mogą one spełnić zasadę współpracy i synergicznego osiągania korzyści.

Czwarty aspekt dotyczy finansowego potencjału projektu. Realizowane projekty powinny gwarantować pełne osiągnięcie zakładanych efektów oraz tworzyć warunki do kontynuacji działań. Potencjał finansowy projektów powinien również odzwierciedlać strukturę realizowanych celów, tzn. poszczególne działania powinny być finansowane zgodnie z wpływem na cel ostateczny oraz z uwzględnieniem priorytetowych celów instytucji zlecających. Ocena i selekcja projektów prowadzona może być w oparciu o kryteria o charakterze zarówno ilościowym, jak i jakościowym. Zaleca się, aby w początkowej fazie procesu innowacyjnego wykorzystywane były przede wszystkim kryteria jakościowe, dopiero w miarę zdobywania coraz dokładniejszych danych należy wprowadzać kryteria ilościowe.

Na podstawie powyższej analizy można wyciągnąć wnioski co do kryteriów oceny innowacyjności projektów w kontekście czynników: społecznych, związanych z ryzykiem, popytem, akceptacją rynkową, konkurencją.

Do czynników społecznych zaliczyć można:

- aspekty prawne – produkt zgodny w wymogami prawa; w głównej mierze należy ocenić w jakim stopniu projekt odpowiada założeniom formalnym (czy nie wykracza poza normy prawa polskiego) oraz w jakim zakresie determinuje go prawo podatkowe (podatek dochodowy, VAT);
- bezpieczeństwo – brak zagrożeń podczas użytkowania; określenie w jakim stopniu efekty projektu mogą być wykorzystywane przez poszczególne podmioty (prawo patentowe, możliwości technologiczne i ludzkie);
- środowisko – potencjalne zanieczyszczenia; w jakim stopniu projekt zagraża środowisku naturalnemu lub w jakim zakresie je poprawia;
- wpływ społeczny – potencjalne korzyści dla społeczeństwa; należy zwrócić przede wszystkim uwagę na możliwości wzrostu stopy życiowej, ułatwienie korzystania z dostępu do informacji, zwiększenie interakcji społecznych, poprawa wykorzystania nowoczesnych technologicznie produktów czy usług.

Czynniki związane z ryzykiem to:

- funkcjonalne – działanie projektu zgodne z zamierzeniami; ocena powinna dotyczyć wykorzystania wyników projektu zgodnie z wskazanymi w nim celami;

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

- zaawansowanie projektu – w jakim stopniu projekt zwiększa możliwości wykorzystania różnego typu rozwiązań technologicznych; w jakim stopniu rozwiązania w nim zaproponowane są innowacyjne;
- koszty inwestycji – czy koszty realizacji pozwolą na osiągnięcie korzyści o charakterze technologicznym, ekonomicznym i społecznym;
- okres zwrotu – jak długo będzie następował zwrot poniesionych nakładów;
- rentowność.

Wśród czynników związanych z popytem wymienić można:

- potencjalny rynek – wielkość ogólnego rynku; skalkulowanie liczby potencjalnych odbiorców efektów projektu;
- trendy popytu – jakie zmiany w zapotrzebowaniu na produkty projektu będą pojawiać się w najbliższym czasie (okres 5-7 lat);
- stabilność – czy w najbliższym czasie nie wystąpią zagrożenia (finansowe – brak środków; organizacyjne – brak możliwości) mogące negatywnie wpłynąć na przebieg projektu lub na wdrożenie jego produktów;
- cykl życia – jak kształtować się będą poszczególne fazy cyklu życia projektu; istotą jest stworzenie takiego cyklu, aby fazy rozwoju i ekspansji były jak najdłuższe i przynosiły dodatnie wyniki finansowe;
- potencjał rozwoju regionu – czy na danym obszarze można zaobserwować tendencje rozwojowe w kierunku wykorzystania efektów projektu; jest to o tyle istotne, że niedopasowanie struktury gospodarczej i społecznej regionu do wyników projektu może ograniczyć jego efekty.

Czynniki związane z akceptacją rynkową to:

- spełnienie oczekiwań – czy wyniki projektu są odzwierciedleniem zapotrzebowania mieszkańców regionu;
- stopień zaspokojenia potrzeb – w jakim stopniu produkty projektu będą mogły być wykorzystane w przedsiębiorstwach czy gospodarstwach domowych;
- komplementarność – w jakim stopniu projekt może być wykorzystany w innych działaniach o charakterze innowacyjnym czy technologicznym;
- „widzialność produktu” – czy efekty projektu będą mogły być zdefiniowane i zidentyfikowane w strukturze gospodarczej regionu;
- promocja – w jakim stopniu projekt promuje region i podmioty w nim funkcjonujące.

Ostatnia grupa to czynniki związane z konkurencją, wśród których wyróżnić można:

- trwałość – w jakim stopniu wyniki projektu pozwolą na zapewnienie wzrostu konkurencyjności długookresowej regionu i przedsiębiorstw;
- patenty – czy wyniki projektu mogą stanowić podstawę do zarejestrowania ich w urzędzie patentowym; jeżeli tak – to w jakim stopniu mogą one determinować osiągnięcie korzyści ze sprzedaży tych praw.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Oczywiście oprócz oceny samych projektów w pełnym procesie ewaluacji projektów innowacyjnych konieczne jest uwzględnienie oceny efektów innowacji oraz samej realizowanej polityki innowacyjnej.

Z punktu widzenia Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013 realizacja oceny priorytetów inwestycyjnych wymaga określenia charakteru analizowanych jednostek oraz zakresu i możliwości ich oddziaływania na region. Bardzo istotne jest szczegółowe rozróżnienie poszczególnych kategorii oraz wskazanie na ich możliwą realizację, efektywność oraz wpływ na konkurencyjność i tempo rozwoju regionu.

Aby zapewnić z jednej strony efektywność alokacji środków publicznych, a z drugiej dokonać wyboru projektów o największym potencjale innowacyjnym, które mają szansę znaleźć przełożenie na sytuację regionu, konieczne jest przede wszystkim zwrócenie uwagi na takie prowadzenie oceny projektów i ich innowacyjności, by miała ona charakter kompleksowy i uwzględniała zarówno etap oceny wniosków, jak i możliwości oceny ich rezultatów. Przede wszystkim konieczne jest, na tyle na ile to możliwe, sprecyzowanie pojęcia innowacyjności w dokumencie RPOWP, to zaś powinno przełożyć się na kryteria oceny projektów.

Przeprowadzona powyżej dość szczegółowa analiza, poparta wnioskami z badań eksperta, pozwala wyciągnąć wniosek o konieczności skupienia się na wyodrębnionych wyżej czterech aspektach oceny innowacyjności: wkomponowaniu projektu w ogólną strategię regionu – co w kontekście RPOWP możemy rozumieć również jako uwzględnienie wkomponowania się w cele poszczególnych osi priorytetowych. Ponadto należałoby skupić się na możliwościach zagwarantowania przez projekt osiągnięcia przewagi konkurencyjnej dla województwa. Ważne jest także to, czy projekt umożliwi osiąganie zjawiska synergii poprzez wykorzystanie technologii posiadanych przez Wnioskodawcę, zdolności produkcyjnych, zasobów i umiejętności oraz jaki jest finansowy potencjał projektu.

Pytanie: W jaki sposób takie działania jak: a) rozwój infrastruktury innowacyjnej np. parków technologicznych i przemysłowych, inkubatorów technologicznych i przemysłowych oraz centrów obsługi inwestorów; b) promocja gospodarcza regionu, c) uzbrojenie terenów, d) fundusze pożyczkowe i poręczeniowe; wpływają na poprawę innowacyjności i przedsiębiorczości regionu? zostało zadane w trakcie spotkania grupy fokusowej (FGI 1.). Spotkało się ono ze sporym zainteresowaniem uczestników. Respondenci uważają, że rodzaje wsparcia w różnym stopniu oddziałują na innowacyjność. Zależy od tego, czego firmy będą potrzebowały. W chwili obecnej przedsiębiorcy mają kłopoty z uzyskiwaniem pożyczek, kredytów w bankach, więc być może szczególnego znaczenia w tych warunkach nabiera wsparcie instytucji poręczeniowych i pożyczkowych. Zdaniem respondentów to właśnie dostęp do źródeł finansowania sprzyja rozwojowi działalności innowacyjnej w regionie.

Za ważne zagadnienie, w kontekście oceny poziomu innowacyjności projektów, uznać należy pewne ich cechy, na co uwagę zwrócono już w przedstawionej powyżej

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

analizie eksperckiej. Uczestnicy mogli wybrać spośród różnych cech projektów przedstawionych w tabeli 7.

Postulowane w ramach ekspertyzy wkomponowanie projektu w ogólną strategię rozwoju województwa zostało ocenione nieco gorzej niż inne kryteria oceny projektów innowacyjnych. Podobnie wpływ projektu na osiągnięcie przewagi konkurencyjnej czy lepsze wykorzystanie już posiadanych technologii, zdolności produkcyjnych i zasobów. Relatywnie więcej wskazań uczestników zogniskowanego wywiadu grupowego było na takie korzyści projektu, jak: doprowadzenie do powstania i wprowadzenia na rynek nowego produktu, usługi, technologii, wprowadzenia nowego rozwiązania technologicznego, nawiązania trwałej współpracy z uczelniami, jednostkami B+R.

Tabela 7.

Cechy innowacyjności projektu

Cechy	Ocena				
	Bardzo ważne	Ważne	Istotne	Mało ważne	Bez znaczenia
Wkomponowanie projektu w ogólną strategię rozwoju województwa		2	2	2	
Wpływ na osiągnięcie przewagi konkurencyjnej		2	3	1	
Lepsze wykorzystanie już posiadanych technologii, zdolności produkcyjnych i zasobów	1	2	3		
Wprowadza nowe rozwiązania technologiczne	4	1	1		
Doprowadzi do powstania i wprowadzenia na rynek nowego produktu, usługi, technologii	5	1			
Istnieje popyt na produkt, usługę, technologię będącą wynikiem inwestycji	1	2	2	1	
Nastąpi nawiązanie trwałej współpracy z uczelniami, jednostkami B+R	4	1	1		
Inne (jakie?) zapewnienie finansowania		1			
Inne (jakie?) rozwiązanie problemów województwa		1			

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Wśród innych odpowiedzi respondentów znalazło się wskazanie na zapewnienie finansowania realizacji złożonego projektu, a jeden z uczestników wskazał, że projekty takie powinny mieć na uwadze rozwiązywanie problemów, które występują

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

w województwie. Nie sprecyzował jednak w jakich obszarach i jakie problemy ma na myśli.

3.4 Targi i misje

W analizie dotyczącej targów i misji gospodarczych zostały uwzględnione trzy rodzaje technik badawczych, w tym: Desk Research (DR 3.), badania ankietowe (BA) i indywidualne wywiady pogłębione (IDI/ITI 2.).

Przedmiotem badań ze źródeł wtórnych była analiza imprez targowo-wystawienniczych jako instrumentu promocji gospodarczej regionu w perspektywie rozwoju regionalnego województwa podlaskiego. Celem wykorzystania danych ze źródeł wtórnych było między innymi ustalenie, czy występuje spójność w treści dokumentów regionalnych pod kątem branż kluczowych dla województwa podlaskiego. Zostały przeanalizowane działania na rzecz wsparcia branż ważnych dla województwa. Ponadto dokonano identyfikacji targów i wystaw na terenie województwa podlaskiego.

W ramach promocji gospodarczej regionu możemy wyodrębnić szereg elementów nań składających się. Jednym z tego typu elementów mogą być targi wystawiennicze, które mogą pełnić szereg funkcji o charakterze promocyjnym zarówno dla przedsiębiorców – głównych uczestników targów, jak i dla danej lokalizacji, na terenie której są zorganizowane.

Targi mają olbrzymie znaczenie dla prawidłowego przepływu strumieni marketingowych w relacjach jednostka terytorialna – inwestor, w tym zagraniczny. Jako wyspecjalizowane przedsięwzięcia skupiające potencjalnych kontrahentów ze strony gmin, powiatów czy województw oraz ze strony przyszłych inwestorów, umożliwiają one w jednym miejscu i czasie nawiązywanie bezpośrednich kontaktów, przekazywanie informacji, pełną prezentację jednostki, wstępne negocjacje, a nawet podpisywanie porozumień, protokołów i właściwych kontraktów⁷.

Promocja gospodarcza danej jednostki terytorialnej winna więc być realizowana w taki sposób, by jej efekty przejawiały się w sukcesywnym napływie kapitału tak krajowego, jak i zagranicznego. Pozwoliłoby to władzom samorządowym zaspokajać potrzeby społeczności lokalnej na wyższym poziomie.

W tradycyjnym ujęciu podawane są dwie funkcje targów⁸:

- handlowa (targi jako kreator rynku) – tworzenie warunków do prowadzenia sprzedaży produktów, w początkowym rozwoju przemysłu targowego była to najważniejsza funkcja, gdyż targi stanowiły miejsce, w którym dokonywano transakcji i gdzie następował przepływ transakcji;
- informacyjna (informacyjno-promocyjna) – wraz z postępem technologicznym w zakresie mediów telekomunikacji marketingowej (m.in. Internet) funkcja

⁷ Por.: A. Szromnik, Marketing terytorialny, Wolters Kluwer, Warszawa 2008, s. 206.

⁸ H. Wojciechowski, J. Dudziński, Międzynarodowe rynki zorganizowane, Wydawnictwo ZSB, Szczecin 1997, s. 49.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

informacyjno-promocyjna w bieżącej rzeczywistości targowej bierze górę nad funkcją pierwszą. Targi stały się miejscem wymiany informacji ekonomicznych, handlowych oraz technicznych, a także miejscem promocji przedsiębiorstwa. Jak wynika z szeregu opracowań, firmy uczestniczące we współczesnych targach nie nastawiają się na sprzedaż swoich towarów, ale w głównej mierze chodzi im o prestiż, tworzenie wizerunku przedsiębiorstwa oraz budowę marki ich produktów⁹.

Targi dla przedsiębiorstw to platforma wymiany najróżniejszych informacji. Wszystko zależy jednak od celów, jakie przyjmie wystawca. Cele te można podzielić na siedem kategorii dotyczących¹⁰: sprzedaży, komunikacji z klientem, badań rynku, zbierania informacji na temat działań konkurencji, budowy marki, wspierania kanałów dystrybucji, komunikacji z mediami.

Ocena rezultatów udziału w targach jest jednym z najtrudniejszych zadań, jakich wystawcy muszą dokonać w ramach pełnej realizacji programu wystąpienia targowego. Określenie uzyskanych efektów marketingowych to nie tylko liczenie rozdanych ulotek lub szacowanie liczby osób przybyłych na stoisko. Wykorzystanie złożonych wskaźników pozwala uzyskać precyzyjne informacje dotyczące obecności na targach, a tym samym ułatwia podjęcie decyzji odnośnie wyjazdu na kolejną edycję danej imprezy. Przy określaniu rezultatów wystąpienia targowego należy dokonać rozgraniczenia pomiędzy skutecznością oraz efektywnością udziału w imprezie targowej. Poprzez skuteczność rozumie się skutki dla wystawców wywołane w zakresie sprzedaży oraz komunikacji marketingowej. Efektywność natomiast to wyniki uzyskane podczas targów do nakładów poniesionych na działalność wystawienniczą. Zatem w ujęciu tym, w przeciwieństwie do skuteczności, uwzględnia się koszty¹¹.

Targi są najbardziej kompetentną instytucją wolnego rynku, ponieważ targi i wystawy są jedynym, wielofunkcyjnym i multimedialnym instrumentem praktycznego komunikowania się wszystkich ze wszystkimi na rynku. Podsuwają gotowe rozwiązania umożliwiające planowanie, produkcję i sprzedaż. Każdy biznes układa się w logiczną całość. Statystyka i praktyka potwierdzają, że w najważniejszych parametrach rynkowych i marketingowych targi nie mają sobie równych i są najefektywniejszym instrumentem marketingowym.

Targi traktuje się jako rodzaj przedsięwzięcia o charakterze lokalnym czy też regionalnym, biorąc pod uwagę kryterium przestrzenne. Wynika to z faktu utożsamiania miejsca lokalizacji targów z danym miastem czy też regionem. Pomimo,

⁹ Por.: P.R. Smith, Marketing Communications. An Integrated Approach, Kogan Page, London 1993, s. 313.

¹⁰ K. Jerin, Raport targi, Brief, www.briefpanel.pl/download/.../rap-targi_i_wystawy_-_nr_97.pdf z dn. 16.04.2009 r.

¹¹ J. Pocięcha, Metody statystyczne w badaniach marketingowych, PWN, Warszawa 1996, s. 190. cyt. za: M. Gębarowski, Wskaźniki oceny efektów wystąpienia targowego, <http://www.polfair.pl/poradnik.php?id=5>.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

iz mówi się o targach krajowych czy światowych, to w aspekcie promocyjnym i funkcjonalnym tyczy się to miasta bądź regionu¹².

W literaturze dotyczącej oddziaływania targów na dany obszar lokalny czy regionalny podkreśla się, że organizowanie targów w określonej jednostce osadniczej powoduje powstanie w niej szeregu efektów korzystnych czy to w sposób bezpośredni, czy też pośredni. W ramach sprzężeń między targami a daną lokalizacją wskazuje się dla tej ostatniej pojawienie się przepływu dóbr, środków pieniężnych nie tylko między uczestnikami targów, ale pomiędzy uczestnikami targów a podmiotami gospodarczymi zlokalizowanymi na danym obszarze, co może aktywizować lokalne podmioty.

Z pełnym przekonaniem można stwierdzić, iż dbałość władz lokalnych i regionalnych o to, by na ich obszarze oddziaływania odbywały się cyklicznie imprezy targowe – winna być jednym z elementów zarządzania regionem, na który należy kłaść szczególny nacisk i poświęcać im dużo uwagi. Ponadto funkcje i korzyści cyklicznych imprez wystawienniczych zapewnią jednostkom samorządowym miast czy regionów realizację elementów marketingu terytorialnego, który należy rozumieć jako rynkowo zorientowaną koncepcję zarządzania miastem, gminą lub regionem przez władze samorządowe i ich partnerów, w celu zaspokojenia obecnych i przyszłych potrzeb użytkowników (klientów) wewnętrznych i zewnętrznych. Sens ekonomiczny marketingu terytorialnego danej jednostki przejawia się we wzmacnianiu jej bazy ekonomicznej oraz większych dochodach ekonomicznych¹³.

Kryterium rzeczowe targów dzieli je na targi: a) ogólnobranżowe, b) branżowe, c) jednobranżowe. Ogólnobranżowe targi są typowymi imprezami wystawienniczymi. Na tych targach dopuszczane są do ekspozycji wzorce produktów wszelkich branż. Targi branżowe organizowane są głównie w krajach rozwiniętych przemysłowo i zazwyczaj eksponowane są na nich towary własnej produkcji. Targi branżowe dodatkowo dzielone są na targi wielobranżowe i jednobranżowe. Na targach wielobranżowych eksponowane są produkty jednej gałęzi produkcji z podziałem na poszczególne branże (np. Targi Przemysłowe w Hanowerze, Targi Maszynowe w Brnie). Natomiast targi jednobranżowe (specjalistyczne), inaczej określone jako salony, dopuszczają do ekspozycji produkty wytworzone tylko w jednej branży, są zazwyczaj przeglądem nowych osiągnięć technicznych lub wzornictwa produkcyjnego danej branży. Do typowych targów jednobranżowych zaliczane są m.in. Międzynarodowy Salon Sprzętu Medycznego „Saldem” w Poznaniu, Międzynarodowe Targi Książki w Warszawie¹⁴. Stąd też stwierdzić można, że bez względu na to czy chodzi o organizację targów, czy też organizację misji gospodarczych w kraju i za granicą, to powinny mieć one charakter branżowy.

¹² A. Szromnik, Marketing terytorialny, op. cit., s. 173.

¹³ Por. A. Szromnik, Marketing terytorialny – koncepcja ogólna i doświadczenia praktyczne [w:] Marketing terytorialny, red. T. Markowski, PAN, Warszawa 2006, s. 34-37; T. Markowski, Marketing miasta, [w:] Marketing terytorialny, red. T. Markowski PAN, Warszawa 2002, s. 108.

¹⁴ H. Wojciechowski, J. Dudziński, Międzynarodowe rynki zorganizowane, Wydawnictwo ZSB, Szczecin 1997, s. 54.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

W chwili obecnej trudno jest mówić o podlaskim rynku targowym w pełnym tego słowa znaczeniu. Wynika to z wielu powodów. Jeden z nich to brak na terenie województwa podlaskiego infrastruktury targowej/centrum wystawienniczego, które by odpowiadało dzisiejszym standardom branży targowej i oferowało konkurencyjne warunki lokalowe dla potencjalnych wystawców. Rodzaj i zakres oraz wydzźwięk organizowanych targów ma charakter jedynie lokalny lub regionalny, w nielicznych przypadkach krajowy. Ponadto brak jest instytucji otoczenia biznesu, która specjalizowałaby się w organizacji tego typu imprezy gospodarczej. Ponadto, jak wynika z raportu Polskiej Izby Przemysłu Targowego za rok 2007, województwo podlaskie stanowiło białą plamę, jeśli chodzi o organizację profesjonalnych targów, infrastrukturę targowo-wystawienniczą odpowiadającą bieżącym wymaganiom rynku, jak też żadna z instytucji, które organizują targi nie jest przynależna do samorządu gospodarczego przemysłu targowego skupiającego blisko 90% instytucji organizujących targi w Polsce. Tylko w niektórych przypadkach organizowane w województwie podlaskim imprezy o charakterze targowym zdobywają uznanie na rynku krajowym. Jak wynika z „Rankingu targów turystyki w Polsce w 2008 roku”¹⁵ Podlaskie Targi Turystyczne zajęły 6. miejsce w Polsce, awansując o dwie lokaty w stosunku do oceny targów z roku 2007. Ranking ten odnosi się do wszystkich liczących się na rynku imprez targowych, o szeroko rozumianym profilu turystycznym. Na podstawie danych otrzymanych od organizatorów, w każdej z proponowanych siedmiu kategorii (liczby wystawców, liczby wystawców zagranicznych, liczby wystawców krajowych, powierzchnia wystawowa sprzedana, liczba odwiedzających, liczba handlowców i profesjonalistów branży, imprezy towarzyszące, ogólna ocena targów) uszeregowano targi według właściwych dla nich liczb. Zajęte miejsce oznacza odpowiednią liczbę punktów (w tym przypadku maksymalna liczba wynosi 13). Suma punktów z wszystkich kategorii dała poszczególnym targom miejsce na ostatecznej liście rankingowej. Podlaskie Targi Turystyczne to jedyna tak duża i kompleksowa impreza o charakterze turystycznym w województwie podlaskim w ciągu roku, a zarazem szansa bezpośredniego kontaktu z wystawcami, ich ofertą i proponowanymi atrakcjami. Coraz głośniej na arenie krajowej mówi się również o targach rolniczych i ogrodniczych organizowanych przez Podlaski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Szepietowie. Chociaż i tu występuje bariera rozwoju polegająca na ubogim wyposażeniu infrastrukturalnym w zakresie organizacji profesjonalnych targów rolnych.

Poddziałanie 1.2.2 związane z promocją gospodarczą regionu zostało ujęte w RPOWP obok poddziałania 1.2.1: Tereny inwestycyjne. Wśród działań na rzecz promocji gospodarczej zwrócono uwagę na: budowę, rozbudowę, modernizację terenów targowo-wystawienniczych; udział w imprezach targowo-wystawienniczych w kraju i za granicą; organizację i udział w misjach gospodarczych w kraju i za granicą; realizację kampanii reklamowych promujących region w kraju i za granicą; badania,

¹⁵ Ranking targów turystyki w Polsce w 2008 roku, „Rynek Podróż” 2009.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

analizy i ocena potencjału inwestycyjnego/eksportowego regionu; działania promujące wspólną markę powiązań kooperacyjnych/inicjatyw klastrowych.

Cele działania 1.2: Region atrakcyjny inwestycjom to: stworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości, powstawanie nowych innowacyjnych firm oraz podniesienie konkurencyjności podlaskich przedsiębiorstw działających na rynku krajowym i międzynarodowym. Realizacja tego działania ma na celu również wspieranie powstawania nowych oraz podniesienie jakości istniejących terenów inwestycyjnych, zintegrowaną promocję regionu oraz wzrost aktywności przedsiębiorstw na rynku międzynarodowym. Wsparciem objęte jest kompletne uzbrojenie terenów inwestycyjnych oraz promocja gospodarcza regionu. W celu podniesienia aktywności przedsiębiorstw na rynku międzynarodowym zakłada się wsparcie misji gospodarczych oraz tworzenie kampanii promocyjnych.

Badanie ankietowe wykazało nieco wyższą aktywność gmin i powiatów w obszarze targów i misji w porównaniu z tzw. infrastrukturą innowacyjności. Na pytanie o to, czy na ich terenie znajdują się miejsca, które wykorzystywane są na organizację imprez targowo-wystawienniczych, twierdząco odpowiedziało 34% badanych podmiotów. Jednocześnie aż 66%, czyli 2/3 stwierdziło, że na ich terenie nie ma takich miejsc. Poniżej zamieszczono listę imprez targowo-wystawienniczych wskazanych przez respondentów:

- Cotygodniowe targi gminne artykułów ogólnospożywczych i przemysłowych.
- Festyny i dożynki na Rynku Głównym w Przerośli.
- Targi Rękodzieła i Twórczości Ludowej Podlasia w Trzciannem.
- XVII Podlaskie Targi Turystyczne, gmina Białystok, rokrocznie, skala międzynarodowa.
- IV Targi Pracy Politechniki Białostockiej, gmina Białystok, rokrocznie, skala krajowa.
- XVI Forum Budownictwa Politechniki Białostockiej, gmina Białystok, rokrocznie, skala krajowa.
- V Targi Budowlane Kuriera Porannego, gmina Białystok, rokrocznie, skala regionalna.
- III Porannego Targi Mieszkaniowe i Wyposażenia Wnętrz, gmina Białystok, rokrocznie, skala regionalna.
- IX Targi Spożywcze BOS-a, gmina Białystok, rokrocznie, skala krajowa.
- Targi Edukacyjne Gazety Współczesnej, gmina Białystok, rokrocznie, skala regionalna.
- V Porannego Targi Motoryzacyjne, gmina Białystok, rokrocznie, skala regionalna.
- IX Podlaskie Targi Rzeźby Ludowej, Tkactwa Dwuosnowego i Kowalstwa, gmina Białystok, rokrocznie, skala regionalna.
- Targi budownictwa w Łomży.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

- Targi spożywcze w Łomży.
- Łomżyńskie Targi Ślubne.
- Regionalne Prezentacje Gospodarcze Łomża – Ostrołęka.
- Krajowe targi branży meblarskiej organizowane przez łomżyńską firmę Center-Mebel.
- Targi Edukacyjne organizowane przez łomżyńskie placówki oświatowe.
- Ogólnopolskie Targi Edukacji i Pracy organizowane przez Centrum Edukacji i Pracy Młodzieży OHP w Łomży.
- Targi Pracy organizowane przez Powiatowy Urząd Pracy w Łomży.
- Krajowa rolnicza impreza wystawiennicza „Ferma Bydła”, organizowana w Łomży przez Wyższą Szkołę Agrobiznesu, Polską Federację Hodowców Bydła i Producentów Mleka, Podlaski Związek Hodowców Bydła i Producentów Mleka oraz Krajowe Stowarzyszenie Promocji Obszarów Wiejskich.
- Targi Twórczości Artystycznej w Łomży.
- Targi gospodarcze – I Polsko-Białoruskie Forum Gospodarcze, lokalizacja; centrum miasta Hajnówka, obiekt: Muzeum i Ośrodek Kultury Białoruskiej (wraz z przyległym placem), planowana kontynuacja w najbliższych latach; skala międzynarodowa.
- Imprezy wystawiennicze w Hajnowskim Domu Kultury, np. wystawa motocykli, twórczości regionalnej, rękodzieła ludowego, wystawy prac pokonkursowych; skala lokalna, wojewódzka, regionalna.
- Odbывające się co roku prezentacje oferty podlaskich uczelni wyższych „Twoja uczelnia w powiecie”; obiekty, sale Zamiejscowego Wydziału Politechniki Białostockiej w Hajnówce; lokalizacja: centrum miasta.
- Amfiteatr wraz z przyległym placem w parku miejskim; organizowany rokrocznie „Jarmark Żubra” – prezentacje kultury regionalnej, wystawy twórców ludowych, rękodzielników, degustacje kuchni regionalnej; skala międzynarodowa.
- Międzynarodowe Siemiatyckie Targi Pogranicza – targi promujące tereny przygraniczne.
- Imprezy kulturalne z elementami wystawienniczymi np. „Międzynarodowy Turniej Gmin”, „Wystawa Koni Ras Zimnokrwistych”, lokalizacja – plac Zespołu Szkół w Suchowoli, targowica w Suchowoli, częstotliwość – raz w roku.
- Targi turystyczne, hotel „Zbyszko” w Nowogrodzie – jednorazowe – regionalne.
- Jarmark w Nowogrodzie, plac targowy – co sobota – lokalny.
- Festyn ludowy z kiermaszem rękodzielnictwa i kuchni regionalnej w Płaskiej; skala – regionalna.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

- Targi o charakterze gospodarczym w miejscowości Rostółty (gmina Juchnowiec Kościelny), raz w tygodniu, skala: lokalna, regionalna.

Jak pokazuje powyższe zestawienie, rodzaj imprez targowo-wystawienniczych organizowanych na terenie gmin objętych badaniem, cechuje się dużym zróżnicowaniem, zarówno pod względem profilu, jak i zasięgu. Zdecydowanie przodują pod tym względem miasta Łomża i Białystok.

Badane miasta, gminy i powiaty spytano również o to, czy na ich terenie są miejsca, które mogłyby służyć organizacji imprez o charakterze targowo-wystawienniczym, jak również o to, czy respondenci dostrzegają potencjał organizacyjny określonych imprez na terenie ich miast, gmin i powiatów.

Na pierwsze pytanie 44% respondentów odpowiedziało twierdząco, zaś 56% – przecząco. Poniżej znajduje się zestawienie miejsc wskazanych przez respondentów:

- Targi motoryzacyjne, plac targowy w Nowogrodzie – co tydzień – lokalne.
- Targi turystyczne, plac targowy w Nowogrodzie, hotel „Zbyszko” – dwa razy w roku – wojewódzkie, regionalne (na razie brak odpowiedniej infrastruktury).
- Giełda rolno-spożywcza, plac targowy w Nowogrodzie – co dzień (jest w planach Gminy) – regionalna.
- Targi sztuki, Skansen w Nowogrodzie – co tydzień – krajowe i międzynarodowe.
- Targi gospodarcze, turystyczne, imprezy wystawiennicze np. prezentacje kultury regionalnej; lokalizacja; centrum miasta, obiekt: Muzeum i Ośrodek Kultury Białoruskiej w Hajnówce (wraz z przyległym placem); skala lokalna, wojewódzka, regionalna, krajowa, międzynarodowa.
- Imprezy wystawiennicze w Hajnowskim Domu Kultury, np. wystawy twórczości regionalnej, rękodzieła ludowego, wystawy prac pokonkursowych; skala lokalna, wojewódzka, regionalna.
- Imprezy wystawiennicze, np. prezentacje kultury regionalnej, wystawy twórców ludowych, rękodzielników, degustacje kuchni regionalnej; lokalizacja: amfiteatr w Hajnówce wraz z przyległym placem w parku miejskim; skala od lokalnej do międzynarodowej.
- Imprezy wystawiennicze w salach Zamiejscowego Wydziału Politechniki Białostockiej w Hajnówce; skala od lokalnej do regionalnej.
- Imprezy targowo-wystawiennicze w obiektach Ośrodka Sportu i Rekreacji; skala od lokalnej do regionalnej.
- Imprezy targowo-wystawiennicze na placu przy markecie Kaufland w Hajnówce; centrum miasta; skala od lokalnej do regionalnej.
- Miasto Łomża przygotowuje projekt na budowę Łomżyńskiego Centrum Kultury z Salą Sportowo-Widowską. Obiekt ten będzie wykorzystany również na potrzeby organizacji imprez targowo-wystawienniczych na

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

szerszą skalę niż dotychczas oraz aby poszerzyć zakres i różnorodność targów. Obiekt będzie spełniał wielofunkcyjną rolę do organizacji masowych imprez. Z uwagi na specyfikę naszego podregionu, mogą to być targi spożywcze, ogrodnicze, rolnicze, mleczarskie itp.

- MZKS Włókniarz Białystok: wszystkie rodzaje targów, hala sportowa położona na obrzeżach miasta; całoroczny; na skalę krajową i międzynarodową.
- Hala Sportowa Uniwersytetu w Białymstoku przy ul. Świerkowej 20A wykorzystywana do targów turystycznych, edukacyjnych; na skalę krajową i międzynarodową – ograniczona planem zajęć UwB.
- Plac przed Teatrem Dramatycznym im. A. Węgierki w Białymstoku: brak ograniczeń branżowych; centrum miasta; sezon letni; na skalę regionalną.
- Rynek Kościuszki – Skwer przed Ratuszem w Białymstoku: brak ograniczeń branżowych; centrum miasta; deptak; sezon letni; na skalę regionalną.
- Hala Politechniki Białostockiej: brak ograniczeń branżowych; centrum miasta – kompleks uczelniany; cały rok; skala: krajowa/międzynarodowa.
- Hala Akademii Medycznej przy ul. Wołodyjowskiego 1 w Białymstoku: brak ograniczeń branżowych; centrum miasta – kompleks uczelniany; cały rok; na skalę krajową.
- Boisko szkolne i rynek w Przerośli.
- Targi militarne w Piątnicy.
- Plac utwardzony z dostępem do toalet w Krasnopolu, skala: lokalna, wojewódzka, regionalna.
- Targi turystyczne; lokalizacja – hala sportowa przy Zespole Szkół w Mielniku lub teren wokół amfiteatru „Topolina”; częstotliwość 1 raz w roku; skala regionalna.
- Targi ogrodnicze, rolne, agroturystyczne w miejscowościach Kupiski, Konarzyce, Giełczyn (gmina Łomża) o ewentualnej skali wojewódzkiej.
- Wystawy, świetlice wiejskie, remizy OSP w gminie Turośń Kościelna.
- Targi lokalne, regionalne, krajowe, międzynarodowe w Siemiatyczach – w chwili obecnej są to tereny rekreacyjne, niezadaszone. W roku bieżącym rozpoczęto budowę hali pełnowymiarowej widowiskowo-sportowej, która w przyszłości posłuży również do organizacji targów.
- Ośrodki wczasowo-wypoczynkowe, pensjonaty, zaplecze infrastruktury edukacyjnej na terenie powiatu grajewskiego. Na terenie mogłyby odbywać się targi o zasięgu lokalnym, regionalnym, wojewódzkim.

Dodatkowo, zbadano gotowość badanych reprezentantów jednostek samorządu terytorialnego do uczestnictwa w misjach gospodarczych i wystawach międzynarodowych. Co ciekawe, podmiotów nie wyrażających takiego zainteresowania było wśród badanych więcej, niż zainteresowanych. Spośród 33 odpowiedzi na to pytanie, 16 było pozytywnych, a 17 – negatywnych.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Zapytani o tematykę misji gospodarczych, targów i wystaw międzynarodowych, badani wskazywali na:

- Imprezy związane z turystyką (9 wskazań);
- Imprezy promujące gminy;
- Wystawy i targi gospodarcze;
- Wystawy i targi sztuki ludowej;
- Targi promujące współpracę transgraniczną;
- Reprezentant miasta Białystok wskazał na Międzynarodowe Targi Nieruchomości: Expo Real (Monachium), MIPIM (Cannes); Międzynarodowe Targi Turystyczne – ITP (Berlin), Bel Expo (Mińsk), Tour Salon (Poznań); Misje Gospodarcze – Chiny, Korea Płd., Japonia – PAiiIZ; Grodno, Milwaukee.

Wśród powodów determinujących brak zainteresowania uczestnictwem w międzynarodowych imprezach, badani wymieniali:

- Koszty – 2 wskazania;
- Brak chętnych;
- Nakłady niewspółmierne do korzyści;
- Brak opracowanej oferty gminy, a przede wszystkim atrakcyjnych terenów inwestycyjnych, które przyciągnęłyby zagranicznego inwestora. Zatem uczestnictwo w targach na obecnym etapie było by nieefektywne [Łapy];
- Wiejski charakter gminy produkującej wyłącznie na potrzeby lokalne [Gródek].

Na podstawie wyników badań ankietowych można stwierdzić, że około 1/3 badanych podmiotów samorządu terytorialnego organizuje na swoim terenie targi i wystawy zróżnicowane pod względem zasięgu, jak i tematyki. Zdecydowaną przewagę w tym zakresie mają nad innymi duże ośrodki miejskie. Badane podmioty cechuje duży potencjał organizacyjny. Są oni skłonni wskazać tereny i pomysły, brakuje jednak motywacji i wiary w praktyczne rezultaty takich działań

W przeprowadzonych wywiadach pogłębionych zostało sformułowane następujące pytanie: Które imprezy targowo-wystawiennicze w województwie podlaskim uznają Państwo za najważniejsze? Czy potencjał województwa w tym zakresie jest wykorzystany w optymalnym stopniu? Respondenci jako znane targi wymieniali Targi Budownictwa organizowane przez Politechnikę Białostocką. Ich zadaniem warto cyklicznie organizować tę imprezę, ze względu na to, że jest ona wiodąca w regionie. Pozostałe związane są z promocją marek lokalnych, podlaskich mają charakter imprez rozproszonych, np.: w Supraślu, święto truskawki, święto sera. Oprócz konkursu na markę roku nie ma większej imprezy w województwie podlaskim. Wśród odpowiedzi padło stwierdzenie, iż tego rodzaju imprezy w województwie podlaskim są niepotrzebne, ponieważ – jeżeli chodzi o wewnętrzną znajomość oferty – to województwo podlaskie jest środowiskiem zamkniętym z mało rozbudowaną ofertą. Nie ma więc podstaw do organizowania targów dla lokalnych dostawców, bo oni sobie dobrze radzą z docieraniem do potencjalnych odbiorców. Dużym

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

zainteresowaniem podlaskich producentów cieszy się zaś uczestnictwo w targach w innych częściach kraju, a szczególnie za granicą.

Jako godne uwagi wymieniono Targi w Szepietowie, które można rozwijać z racji na rolnicze uwarunkowanie obszaru. Impreza ta dosyć ambitnie się rozwija i ma już wyrobioną markę i uznanie.

Ponadto zdaniem respondentów w województwie podlaskim jest wiele miejsc, które mogą być wykorzystywane na organizację targów, należą do nich np. Hala Włókniarza w Białymstoku oraz obiekty Wojewódzkiego Podlaskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Szepietowie. W województwie są miejsca na imprezy plenerowe, zaś brak jest prawdziwej hali targowo-wystawienniczej z pełnym zapleczem okołotargowym. Zdaniem respondentów miejscem takim mogłaby być hala Politechniki, która jest jeszcze rozbudowywana.

Zdania respondentów w kwestii stworzenia w województwie podlaskim jednego centrum targowego są podzielone. Niektórzy uważają, że stworzenie takiego centrum jest zasadne i powinno być zlokalizowane w Białymstoku. Kwestią otwartą pozostaje jednak rentowność centrum. Docelowo powinno być ono wykorzystywane kompleksowo, a więc umożliwiać organizację również spotkań kongresowych. Pojawiło się także zdanie odmienne, że nie byłoby zasadne tworzenie takiego centrum: „Nie byłoby dobre gdyby Podlasie chciało brać udział w przedsięwzięciu pod tytułem region targowo-wystawienniczy, ponieważ jest to trudne przedsięwzięcie i jest ono zagospodarowane już przez inne regiony”. Wystawy takie wymagają dużego logistycznego zaplecza, którego w województwie nie ma. Ponadto nie ma już takiej potrzeby, jak jeszcze 10 lat temu, żeby przedsiębiorstwa ze swoją ofertą musiały się prezentować na targach. W dzisiejszych czasach każdy jest w stanie zapoznać się z ofertą wybranej firmy, chociażby poprzez Internet. Można by promować jakieś wydarzenia targowe, takie jak np. w Szepietowie, ale na innej zasadzie – nie należy budować ogromnej infrastruktury wystawienniczej tylko realizować je w oparciu o inne możliwości, np. namioty wystawiennicze.

Zdaniem respondentów wybór projektów do Działania 1.2.2: Promocja gospodarcza regionu powinien opierać się na kluczowych branżach dla województwa podlaskiego. Wskazali oni następujące branże: spożywcza, turystykę oraz bielizniarstwo i tekstylia. Uznano jednocześnie, że błędem byłoby organizowanie np. targów bielizniarskich w Białymstoku ponieważ istnieją wiodące targi światowe w tej branży (Paryż, Moskwa), więc tam należy wysyłać i promować firmy z branży.

W celu poprawy działalności targowo-wystawienniczej w województwie podlaskim należy:

1. Zminimalizować koszty pośredników organizujących targi i misje gospodarcze. Stanowią one znaczną część kosztów;
2. Poprawić stan infrastruktury dojazdowej. Należy rozwiązać problem budowy lotniska;
3. Zwiększyć zachęty finansowe. Są firmy które dobrze „prezentują się” w regionie, ale nie biorą udziału w targach ze względu na koszty. Zakłady duże

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

dysponują środkami finansowymi na promocję i dla nich udział w targach jest oczywisty, ale firmy mniejsze nie biorą udziału, ze względów organizacyjnych i logistycznych i finansowych;

4. Przygotować przedsiębiorców, co oznacza wyposażyć ich w wiedzę na temat funkcjonowania na różnych rynkach zagranicznych, zaprezentować sposoby szukania partnerów/kontrahentów.

Na pytanie: Jakie powinno być kryterium doboru beneficjentów wsparcia w zakresie organizacji targów i udziału w misjach gospodarczych? respondenci wskazali:

- Przynależność do inicjatywy klastrowej – beneficjentem powinny być firmy które są zrzeszone w inicjatywie klastrowej,
- Branżowość – w przypadku braku kryterium inicjatywy klastrowej,
- Preferencje dla inicjatyw klastrowych gdzie udział wkładu byłby mniejszy natomiast w przypadku firm niezależnych ten udział środków własnych powinien być większy,
- Efektywność przedsięwzięcia – jeżeli jakikolwiek indywidualny przedsiębiorca chce i uargumentuje potrzebę wyjazdu na targi czy misje gospodarcze, np. zapewni mu to wdrożenie innowacyjnego rozwiązania dla danej firmy lub w skali regionu, powinien mieć możliwość takiego wyjazdu,
- Wkład własny i jego wielkość,
- Ocenę szans rynkowych,
- Zasadę grupowego wyjazdu.

3.5 Infrastruktura transportowa

Do odpowiedzi na pytanie 2e dotyczące Osi priorytetowej II.: **Jakie powinny być priorytety komunikacyjne województwa podlaskiego w kontekście realizacji projektów w ramach POIiŚ?** – została zastosowana metoda zogniskowanego wywiadu grupowego (FGI 1.). Celem badania było ustalenie znaczenia różnych alternatyw realizacji projektów komunikacyjnych dla rozwoju województwa.

Pierwsze pytanie zadane uczestnikom spotkania brzmiało następująco: Który rodzaj transportu: drogowy, lotniczy, publiczny (system komunikacji i transportu miejskiego), czy też transport kolejowy, uważają Państwo za najważniejszy z punktu widzenia poprawy wykorzystania potencjału gospodarczego regionu? Uczestnicy spotkania stwierdzili, że wszystkie rodzaje transportu są ważne z racji tego, że region jest zapóźniony pod względem rozwoju infrastruktury transportu kolejowego, drogowego, a szczególnie lotniczego. Dodatkowo wskazano na zalety transportu kolejowego jako przyjaznego środowisku.

Istotnym dylematem dotyczącym infrastruktury transportowej jest, czy większą uwagę skupić na wewnętrznej spójności komunikacyjnej regionu, czy też na jego dostępności. W ocenie uczestników spotkania grupy fokusowej bardziej należy skoncentrować się na większej dostępności do regionu niż na jego wewnętrznej

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

spójności komunikacyjnej. Budowanie nowych dróg ma na celu polepszenie komfortu podróżowania. Wskazuje się zaś, że problem jest z „wyjściem” na zewnątrz. W województwie nie ma lotniska, jest ograniczona ilość połączeń kolejowych oraz zaledwie dwie drogi o charakterze krajowym. Stąd też za zasadne uznać należy wsparcie w ramach RPOWP rozwoju tych rodzajów dróg i innego transportu, który przyczyni się do poprawy dostępności do regionu.

Tabela 8.

Lista projektów realizowanych w ramach POIiŚ z terenu województwa podlaskiego

Lp.	Nazwa projektu	Szacunkowy koszt	Kwota dofinansowania	Uzasadnienie
POIiŚ 6.1-26	Budowa/Przebudowa drogi ekspresowej S8, odcinek Białystok - granica państwa	1 828,08	1 279,65	Projekt ważny z punktu widzenia EURO 2012, realizacja wszystkich odcinków w ciągu drogi ekspresowej S-8 zapewni połączenie Wrocławia z Warszawą
POIiŚ 6.2-4	Przebudowa parametrów drogi ekspresowej S8, odcinek Wyszaków - Białystok	2 247,37	1 573,16	Przebudowa drogi krajowej nr 8 do parametrów drogi ekspresowej (część transeuropejskiej sieci TEN-T łączącej Wrocław z granicą państwa z LT w Budzisku)
POIiŚ 8.2-2	Budowa drogi ekspresowej S-19, odcinek Białystok-Międzyrzec Podlaski	1 525,86	778,19	Budowa drogi ekspresowej S-19 łączącej granicę państwa
POIiŚ 8.2-3	Budowa drogi ekspresowej S-19 odcinek Międzyrzec Podlaski – Lubartów	1 023,54	522,00	z Białorusią w Kuźnicy z Rzeszowem (fragment drogi nr 19 do granicy miasta Rzeszów)
POIiŚ 8.2-13	Budowa drogi Nr 16, odcinek Olsztyn – Augustów (z wyłączeniem obwodnicy Ełku)	1 383,50	705,58	Budowa drogi nr 16 wraz z obwodnicą Olsztyna. Projekt nie obejmuje obwodnicy miasta Ełk.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Tabela 9.

**Lista priorytetów Programu Zintegrowanego Rozwoju Drogownictwa
w Województwie Podlaskim do 2005 r., z perspektywą do 2015 r.**

Priorytetem strategii średnio- i długoterminowej rozwoju infrastruktury transportu drogowego w województwie podlaskim jest **modernizacja drogi nr S8 „Via Baltica”** Warszawa – Białystok – Suwałki – Budzisko.

Drugim priorytetem jest **modernizacja drogi nr S19 oraz dróg: nr S61** (kierunek Ostrołęka) – Łomża – Augustów i nr **S65** na odcinku Knyszyn – Białystok – Bobrowniki. Pierwsza z nich o przebiegu Kuźnica Białostocka – Białystok – Siemiatycze – (kierunek Lublin) jest drugą co do ważności drogą krajową województwa. Prowadzi ona do przejścia granicznego z Białorusią w Kuźnicy i stanowi główną oś transportową Północ – Południe całej „ściany wschodniej” Polski. Droga nr 61 stanowi alternatywę dla podstawowej trasy przebiegu „Via Baltica”, a także przenosi ruch do przejścia granicznego w Kołbaskowie na granicy z Niemcami. Natomiast znaczenie drogi nr 65, a przede wszystkim odcinka Białystok – Bobrowniki wynika z faktu, że prowadzi ona do ważnego przejścia granicznego z Białorusią.

Priorytetem w strategii średnioterminowej i długoterminowej w zakresie modernizacji dróg wojewódzkich zostały objęte drogi o dużym natężeniu i obciążeniu ruchem, **ważne strategicznie z punktu widzenia regionu, współpracy między województwami oraz obsługi strefy przygranicznej.**

Należą do nich w szczególności:

- Drogi najbardziej obciążone ruchem w całym województwie, łączące metropolie Białegostoku z miastami satelitarnymi (Łapy, Supraśl) i strefą podmiejską;
- nr 678 Białystok – Sokoły – Wysokie Mazowieckie,
- nr 676 Białystok – Supraśl – Krynki – granica państwa,
- nr 682 Łapy – Turośń Dolna – Markowszczyzna.
- Droga nr 653 Sedranki – Bakałarzewo – Suwałki – Pockuny jako droga stanowiąca północny równoleżnikowy korytarz do przejścia granicznego w Ogrodnikach ważny dla rozwoju turystyki w regionie i współpracy przygranicznej.
- Droga nr 648 Miastkowo – Nowogród – Morgowniki – Stawiski – Przytuły jako alternatywna trasa komunikacyjna w regionie Łomży dla drogi krajowej nr 61 Warszawa – Ostrołęka – Łomża – Augustów.
- Droga nr 655 na odcinku Suwałki – Racзки i droga nr 664 na odcinku Raczków – Augustów jako alternatywna trasa komunikacyjna w stosunku do drogi nr S8 ważna dla rozwoju regionu pod względem turystyki i krajoznawstwa.
- Droga nr 677 Łomża – Śniadowo – (Ostrów Mazowiecka – Małkinia – Kosów Lacki – Sokołów Podlaski) o znaczeniu międzyregionalnym z dużym udziałem ruchu tranzytowego w kierunku Warszawy (i Suwałk). Droga ta stanowi wraz z odcinkiem Łomża – Augustów drogi krajowej nr 61 podłączenie do trasy „Via Baltica”.
- Droga nr 645 Myszyniec – Dęby – Łomża jako droga o znaczeniu międzyregionalnym z dużym udziałem ruchu tranzytowego w kierunku Olsztyna z Białegostoku, południowego Podlasia i północnej Lubelszczyzny,
- Drogi nr 685 Zabłudów – Narew – Hajnówka – Kleszczele i nr 689 Bielsk Podlaski – Hajnówka – Białowieża jako drogi o dużym natężeniu ruchu związanym z gospodarką regionu oraz rozwojem turystyki w rejonie Puszczy Białowieskiej.
- Droga nr 690 Czyżew Osada – Ciechanowiec – Siemiatycze umożliwiająca rozwój obszaru

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

nadbużańskiego atrakcyjnego ze względów ekologicznych i turystycznych.

- Drogi wymagające szybkiej interwencji ze względu na stan techniczny:
- nr 681 Roszki Wodзки – Łapy – Poświętne – Brańsk – Ciechanowiec
- nr 671 Sokolany – Korycin – Knyszyn – Stare Jeżewo – Sokoły.

W „Strategii”, w ramach rozwoju systemu transportowego zapewniającego prawidłowe funkcjonowanie międzynarodowego, krajowego i regionalnego ruchu kołowego, za najbardziej potrzebne uznano **budowę i modernizację następujących dróg krajowych i wojewódzkich:**

- Drogi krajowej nr S8 Warszawa – Białystok – Suwałki – Budzisko (Litwa) w I europejskim korytarzu transportowym „Via Baltica”, która ma być dostosowana do parametrów dróg ekspresowych, docelowo z obwodnicami, (dawne S 18 i S 19).
- Drogi krajowej nr S19 Białystok – Kuźnica, która ma być dostosowana do parametrów dróg ekspresowych, docelowo z obwodnicami (dawnej S 18).
- Drogi krajowej nr 61 Ostrołęka – Łomża – Augustów i drogi wojewódzkiej Ostrów Maz. – Łomża docelowo jako drogi krajowe i mające być dostosowane do parametrów drogi ekspresowej z budową obwodnic.
- Drogi krajowej nr 65 Białystok – Bobrowniki (kontynuacja) z budową jej nowego połączenia w Białymstoku.
- Odcinka drogi krajowej nr S19 Białystok – Bielsk Podlaski – Siemiatycze, docelowo do parametrów drogi ekspresowej z obwodnicami.
- Drogi krajowej nr 66 Bielsk Podlaski – Polowce.
- Drog wojewódzkich, stosownie do największych natężeń ruchu i znaczenia dla regionu.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Program Zintegrowanego Rozwoju Drogownictwa w Województwie Podlaskim do 2005 r., z perspektywą do 2015 r.

Biorąc pod uwagę, że środki przeznaczone na rozwój komunikacji w województwie zostały przewidziane także w ramach POIiŚ oraz w Programie Zintegrowanego Rozwoju Drogownictwa w Województwie Podlaskim do 2005 r., z perspektywą do 2015 r. (tabela 8. i tabela 9.), uczestnicy spotkania nie potrafili wypracować wspólnego stanowiska dotyczącego priorytetów w zakresie rodzaju transportu: drogowego, lotniczego, publicznego (system komunikacji i transportu miejskiego), czy też transportu kolejowego. Dane zawarte w tabelach przedstawione w trakcie spotkania nie przekonały uczestników co do zmiany przyjętego wcześniej stanowiska. Ich zdaniem, to rozwój lotniska i dróg krajowych przyczyni się do poprawy dostępności województwa i przede wszystkim na realizację tego celu należy przeznaczyć środki.

3.6 Infrastruktura edukacyjna

Celem ustalenia, które kierunki i typ inwestycji związane z infrastrukturą edukacyjną poziomu przedszkoli, szkół podstawowych, szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych należy wspierać w ramach RPOWP, przeprowadzono badania przy zastosowaniu dwóch technik badawczych. Pierwsza z nich to badania ankietowe (BA), a druga to zogniskowane wywiady grupowe (FGI 3.).

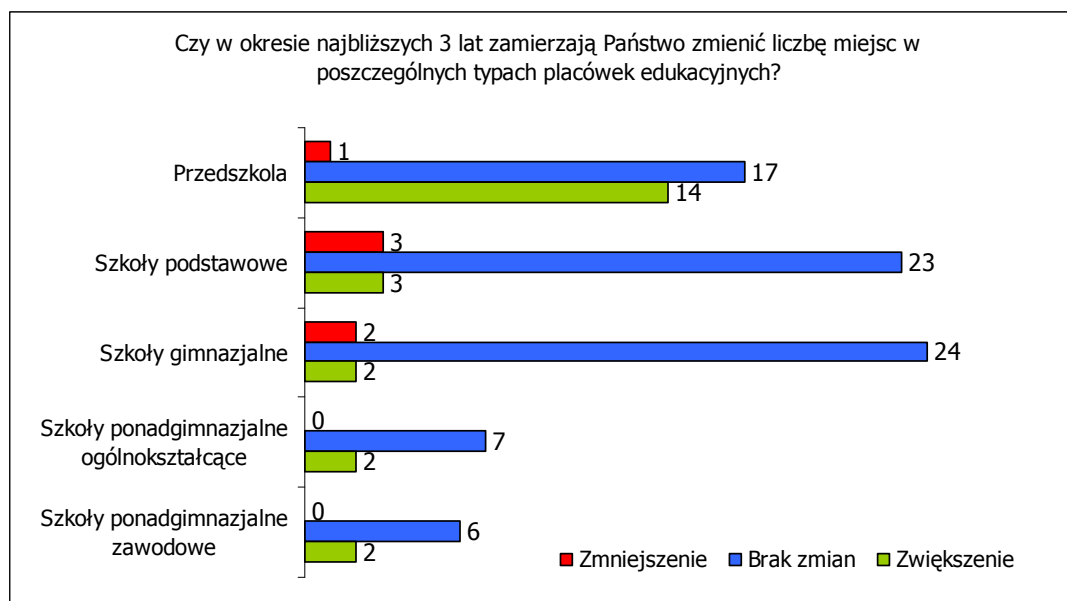
**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Uzasadnieniem dla zastosowania badań ankietowych było uznanie ich za najlepszą metodę do uzyskania odpowiedzi, gdyż badania te pozwalają na zebranie danych ilościowych z jednostek samorządu terytorialnego poziomu gminnego i powiatowego na terenie województwa podlaskiego. Ich wyniki ukazały, jakie kierunki i typy inwestycji w odniesieniu do przedszkoli, szkół podstawowych, gimnazjalnych i średnich są uznane przez respondentów za istotne. Jednostki samorządowe odpowiedzialne za prowadzenie tego typu placówek są szczególnie dobrze zorientowane w problematyce dotyczącej działalności tych podmiotów. Natomiast zogniskowany wywiad grupowy pozwolił na ustalenie prawidłowości oceny projektów dotyczących działania 6.1. oraz na właściwą interpretację wyników uzyskanych za pomocą badań.

Pierwszym obszarem badawczym uwzględnionym w narzędziu badawczym, były pytania o ocenę stanu obecnego oraz potrzeb poszczególnych podmiotów w zakresie infrastruktury edukacyjnej. Respondentom zadano pytanie, czy w okresie najbliższych 3 lat zamierzają zmienić liczbę miejsc w poszczególnych typach placówek edukacyjnych na terenie gminy/powiatu. Respondenci rzadko przedstawiali dokładne szacunki tych zmian, również dlatego, że w większości przypadków prognozowali utrzymanie dotychczasowego stanu. Wykres 4. prezentuje rozkład odpowiedzi na to pytanie.

Wykres 4.

Prognozowana zmiana liczby miejsc w typach placówek edukacyjnych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Jak pokazują powyższe dane, największy wzrost miejsc w placówkach edukacyjnych jest prognozowany w przedszkolach. Aż 14 gmin i miast planuje zwiększenie liczby

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

miejsz w przedszkolach. Jednocześnie należy podkreślić, że w znaczącej większości respondentów nie planują zmiany liczby miejsc w swoich placówkach edukacyjnych.

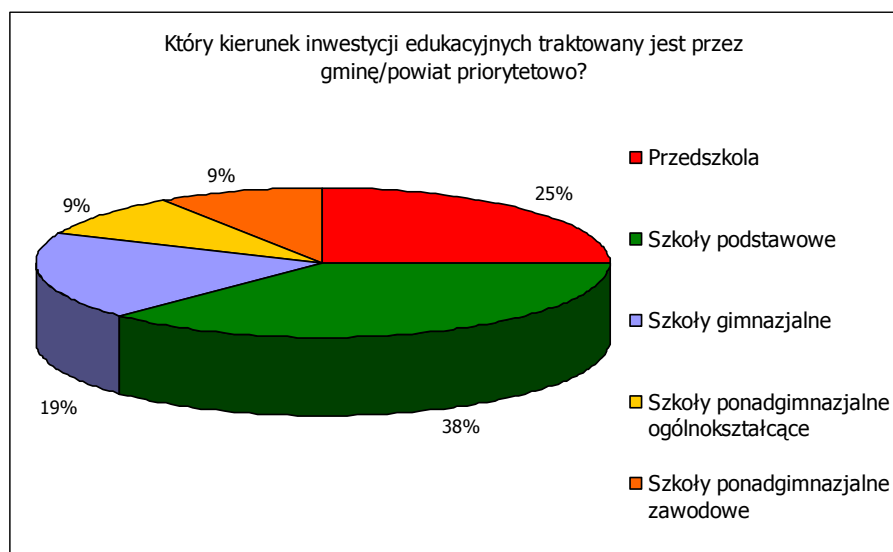
Warto dodatkowo zaznaczyć, że gminy Sokoły i Dobrzyniewo Duże planują zwiększyć liczbę miejsc w przedszkolach aż o 100%, zaś Miasto Łomża – o 50% (w tym ostatnim planuje się też – co jest wyjątkiem – zwiększenie liczby miejsc w placówkach edukacyjnych szczebla ponadgimnazjalnego). Miasto Łapy planuje natomiast zmniejszenie liczby miejsc na wszystkich szczeblach edukacji.

Respondentów poproszono również o wskazanie, jakie są potrzeby w zakresie infrastruktury edukacyjnej gmin/powiatów w najbliższych latach 2009-2012. W zakresie finansowania infrastruktury przedszkoli średnia wartość potrzeb w tym zakresie przypadająca na gminę wyniosła prawie 1 mln 800 tysięcy złotych. W zakresie finansowania szkół podstawowych – 1 mln 100 tysięcy złotych, gimnazjów – 28 mln 800 tysięcy złotych, szkół ponadgimnazjalnych ogólnokształcących – 7 mln 600 tysięcy złotych, zaś szkół ponadgimnazjalnych zawodowych – 11 mln 500 tysięcy złotych. Dane te pokazują kierunki rozwoju infrastruktury edukacyjnej w poszczególnych podmiotach samorządu terytorialnego.

Uzupełnieniem powyższych informacji było pytanie o kierunek inwestycji traktowany przez gminy/powiaty priorytetowo. Zestawienie odpowiedzi na to pytanie zaprezentowano na wykresie 5.

Wykres 5.

Priorytety inwestycji edukacyjnych poszczególnych gmin i powiatów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Jak wynika z danych zaprezentowanych na wykresie 5., dla respondentów priorytetowe znaczenie mają inwestycje w rozwój infrastruktury szkół podstawowych oraz przedszkoli, w mniejszym zaś stopniu – w rozwój szkolnictwa ponadgimnazjalnego.

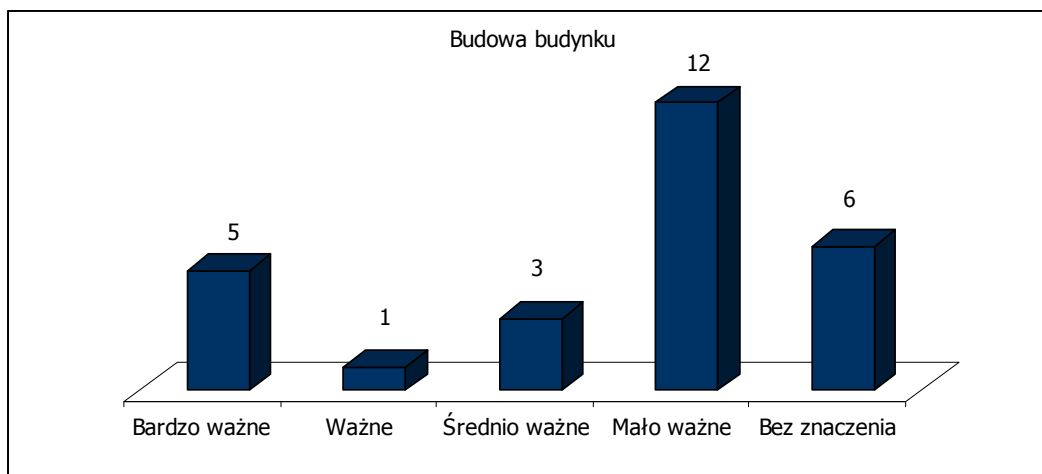

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Następnie poproszono, aby respondenci ocenili, które z poszczególnych typów inwestycji edukacyjnych wskazane jako najważniejsze w poprzednim pytaniu są szczególnie istotne. Na poniższych wykresach zaprezentowano szczegółowe rozkłady odpowiedzi na to pytanie z podziałem na poszczególne typy inwestycji.

Wykres 6.

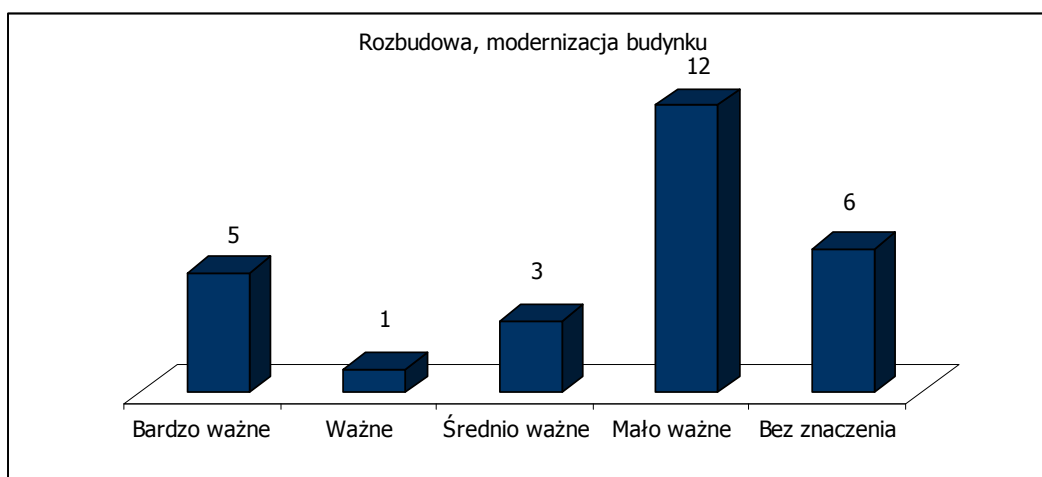
Priorytety inwestycji edukacyjnych gmin i powiatów – budowa budynku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Wykres 7.

Priorytety inwestycji edukacyjnych – rozbudowa, modernizacja budynku

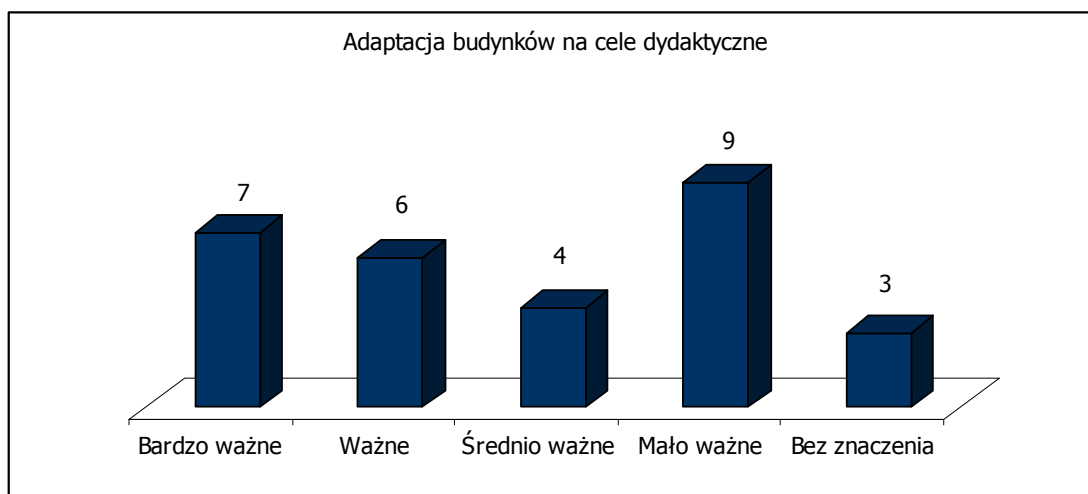

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Wykres 8.

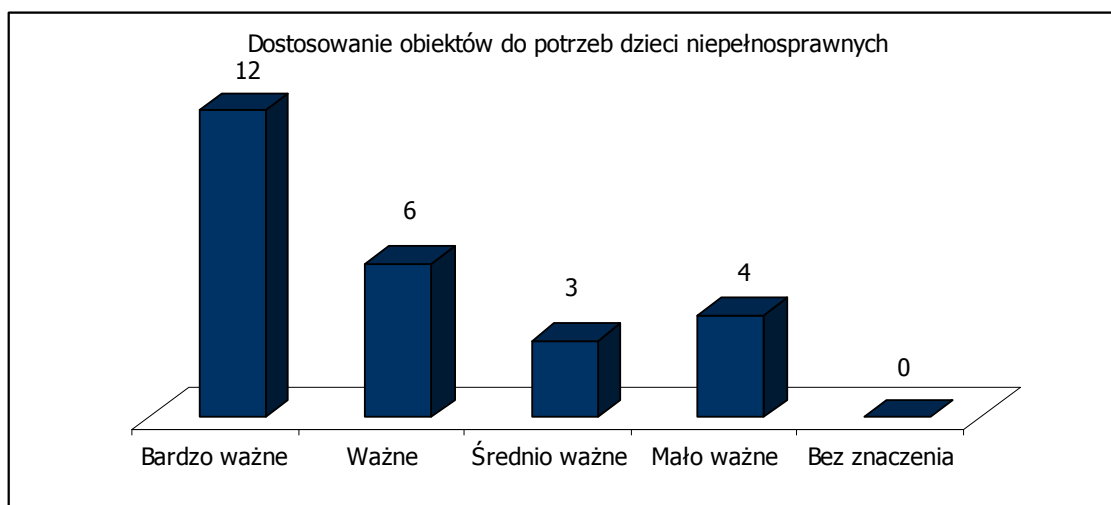
Priorytety inwestycji edukacyjnych gmin i powiatów – adaptacja budynków na cele dydaktyczne

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Wykres 9.

Priorytety inwestycji edukacyjnych gmin i powiatów – dostosowywanie obiektów dla potrzeb dzieci niepełnosprawnych

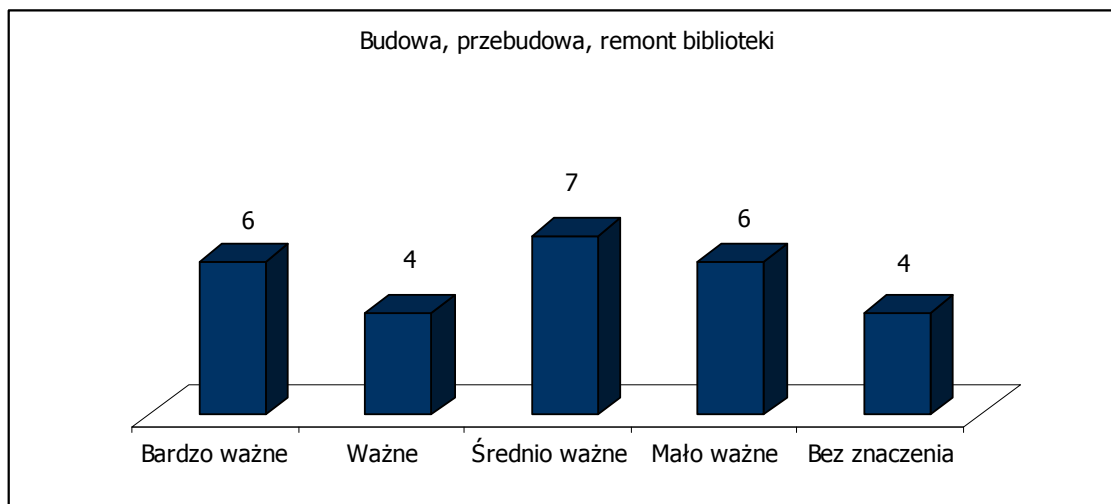

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Wykres 10.

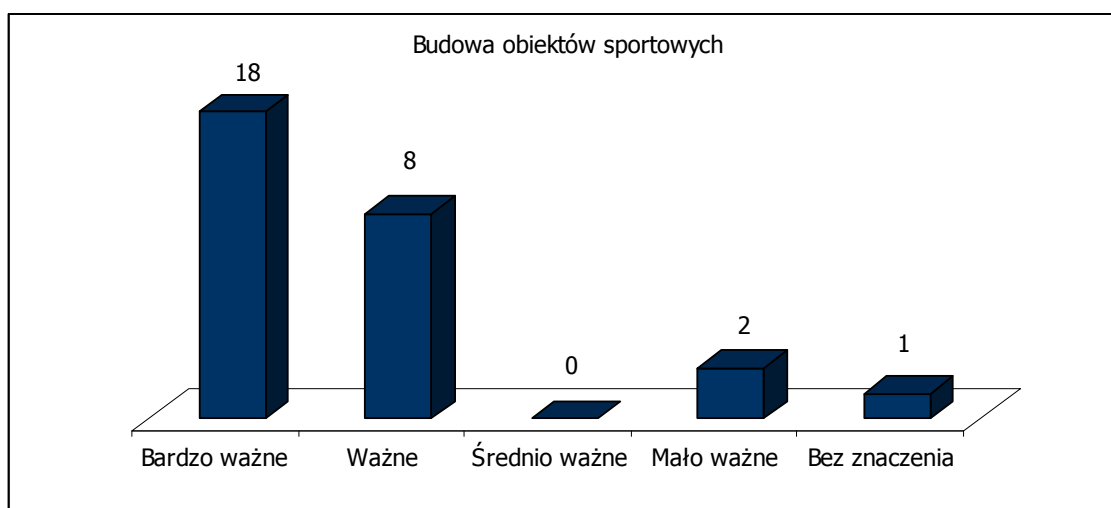
Priorytety inwestycji edukacyjnych poszczególnych gmin i powiatów – budowa, przebudowa, remont biblioteki

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Wykres 11.

Priorytety inwestycji edukacyjnych gmin i powiatów – budowa obiektów sportowych

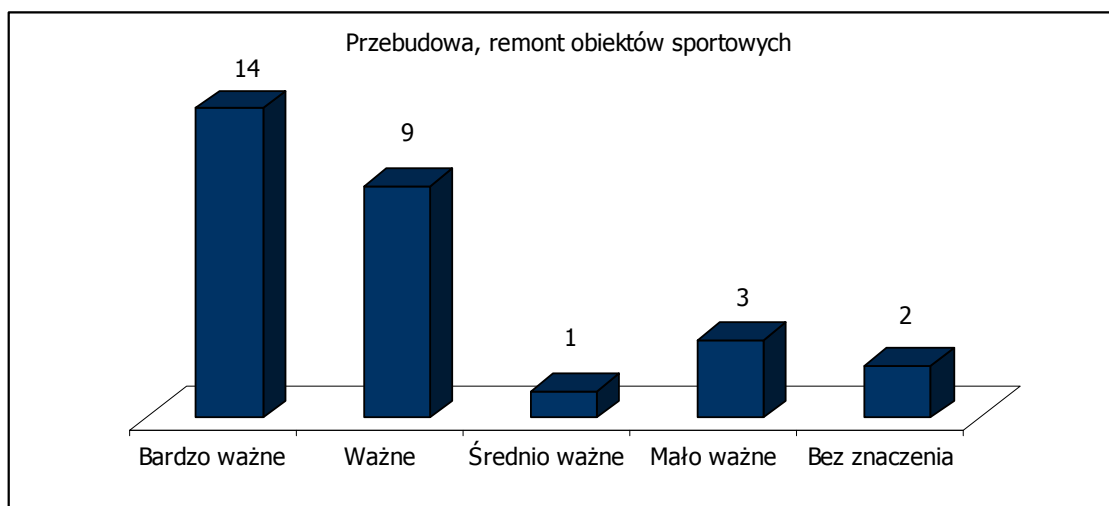
Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Wykres 12.

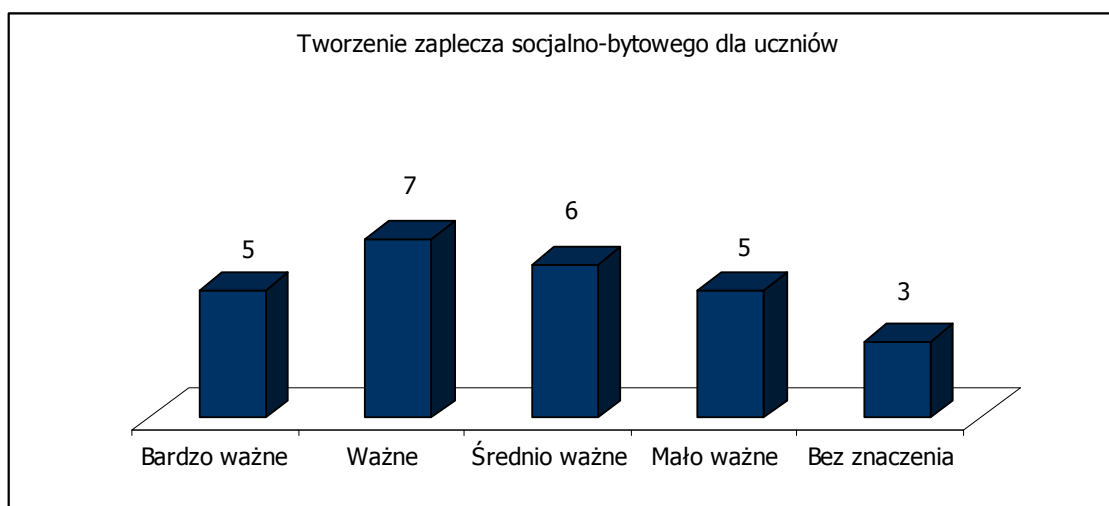
Priorytety inwestycji edukacyjnych gmin i powiatów – przebudowa, remont obiektów sportowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Wykres 13.

Priorytety inwestycji edukacyjnych gmin i powiatów – tworzenie zaplecza socjalno-bytowego dla uczniów

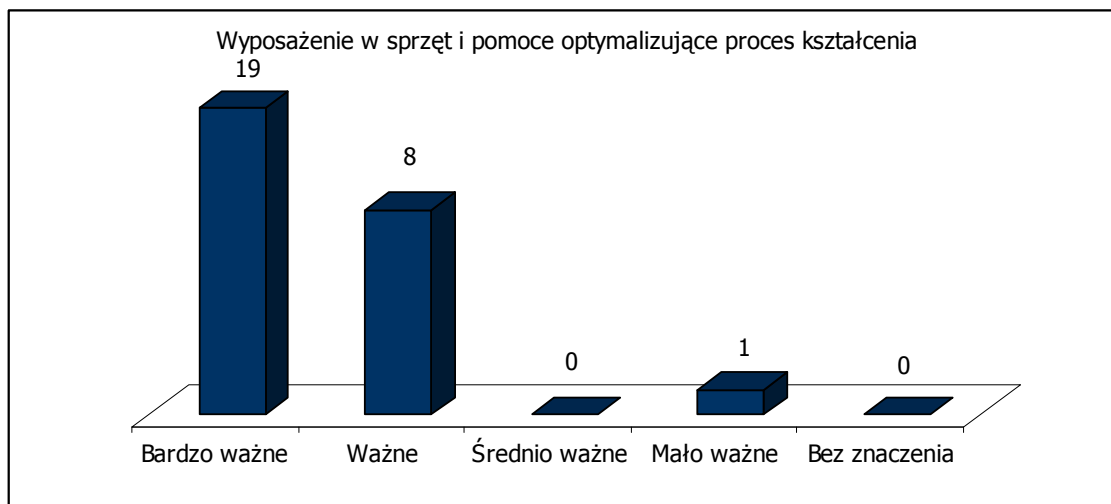

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Wykres 14.

Priorytety inwestycji edukacyjnych gmin i powiatów – wyposażenie
w sprzęt i pomoce optymalizujące proces kształcenia

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Informacje zebrane na wykresach 6-14 wskazują na ogólne prawidłowości odnośnie priorytetów inwestycji edukacyjnych gmin i powiatów województwa podlaskiego. Po pierwsze, zwraca uwagę zaspokojenie potrzeb w zakresie istniejącej infrastruktury budynków pełniących cele edukacyjne. Gminy i powiaty nie wykazują wysokiego zainteresowania nowymi budynkami, jednocześnie silnie akcentując potrzebę modernizacji i rozbudowy istniejących budynków. Równie silnie akcentowana jest potrzeba inwestowania w wyposażenie sprzętowe i pomoce naukowe. Widoczny jest również nacisk kładziony na rozbudowę infrastruktury sportowej. Równie silnie podkreślana jest potrzeba dostosowywania placówek do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Celem pogłębienia wyników badań ankietowych zorganizowano spotkanie w grupie fokusowej. Uczestnicy FGI uważają, iż wszystkie etapy kształcenia są ważne. Szkolnictwo ponadgimnazjalne ma szczególne znaczenie, jeśli chodzi o rozwój województwa, zwłaszcza uwagę należy zwrócić na szkoły zawodowe. Nie można jednak powiedzieć, że wcześniejsze etapy kształcenia są mniej potrzebne, dlatego też nie powinny być zaniedbywane. W województwie zdecydowanie brakuje miejsc w przedszkolach.

Jednocześnie uczestnicy uważają, że wspieranie szkół powinno odbywać się w oparciu o ranking zawodów deficytowych i nadwyżkowych oraz zapisy w strategii rozwoju województwa. Profile kształcenia powinny być uelastyczniane. Należy reagować na potrzeby zmieniającej się gospodarki. Do stworzenia odpowiedniego

EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”

systemu potrzebne jest współdziałanie pracodawców, ponieważ nie ma innej możliwości zbudowania bazy kształcenia praktycznego.

Na pytanie: Czy kierunki kształcenia w szkołach zawodowych powinny być powiązane z wiodącymi branżami w województwie? respondenci stwierdzili, że generalnie powinien istnieć związek między kształceniem a kluczowymi branżami. Jako właściwe rozwiązanie zaproponowano kształcenie szerokoprofilowe. Szkoła powinna wyposażać absolwenta w kluczowe kompetencje (np. informatyka, języki, ogólną zawodową wiedzę), a pracodawca w ramach praktyk zawodowych lub też stosunku pracy zająłby się specjalistycznym przystosowaniem do konkretnej linii produkcyjnej. Należy przyjąć, że specjalizacja następuje w miejscu pracy.

Respondenci nie potrafili udzielić jednoznacznej odpowiedzi na pytanie: Jakie podejście przy wyborze projektu jest zasadne. Czy należy zwrócić uwagę na dostępność do placówki, czy wyposażenie placówki? Wskazali na istotne dylematy: np. czy lepiej wspierać szkoły, które mają dobre wyniki – po to, żeby miały jeszcze lepsze, czy też wspierać szkoły ze słabymi wynikami. Za istotną w tym względzie uznano ocenę jakości tych szkół. Nie jest możliwe, żeby wybrać jedno kryterium.

Odpowiedz na pytanie: Jakie rodzaje inwestycji w infrastrukturę edukacyjną są bardziej ważne, a które mniej?, także nie była jednoznaczna. Za istotne uznano wyposażanie szkół oraz adaptację budynków na potrzeby infrastruktury edukacyjnej. Jednocześnie podkreślono, że powinny być prowadzone te inwestycje, na które jest największe zapotrzebowanie w województwie podlaskim, czyli dotyczące przedszkoli.

3.7 Infrastruktura ochrony zdrowia

Badaniom nad zasadami finansowania infrastruktury zdrowia posłużyła analiza ekspercka (AE 1.) oraz wywiady w grupach fokusowych (FGI 4.). Wykonawcą analizy był ekspert prowadzący badania z zakresu infrastruktury opieki zdrowotnej na terenie województwa podlaskiego. Pozwoliło to na zdobycie cennych informacji między innymi na temat stanu i kierunków finansowania służby zdrowia, tak by było to efektywne. Zaś co do zogniskowanych wywiadów grupowych (FGI 4.), ich przeprowadzenie pozwoliło na uzupełnienie analizy eksperckiej przez szerszą grupę osób znających specyfikę województwa podlaskiego.

Wyniki analizy eksperckiej wskazują, że jednym z głównych kierunków restrukturyzacji oddziałów szpitalnych powinna być analiza liczby i struktury łóżek opieki krótkoterminowej i długoterminowej oraz ich wzajemny stosunek, zwłaszcza w aspekcie danych demograficznych. Starzenie się mieszkańców regionu wymusza konieczność dostosowania usług sektora ochrony zdrowia do lokalnych potrzeb zdrowotnych. Tak obecnie, jak i w przyszłości będzie występować niedobór łóżek opieki długoterminowej, przy jednoczesnym nadmiarze łóżek opieki krótkoterminowej.

W krajach Unii Europejskiej potencjał łóżek opieki krótkoterminowej do potencjału łóżek opieki długoterminowej kształtuje się jak 60:40, natomiast w województwie

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

podlaskim 84:16. I chociaż w latach 2000-2005 na terenie województwa podlaskiego redukcji łóżek w opiece krótkoterminowej towarzyszyło uruchamianie łóżek opieki długoterminowej, to występuje nadal zbyt wolne tempo ograniczania liczby łóżek opieki krótkoterminowej, a tym samym procesu rozbudowywania infrastruktury opieki długoterminowej. Obserwowana mała dynamika tworzenia zakładów/oddziałów opieki długoterminowej może wynikać z kilku przyczyn. Najważniejsze wydają się te o charakterze ekonomicznym. Z doświadczenia wynika, że najczęściej powodem niechętnego wręcz podejścia do tworzenia lub przekształcania oddziałów opieki krótkoterminowej w długoterminową jest niski przychód osiągany w wyniku realizacji tego rodzaju świadczeń opieki zdrowotnej. Zarządzający podają jako powód niedostateczne środki finansowe uzyskiwane od płatnika. Najmniej korzystna sytuacja w tym zakresie, zwłaszcza w pionie pediatrycznym i ginekologicznym, występuje w szpitalach powiatowych. Obserwuje się regionalną asymetrię w dostępie do świadczeń z zakresu opieki długoterminowej. Ocena liczby i struktury zasobów stacjonarnej opieki zdrowotnej prowadzona jest z niedostateczną wnikliwością i nie obejmuje oceny potrzeb zdrowotnych mieszkańców wynikających z sytuacji epidemiologicznej i demograficznej.

W opinii uczestników spotkania fokusowego, efekty projektów powinny być oceniane z perspektywy województwa, gdyż wydatkowane środki mają służyć wszystkim mieszkańcom województwa i niezależnie od tego, gdzie inwestycja powstaje, ma ona przynieść efekt zdrowotny dla ludności. Wynika to także z faktu, że statystyka publiczna dysponuje informacjami tylko na szczeblu województwa. Ponadto ocena projektów dotyczących infrastruktury zdrowia powinna być dokonywana także z udziałem niezależnych ekspertów (na przykład struktury akademickie, centrum zdrowia publicznego nie umocowane w jednej strukturze organizacyjnej). W ocenie należy uwzględnić zasadę równego traktowania, bez rozdzielania na świadczeniodawców czy przedsiębiorców.

Odpowiadając na pytanie: Czy ma być poprawiana ta infrastruktura, która przynieść ma poprawę sytuacji zdrowotnej populacji w zakresie wskaźników biologicznych, takich jak np.: umieralność, zachorowalność, śmiertelność, czy infrastruktura, która odnosi się do najpilniejszych potrzeb wynikających z sytuacji zdrowotnej? – uczestnicy zwrócili uwagę na specyfikę systemu ochrony zdrowia, który działa trochę inaczej niż rynek gospodarczy. Im większa jest podaż świadczeń, tym większe jest na nią zapotrzebowanie. Stwierdzono, że nie da się określić, że tylko jeden rodzaj, czy dział infrastruktury należy wspierać. Oczekiwania i wymagania społeczeństwa są znacząco inne w porównaniu do tych, które były kilkadziesiąt lat temu. Jest to związane z ogromną wiedzą, jaką posiadają w tej chwili pacjenci, a której jeszcze niedawno nie posiadali. Powinno ustalić się priorytety dotyczące funkcjonowania podmiotów z sektora służby zdrowia, w oparciu o mierniki, tj. zachorowalność, umieralność oraz w oparciu o strukturę hospitalizacji. W takim rozumieniu byłyby to: onkologia, kardiologia, geriatra, niektóre obszary opieki długoterminowej. W służbie zdrowia istnieją takie działy, gdzie zapotrzebowanie nie wynika z konkretnej potrzeby zdrowotnej, tylko z tego, że skoro jest podaż to znajduje się popyt. Rehabilitacja jest

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

wybitnym tego przykładem. Jako najlepszy miernik funkcjonowania podmiotów z tego sektora wskazano dopływ nowych pacjentów.

Na pytanie: W co inwestować: procedury naprawcze – głównie w opiekę zdrowotną czy w profilaktykę i promocję zdrowia?, zebrani stwierdzili, iż z perspektywy zdrowia publicznego nie należy inwestować wyłącznie w medycynę naprawczą, ale też w profilaktykę chorób i promocję zdrowia, mimo że są to działania długoterminowe. Na problemy dotyczące ochrony zdrowia należy patrzeć całościowo, zatem jedno drugiego nie może wykluczać ani zastąpić.

W ramach fokusu podjęto próbę odpowiedzi na pytanie: Jakiego rodzaju inwestycje w infrastrukturę zdrowotną są ważniejsze, a które mniej ważne w warunkach województwa podlaskiego: a) przebudowa, rozbudowa, remont obiektów infrastruktury ochrony zdrowia, celem dostosowania ich do wymogów przepisów prawa, b) przebudowa i wyposażenie sal operacyjnych, c) zakup aparatury i sprzętu medycznego, d) zakup sprzętu do diagnostyki i terapii, e) inne (jakie)? Uczestnicy spotkania fokusowego uznali, że na chwilę obecną najistotniejszą sprawą jest dostosowanie jednostek ochrony zdrowia do standardów UE zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Zdrowia. Natomiast jeśli chodzi o wybór dziedzin medycyny, które należy traktować priorytetowo ze względu na potrzeby populacji województwa podlaskiego, to respondenci uznali, że w tym temacie należy postępować zgodnie z wytycznymi zawartymi w Narodowym Programie Zdrowia, mającym na celu zniwelowanie różnic międzywojewódzkich. Jako dziedziny zapóźnione w województwie podlaskim wskazano traumatologię, jak również onkologię i kardiologię, które w statystykach wypadają powyżej średniej krajowej.

Ponadto, zwrócono uwagę na konieczność oddzielenia potrzeb zdrowotnych, czyli zakresu świadczeń od potrzeb finansowania infrastruktury medycznej, czyli dostosowania do standardów. Należy tak dofinansowywać inwestycje, aby:

- nie dublować świadczeń w szpitalach powiatowych;
- zapewnić obowiązkowy standard wyposażenia zgodnie z rozporządzeniem – np. szpital powiatowy powinien mieć możliwość przede wszystkim szybkiej interwencji w przypadku zagrożenia życia, czyli SOR, odpowiedni blok operacyjny, oddział intensywnej terapii;
- zapewnić minimum potrzeb zdrowotnych określonych w stosunku do gminy, powiatu, województwa i instytutów centralnych, np. na poziomie gminy to musi być dobrze funkcjonujący POZ, na poziomie powiatu to dobrze funkcjonujący, 4-oddziałowy szpital, na poziomie województwa specjalistyczne kliniki.

Jednocześnie w ramach konsensusu grupa uczestników zdecydowała, że jeśli dana inwestycja ma iść w kierunku realizacji tych samych potrzeb zdrowotnych, to kryterium wyboru jednostki opieki zdrowotnej stanowić powinna analiza ekonomiczno-wskaźnikowa. Kryteriom to powinno być ważniejsze od kryteriów organizacyjnych czy społeczno-populacyjnych.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Jako cech projektów mające szczególny istotny wpływ na realizację projektu i kondycję finansową jednostki wymieniono m.in. zapewnienie kadry i zaplecza technicznego gwarantującego wykonalność projektu pod względem technicznym i finansowym, doświadczenie w zarządzaniu projektami, źródła finansowania projektu (tabela 10.).

Tabela 10.

Cechy projektu wpływające na kondycję finansową jednostki

Cechy	Ocena				
	Bardzo ważne	Ważne	Średnio ważne	Mało ważne	Bez znaczenia
Zapewnienie kadry i zaplecza technicznego gwarantującego wykonalność projektu pod względem technicznym i finansowym	3	1			
Doświadczenie w zarządzaniu projektami		1	2		1
Udokumentowane osiągnięcia w zakresie sprawnego zarządzania jednostką służby zdrowia	1	3			
Źródła finansowania projektu	1	1	2		
Oddziaływanie na budżet jednostki		3	1		
Prezentacja innych wariantów realizacji inwestycji w celu osiągnięcia wyników projektu		2	2		
Efektywność wydatków projektu, przy zachowaniu wysokiej jakości (relacja nakład/rezultat)	1	2			
Wartość dodaną projektu dla systemu zarządzania jednostką opieki zdrowotnej	2	2			
Trwałość rezultatów projektu	1	1	1		
Lepsze wykorzystanie już posiadanych zasobów		4			
Istnienie popytu na usługę będącą wynikiem projektu	1	2	1		

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Za najważniejsze uznano zapewnienie kadry i zaplecza technicznego gwarantującego wykonalność projektu pod względem technicznym i finansowym (3 wskazania) oraz lepsze wykorzystanie już posiadanych zasobów.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

3.8 Rodzaje wsparcia MSP

Badania dotyczące rodzajów wsparcia MSP miały posłużyć odpowiedzi na pytanie badawcze 3.: **Jakie działania są kluczowe dla wsparcia sektora przedsiębiorstw w województwie podlaskim? Czy najlepszym rozwiązaniem są dotacje bezpośrednie, czy też inne formy wsparcia?**

W celu uzyskania odpowiedzi na powyższe pytanie wykorzystano badanie ze źródeł wtórnych (DR 4.), realizowano indywidualne wywiady pogłębione (IDI/ITI 2.) oraz zogniskowane wywiady grupowe (FGI 1. i FGI 2.).

Z punktu widzenia gospodarczego sektor małych i średnich przedsiębiorstw jest najbardziej kluczowy, nie tylko ze względu na ilość takich podmiotów w ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych, ale głównie ze względu na ich ogromną rolę w zapewnianiu zatrudnienia, wysokości wytwarzanego PKB, czy ponoszonych inwestycji. Zasadne zatem wydaje się zwracanie szczególnej uwagi na wspieranie innowacyjności oraz konkurencyjności tego sektora. Podstawową rolę we wspieraniu MSP w Polsce odgrywa państwo, oddziałując na nie bezpośrednio oraz kształtując otoczenie i zasoby społeczne przedsiębiorstw. Cała polityka rozwoju społeczno-ekonomicznego państwa tworzy ramy wspierania przedsiębiorczości.

Istotną cechą małych i średnich przedsiębiorstw, odróżniającą je od dużych podmiotów, jest ich elastyczność względem zmian zachodzących w otoczeniu. Firmy z sektora MSP potrafią szybciej reagować na potrzeby i preferencje klientów, są w stanie zainwestować zasoby finansowe w gałęzie i branże rynkowe, które są w danym momencie najbardziej opłacalne. W przeciwieństwie do dużych przedsiębiorstw korzystających z przywilejów ekonomii skali, MSP szukają swojej szansy w niszach rynkowych, w których mogą swobodnie działać bez zagrożenia konkurencją. Inną istotną cechą małych i średnich przedsiębiorstw jest ich wkład w rozwój lokalny i regionalny poprzez zmniejszanie poziomu bezrobocia. W Polsce firmy z sektora MSP odegrały szczególną rolę w okresie transformacji. Wówczas masowe powstawanie nowych przedsiębiorstw złagodziło napięcia społeczne oraz zredukowało już i tak wysokie koszty procesu przemiany. Nowe firmy wykreowały dodatkowe miejsca pracy, redukując tym samym poziom bezrobocia. Ponadto wpłynęły na zmiany w strukturze gospodarczej kraju, gdyż tworzyły nowe branże produktów oraz oferowały nowe na polskim rynku usługi. Dodatkowo przyczyniły się do ukształtowania prywatnej własności przez przejmowanie, a także zagospodarowanie wyposażenia wielkich państwowych przedsiębiorstw na drodze prywatyzacji. W ten sposób powstały mniejsze jednostki, które doprowadziły do dekoncentracji i demonopolizacji polskiej gospodarki¹⁶.

¹⁶ E. Latoszek, A. Alińska, Finansowanie MSP w Polsce ze środków finansowych UE jako czynnik wpływający na konkurencyjność przedsiębiorstw, Szkoła Główna Handlowa, Warszawa 2008, s. 55-57.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Podsumowując cechy odróżniające małe i średnie przedsiębiorstwa od wielkich podmiotów gospodarczych, a przez to podkreślając ich szczególną rolę w gospodarce, można wymienić¹⁷:

- tworzenie nowych miejsc pracy – małe firmy w rozwiniętych gospodarkach rynkowych odpowiadają za wzrost możliwości zatrudnienia; procent nowych miejsc pracy tworzonych przez małe firmy jest zwykle wyższy niż ich odpowiedni udział w zatrudnieniu w całej gospodarce;
- wynalazki i innowacyjne – badania wykazują, że wiele istotnych innowacji i odkryć naukowych powstało przez inwestycje prywatne, w tym nierzadko w małych firmach;
- pomoc dużym firmom – niektóre funkcje spełniane są bardziej skutecznie przez małe przedsiębiorstwa i to umożliwia im współtworzenie sukcesu dużych firm.

Rola sektora MSP w gospodarce jest nie do przecenienia, natomiast ich poziom konkurencyjności i innowacyjności budzi wiele zastrzeżeń, dlatego tak istotne wydaje się wspieranie działalności tego sektora. Wyznacznikiem poziomu przedsiębiorczości w kraju jest między innymi konkurencyjność działających na rynku przedsiębiorstw. Na konkurencyjność przedsiębiorstw ogromny wpływ ma również ich innowacyjność, która może być rozumiana jako proces skierowany na osiągnięcie przez firmę przewagi konkurencyjnej. Obecnie większość polskich małych i średnich przedsiębiorstw nie uczestniczy w innowacyjnym wyścigu na rynku międzynarodowym ze względu na słabości, takie jak¹⁸: niezdolność radzenia sobie z problemami szybkiego wzrostu, trudności w pozyskiwaniu kapitału dla celów innowacyjnych, ograniczoność zasobów umożliwiających stworzenie systemu dystrybucji innowacyjnych produktów. Przedsiębiorstwa w swojej działalności napotykają na szereg barier tj.: rynkowe, prawne, finansowe¹⁹.

Bardzo ważnym wyznacznikiem konkurencyjności MSP jest dostęp do finansowania zewnętrznego. Zarówno tempo rozwoju konkurencyjności firm, jak i całej gospodarki uzależnione jest w znacznej mierze od zdolności do finansowania inwestycji. Dostęp do źródeł kapitału jest dla sektora małych i średnich przedsiębiorstw większą barierą niż dla firm dużych. Również koszt takiego finansowania jest wyższy niż w przypadku spółek dużych. Niestety, obecnie podstawowym instrumentem finansowania sektora MSP jest kredyt bankowy. Główną przyczyną, dla której banki odmawiają udzielania kredytu, jest brak wystarczających zabezpieczeń. Z uwagi na ten fakt dużym zainteresowaniem cieszą się zarówno zachęty inwestycyjne ze strony władz

¹⁷ H. Wnorowski, Małe i średnie przedsiębiorstwa – ich rola w gospodarce oraz czynniki rozwoju, [w:] Praktyczne problemy przedsiębiorczości, red. H. Wnorowski, A. Letkiewicz, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2001, s. 21-22.

¹⁸ Tamże, s. 27.

¹⁹ Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 1996-1997, Polska Fundacja Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw, Warszawa 1998, s. 157.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

lokalnych, jak również wsparcie ze środków pomocowych. Konieczna jest także pomoc w uzyskaniu informacji, w jaki sposób te środki można uzyskać²⁰.

Obecnie istnieje wiele instrumentów służących łagodzeniu negatywnych skutków lub nawet niwelowaniu tych barier. Instrumenty te można podzielić na dwie grupy²¹:

- instrumenty bezpośredniego oddziaływania na podmioty gospodarcze w celu wymuszenia oczekiwanych zachowań tych podmiotów zgodnych z celami lokalnej polityki rozwoju;
- instrumenty pośredniego oddziaływania mające na celu skłonienie funkcjonujących jednostek do działań pożądaných, instrumenty te mają najczęściej charakter ekonomiczny i oddziałują na aktywność gospodarczą.

Z punktu widzenia przedsiębiorców do najważniejszych metod wsparcia zalicza się bezpośrednie wsparcie finansowe. Małe i średnie przedsiębiorstwa, do głównych barier swojego rozwoju, a co za tym idzie zwiększania konkurencyjności i innowacyjności, zaliczają właśnie problemy z uzyskaniem finansowania zewnętrznego. Do najbardziej oczywistych metod pozyskania obcego finansowania należy kredyt. Możliwość uzyskania kredytu bankowego jest często warunkiem uruchomienia przedsiębiorstwa, jak również istotnym wymogiem dla wzrostu i rozwoju mikro- i małych przedsiębiorstw. Jak wcześniej wspomniano uzyskanie odpowiednich kredytów dla przedsiębiorców jest często mocno utrudnione, ze względu na brak poręczenia. W takiej sytuacji przedsiębiorcy mogą korzystać z usług **funduszy poręczeń kredytowych** i oferujących poręczenie akceptowane przez banki²². Udzielenie dodatkowego zabezpieczenia kredytu przez fundusz umożliwia łatwiejszy dostęp przedsiębiorstwa do kapitału. Działalność funduszu zgodnie z jego istotą ukierunkowana jest na te przedsiębiorstwa, które nie dysponują wystarczającym zabezpieczeniem w ramach własnych możliwości. Poręczenia funduszy dotyczą zazwyczaj maksymalnie od 50% do 80% zobowiązań kredytobiorcy. Fundusze poręczają zarówno kredyty preferencyjne, jak i komercyjne.²³

Obok najczęściej wykorzystywanego kapitału własnego, przedsiębiorstwa coraz częściej korzystają z kapitału zewnętrznego w formie pożyczek, pochodzących najczęściej z **funduszy pożyczkowych**. Niezależny system funduszy pożyczkowych w Polsce umożliwia obecnie efektywne finansowanie rozpoczęcia i rozwoju działalności przedsiębiorstw. Wraz z wejściem Polski do Unii Europejskiej pojawiła się nowa możliwość finansowania rozwoju przedsiębiorstwa za pomocą dotacji. **Dotacja** to szczególnego rodzaju forma zaopatrzenia kogoś lub dostarczenia komuś środków

²⁰ E. Latoszek, A. Alińska, Finansowanie MSP..., op. cit., s. 25.

²¹ R. Broszkiewicz, Narzędzia oddziaływania samorządów terytorialnych na rozwój regionów, [w:] Polityka regionalna – kierunki i instrumentacja, red. B. Winiarski, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 1994, s. 79-80.

²² Tamże, s. 47.

²³ B. Filipiak-Dylewska, Instytucje otoczenia biznesu: rozwój, wsparcie, instrumenty, Difin, Warszawa 2009, s. 64-65.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

pieniężnych stanowiących środki publiczne, podlegająca szczegółowemu rozliczeniu przed donatorem drogą dowodu na pokrycie dotacji wydatków właściwych jej przeznaczeniu jako dotacji celowej, podmiotowej lub przedmiotowej²⁴. Realizowane dotąd programy Unii Europejskiej stanowiły poważne źródło finansowania inwestycji szczególnie małych i średnich przedsiębiorstw, w efekcie których podnoszona była konkurencyjność polskich przedsiębiorstw na globalnym rynku.

Źródłem bezpośredniego wsparcia przedsiębiorstw mogą być także **ulgi podatkowe** stosowane przez jednostki samorządu terytorialnego. Mogą to być okresowe zwolnienia z podatków i opłat lokalnych. W efekcie zastosowania ulgi zmniejszają się obciążenia finansowe związane z prowadzoną działalnością gospodarczą przedsiębiorstw, a oszczędności wynikłe z ulgi przedsiębiorca może wykorzystać na finansowanie startu lub rozwoju firmy.

Nie mniej ważną grupą zasobów stosowanych we wspieraniu rozwoju przedsiębiorczości są pośrednie metody wsparcia. Stanowią one nieodłączne uzupełnienie bezpośrednich instrumentów wspierania, zakładania i rozwoju firm. Samo dostarczenie kapitału do przedsiębiorców nie rozwiązuje wszystkich problemów wcześniej związanych z funkcjonowaniem przedsiębiorstw. Wskazana lista barier zgłaszanych przez firmy w ich funkcjonowaniu i rozwoju obejmuje także szereg aspektów niefinansowych. Z myślą o ich rozwiązywaniu stworzono szereg metod pośredniego, niefinansowego wsparcia przedsiębiorczości.

Punkty informacyjne dla mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw stanowią odpowiedź na zgłaszane potrzeby w zakresie informacji. Działalność punktów informacyjnych polega na dostarczaniu lub umożliwianiu przedsiębiorcy dostępu do informacji gospodarczej potrzebnej przy zakładaniu i kierowaniu firmą. Dodatkowo działalność taka polega na²⁵:

- dostarczaniu przedsiębiorcom informacji na temat oferowanych przez banki kredytów,
- ofercie funduszy pożyczkowych i funduszy poręczeń kredytowych,
- informacji o możliwości zakupu maszyn i urządzeń,
- informacjach na temat dostępnych funduszy strukturalnych finansowanych ze środków Unii Europejskiej,
- ocenie danego rynku zbytu.

Usługi konsultacyjne i doradcze kierowane są do osób, które mają problemy z uruchomieniem własnej działalności gospodarczej oraz do tych, którzy chcą uzupełnić własną wiedzę związaną z bieżącym prowadzeniem przedsiębiorstwa. W ramach tych usług przedsiębiorcy najczęściej zasięgają porad na temat aspektów prawno-podatkowych, księgowych, aspektów związanych z tworzeniem biznesplanów

²⁴ M. Ziolo, Dotacja jako źródło finansowania zadań jednostek samorządu terytorialnego w Polsce, [w:] Samorząd Terytorialny w zintegrowanej Europie, red. B. Filipiak, A. Szewczuk, Uniwersytet Szczeciński Zeszyty Naukowe Nr 489, Szczecin 2008, s. 482-483.

²⁵ R. Kamiński, Stymulowanie rozwoju gospodarczego, FRDL, Warszawa 2003, s. 21.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

lub prognoz finansowych na potrzeby pozyskiwania zewnętrznego finansowania. Coraz częściej konsultacje dotyczą również aspektów zarządzania zasobami ludzkimi, marketingu czy budowania relacji z klientami. Informacji, konsultacji i doradztwa udziela wiele organizacji, przeważnie pozarządowych.

Do pośrednich metod budowania rozwoju przedsiębiorczości zaliczają się również usługi związane z podnoszeniem jakości zasobów ludzkich w przedsiębiorstwach poprzez **szkolenia, programy edukacyjne czy też animację społeczną**. W otoczeniu biznesu istnieje wiele różnych podmiotów świadczących tego typu usługi. Niektóre ośrodki zajmujące się wspieraniem przedsiębiorczości świadczą **usługi kojarzenia partnerów**. Usługi tego typu koncentrują się głównie na prowadzeniu specjalnych baz danych, funkcjonujących na bazie portalu internetowego, umożliwiającego zainteresowanym przedsiębiorstwom umieszczenie informacji teleadresowych i gospodarczych o firmach, produktach czy usługach.

Bardziej rozwiniętą formą współpracy z przedsiębiorcami danej branży jest aktywny współudział w procesie **budowania łańcuchów dostaw, grup producenckich, sieci współpracy, klastrów**. Podstawowym zadaniem klastrów jest tworzenie regionalnych ośrodków, w których placówki naukowe, instytucje infrastruktury oraz przedsiębiorstwa będą zgodnie współdziałać w budowaniu regionalnej specjalizacji w wytwarzaniu produktów należących do dziedzin wysokiej technologii²⁶.

Do kolejnej grupy instrumentów pośrednich wspierania przedsiębiorczości można zaliczyć tzw. **instytucje otoczenia biznesu**. Są to organizacje pośredniczące między nauką i gospodarką. Tworzą one nieodzowny komponent każdej nowoczesnej gospodarki opartej na wiedzy, a także stają się niezbędnym ogniwem spajającym świat naukowo-badawczy z rządzącym się własnymi prawami kapitalistycznym rynkiem.

Analiza treści RPOWP wskazuje, że z punktu widzenia małych i średnich przedsiębiorstw najistotniejsza wydaje się Oś priorytetowa I. oraz III., ponieważ niektóre działania w ramach tych priorytetów zostały ukierunkowane bezpośrednio na firmy z sektora MSP. Zagadnieniu bezpośredniego wsparcia przedsiębiorstw poświęcone zostało działanie 1.4: Wsparcie inwestycyjne przedsiębiorstw oraz działanie 3.2: Wsparcie inwestycyjne przedsiębiorstw z branży turystycznej.

W ramach działania 1.4: Wsparcie inwestycyjne przedsiębiorstw skierowanego do mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw dotacje bezpośrednie obejmują m.in. rozbudowę, rozszerzenie działalności przedsiębiorstw, dywersyfikację działalności, a także wprowadzenie zasadniczych zmian w procesie produkcyjnym czy też w sposobie świadczenia usług. Wspierane są także przedsięwzięcia związane z utworzeniem bądź rozszerzeniem usług świadczonych drogą elektroniczną. Pomoc może być udzielona jedynie na nową inwestycję to znaczy inwestycję w środki trwałe oraz wartości niematerialne i prawne. Jest to pomoc bezzwrotna, a maksymalny udział środków UE w wydatkach kwalifikowalnych na poziomie projektu wynosi w

²⁶ A. Sosnowska, S. Łobejko, Małe i średnie przedsiębiorstwa w Polsce w warunkach konkurencji: pozytyw i trudności w rozwoju, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2006, s. 18.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

przypadku mikro- i małych przedsiębiorstw 70%, w przypadku średnich przedsiębiorstw 60%, a w przypadku MSP działających w sektorze transportu oraz w przypadku pomocy de minimis 50%²⁷.

W przypadku działania 3.2: Wsparcie inwestycyjne przedsiębiorstw z branży turystycznej, również skierowanego do sektora MSP, wsparcie ukierunkowane jest na rozbudowę bazy noclegowej regionu, bazy gastronomicznej oraz innej infrastruktury turystycznej, w szczególności standaryzowanej. Priorytetowo traktowane są również przedsięwzięcia związane z rozwojem turystyki leczniczo-wypoczynkowej. Jest to również pomoc bezzwrotna, a maksymalny udział środków Unii Europejskich jest taki sam jak w przypadku działania 1.4²⁸.

Poza działaniami ukierunkowanymi na bezpośrednie wsparcie przedsiębiorstw funkcjonujących na terenie województwa podlaskiego, odpowiedni nacisk został położony na rozbudowę oraz inicjowanie tworzenia instytucji otoczenia biznesu, stanowiących zaplecze usług dla firm z województwa. Takie wsparcie jest możliwe głównie dzięki działaniu 1.1: Tworzenie warunków dla rozwoju innowacyjności oraz działaniu 1.3: Wsparcie instytucji otoczenia biznesu.

Za pomoc pośrednią skierowaną do przedsiębiorstw uznać można również działania z zakresu promocji gospodarczej w ramach działania 1.2: Region atrakcyjny inwestycjom. Działanie to zakłada stworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości, powstawania nowych innowacyjnych firm oraz podniesienie konkurencyjności podlaskich przedsiębiorstw działających na rynku krajowym i międzynarodowym. Realizacja działania ma na celu wspieranie powstawania nowych oraz podniesienia jakości istniejących terenów inwestycyjnych, zintegrowanej promocji regionu oraz wzrost aktywności przedsiębiorstw na rynku międzynarodowym. Wsparciem objęte jest kompletne uzbrojenie terenów inwestycyjnych oraz promocja gospodarcza regionu. Zakłada się także wsparcie misji gospodarczych oraz tworzenie kampanii promocyjnych w celu podniesienia aktywności przedsiębiorstw na rynku międzynarodowym.

Celem pogłębienia powyższej analizy literatury przedmiotu dotyczącej wsparcia małych i średnich przedsiębiorstw przeprowadzono indywidualne wywiady pogłębione. Na pytanie: Które z potencjalnych form wsparcia MSP powinny być stosowane w województwie podlaskim? respondenci wskazali, że ogólnie dotacje nie są dobrym mechanizmem rozwoju przedsiębiorczości, chociaż z punktu widzenia przedsiębiorców są ważne. Z punktu widzenia oddziaływania na region dotacje oceniane są jako niekorzystny i niesprawiedliwy mechanizm. Za właściwą formę wspierania przedsiębiorczości uznano podatki, najlepiej w ujęciu powszechnym. Jak wskazali respondenci przedsiębiorcy powinni korzystać ze szkoleń i doradztwa, ponieważ wiedza jest wartością nie do przecenienia. Poza tym najbardziej właściwą opcją wsparcia przedsiębiorców byłyby programy pozwalające na stworzenie

²⁷ Szczegółowy opis priorytetów Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013, Zarząd Województwa Podlaskiego, Białystok, maj 2008, s. 37-42.

²⁸ Tamże, s. 61-65.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

infrastruktury służącej przedsiębiorcom, tj. zaplecze infrastrukturalne pozwalające rozwijać się przedsiębiorcom: laboratoria, ośrodki akademickie, parki technologiczne, czy fundusze *business angels*.

Jeśli chodzi o wskazanie, które formy wsparcia są bardziej korzystne z punktu widzenia rozwoju przedsiębiorstw, a które z punktu widzenia rozwoju województwa, to w trakcie drugiego spotkania fokusowego uznano, że wszystkie instrumenty bezpośrednie, które są uzależnione od działalności rynkowej przedsiębiorców są dobre. Dotacje są oceniane jako niekorzystne, ponieważ wypaczają rachunek ekonomiczny (jeżeli na inwestycję uzyskuje się np. 70% środków finansowych, to ta inwestycja nie jest rynkową – tylko życzeniową) oraz wypaczają konkurencję (lepiej napisany wniosek nie oznacza lepszego przedsięwzięcia). Jako najbardziej pożądane narzędzie wsparcia uznano preferencyjne kredyty i poręczenia.

Spośród różnych form wsparcia MSP jako najważniejsze w trakcie indywidualnych wywiadów pogłębionych zostały wskazane: dotacje (4 wskazania), poręczenia kredytowe (3 odpowiedzi) oraz podatki i preferencyjne kredyty (po 2 wskazania). W pośrednich formach wsparcia jako bardzo ważne wskazano usługi doradcze i konsultingowe, szkolenia oraz tworzenie sieci współpracy.

W drugim spotkaniu fokusowym (FGI 2.) uczestnicy odpowiedzieli, że najlepszym narzędziem są poręczenia kredytowe (4 wskazania) oraz tworzenie sieci współpracy (3), jak również dotacje (2 wskazania). Dobrym narzędziem są ulgi podatkowe, które są oceniane jako sprawiedliwe, dotyczą wszystkich i oddziałują na cały rynek. Ponadto ulgi podatkowe są istotne z punktu widzenia inwestorów. Wskazano, że korzystniej byłoby, gdyby dotacje trafiały do większej liczby podmiotów, ze szczególnym uwzględnieniem przedsiębiorstw działających ponadregionalnie.

Podsumowując należy stwierdzić, iż według respondentów najważniejsze jednak poręczenia kredytowe, gdyż dzięki nim przedsiębiorcy mogą uzyskać kredyty. Jako formy pośredniego wsparcia wymieniono jeszcze parki technologiczne i przemysłowe, wspieranie elektroniczne administracji, czyli te formy, które ułatwiają prowadzenie działalności gospodarczej. Jeden z respondentów zwrócił przy tym uwagę, że podlascy studenci i absolwenci nie zakładają działalności gospodarczej, co jest problemem wymagającym zastanowienia się. Respondenci uważają, że wsparcie powinno być zróżnicowane ze względu na kluczowe branże. Powinny być wspierane przede wszystkim branże wiodące, a więc branża spożywcza, metalowa, drzewna oraz turystyka. Kryterium wsparcia powinna być innowacyjność, czyli zastosowanie rozwiązania, które dotychczas nie występuje w danej branży lub w regionie. Niektórzy respondenci uważali, że powinno się wspierać sam fakt chęci podjęcia współpracy przez przedsiębiorców, a niekoniecznie brać pod uwagę to, czy wspierany obszar jest obecnie istotny dla regionu, ponieważ może stać się on ważny dopiero za kilka lat. W pierwszej grupie fokusowej część respondentów uważała, że nastawienie na konkretnie branże za mocno ograniczałoby innowacyjność i pomysłowość. Skupienie się na branżach spowodowałoby zmniejszenie dostępności środków dla pozostałych podmiotów spoza branży. Część uczestników spotkania stwierdziła

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

jednak, że nastawienie branżowe na wsparcie podmiotów może mieć też zalety w postaci możliwego efektu synergii w danej branży.

W odniesieniu do pytania: Jak oceniają Państwo dotychczasowy poziom wsparcia bezpośredniego i pośredniego w województwie podlaskim?, respondenci udzielili odpowiedzi, że jeszcze jest za wcześnie aby oceniać dotychczasowe wsparcia, z uwagi na niewielki stopień zaawansowania realizacji projektów. Respondenci zgłaszali też uwagi co do czasu rozpatrywania wniosków. W opinii respondentów istotne są odpowiednio dobrane kryteria wyborów projektów. Wskazano, że nie powinno być przyznawane wsparcie dla firm działających tylko lokalnie. Dotacje powinni otrzymywać przedsiębiorcy działający ponadregionalnie, eksporterzy.

Z przekazanej respondentom wywiadów indywidualnych listy form wsparcia MSP przewidzianych w ramach RPOWP (tworzenie i wyposażenie infrastruktury innowacyjności -parki, inkubatory, centra, tworzenie i podnoszenie jakości terenów inwestycyjnych, promocja gospodarcza: targi i misje, tworzenie funduszy pożyczkowych i poręczeniowych, inwestycje w środki trwałe przedsiębiorstw oraz wartości niematerialne i prawne, budowa dróg) jako najistotniejsze zostały wskazane inwestycje w środki trwałe przedsiębiorstw oraz wartości niematerialne i prawne (3 wskazania), w dalszej kolejności – tworzenie i wyposażenie infrastruktury innowacyjności (parki, inkubatory, centra) oraz budowę dróg (po 2 wskazania). Z listy powyższych rodzajów wsparcia respondenci indywidualnego wywiadu pogłębianego za najmniej przydatny uznali obszar targowo-wystawienniczy. Uznano, że poszukiwanie rynków zbytu dla dóbr i usług przedsiębiorstw jest ich własną rolą i nie powinno być wspierane.

3.9 Turystyka

Ostatnim obszarem badawczym przewidzianym do analizy w ramach ekspertyzy była turystyka. W ramach działania 3.1: Rozwój atrakcyjności turystycznej regionu, przewiduje się z RPOWP realizację między innymi przedsięwzięć, które dotyczą infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturowej, a także przyczyniają się do wzrostu atrakcyjności turystycznej. Uwzględnione zostały również inne rodzaje infrastruktury, w tym uzdrowisk, sportowej, które spełniają warunki do wykorzystania obiektów sportowych na cele organizacji imprez turystyczno-kulturowych i aktywnych form wypoczynku. Inny rodzaj to infrastruktura transportu wodnego i obiektów wodnych, centra kongresowe, tworzenie systemu promocji województwa, który zwiększałby inwestycyjną i turystyczną atrakcyjność regionu. Technika wykorzystana przy uzyskaniu odpowiedzi na 4. pytanie badawcze były badania ankietowe.

Respondentów zapytano o rangę turystyki w rozwoju gminy. Jedynie 2 badane gminy uznały turystykę za najważniejszą gałąź gospodarki (miasto Hajnówka oraz gmina Płaska). Równocześnie dwie gminy uznały, iż turystyka ma znaczenie marginalne (miasto Lipsk oraz gmina Dobrzyniewo Duże). Szczegółowy rozkład odpowiedzi na to pytanie prezentuje wykres 15.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Wykres 15.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Jak pokazują poniższe dane, większość badanych gmin/powiatów (61%) uznała turystykę za jedną z najważniejszych gałęzi gospodarki. Niezależnie jednak od rangi przyznawanej turystyce przez poszczególne podmioty administracji samorządowej, wszyscy badani zadeklarowali gotowość do realizacji projektów mających ścisły związek ze zwiększeniem ruchu turystycznego. W związku z tym zapytano, jakiego rodzaju projektami turystycznymi są zainteresowani samorządowcy objęci badaniem. Odpowiedzi respondentów cechowały się dużym zróżnicowaniem. Na wykresach 16-26 zaprezentowano strukturę odpowiedzi na to pytanie.

Wykres 16.

**Zainteresowanie projektami turystycznymi – budowa, przebudowa
i remont ścieżek rowerowych**

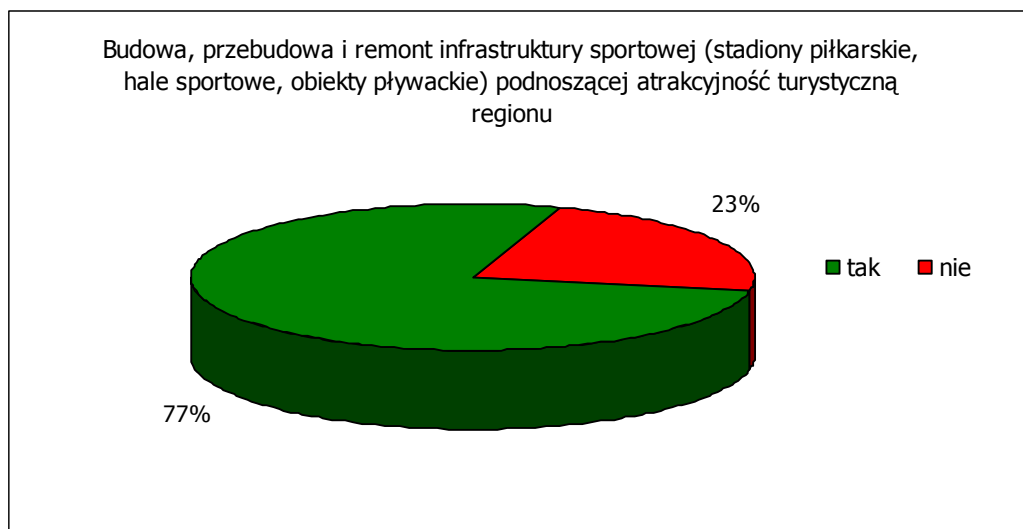

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Wykres 17.

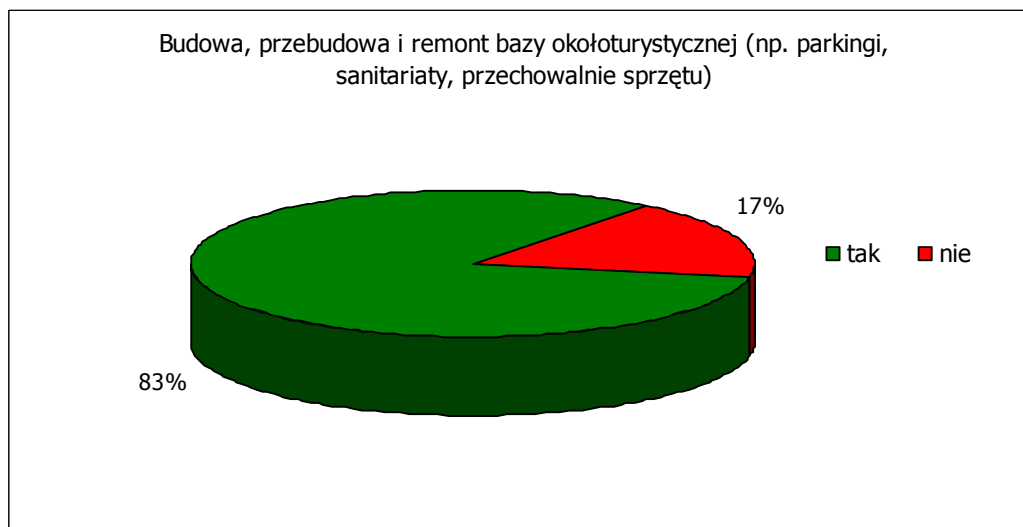
Zainteresowanie projektami turystycznymi – budowa, przebudowa i remont infrastruktury sportowej (stadiony piłkarskie, hale sportowe, obiekty pływackie) podnoszącej atrakcyjność turystyczną regionu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Wykres 18.

Zainteresowanie projektami turystycznymi – budowa, przebudowa i remont bazy okołoturystycznej (np. parkingi, sanitariaty, przechowalnie sprzętu)

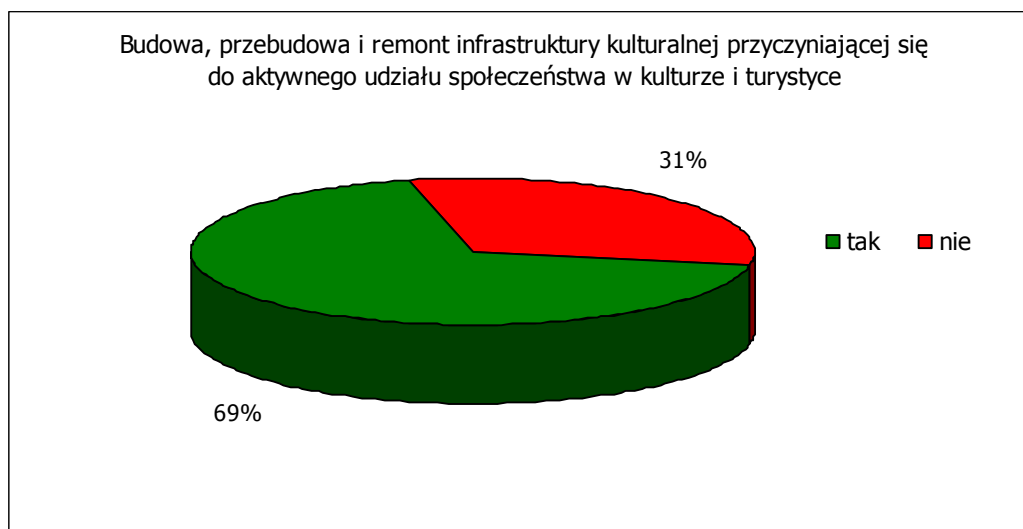

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Wykres 19.

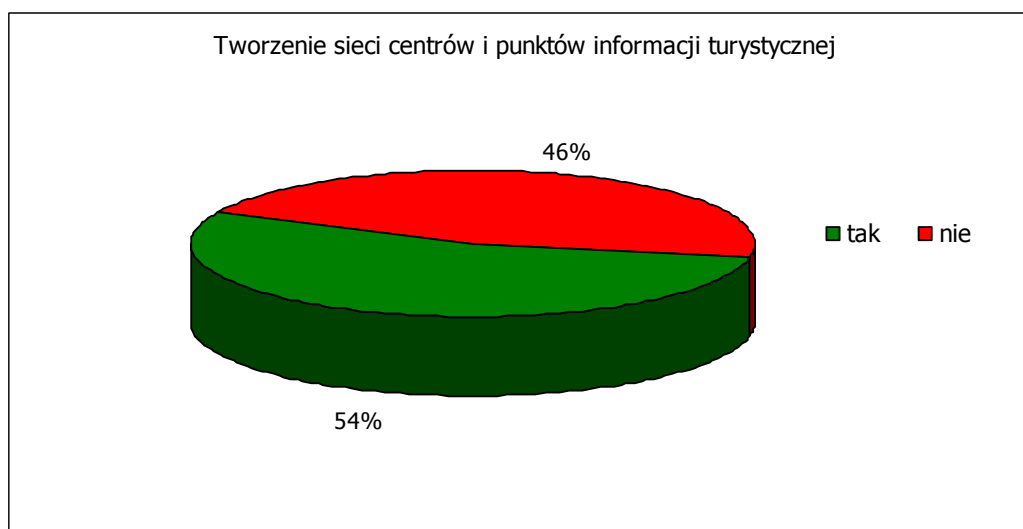
Zainteresowanie projektami turystycznymi – budowa, przebudowa i remont infrastruktury kulturalnej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Wykres 20.

Zainteresowanie projektami turystycznymi – tworzenie sieci centrów i punktów informacji turystycznej

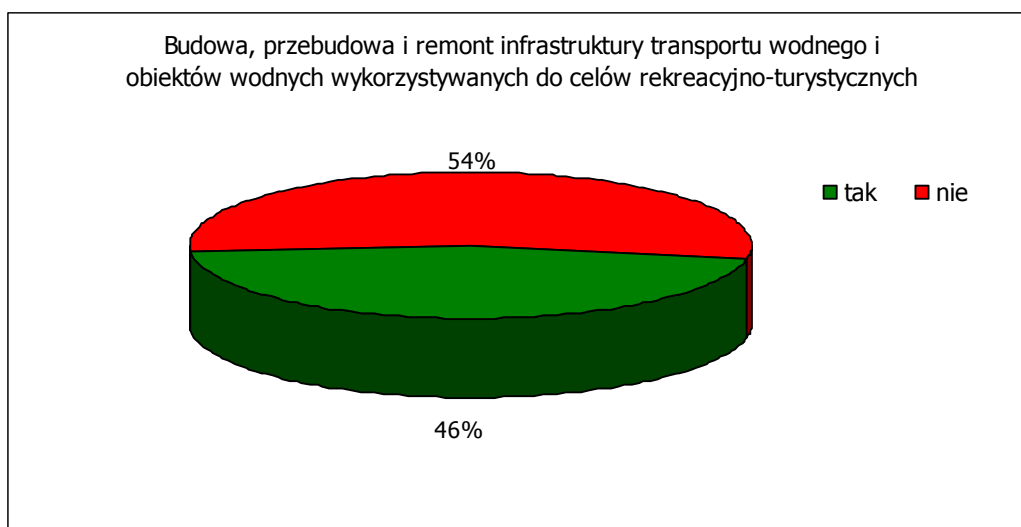

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Wykres 21.

Zainteresowanie projektami turystycznymi – budowa, przebudowa i remont infrastruktury transportu wodnego i obiektów wodnych wykorzystywanych do celów rekreacyjno-turystycznych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Wykres 22.

Zainteresowanie projektami turystycznymi – budowa, przebudowa i remont obiektów infrastruktury uzdrowisk związanej z rozwojem funkcji leczniczo-wypoczynkowych (nie będących standardową infrastrukturą rekreacyjno-sportową służącą zaspokajaniu potrzeb społecznych mieszkańców) na terenach gmin uzdrowiskowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Wykres 23.

Zainteresowanie projektami turystycznymi – tworzenie systemów oznakowania obszarów i atrakcji turystycznych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Wykres 24.

Zainteresowanie projektami turystycznymi – budowa centrów wystawienniczych i kongresowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Wykres 25.

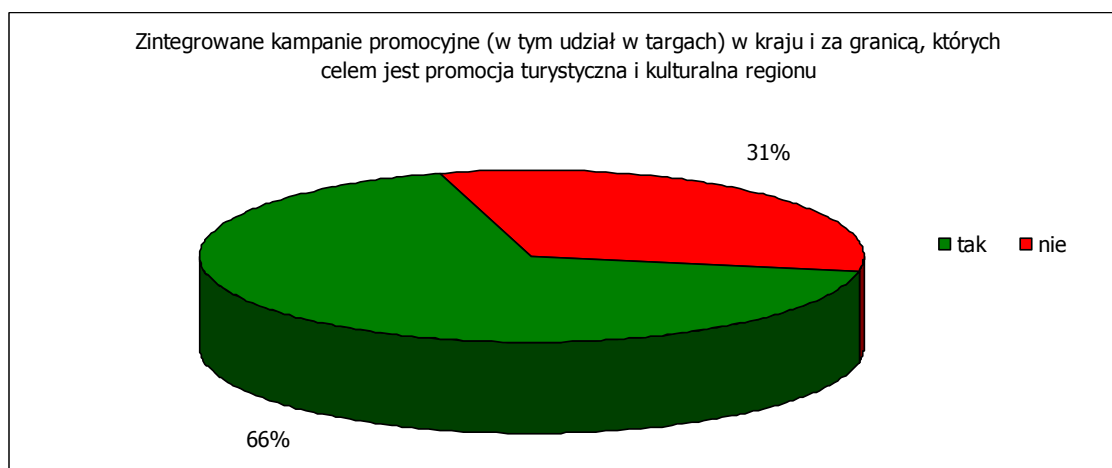
Zainteresowanie projektami turystycznymi – podniesienie poziomu bezpieczeństwa turystycznego między innymi poprzez tworzenie systemu monitoringu strategicznych punktów w miejscowościach turystyczno-wypoczynkowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Wykres 26.

Zainteresowanie projektami turystycznymi – zintegrowane kampanie promocyjne (w tym udział w targach) w kraju i za granicą, których celem jest promocja turystyczna i kulturalna regionu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Informacje zaprezentowane na powyższych wykresach pokazują, że największe poparcie dla projektów turystycznych zyskują projekty budowy ścieżek rowerowych, bazy okołoturystycznej (np. parkingi, sanitariaty, przechowalnie sprzętu) oraz systemy oznakowania obszarów i atrakcji turystycznych. Zdecydowanie najmniejszą akceptacją i zainteresowaniem cieszą się projekty dotyczące budowy uzdrowisk oraz centrów wystawienniczych i kongresowych.

Podsumowując respondenci uważają, że turystyka jest ważną, ale nie jest najważniejszą gałęzią lokalnych gospodarek badanych podmiotów administracji samorządowej. Wszystkie badane podmioty wyraziły zainteresowanie realizacją projektów wspierających ruch turystyczny na ich terenie. Badani wyrazili szczególnie wysokie zainteresowanie projektami turystycznymi związanymi z budową ścieżek rowerowych oraz infrastruktury okołoturystycznej.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

IV. WNIOSKI I ZHIERARCHIZOWANE REKOMENDACJE

W ramach ekspertyzy podjęto próbę udzielenia odpowiedzi na pytanie: **jakiego rodzaju projekty należy promować w ramach RPOWP, mając na uwadze możliwość realizacji podobnych przedsięwzięć w ramach innych programów oraz wskazanie typów projektów, które należy preferować ze względu na fakt, iż mogą być ważne z punktu widzenia obecnych warunków rozwoju województwa i sytuacji w globalnej gospodarce?**

Obszary badawcze, które zostały poddane analizie były w znacznym stopniu zdeterminowane postawionymi przez Zlecającego ekspertyzę pytaniami badawczymi głównym i szczegółowymi. Stąd też wśród analizowanych zagadnień pojawiły się następujące: sytuacja gospodarcza regionu; infrastruktura innowacyjności i ocena innowacyjności; infrastruktura targowo-wystawiennicza i misje; infrastruktura: transportowa, edukacyjna, ochrony zdrowia; wsparcie małych i średnich przedsiębiorstwa oraz turystyka.

Zastosowanie szeregu metod badawczych pozwoliło na szerokie spojrzenie na problematykę realizacji celów RPOWP. Poniżej zostały zaprezentowane wnioski z prowadzonych badań dotyczące poszczególnych obszarów badawczych. Na ich podstawie zostały sformułowane rekomendacje, którym nadano rangę ważności. Taki zabieg pozwolił na zhierarchizowanie zaprezentowanych zaleceń. Zastosowano przy tym następującą skalę oceny: bardzo ważne, ważne, średnio ważne, mało ważne, bez znaczenia.

Obszar badawczy 1. Sytuacja gospodarcza regionu

Wnioski z badań

Z przeprowadzonej analizy danych ze źródeł wtórnych wynika, że w ostatnich trzech kwartałach: III i IV 2008 roku i I 2009 roku w województwie podlaskim wystąpiły następujące tendencje:

- ogólne pogorszenie koniunktury w przetwórstwie przemysłowym, handlu i budownictwie,
- spadek nakładów inwestycyjnych w 2008 roku i zmniejszenie się ich dynamiki,
- zmniejszenie produkcji sprzedanej przemysłu, z pewnymi pozytywnymi wzrostowymi sygnałami w marcu 2009 r.,
- obniżenie zysku netto przedsiębiorstw w 2008 r.,
- spadek przeciętnego zatrudnienia w sektorze przedsiębiorstw,
- wzrost liczby bezrobotnych w marcu 2009 r. w stosunku do marca 2008 r. o 5 868 osób, tj. o 12,1%,
- wzrost bezrobocia (ponad średnią krajową).

W tej sytuacji w województwie podlaskim należy wzmocnić działania prowadzące do poprawy popytu inwestycyjnego. Przy tym ważne jest wsparcie podmiotów

EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”

gospodarczych, których działalność przekłada się na sytuację w województwie poprzez poprawę lub pogorszenie poziomu ich konkurencyjności. Stąd też, analizując zmiany, jakich należałoby dokonać w dokumentach programowych w tak kształtujących się warunkach gospodarczych w regionie – za zasadne uznać należy skupienie się na wsparciu działalności przedsiębiorstw.

Wnioskiem płynącym z analizy podziału środków w poszczególnych Osiach priorytetowych i działaniach RPOWP jest stwierdzenie, że na wsparcie działalności podmiotów gospodarczych przeznaczone są środki zarówno w ramach Osi priorytetowej I., jak i Osi priorytetowej III. Ważne jest ułatwienie dostępu do zewnętrznych źródeł finansowania inwestycji oraz stworzenie dogodnych warunków do rozwoju przedsiębiorczości (jest to głównym celem działania 1.3). Przedsiębiorcy często mają trudności z pozyskaniem zewnętrznych źródeł finansowania. Szczególną rolę może odegrać tworzenie i dokapitalizowanie funduszy pożyczkowych i poręczeniowych, które zostały przewidziane w tymże działaniu.

Generalnie jednak, ewentualne zmiany, w strukturze podziału środków, powinny uwzględniać za każdym razem cel główny i cele szczegółowe RPOWP. Ponadto powinny one raczej polegać na udoskonaleniu tej struktury. Wydaje się, że nie powinno to być podyktowane wystąpieniem gorszej koniunktury gospodarczej w regionie i kraju, czy gospodarce światowej, a raczej być działaniem mającym na celu konsekwentne realizowanie przyjętych założeń Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013.

Rekomendacja 1.

Należy przyspieszyć kontraktowanie środków z RPOWP i uprościć procedury w tym zakresie, co pozwoli na zwiększenie popytu wewnętrznego w regionie.

Waga rekomendacji - Bardzo ważne

Rekomendacja 2.

Nie należy wprowadzać zmian w strukturze RPOWP, chyba że będą to zmiany związane ze wzmocnieniem wsparcia działalności inwestycyjnej przedsiębiorstw.

Waga rekomendacji - Ważne

Obszar badawczy 2. Rodzaj projektów z zakresu infrastruktury innowacyjności: parki, inkubatory, centra

Wnioski z badań 1.

Wyniki badań ankietowych wskazują na niskie zainteresowanie i niewielką świadomość gmin w zakresie korzyści płynących z rozwoju infrastruktury innowacyjności. Zagadnienie to na liście priorytetów badanych jednostek samorządu terytorialnego znalazło się na jednej z ostatnich pozycji. O ograniczonym

EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”

zainteresowaniu rozwojem infrastruktury innowacyjności świadczy również bardzo niska frekwencja przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego w dyskusji panelowej, która dotyczyła zagadnień z zakresu tej infrastruktury (2 przedstawicieli gmin). Ponadto zaledwie 20% uczestników badań ankietowych wskazało, że ma tereny, które mogłyby być przeznaczone pod budowę parków, inkubatorów lub centrów. Wniosek płynący z tej analizy jest następujący: przedstawiciele gmin i powiatów oraz miast z województwa podlaskiego nie mają świadomości istoty przedsięwzięć z zakresu infrastruktury innowacyjności i płynących z nich potencjalnych korzyści dla gmin (np. tereny uzbrojone w sieć energetyczną, kanalizację, czy też możliwość sprzedaży lub dzierżawa uzbrojonych działek).

Rekomendacja 1.

Doprecyzować definicje różnych rodzajów infrastruktury innowacyjności wyróżnionych w RPOWP. Przy tym na podstawie przeprowadzonych analiz proponuje się następujące definicje:

Park przemysłowy – to wyprofilowany branżowo lub technologicznie zespół wyodrębnionych nieruchomości wraz z infrastrukturą oraz inne dołączone do nich nieruchomości służący dokonywaniu inwestycji przez przedsiębiorstwa, utworzony przy udziale władz samorządowych w celu zapewnienia możliwości prowadzenia działalności gospodarczej, w szczególności małym i średnim przedsiębiorcom, na preferencyjnych warunkach.

Park naukowo-technologiczny – to wyprofilowany branżowo lub technologicznie zespół wyodrębnionych nieruchomości wraz z infrastrukturą oraz inne dołączone do nich nieruchomości służący dokonywaniu inwestycji przez przedsiębiorstwa mające powiązania z sektorem nauki oraz uniwersytetami i jednostkami badawczo-rozwojowymi, utworzony przy udziale władz samorządowych w celu zapewnienia możliwości prowadzenia działalności gospodarczej, w szczególności małym i średnim przedsiębiorcom, na preferencyjnych warunkach.

Park technologiczny – to wyprofilowany branżowo lub technologicznie zespół wyodrębnionych nieruchomości wraz z infrastrukturą oraz inne dołączone do nich nieruchomości służący dokonywaniu inwestycji przez przedsiębiorstwa wysokich technologii, utworzony przy udziale władz samorządowych w celu zapewnienia możliwości prowadzenia działalności gospodarczej, w szczególności małym i średnim przedsiębiorstwom, na preferencyjnych warunkach. Ponadto oferują one usługi w zakresie m.in. doradztwa w tworzeniu i rozwoju przedsiębiorstw, transferu technologii i komercjalizacji wyników badań naukowych.

Inkubator przedsiębiorczości – jego celem jest tworzenie sprzyjających warunków do powstawania i rozwoju przedsiębiorstw poprzez zapewnianie im wsparcia infrastrukturalnego oraz co najmniej jednego rodzaju usług wsparcia z zakresu np.: marketingowego, kadrowego, finansowego.

Inkubator technologiczny – jego celem jest tworzenie sprzyjających warunków do powstawania i rozwoju przedsiębiorstw o innowacyjnym charakterze działalności, w tym szybko rozwijających się mikroprzedsiębiorstw, poprzez zapewnianie im wsparcia infrastrukturalnego oraz co najmniej jednego rodzaju usług wsparcia z zakresu np.: marketingowego, kadrowego, finansowego.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Centrum obsługi inwestora – stanowi źródło aktualnych danych o gospodarce regionu (np. kluczowych branżach, jednostkach wspierających przedsiębiorstwa, procedurach inwestycyjnych), posiada bazy kontaktów z samorządami lokalnymi oraz instytucjami okołobiznesowymi działającymi w danej lokalizacji, dzięki czemu może pełnić rolę informacyjną.

Centra zaawansowanych technologii – jest to konsorcjum składające się z jednostek naukowych oraz innych podmiotów działających na rzecz badań, prac rozwojowych oraz wdrożeń, podejmujące na podstawie umowy wspólne przedsięwzięcie (badania naukowe, prace rozwojowe), a także działalność innowacyjną z wykorzystaniem wyników tych badań lub prac. Prowadzi działalność służącą opracowaniu, wdrażaniu i komercjalizacji nowych technologii związanych z dziedzinami uznanymi za szczególnie ważne dla gospodarki regionu.

Centra badawczo-rozwojowe – to status nadawany przedsiębiorcom na mocy Ustawy z dn. 29.07.2005 r. o niektórych formach wspierania działalności innowacyjnej. Celem nadawania statusu centrum badawczo-rozwojowego jest rozwój prywatnego sektora badawczo-rozwojowego oraz wzrost popytu na usługi B+R przez powiązanie statusu centrum z zachętami podatkowymi.

Centra transferu technologii – to zróżnicowana organizacyjnie grupa nie nastawionych na zysk jednostek doradczych, szkoleniowych i informacyjnych realizujących programy wsparcia transferu i komercjalizacji technologii i wszystkich towarzyszących temu procesowi zadań. Działalność takiego centrum na styku sfery nauki i biznesu, ma zaowocować adaptacją nowoczesnych technologii przez działające w regionie małe i średnie firmy, a tym samym przyczynić się do podniesienia innowacyjności i konkurencyjności przedsiębiorstw oraz regionalnych struktur gospodarczych.

Źródło: Opracowanie własne.

Waga rekomendacji - Bardzo ważne

Rekomendacja 2.

Istnieje konieczność poszerzania wiedzy jednostek samorządu terytorialnego w zakresie łatwych we wdrażaniu form infrastruktury innowacyjności, możliwych do zrealizowania na ich terenie.

Waga rekomendacji - Bardzo ważne

Rekomendacja 3.

Istnieje potrzeba poznania korzyści wynikających z istnienia infrastruktury innowacyjności na terenie gmin na bazie dobrych praktyk z innych części kraju (np. seminaria, podręcznik tworzenia infrastruktury innowacyjności, broszury informacyjne).

Waga rekomendacji - Bardzo ważne

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Wnioski z badań 2.

W przeprowadzonej analizie zwrócono uwagę na formy własności infrastruktury innowacyjności. Wśród najczęściej występujących form prawnych dla organizacji parku technologicznego, do których należą spółki kapitałowe, fundacje lub stowarzyszenia, zakład budżetowy, czy wydzielony projekt, najkorzystniej ocenione zostały spółki prawa handlowego. Niemalże we wszystkich aspektach funkcjonowania takiej infrastruktury spółka jest w stanie poradzić sobie lepiej od innych przypuszczalnych właścicieli. Ponadto w praktyce można spotkać się ze strukturą udziałową, w której różne podmioty zarządzają terenami inwestycyjnymi, inkubatorem, czy centrum transferu technologii. Przy tym najważniejsza rola przypada władzom lokalnym, będącym większościowym udziałowcem. Model o charakterze hybrydowym polega na tym, że park funkcjonuje w ramach podmiotu, który realizuje też inne funkcje (np. naukowe w ramach uczelni wyższej). Optymalną strukturę zarządzania jest łączenie trzech rodzajów podmiotów (jednostek naukowych, organizacji pozarządowych i jednostek samorządu terytorialnego). Z uwagi na fakt, że JST z województwa podlaskiego nie są obecnie otwarte na tego typu inwestycje, struktury uczelni wyższych nierzadko utrudniają elastyczne działania parków, centrów czy inkubatorów, należy poszukiwać takich form własności, które pozwolą na znaczący udział podmiotów sektora prywatnego.

Rekomendacja 4.

W trakcie kampanii uświadamiających i zachęcających do tworzenia infrastruktury innowacyjności należałoby wskazywać znaczenie różnych partnerów w jej tworzeniu, w tym szczególne znaczenie własności prywatnej (np. w postaci fundacji, czy stowarzyszeń przedsiębiorców w ramach działających klastrów).

Waga rekomendacji - Ważne

Wnioski z badań 3.

W trakcie badań zidentyfikowano potencjalne obszary, które mogą być wykorzystane do rozwoju infrastruktury innowacyjności. Można tu wymienić:

- Białostocki Park Naukowo-Technologiczny (BPNT).
- Budynek poszkolny w Narewce.
- Infrastruktura ZNTK Łapy S.A.
- Tereny Cukrowni Łapy.
- Obręb gruntów wsi Łapy-Szołajdy i Łapy-Dębowina oraz miasta Łapy.
- Obręb gruntów wsi Uhowo.
- Obręb gruntów wsi Płonka Kościelna.
- Nieruchomość w miejscowości Stare Modzele.

EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”

- Tereny zajmujące około 25 ha we wschodniej części Siemiatycz.
- Tereny położone w Suchowoli przy ul. Targowej.
- Tereny położone w Suchowoli przy ul. Goniądzkiej.
- Obiekty leżące na terenie miasta Choroszcz, będące w użytkowaniu Szpitala Psychiatrycznego i Muzeum Podlaskiego w Białymstoku.

Jednocześnie wyniki badań pokazują, że stan zaawansowania procesów tworzenia parków, inkubatorów i centrów w tych gminach jest bardzo niski. Jedynie trzy podmioty samorządu terytorialnego są na etapie przygotowania koncepcji takiej inwestycji, żaden nie złożył wniosku, a tylko dwa ustaliły odpowiednią lokalizację.

Rekomendacja 5.

Wskazane jest podjęcie rozmów z gminami, szczególnie z tymi, które są aktywne i zauważają możliwości rozwoju infrastruktury innowacyjności na ich terenie. Są to gminy: Łapy, Siemiatycze, Suchowola, Choroszcz, Narewka, Ciechanowiec, Białystok, Łomża, Czarna Białostocka.

Waga rekomendacji - Bardzo ważne

Wnioski z badań 4.

Zespół ekspertów uznał, że można by poszerzyć zasięg Białostockiego Parku Naukowo-Technologicznego o kolejne obiekty, które mogłyby powstać ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013, na terenie znajdującym się w bezpośrednim sąsiedztwie aktualnie realizowanego projektu (w tym celu zarezerwowano powierzchnię ok. 1 ha).

Rekomendacja 6.

Należy podjąć działania w zakresie poszerzenia zasięgu i wzbogacenia inwestycji planowanych w ramach Białostockiego Parku Naukowo-Technologicznego.

Waga rekomendacji - Ważne

Obszar badawczy 3. Ocena efektywności projektów innowacyjnych

Wnioski z badań

Zdaniem zespołu ekspertów problemy przy ocenie efektywności projektów innowacyjnych często związane są z samym rozumieniem pojęcia innowacyjności. W kryteriach szczegółowych działania 1.4 widać próbę zdefiniowania innowacyjności w oparciu o dwa kryteria: skalę i wiek stosowanych rozwiązań. Rozpatruje się tu

EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”

skalę w odniesieniu do firmy, regionu, kraju i świata. Takie podejście wydaje się zadowalające i mogłoby być stosowane do pozostałych działań, w których zwraca się uwagę na innowacyjność projektu, w tym w działaniu 1.1: Tworzenie warunków dla rozwoju innowacyjności. Wybór definicji innowacyjności będzie kształtował w znaczącym stopniu zestaw kryteriów do oceny poziomu innowacyjności składanych projektów. Ponadto zwrócono uwagę, że szczególnie ważne w procesach oceny innowacyjnych projektów są cztery aspekty:

1. Jak projekt wkomponowuje się w ogólną strategię regionu?
2. Czy projekt gwarantuje osiągnięcie przewagi konkurencyjnej?
3. Czy projekt umożliwi osiąganie zjawiska synergii poprzez wykorzystanie posiadanych technologii, zdolności produkcyjnych, zasobów i umiejętności?
4. Jaki jest finansowy potencjał projektu?

Bazowanie na kryteriach oceny odnoszących się do tych kwestii wydaje się konieczne w procesie wyboru projektów innowacyjnych. Ważne jest ponadto promowanie wkładu własnego. Jest to najlepszy miernik skuteczności gospodarczej, ponadto wysoki wkład własny daje większe prawdopodobieństwo, że działania będą kontynuowane nawet pomimo braku dofinansowania z zewnątrz. Wymóg wysokiego wkładu własnego skutkuje szczególnie ważnym w obecnych warunkach łącznym zwiększaniem nakładów inwestycyjnych w regionie. Ponadto o ile wsparcie miałyby być udzielone w drodze dotacji, to powinien istnieć wymóg wobec wnioskodawców dotyczący miejsc pracy. Z punktu widzenia oceny projektów innowacyjnych nie bez znaczenia jest również popieranie idei współpracy gospodarczej, w tym wspólnego funkcjonowania w ramach struktury klastrowej. Przedsiębiorstwa powinny zrzeszać się i tworzyć wspólne projekty. Oczywiście oprócz oceny samych projektów w pełnym procesie ewaluacji projektów innowacyjnych konieczne jest uwzględnienie oceny efektów innowacji oraz samej realizowanej polityki innowacyjnej.

Rekomendacja 1.

Doprecyzować definicję innowacyjności i wprowadzić ocenę poziomów innowacyjności. Można przyjąć chociażby definicję innowacji zaproponowaną w działaniu 1.4.

Waga rekomendacji - Bardzo ważne

Rekomendacja 2.

Należy uwzględnić w kryteriach oceny projektów ich wpływ na budowanie przewagi konkurencyjnej w stosunku do konkurentów spoza regionu. Wnioskodawca musi wykazać, że wystąpi taka relacja między realizacją projektu a wpływem na poprawę pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstwa.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Waga rekomendacji - Średnio ważne

Rekomendacja 3.

Realizacja projektu ma sprzyjać poprawie kooperacji między podmiotami, w tym szczególnie w ramach klastów.

Waga rekomendacji - Średnio ważne

Rekomendacja 4.

Ocena projektów powinna odbywać się w zależności od udziału wkładu własnego, co miałyby zapewnić dofinansowywanie najbardziej efektywnych inwestycji i wzrost potencjału finansowego wnioskodawcy, a jednocześnie zapewnić wzrost łącznej wartości inwestycji w regionie.

Waga rekomendacji - Ważne

Obszar badawczy 4. Targi i misje

Wnioski z badań

W tym obszarze zwrócono uwagę, że z punktu widzenia rozwoju województwa podlaskiego zasadne byłoby zbudowanie jednego centrum targowo-wystawienniczego. Jednak uwzględniając wielkość kwoty przewidzianej na to działanie oraz trudności związane z dostępnością komunikacyjną województwa można uznać, że nie jest to kluczowy kierunek inwestowania w ramach RPOWP w zakresie imprez targowo-wystawienniczych. Ograniczoność środków powoduje, że działanie takie nie doprowadzi do radykalnych zmian w analizowanym obszarze.

Zespół ekspertów uznał, że wspieranie możliwości sprzedaży nie wymaga wielkich nakładów a znalezienie rynków zbytu jest rolą przedsiębiorcy. Problemem raczej jest to, że podlascy przedsiębiorcy nie potrafią promować swoich wyrobów w Internecie. Zatem jeśli wspierać to raczej projekty profesjonalnej promocji, marketingu sprzedaży oraz *e-biznesu*. Ponadto zauważa się, że rynek targowy w województwie podlaskim jest bardzo ograniczony, a na arenie krajowej odnotowywane są tylko dwa rodzaje targów: Podlaskie Targi Turystyczne oraz targi rolnicze i ogrodnicze organizowane przez Podlaski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Szepietowie. W trakcie badań zauważono także, że specyfika wielu branż m.in. bieliźniarskiej, nie pozwala na ich regionalną promocję, lecz raczej zasadne jest wspieranie uczestnictwa w targach światowych w tej branży, które odbywają się np. w Paryżu, czy Moskwie. Podobnie można mówić o produkcji jachtów, dla których organizowane są bardzo specjalistyczne targi na świecie.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Rekomendacja 1.

Wspieranie organizacji imprez targowo-wystawienniczych, które mają charakter ponadregionalny i związane są z wiodącymi branżami w województwie podlaskim, w tym m.in. targi rolnicze w Szepietowie, Podlaskie Targi Turystyczne.

Waga rekomendacji - Mało ważne

Rekomendacja 2.

Wyjazdy na misje gospodarcze i targi zagraniczne zorganizowane w ramach szerszej współpracy np. dla sieci podmiotów – klastrów.

Waga rekomendacji - Ważne

Rekomendacja 3.

Promowanie do składania wniosków w ramach RPOWP na funkcjonowanie mobilnej infrastruktury służącej organizacji targów i innych imprez o charakterze wystawienniczym.

Waga rekomendacji - Mało ważne

Obszar badawczy 5. Infrastruktura transportowa

Wnioski z badań

Zespół ekspertów uznał, że istnieje dylemat, czy skupić większą uwagę na wewnętrznej spójności komunikacyjnej regionu, czy na jego dostępności. W kontekście rozwoju województwa należy postawić na większą dostępność do regionu. Budowanie nowych dróg lokalnych przyczynia się raczej do poprawy jakości życia mieszkańców poprzez polepszenie komfortu podróżowania. Natomiast z punktu widzenia zasadniczych celów rozwojowych RPOWP kluczowe znaczenie posiada dostępność komunikacyjna regionu związana z lotniskiem regionalnym i drogami wojewódzkimi. Stąd też za zasadne uznać należy wsparcie w ramach RPOWP rozwoju tych rodzajów dróg i innego transportu, który przyczyni się do poprawy dostępności do regionu.

Rekomendacja 1.

Konieczne jest skupienie się na zwiększeniu dostępności do regionu, dlatego też należy wspierać powstanie lotniska regionalnego i poprawę stanu dróg wojewódzkich.

Waga rekomendacji - Bardzo ważne

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Obszar badawczy 6. Infrastruktura edukacyjna

Wnioski z badań

Zespół badawczy na podstawie wyników badań wskazał, że z punktu widzenia wielu potrzeb edukacyjnych ważne są takie obszary infrastruktury jak przedszkola i szkoły ponadgimnazjalne, szczególnie zawodowe. Zostało to potwierdzone również wynikami badań ankietowych JST. Ponadto zwraca uwagę zaspokojenie potrzeb w zakresie istniejącej infrastruktury pełniącej funkcje edukacyjne. Gminy i powiaty nie zgłaszają dużego zapotrzebowania na budowę nowych budynków, jednocześnie jednak silnie akcentując potrzebę modernizacji i rozbudowy istniejących obiektów. Równie ważne jest prowadzenie inwestycji wyposażeniowych w sprzęt i pomoce naukowe placówek edukacyjnych. Podobnie wyniki spotkania fokusowego wskazują na ważność wyposażania szkół. Jednocześnie podkreślono, że powinny być prowadzone inwestycje, na które jest największe zapotrzebowanie w województwie podlaskim, czyli dotyczące przedszkoli. Należy mieć jednak na względzie, iż środki na przedszkola dostępne są w Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki. Stąd też z punktu widzenia celów RPOWP większe znaczenie w kontekście rozwoju infrastruktury edukacyjnej w województwie mają szkoły ponadgimnazjalne, w tym głównie szkoły zawodowe. Ważne jest przygotowanie do zawodu w odniesieniu do potrzeb rynku pracy. Ponadto jak wskazują wyniki przeprowadzonych analiz dotyczących typów inwestowania, najważniejsze jest wsparcie finansowe w zakresie wyposażenia placówek szkolnych, przy wystarczającym poziomie bazy lokalowej.

Rekomendacja 1.

Skupienie się na wsparciu zawodowych szkół ponadgimnazjalnych.

Waga rekomendacji - Ważne

Rekomendacja 2.

Konieczne jest wyposażenie placówek edukacyjnych w pomoce naukowe, w tym przede wszystkim zawodowych szkół ponadgimnazjalnych w specjalistyczne wyposażenie do nauki zawodu.

Waga rekomendacji - Bardzo ważne

Rekomendacja 3.

Wśród kryteriów wyboru projektów powinny być uwzględniane:

- zgodność ze strategią rozwoju i kluczowymi branżami w województwie;
- zgodność z potrzebami rynku pracy (np. informacje Wojewódzkiego Urzędu Pracy);

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

- wykazanie umiejętności współpracy z przedsiębiorcami na danym terenie.

Waga rekomendacji - Ważne

Obszar badawczy 7. Infrastruktura ochrony zdrowia

Wnioski z badań

Ekspertcy zwrócili uwagę na specyfikę systemu ochrony zdrowia. Im większa jest podaż świadczeń, tym większe jest na nią zapotrzebowanie. Stwierdzono, że nie jest możliwe wspieranie tylko jednego rodzaju działu infrastruktury. Środki w ramach RPOWP mają dążyć do osiągnięcia celów, w tym do podniesienia standardu świadczonych usług medycznych i dostępności mieszkańców do usług zdrowotnych. Jednakże szczególne znaczenie mają wysoko wyspecjalizowane szpitale wojewódzkie, które są dostępne dla ludności z całego województwa. Ponadto, jak wynika z analiz, konieczne są inwestycje w szpitale powiatowe. Wynika to m.in. ze zmian demograficznych, które wymuszają realizowanie świadczeń długoterminowych, w tym gerontologicznych. Obowiązujące Rozporządzenie Ministra Zdrowia o dostosowaniu do warunków unijnych określa, jakiego rodzaju wymogi muszą do roku 2012 spełniać jednostki ochrony zdrowia. Biorąc pod uwagę to kryterium, należałoby ustalić, które szpitale miałyby spełniać wymogi UE. Ponieważ jednak nie została utworzona taka sieć szpitali, dlatego też nie można wnioskować o jej wsparcie.

Zdaniem zespołu ekspertów z punktu widzenia przyznawania środków, przy ograniczonej kwocie na złożone projekty, ważne jest uwzględnienie kryteriów oceny projektów, które przekładałyby się na poprawę kondycji finansowej wspieranej jednostki organizacyjnej. Aby wydatkowanie środków z RPOWP było efektywne ekonomicznie i społecznie oraz sprzyjało racjonalizacji gospodarki finansowej szpitali ważne jest, by wśród kryteriów oceny projektów wprowadzić wskaźnik umożliwiający uwzględnienie projekcji skutków finansowych niesionych wraz z wnioskowaną inwestycją dla danej jednostki organizacyjnej. Oznacza to, iż należy podać wiarygodne kalkulacje dotyczące przedmiotowej inwestycji. Wnioskodawca powinien wskazać stan *ex ante* jednostki przed realizacją inwestycji oraz kalkulację *ex post* – tzn. określić wpływ inwestycji na jednostkę. Należy wskazać poziom wykorzystania infrastruktury z zakresu ochrony zdrowia w okresie przedinwestycyjnym (obłożenie, ruch chorych, zakontraktowane środki) oraz zmiany spowodowane inwestycją. Zaproponowano wskaźniki, które znajdują się w Załączniku 6 Ekspertyzy, w tym: przyrost pacjentów netto, przyrost wzrostu świadczeń oraz obłożenia infrastruktury netto i przyrost zakontraktowanych punktów netto.

Rekomendacja 1.

Należy wspierać inwestycje w wysokospecjalistyczne wyposażenie kierowane do szpitali wojewódzkich decydujących o świadczeniach, w tym w szczególności z zakresu onkologii i kardiologii.

EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”

Waga rekomendacji - Bardzo ważne

Rekomendacja 2.

Wśród kryteriów oceny projektów powinny znaleźć się wskaźniki umożliwiające uwzględnienie projekcji skutków finansowych niesionych wraz z wnioskowaną inwestycją dla danej jednostki organizacyjnej.

Waga rekomendacji - Bardzo ważne

Obszar badawczy 8. Rodzaje wsparcia MSP

Wnioski z badań

Bardzo ważnym wyznacznikiem konkurencyjności MSP jest dostęp do finansowania zewnętrznego. Zarówno tempo rozwoju konkurencyjności firm, jak i całej gospodarki uzależnione jest w znacznej mierze od zdolności do finansowania inwestycji. Dostęp do źródeł kapitału jak i poziom kosztów jest dla sektora małych i średnich przedsiębiorstw większą barierą niż dla firm dużych. Niestety obecnie podstawowym instrumentem finansowania sektora MSP jest kredyt bankowy, o który trudno jest ubiegać się małym przedsiębiorcom. Główną przyczyną odmowy udzielania kredytu jest brak wystarczających zabezpieczeń. Posługiwanie się kredytem bankowym w warunkach rozwiniętej gospodarki rynkowej to nie tylko konieczność, ale także normalna praktyka funkcjonowania każdego przedsiębiorstwa, niezależnie od jego wielkości. Jednak wielokrotnie dla mikro- i małych przedsiębiorstw problemem przy ubieganiu się o kredyt inwestycyjny czy obrotowy jest posiadanie akceptowalnego przez bank zabezpieczenia. Przedsiębiorcy niedysponujący odpowiednim zabezpieczeniem mogą korzystać z usług specjalnych instytucji oferujących poręczenie akceptowane przez banki.

Z punktu widzenia poszczególnych przedsiębiorców najkorzystniejszą formą wsparcia są dotacje inwestycyjne jako wsparcie bezpośrednie. Jednakże z punktu widzenia interesów rozwojowych całego regionu za bardziej korzystne należy uznać inne formy wsparcia bezpośredniego przedsiębiorstw, a mianowicie: fundusze poręczeniowe i pożyczkowe. Wydaje się to szczególnie aktualne w warunkach, jakie są efektem kryzysu finansowego na świecie. Istotne jest też poprzez wsparcie przedsiębiorstw promowanie współpracy gospodarczej regionalnych firm, np. w ramach klastrów.

Respondenci w badaniach uznali ponadto, że wsparcie winno być zróżnicowane ze względu na kluczowe branże. Powinny być wspierane przede wszystkim branże wiodące, a więc branża spożywcza, metalowa, drzewna oraz turystyka. Kryterium wsparcia winna być innowacyjność, czyli zastosowanie rozwiązania, które dotychczas nie występuje w branży lub w regionie. Niektórzy respondenci uważają, że powinno się wspierać samą chęć podjęcia współpracy przez przedsiębiorców, a niekoniecznie

EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”

zwracać uwagę na to, czy jest to obszar istotny obecnie dla regionu, ponieważ może stać się on ważny dopiero za kilka lat. Część respondentów uważa, że nastawienie na konkretne branże za mocno ograniczałoby innowacyjność i pomysłowość. Skupienie się na branżach spowodowałoby ograniczenie dostępności środków dla pozostałych podmiotów spoza branży. Wielu uczestników spotkania stwierdziło jednak, że nastawienie branżowe na wsparcie podmiotów może mieć też zalety w postaci możliwości zyskania efektu synergii w danej branży. Niemniej jednak należy zwrócić uwagę, że w województwie podlaskim jako przyszłościowe wymienia się nie tylko branże uznane dotychczas za „wiodące” czyli: spożywczą (głównie mleczarską), drzewną (w tym meblarską), maszynową i turystyczną, ale również: bieliźniarstwo, produkcję jachtów, a może nawet medycynę i teleinformatykę, czy nanotechnologie. Wskazano, że wsparcie nie powinno być przyznawane dla firm działających tylko lokalnie, a dla eksporterów i przedsiębiorstw o zasięgu działania ponadregionalnym.

Rekomendacja 1.

Zasadne jest prowadzenie działań mających charakter wsparcia bezpośredniego przedsiębiorstw, przede wszystkim związanych z ułatwieniem dostępu do kapitału pożyczkowego poprzez rozwój funduszy poręczeniowych i pożyczkowych. Przede wszystkim należy poprawić dostęp do kapitału małym firmom, dokapitalizować już istniejące fundusze oraz zachęcić przede wszystkim jednostki samorządu terytorialnego do tworzenia nowych funduszy pożyczkowych.

Waga rekomendacji - Bardzo ważne

Rekomendacja 2.

Ważne jest wspieranie współpracy między podmiotami i stosowanie preferencji branżowych. Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 roku powinna zostać uaktualniona pod kątem nowych branż i kierunków rozwojowych województwa.

Waga rekomendacji - Ważne

Rekomendacja 3.

Bezpośrednie i pośrednie wspieranie powinno obejmować w pierwszej kolejności przedsiębiorstwa nastawione na rynki zewnętrzne, a nie na rynek regionalny.

Waga rekomendacji - Ważne

Obszar badawczy 9. Turystyka

Wnioski z badań

Wyróżnia się turystykę krótko- i długoterminową. Z punktu widzenia działania 3.1: Rozwój atrakcyjności turystycznej regionu szczególne znaczenie ma turystyka

EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”

długoterminowa. W RPOWP zostały zapisane działania, które mogłyby sprzyjać wzrostowi atrakcyjności i konkurencyjności turystycznej województwa podlaskiego. Za szczególnie ważne uznać można infrastrukturę: transportu wodnego i obiektów wodnych wykorzystywanych do celów rekreacyjno - turystycznych; obiektów infrastruktury uzdrowisk związanej z rozwojem funkcji leczniczo - wypoczynkowych; centra wystawiennicze i kongresowe, infrastrukturę sportową podnoszącą atrakcyjność turystyczną regionu. Tego rodzaju inwestycje obok poprawy bazy hotelowej i tworzenia unikalnej oferty turystycznej w skali regionu czy kraju, mogą zachęcić do przyciągnięcia turystów z zewnątrz.

Jak wynika z przeprowadzonej analizy, turystyka traktowana jest przez władze gmin i powiatów jako jedna z ważniejszych gałęzi gospodarki. Jednocześnie jednak wyniki badań wykazują, że wśród zamierzeń inwestycyjnych w tym obszarze znajduje się budowa: ścieżek rowerowych, bazy okołoturystycznej (np. parkingi, sanitariaty) oraz systemów oznakowania obszarów i atrakcji turystycznych. Wnioskiem płynącym z powyższych wyników badań jest uznanie, że samorzady nie przygotowały przełomowych, kluczowych projektów turystycznych mogących radykalnie zwiększyć liczbę turystów regionie. Jednocześnie już realizowane przez gminy inwestycje (np. baseny, hale sportowe) mają luźny związek z celami postawionymi w obszarze Osi priorytetowej III: Rozwój turystyki i kultury. Charakteryzuje je nastawienie na regionalnego odbiorcę, a nie na turystykę kilkudniową, która miałaby większe przełożenie na korzyści płynące z zewnątrz regionu, przekładające się na wzrost liczby turystów.

Rekomendacja 1.

W ramach nowego konkursu konieczne jest inspirowanie do generowania nowych idei, a w ślad za tym wiodących projektów promujących turystykę szczególnie w tych gminach, które mają potencjał turystyczny np. gminy pojezierza Suwalskiego, Augustów, Białowieża, Supraśl, Białystok i okolice, dla przyciągnięcia turystów z zewnątrz.

Waga rekomendacji - Bardzo ważne

Rekomendacja 2.

Gdyby nie udało się osiągnąć pozytywnych efektów wynikających z działań rekomendowanych powyższej, należałoby wolne środki przesunąć na wsparcie przedsiębiorstw w infrastrukturę pobytową (obiekty infrastruktury turystycznej) do działania 3.2: Wsparcie inwestycyjne przedsiębiorstw z branży turystycznej.

Waga rekomendacji - Ważne

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

V. LITERATURA

1. Filipiak-Dylewska B., Instytucje otoczenia biznesu: rozwój, wsparcie, instrumenty, Difin, Warszawa 2009.
2. Gębarowski M., Wskaźniki oceny efektów wystąpienia targowego, <http://www.polfair.pl/poradnik.php?id=5>.
3. Jerin K., Raport targi, Brief, www.briefpanel.pl/download/.../rap-targi_i_wystawy_-_nr_97.pdf z dn. 16.04.2009 r.
4. Kamiński R., Stymulowanie rozwoju gospodarczego, FRDL, Warszawa 2003.
5. Kot J., Zarządzanie rozwojem gmin a praktyka planowania strategicznego, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2003.
6. Latoszek E., Alińska A., Finansowanie MSP w Polsce ze środków finansowych UE jako czynnik wpływający na konkurencyjność przedsiębiorstw, Szkoła Główna Handlowa, Warszawa 2008.
7. Markowski T., Marketing miasta, [w:] Marketing terytorialny, red. T. Markowski PAN, Warszawa 2002.
8. Matusiak K.B., Bąkowski A., Wybrane aspekty funkcjonowania parków technologicznych w Polsce i na świecie, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2008.
9. Matusiak K.B., Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce. Raport-2007, SOOIPP, Łódź-Kielce-Poznań.
10. Pocięcha J., Metody statystyczne w badaniach marketingowych, PWN, Warszawa 1996.
11. Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko.
12. Program Zintegrowanego Rozwoju Drogownictwa w Województwie Podlaskim do 2005 r., z perspektywą do 2015 r.
13. Ranking targów turystyki w Polsce w 2008 roku, „Rynek Podróż” 2009.
14. Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 1996-1997, Polska Fundacja Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw, Warszawa 1998.
15. Roszkiewicz R., Narzędzia oddziaływania samorządów terytorialnych na rozwój regionów, [w:] Polityka regionalna – kierunki i instrumentacja, red. B. Winiarski, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 1994.
16. Smith P.R., Marketing Communications. An Integrated Approach, Kogan Page, London 1993.
17. Sosnowska A., Łobejko S., Małe i średnie przedsiębiorstwa w Polsce w warunkach konkurencji: pozytyw i trudności w rozwoju, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2006.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

18. Szczegółowy opis priorytetów Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013, Zarząd Województwa Podlaskiego, Białystok, maj 2008.
19. Szromnik A., Marketing terytorialny – koncepcja ogólna i doświadczenia praktyczne
[w:] Marketing terytorialny, red. T. Markowski PAN, Warszawa 2006.
20. Szromnik A., Marketing terytorialny, Wolters Kluwer, Warszawa 2008.
21. Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym, Dz.U.2005.164.1365.
22. Wnorowski H., Małe i średnie przedsiębiorstwa – ich rola w gospodarce oraz czynniki rozwoju, [w:] Praktyczne problemy przedsiębiorczości, red. H. Wnorowski,
A. Letkiewicz, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2001.
23. Wojciechowski H., Dudziński J., Międzynarodowe rynki zorganizowane, Wydawnictwo ZSB, Szczecin 1997.
24. Zasiadły K., Założyciele inkubatora, cele i typy inkubatorów, Konferencja „Planowanie Inkubatora Technologicznego”, 29 marca 2007, Kielce.
25. Ziolo M., Dotacja jako źródło finansowania zadań jednostek samorządu terytorialnego w Polsce, [w:] Samorząd Terytorialny w zintegrowanej Europie, red. B. Filipiak, A. Szewczuk, Uniwersytet Szczeciński Zeszyty Naukowe Nr 489, Szczecin 2008.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

VI. ZAŁĄCZNIKI

Załącznik 1. Badanie dynamiki zmian gospodarczych w województwie na podstawie danych statystycznych

1. Wstęp

Województwo podlaskie pod względem rozwoju poziomu gospodarczego należy do regionów słabo rozwiniętych zarówno w skali Unii Europejskiej, jak i Polski, osiągając zaledwie 73,4% przeciętnego wskaźnika PKB na jednego mieszkańca. Wobec tego jednym z najważniejszych zadań władz regionalnych jest podejmowanie działań zmierzających do przyspieszania procesów rozwojowych i redukcji istniejącego dystansu rozwojowego. Odbyna się to w warunkach niezwykle istotnej zmienności zarówno otoczenia, jak i wewnętrznego środowiska gospodarczego. Podejmowanie trafnych rozstrzygnięć zarówno w wymiarze długookresowym, jak i bieżącym niewątpliwie wymaga posiadania wiedzy i głębokiego zrozumienia informacji na temat bieżącej sytuacji gospodarczej i jej tendencji.

Wydatki na poszczególne priorytety i działania w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013 powinny uwzględniać sytuację społeczno-gospodarczą. Gospodarka podlega bowiem nieustannej restrukturyzacji, a warunki gospodarowania stale się zmieniają. Niewątpliwie wpływ na nie mają również warunki otoczenia ekonomicznego (np. cykl koniunkturalny w kraju, popyt na eksport polskich towarów, sytuacja na rynkach światowych, warunki wegetacyjne roślin). W zależności od koniunktury w różny sposób będą kształtowały się wydatki na poszczególne działania i w różnym stopniu będzie możliwe osiągnięcie celu głównego RPOWP.

Wspieraniu procesów decyzyjnych służyć może analiza sytuacji gospodarczej województwa podlaskiego. W tym celu powinna uwzględniać ona możliwość porównania danych w układzie czasowym (pozwalając na identyfikację trendów), jak również porównania z danymi ogólnopolskimi (pozwalając na oszacowanie postępu w zakresie nadrobienia, bądź też powiększania się luki rozwojowej).

W opracowaniu analiza sytuacji gospodarczej prowadzona jest z uwzględnieniem procesów w układzie przyczynowo-skutkowym. Punktem wyjścia jest przedstawienie zmian w liczbie podmiotów gospodarki narodowej. Generują one inwestycje, które mogą powiększać majątek trwały. Działalność podmiotów gospodarczych, w tym sprzedaż produktów i usług, wpływa na wyniki finansowe, co może przyczyniać się do zwiększenia zatrudnienia. Ma to bezpośrednie przełożenie na kształtowanie się stopy bezrobocia, co niewątpliwie oddziałuje na poziom dochodów ludności. Istotne znaczenie posiada również analiza źródeł ogólnych trendów w podstawowych sektorach gospodarki województwa podlaskiego.

Analizie został poddany okres od 1.09.2008 do 31.03.2009, w oparciu o dostępne dane statystyczne publikowane przez Urząd Statystyczny w Białymstoku i Główny Urząd Statystyczny. Analiza nakładów inwestycyjnych i wyniki finansowe

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

przedsiębiorstw, ze względu na brak danych za I kwartał, obejmuje okres 2008 r. W przypadku koniunktury zaprezentowane zostały dane w szerszym horyzoncie czasowym, a mianowicie od 1.01.2000. W celu porównawczym zaprezentowano także dane dotyczące całego kraju.

Analiza wyników badań koniunktury wymaga dysponowania długimi szeregami czasowymi danych zbieranych miesięcznie lub kwartalnie, dlatego też zaprezentowane one zostały w formie tablic szeregów czasowych. W przypadku badania koniunktury handlu od 2009 r. badanie zostało poszerzone o dodatkowe rodzaje działalności.

2. Dynamika podmiotów gospodarki narodowej

Według stanu na koniec marca 2009 r. liczba podmiotów gospodarki narodowej w województwie podlaskim wynosiła 89619 i była wyższa o 0,2% od liczby podmiotów w lutym oraz o 1,2% niż w analogicznym okresie ubiegłego roku. Pod koniec 2008 r. nastąpiło zatrzymanie tendencji rosnącej i nastąpił spadek liczby podmiotów funkcjonujących w gospodarce narodowej, przy czym w marcu nastąpiło kolejne odwrócenie tendencji (wykres 1.). Liczba podmiotów w dalszym ciągu utrzymuje się powyżej poziomu ze stycznia 2008 r. Jednakże zmiany te nie są znaczące i oscylują w granicach 89400-90250 (wahania w granicach 0,6% zbiorowości).

Wykres 1.

Liczba podmiotów gospodarki narodowej w województwie podlaskim
w okresie III kw. 2008 – I kw. 2009 r.(stan na koniec miesiąca)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych US w Białymstoku.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

3. Nakłady inwestycyjne

Nakłady inwestycyjne (w cenach bieżących) na nowe oraz ulepszenie już istniejących obiektów majątkowych, poniesione w 2008 r. przez badane przedsiębiorstwa w województwie podlaskim, wyniosły 1422,6 mln zł i były o 6,3% niższe od zanotowanych w 2007 r. Nakłady inwestycyjne na zakup używanych środków trwałych w 2008 r. wyniosły 87,7 mln zł i były o 33,7% wyższe niż rok wcześniej. W 2008 r. inwestorzy rozpoczęli realizację 1480 nowych inwestycji o łącznej wartości kosztorysowej 435,8 mln zł, podczas gdy w 2007 r. rozpoczęto 1324 nowe inwestycje o wartości 511,7 mln zł.

Tabela 1.

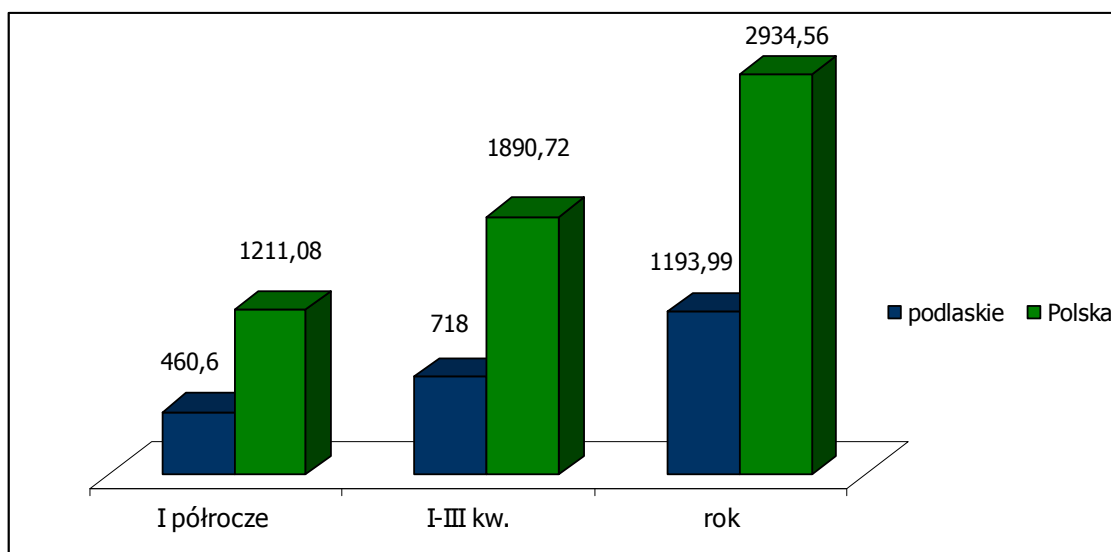
Nakłady inwestycyjne w województwie podlaskim i w Polsce w okresie 2006-2008 w zł na jednego mieszkańca

Okres	2008	
	Woj. podlaskie	Polska
	w zł na jednego mieszkańca (narastająco w ciągu roku)	
I półrocze	460,6	1211,08
I-III kw.	718,0	1890,72
rok	1193,99	2934,56

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych US w Białymstoku i GUS.

Wykres 2.

Nakłady inwestycyjne w województwie podlaskim i w Polsce w 2008 w zł na jednego mieszkańca

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych US w Białymstoku i GUS.

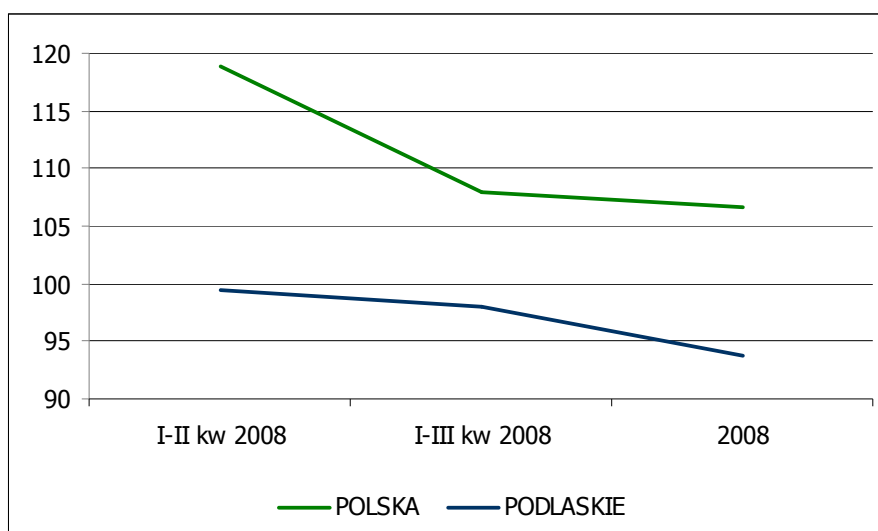

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

W 2008 roku w Polsce nastąpiło wyhamowanie dynamiki inwestycji, jednakże ich poziom był większy niż w roku poprzednim. Niestety w województwie podlaskim poziom inwestycji w drugim półroczu spadł poniżej poziomu z 2007 r. Ponadto, ich dynamika kształtowała się poniżej średniej krajowej. W kraju nakłady te w grudniu 2008 roku były co prawda wyższe o blisko 6% niż w 2007 r., jednakże w trakcie 2008 roku ich dynamika malała systematycznie (wykres 3.).

Wykres 3.

Dynamika zmian nakładów inwestycyjnych w 2008 r. (analogiczny okres roku poprzedniego = 100)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych US w Białymstoku i GUS.

3. Produkcja sprzedana przemysłu

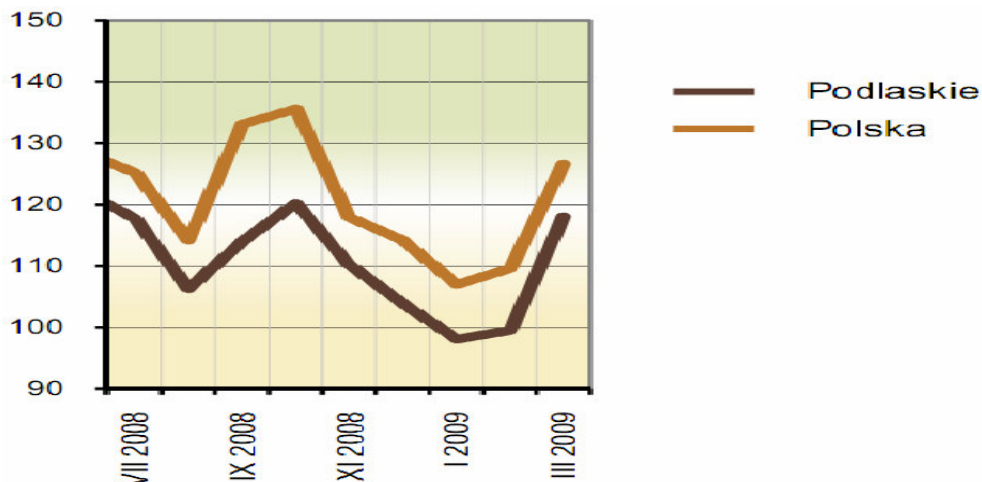
Produkcja sprzedana przemysłu w marcu 2009 r. osiągnęła wartość 1332,1 mln zł (w cenach bieżących). Oznacza to, że w odniesieniu do lutego 2009 r. zwiększyła się ona o 19,4%, a w porównaniu z marcem 2008 r. – o 6,1% (w cenach stałych). W skali kraju zanotowano wzrost o 0,1% w relacji do poprzedniego miesiąca oraz o 5,6% w stosunku do marca 2008 r.

Po spadku produkcji sprzedanej w styczniu i lutym 2009 roku zarówno w województwie podlaskim, jak i Polsce, w marcu 2009 roku nastąpiło odwrócenie tendencji i zdecydowany wzrost, zwłaszcza w odniesieniu do województwa podlaskiego.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Wykres 4.

Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu w okresie VI 2006 – III 2009 w odniesieniu do 2005 r. (przeciętna miesięczna 2005 = 100)

Źródło: Komunikat o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa podlaskiego, US Białystok, III 2009

4. Wyniki finansowe przedsiębiorstw

W 2008 r. w stosunku do roku poprzedniego badane przedsiębiorstwa odnotowały mniej korzystne wyniki finansowe. Wyższa dynamika kosztów uzyskania przychodów z całokształtu działalności od dynamiki przychodów z całokształtu działalności (o 2,5 pkt. proc.) wpłynęła na wzrost wskaźnika poziomu kosztów. Odnotowano pogorszenie się wyniku finansowego na działalności gospodarczej, wyniku finansowego brutto i netto oraz wyniku finansowego na sprzedaży produktów, towarów i materiałów.

Tabela 2.

Wyniki finansowe przedsiębiorstw w województwie podlaskim w 2008 r. w mln zł

Wyszczególnienie	2008
Przychody z całokształtu działalności	30801,8
Koszty uzyskania przychodów z całokształtu działalności	29971,9
Wynik na sprzedaży produktów, towarów i materiałów	1096,7
Wynik na pozostałej działalności operacyjnej	89,0
Wynik na działalności finansowej	-355,9
Wynik finansowy brutto	830,8
Wynik finansowy netto	645,7

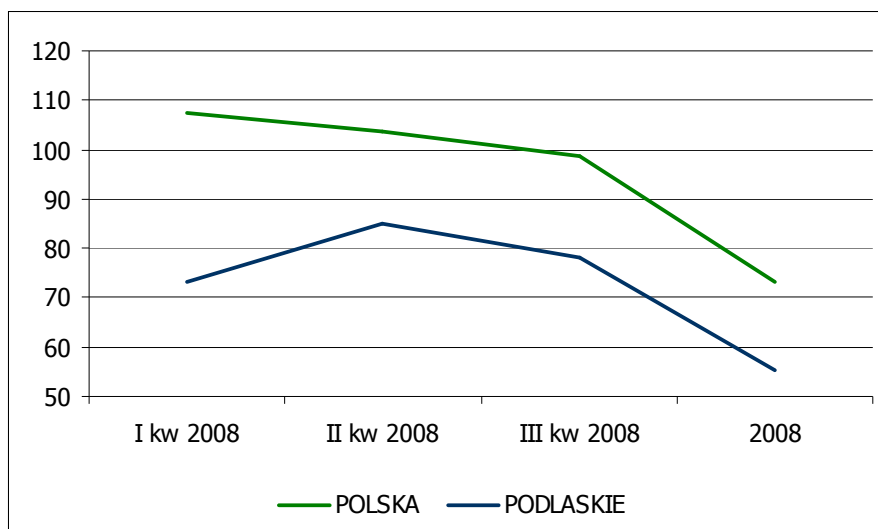
Źródło: Komunikat o sytuacji społeczno-gospodarczej..., op. cit.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Wykres 5.

Dynamika zmian wyniku finansowego netto w 2008 r. (analogiczny okres roku poprzedniego = 100)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych US w Białymstoku i GUS.

W 2008 r. przychody z całokształtu działalności ukształtowały się na poziomie 30801,8 mln zł i były o 6,0% wyższe niż rok wcześniej, natomiast koszty ich uzyskania wyniosły 29971,9 mln zł i wzrosły o 8,5%. Wynik na działalności gospodarczej uzyskany w 2008 r. był o 41,6% niższy niż w roku poprzednim i wyniósł 829,9 mln zł. Wynik finansowy brutto osiągnął wartość 830,8 mln zł, tj. o 41,5% mniejszą od zanotowanej rok wcześniej.

Po odliczeniu obciążeń (głównie podatku dochodowego) wynik finansowy netto ukształtował się na poziomie 645,7 mln zł i zmniejszył się o 44,8% w stosunku do uzyskanego przed rokiem. W roku 2008 nastąpił zdecydowany wzrost kosztów uzyskania przychodów, co zaowocowało zmniejszeniem wyniku finansowego netto. Należy podkreślić, iż w 2008 roku w województwie podlaskim przedsiębiorstwa poniosły stratę na działalności finansowej (por. tabela 2.).

5. Zmiana przeciętnego zatrudnienia w sektorze przedsiębiorstw

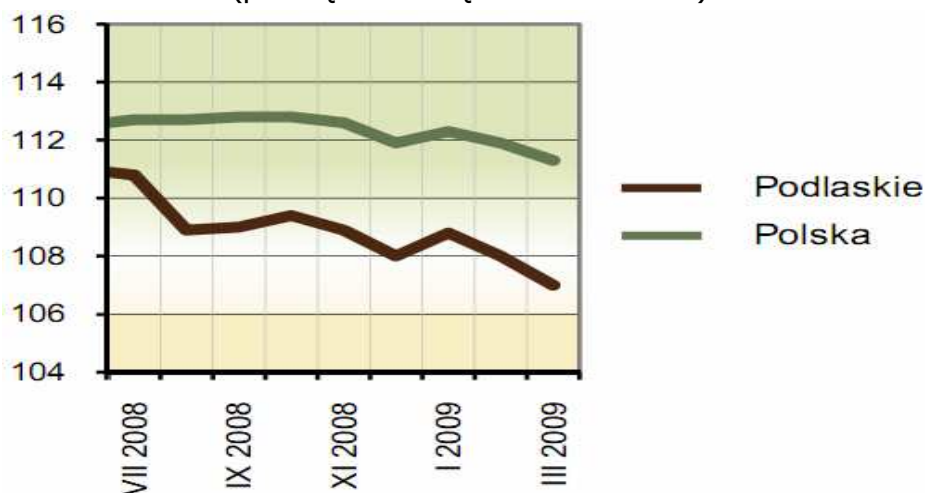
Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw w marcu 2009 roku ukształtowało się na poziomie 97919 osób, co oznacza spadek zarówno w odniesieniu do poprzedniego miesiąca, jak i analogicznego okresu ubiegłego roku odpowiednio o 0,9% i 3,4%. W skali kraju przeciętne zatrudnienie zmniejszyło się o 0,5% w porównaniu z zanotowanym w lutym 2009 r., natomiast w stosunku do marca 2008 r. spadło o 0,9% (wykres 6.). W pierwszym kwartale 2009 r. przeciętne zatrudnienie

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

w sektorze przedsiębiorstw wyniosło 98855 osób i było o 2,4% niższe niż przed rokiem (w kraju wzrosło o 0,1%).

Wykres 6.

Dynamika przeciętnego zatrudnienia w sektorze przedsiębiorstw
w okresie VII 2008 – III 2009 w odniesieniu do 2005 r.
(przeciętna miesięczna 2005 = 100)

Źródło: Komunikat o sytuacji społeczno-gospodarczej..., op. cit.

W badanym okresie przeciętne zatrudnienie nie spadło do poziomu z 2005 r. Widoczna jest jednak wyraźna tendencja spadkowa przeciętnego zatrudnienia (wykres 6.).

6. Zmiany bezrobocia

W końcu marca 2009 r. liczba bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy województwa podlaskiego wyniosła 54333 osoby i była wyższa od zanotowanej przed miesiącem (o 717 osób, tj. o 1,3%) oraz rok wcześniej (o 5868 osób, tj. o 12,1%). W marcu 2009 r. zarejestrowano 7247 osób bezrobotnych (o 5,4% więcej niż w poprzednim miesiącu oraz o 52,8% więcej niż w analogicznym okresie 2008 r.), natomiast z ewidencji bezrobotnych wyłączono 6530 osób (o 27,7% więcej niż w lutym 2009 r., ale o 7,0% mniej niż w marcu poprzedniego roku) (wykres 7.).

W końcu marca 2009 r. stopa bezrobocia rejestrowanego ukształtowała się na poziomie 11,4% i wzrosła w stosunku do zanotowanej w lutym 2009 r. i w analogicznym okresie roku ubiegłego odpowiednio o 0,1 pkt. proc. oraz 1,1 pkt. proc. Wskaźnik ogólnokrajowy wyniósł 11,2% i zwiększył się o 0,3 pkt. proc. zarówno w porównaniu z poprzednim miesiącem, jak i w odniesieniu do marca 2008 r. Zwolnienia grupowe w najbliższym czasie zapowiedziało 8 zakładów pracy (w tym 5 z sektora prywatnego). Obejmą one łącznie 667 pracowników. W analizowanym

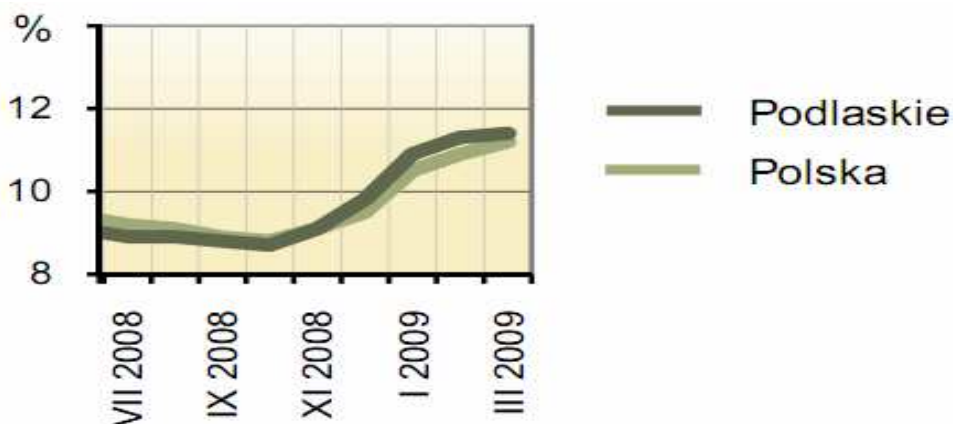
**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

okresie nastąpiło pogorszenie sytuacji i bezrobocie zaczęło rosnąć. W marcu 2009 roku dynamika przyrostu bezrobocia uległa wyhamowaniu. Tendencje te w większym stopniu dotyczyły sytuacji w Polsce. Należy podkreślić, iż pod koniec 2008 roku stopa bezrobocia w województwie podlaskim przekroczyła poziom krajowy i ten stan utrzymał się w pierwszym kwartale bieżącego roku (wykres 7.).

Wykres 7.

Stopa rejestrowanego bezrobocia w okresie VII 2008 – III 2009.

Stan na koniec miesiąca

Źródło: Komunikat o sytuacji społeczno-gospodarczej..., op. cit.

7. Wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw

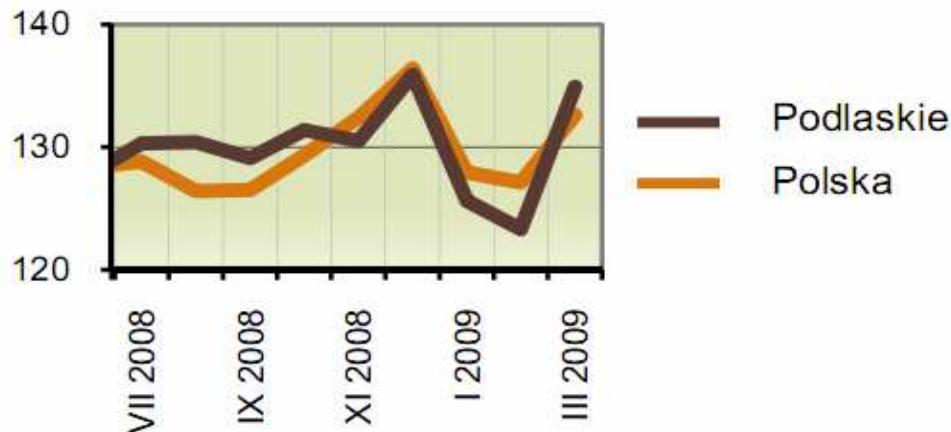
W marcu 2009 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw ukształtowało się na poziomie 2837,49 zł, tj. o 9,4% wyższym niż w lutym 2009 r. oraz o 6,8% wyższym niż przed rokiem. W kraju wyniosło ono 3332,65 zł i zwiększyło się o 4,3% w porównaniu z zanotowanym w poprzednim miesiącu, natomiast w odniesieniu do marca 2008 r. wzrosło o 5,7%. Na początku analizowanego okresu dynamika przeciętnego wynagrodzenia w województwie podlaskim była większa niż w Polsce. Pozwalało to na zmniejszenie dystansu w wysokości wynagrodzeń. Pod koniec 2008 r. dynamika przyrostu na Podlasiu osłabła i pogłębiła się w dwóch pierwszych miesiącach bieżącego roku. Jednakże w marcu nastąpiło odwrócenie negatywnej tendencji (wykres 8.).

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Wykres 8.

Dynamika przeciętnego wynagrodzenia brutto w okresie VII 2008 – III 2009 w odniesieniu do 2005 r. (Przeciętna miesięczna 2005=100)

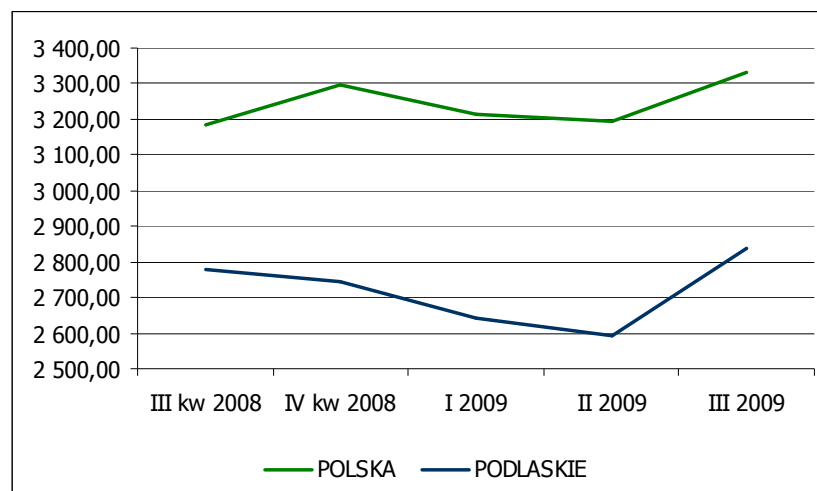

Źródło: Komunikat o sytuacji społeczno-gospodarczej..., op. cit.

W analizowanym okresie przeciętne wynagrodzenie w województwie podlaskim kształtowało się na poziomie niższym od przeciętnego krajowego wynagrodzenia. Rozpiętość ta powiększyła się w styczniu i lutym 2009 roku, gdyż wysokość przeciętnego wynagrodzenia spadła w województwie podlaskim w stopniu większym niż w Polsce (wykres 9.).

Wykres 9.

Wysokość przeciętnego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw w okresie III kw. 2008 – III 2009 (w zł)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych US w Białymstoku i GUS.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

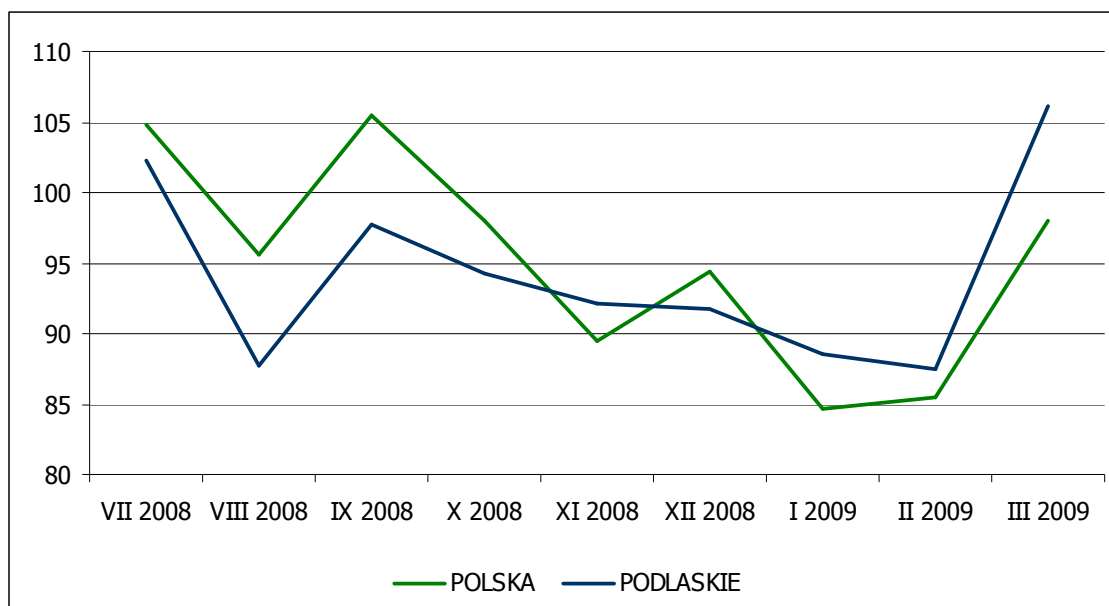
8. Tendencje w wybranych sektorach gospodarki

8.1. Przetwórstwo przemysłowe

Liczba podmiotów w przetwórstwie przemysłowym na koniec 2008 roku spadła o 0,5% w porównaniu z rokiem 2007. W pierwszym kwartale 2009 r. w przemyśle województwa podlaskiego dominowały cztery działy, z których pochodziło 70,6% wartości produkcji sprzedanej. Największy udział w sprzedaży miały: produkcja artykułów spożywczych (48,6%), wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (8,8%), produkcja wyrobów z drewna, korka, słomy i wikliny (6,9%) oraz produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych (6,3%). Dominujące działy skupiały 51,3% ogółu zatrudnionych w przemyśle.

Wykres 10.

Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu w okresie VII 2008 – III 2009
(analogiczny okres roku poprzedniego=100)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych US w Białymstoku i GUS.

W analizowanym okresie widoczny jest trend malejący sprzedaży. Jednakże w marcu nastąpił dynamiczny wzrost, przy czym w województwie podlaskim jej wartość przekroczyła poziom ubiegłego roku. Godne podkreślenia jest to, że od początku 2009 r. dynamika zmian w województwie podlaskim przekracza poziom ogólnopolski (wykres 10.). W pierwszym kwartale 2009 r. przychody ze sprzedaży wyrobów i usług w przedsiębiorstwach przemysłowych zamknęły się kwotą 3592,5 mln zł (w cenach

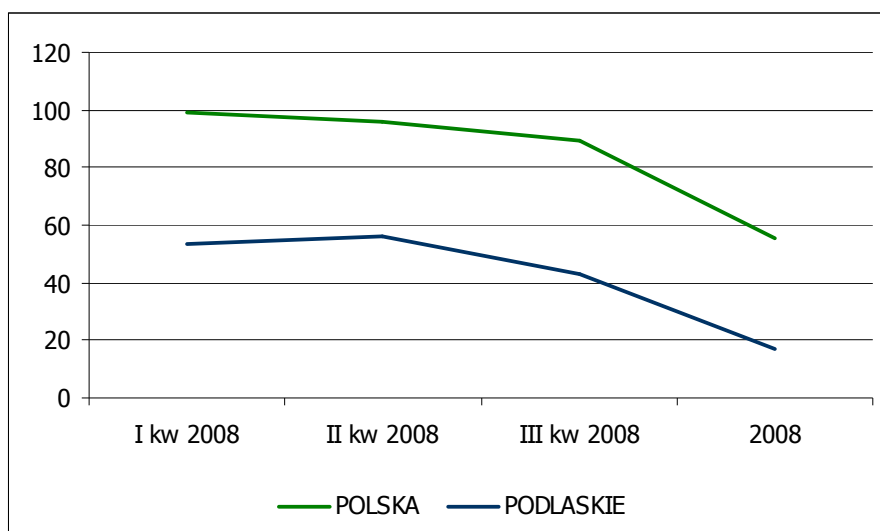

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

bieżących) i były o 5,1% (w cenach stałych) niższe od uzyskanych w analogicznym okresie roku ubiegłego (w skali kraju nastąpił wzrost o 5,0%). Dynamika zmian wyników finansowych przetwórstwa przemysłowego odzwierciedla sytuację w całej gospodarce i wykazuje tendencję spadkową (wykres 11.).

Wykres 11.

Dynamika zmian wyniku finansowego netto przetwórstwa przemysłowego w 2008 r.
(analogiczny okres roku poprzedniego=100)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych US w Białymstoku i GUS.

W pierwszym półroczu 2008 roku zatrudnienie w przemyśle wzrosło do poziomu 47598 w województwie podlaskim i ponad 2,2 mln pracowników w Polsce. Następnie tendencja wzrostowa uległa wyhamowaniu i nastąpił spadek liczby podmiotów do poziomu z końca 2007 r.

Koniunktura w przetwórstwie przemysłowym (dane ogólnopolskie)

Badania koniunktury metodą testu koniunktury prowadzone są przy użyciu powiązanych ze sobą ankiet, zawierających pytania o podstawowe wielkości ekonomiczne, symptomatyczne dla oceny sytuacji przedsiębiorstw. Obecnie statystyka publiczna prowadzi badania koniunktury gospodarczej w przemyśle, budownictwie, handlu, usługach oraz inwestycji w przemyśle i budownictwie. W odróżnieniu od statystyki „ilościowej”, badania koniunktury gospodarczej są oparte na subiektywnych opiniach dyrektorów przedsiębiorstw. Ten rodzaj badania wzbogaca i uzupełnia wiedzę o sytuacji gospodarczej kraju.

Ankiety zawierają pytania diagnostyczne (odnoszące się do bieżącego lub ostatniego miesiąca, bądź ostatnich trzech miesięcy) i prognostyczne (obejmujące

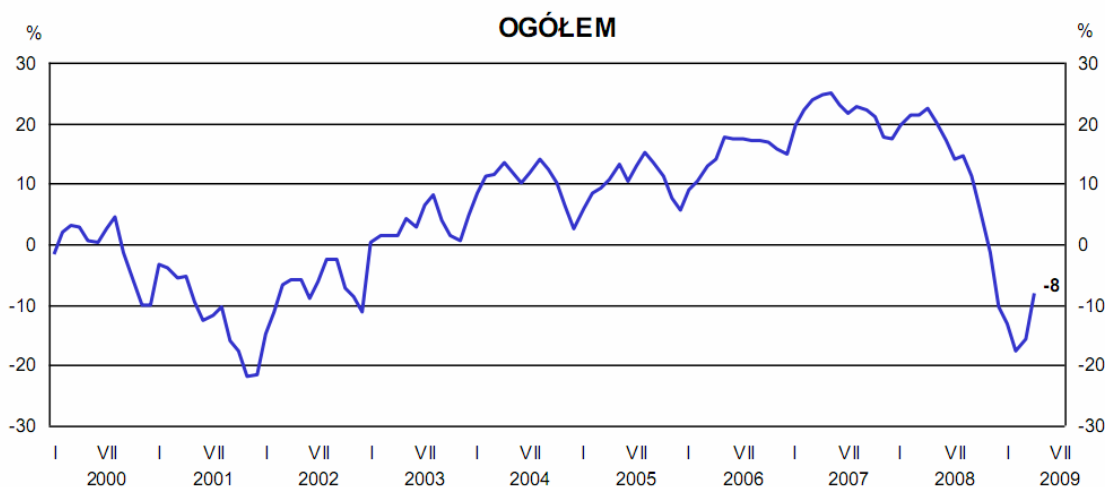

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

najbliższe trzy miesiące). Na podstawie zebranych odpowiedzi obliczane są odpowiednie wskaźniki. Wskaźniki te są ważone wartością produkcji sprzedanej w przemyśle w cenach bieżących i przyjmują wartości liczbowe z przedziału od -100 do +100. Dodatnia wartość wskaźnika oznacza dobrą koniunkturę, zaś ujemna – koniunkturę złą. Wzrost (spadek) wskaźnika oznacza poprawę (pogorszenie) koniunktury z punktu widzenia badanych przedsiębiorstw. W kwietniu 2009 roku ogólny klimat koniunktury był oceniany negatywnie, choć lepiej niż w marcu (minus 8 wobec minus 16) (wykres 12.). Poprawę koniunktury sygnalizuje 17% badanych przedsiębiorstw, jej pogorszenie – 25% (przed miesiącem odpowiednio 13% i 29%). Pozostałe przedsiębiorstwa uznały, że ich sytuacja nie ulega zmianie. W kwietniu przedsiębiorcy prowadzący działalność w większości działów przetwórstwa przemysłowego zgłosili oceny koniunktury lepsze niż przed miesiącem, choć w wielu przypadkach nadal negatywne. Oceny bieżącego portfela zamówień są mniej pesymistyczne od odnotowanych w ubiegłym miesiącu, na co wpływa spowolnienie spadku zarówno krajowego, jak i zagranicznego portfela zamówień. Bieżąca produkcja była ograniczana w mniejszym stopniu niż w marcu. W najbliższych trzech miesiącach (do czerwca 2009 roku) nie przewiduje się spadku portfela zamówień. Prognozy produkcji wskazują na możliwość jej niewielkiego wzrostu. Utrzymuje się nadmierny stan zapasów wyrobów gotowych. Należności od kontrahentów są ściągane terminowo, co powoduje, że nieznacznie zmniejszają się trudności w regulowaniu zobowiązań finansowych. Prognozy w tym zakresie są mniej pesymistyczne od formułowanych przed miesiącem. Planowane jest zmniejszenie zatrudnienia, choć mniej znaczące niż prognozowano w marcu. Przewidywany jest niewielki spadek cen.

Wykres 12.

Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury w przetwórstwie przemysłowym w Polsce

Źródło: Koniunktura gospodarcza. Przetwórstwo przemysłowe – kwiecień 2009, GUS, Warszawa.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

W styczniu i kwietniu 2009 roku 6,9% badanych przedsiębiorstw deklarowało, że nie napotyka na bariery w prowadzeniu swojej bieżącej działalności (odsetek ten w II kwartale 2008 roku wyniósł 8,6%). W pozostałych firmach najsilniej odczuwanymi barierami były: niedostateczny popyt na rynku krajowym, niepewność ogólnej sytuacji gospodarczej, niedostateczny popyt na rynku zagranicznym. Wzrosło również znaczenie bariery związanej z problemami finansowymi (z 11% do 18% przy 14% w styczniu bieżącego roku). Podsumowując można zauważyć stały wzrost optymizmu wśród badanych przedsiębiorstw i poprawę w ocenie bieżącej sytuacji gospodarczej.

8.2 Budownictwo

Liczba podmiotów w budownictwie w omawianym okresie systematycznie zwiększała się. Według stanu na 31.12.2008 r. wynosiła ona 10481 jednostek. W grudniu 2008 r. przedsiębiorstwa budowlane uzyskały przychody ze sprzedaży wyrobów i usług (w cenach bieżących) w wysokości 344,4 mln zł. Oznacza to wzrost o 23,7% w porównaniu z listopadem 2008 r. i o 16,7% w odniesieniu do grudnia poprzedniego roku. Produkcja budowlano-montażowa zrealizowana w marcu 2008 r. była wyższa od zanotowanej w poprzednim miesiącu o 24,8% i niższa niż w marcu 2008 r. o 3,5%.

W 2008 r. przychody ze sprzedaży w budownictwie osiągnęły wartość 3359,4 mln zł, co oznacza wzrost o 18,4% w porównaniu z rokiem poprzednim. Produkcja budowlano-montażowa stanowiąca 56,3% przychodów przedsiębiorstw budowlanych w analizowanym okresie, ukształtowała się na poziomie 1891,7 mln zł i wzrosła o 17,9% w stosunku do zanotowanej w 2007 r. W marcu 2009 r. przedsiębiorstwa budowlane uzyskały przychody ze sprzedaży wyrobów i usług (w cenach bieżących) w wysokości 208,3 mln zł. Oznacza to wzrost o 20,2% w porównaniu z poprzednim miesiącem 2009 roku, zaś spadek o 1,7% w odniesieniu do marca ubiegłego roku. Produkcja budowlano-montażowa osiągnęła wartość 107,8 mln zł i była o 24,8% wyższa od zanotowanej w lutym 2009 roku, a o 16,2% niższa niż przed rokiem.

W analizowanym okresie dynamika produkcji sprzedanej budownictwa spadła poniżej poziomu z ubiegłego roku jedynie w styczniu i marcu 2009 r. (wykres 13.). W roku 2008 budownictwo osiągnęło bardzo dobre wyniki finansowe. Na koniec roku odnotowano prawie dwukrotny zysk w porównaniu do roku 2007.

Koniunktura w budownictwie (dane ogólnopolskie)

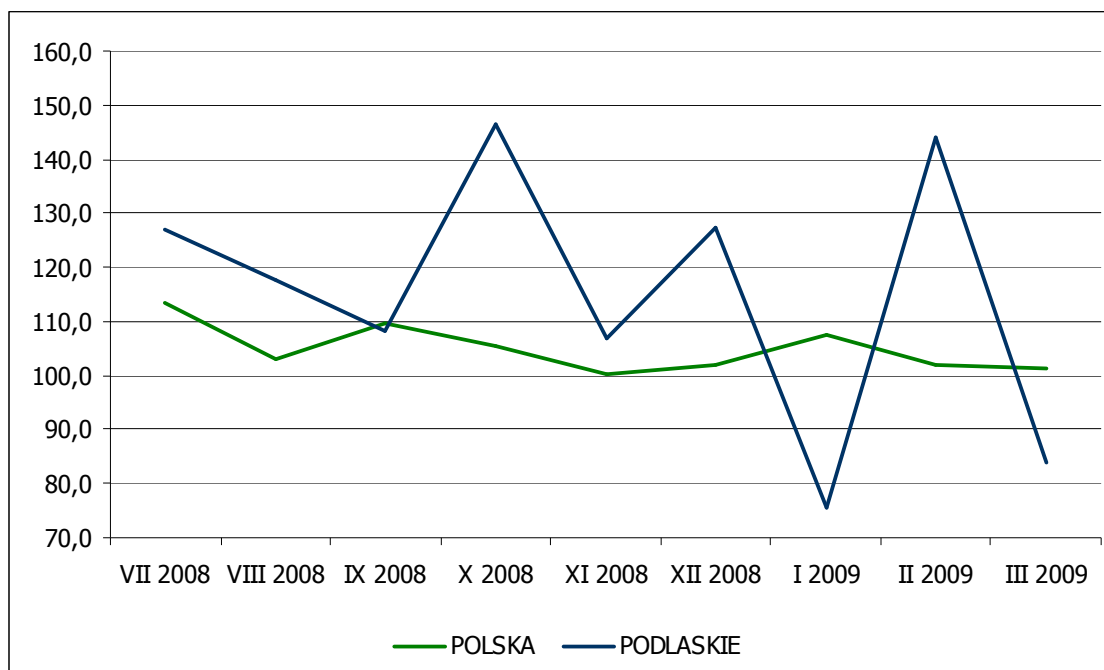
Oceny ogólnego klimatu koniunktury w budownictwie były w kwietniu mniej pesymistyczne niż w marcu, choć gorsze niż w analogicznym miesiącu ostatnich dziewięciu lat (wykres 14.). Jest to spowodowane poprawą, mimo to nadal występują negatywne oceny bieżącego i przyszłego portfela zamówień, produkcji budowlano-montażowej oraz sytuacji finansowej badanych przedsiębiorstw.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Wykres 13.

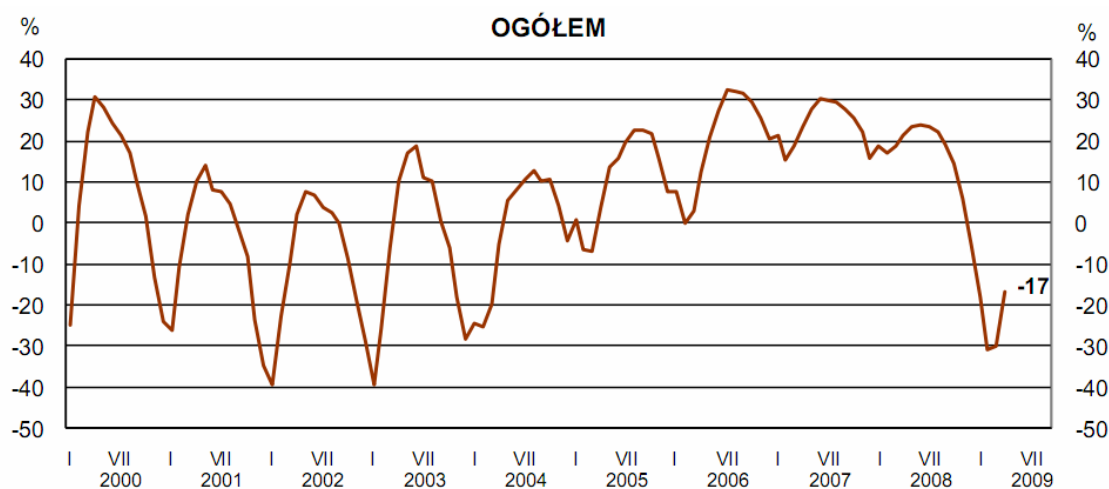
Dynamika produkcji sprzedanej budownictwa w okresie VII 2008 – III 2009
(analogiczny okres roku poprzedniego=100)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych US w Białymstoku i GUS.

Wykres 14.

Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury budownictwa w Polsce

Źródło: Koniunktura gospodarcza. Budownictwo – kwiecień 2009, GUS, Warszawa 2009.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Sytuacja gospodarcza przedsiębiorstw budowlano-montażowych oceniana była w kwietniu mniej pesymistycznie niż w marcu 2009 r. W kwietniu przedsiębiorstwa odnotowały wolniejszy niż przed miesiącem spadek portfela zamówień na roboty budowlano-montażowe. Przedsiębiorstwa budowlano-montażowe przewidywały dalsze pogorszenie swojej sytuacji gospodarczej, choć w stopniu znacznie mniejszym niż wskazywały prognozy sprzed miesiąca. Prognozy portfela zamówień na najbliższe trzy miesiące są mniej pesymistyczne od zgłaszanych w marcu. Podsumowując należy stwierdzić, iż przedsiębiorstwa oczekują poprawy i ustabilizowania sytuacji w gospodarce.

8.4 Handel

W marcu 2009 r. sprzedaż hurtowa (w cenach bieżących) w przedsiębiorstwach handlowych i niehandlowych zamknęła się kwotą 1217,4 mln zł, co oznacza wzrost zarówno w stosunku do poprzedniego miesiąca (o 18,0%), jak i do marca ubiegłego roku (o 21,6%). Od początku roku sprzedaż hurtowa osiągnęła wartość 3139,1 mln zł, tj. o 9,3% większą niż w analogicznym okresie 2008 r. Sprzedaż detaliczna (w cenach bieżących) jednostek handlowych i niehandlowych w marcu 2009 r. wyniosła 546,2 mln zł, a jej poziom był o 11,1% wyższy niż w poprzednim miesiącu, zaś o 3,5% niższy od zanotowanego rok wcześniej.

Jednostki handlowe w grudniu 2008 r. zrealizowały sprzedaż hurtową o wartości 815,8 mln zł, tj. o 9,9% niższej niż miesiąc wcześniej i o 4,2% wyższej niż przed rokiem. W okresie dwunastu miesięcy 2008 r. sprzedaż hurtowa tych przedsiębiorstw osiągnęła wartość 11164,1 mln zł, tj. o 12,8% wyższą niż w poprzednim roku. Sprzedaż detaliczna (w cenach bieżących) jednostek handlowych i niehandlowych w grudniu 2008 r. wyniosła 593,0 mln zł. Z kolei w pierwszym kwartale 2009 r. sprzedano w detalu towary o wartości 1537,8 mln zł, tj. o 5,6% mniejszej niż w takim samym okresie 2008 r. W stosunku do analogicznego kwartału ubiegłego roku największy spadek sprzedaży detalicznej stwierdzono w grupach: pojazdy samochodowe, motocykle, części (o 34,2%), sprzedaż w niewyspecjalizowanych sklepach z przewagą żywności, napojów i wyrobów tytoniowych (o 14,4%) oraz pozostała sprzedaż detaliczna w niewyspecjalizowanych sklepach (o 12,5%). Najwyższy jej wzrost odnotowano w przedsiębiorstwach prowadzących sprzedaż farmaceutyków, kosmetyków, sprzętu ortopedycznego (o 23,9%), a także w grupie prasa, książki, pozostała sprzedaż w wyspecjalizowanych sklepach (o 13,6%).

Koniunktura w handlu (dane ogólnopolskie)

W kwietniu wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury w handlu kształtował się na poziomie minus 3 (minus 11 w marcu) (wykres 15.). Poprawę koniunktury sygnalizowało 18% badanych przedsiębiorstw (w marcu 2009 roku -15%), jej pogorszenie 21% (przed miesiącem 26%). Pozostałe przedsiębiorstwa uznały, że ich sytuacja nie ulega zmianie. Oceny koniunktury w poszczególnych branżach handlu detalicznego są zróżnicowane. Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury na najniższym poziomie kształtował się dla branży żywnościowej – minus 6 (przed

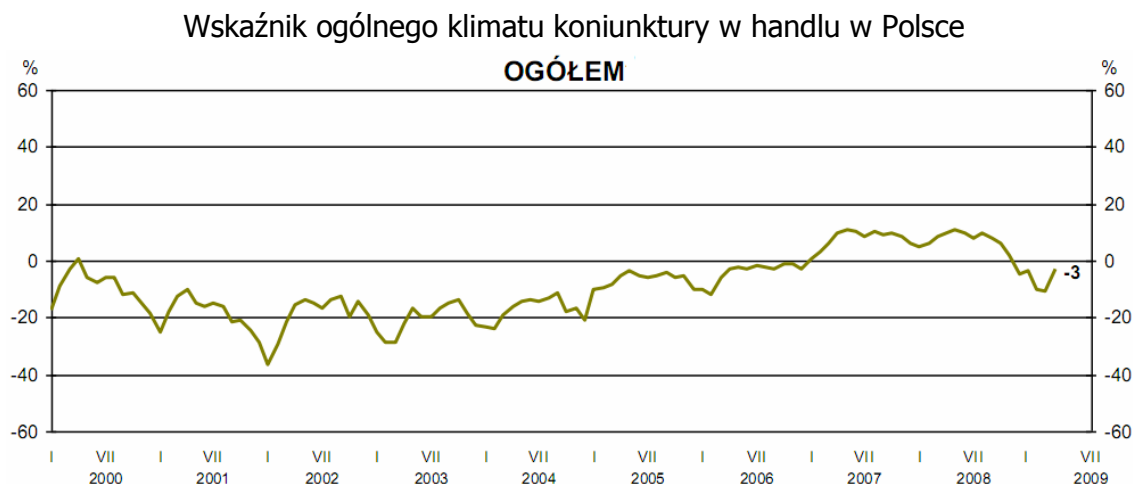

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

miesiącem minus 9). W branży pojazdy samochodowe wskaźnik wynosi minus 5 (w marcu minus 13), w branży włókno, odzież, obuwie – minus 2 (w ubiegłym miesiącu minus 4). Jedynie branża „gospodarstwo domowe” odnotowała znaczny wzrost wskaźnika ogólnego klimatu w stosunku do ocen z ubiegłego miesiąca (z minus 7 do plus 7).

W kwietniu 2009 roku sygnalizowany był znacznie mniejszy niż w marcu spadek bieżącej i przyszłej sprzedaży. Mniej pesymistycznie oceniana była sytuacja finansowa przedsiębiorstw. Nieznacznie zmniejszył się nadmierny stan zapasów towarów. Ilość towarów zamawianych u dostawców może być ograniczona w mniejszym stopniu niż planowano przed miesiącem. Sygnalizowany był wzrost bieżących i przyszłych cen towarów, zbliżony do notowań z marca. Planowane było zmniejszenie zatrudnienia, choć wolniejsze niż przewidywały prognozy z ubiegłego miesiąca.

Wykres 15.

Źródło: Koniunktura gospodarcza. Handel – kwiecień 2009, GUS, Warszawa 2009.

9. Wnioski i rekomendacje

Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013 (RPOWP) w założeniu ma umożliwiać zmniejszenie różnic społeczno-gospodarczych województwa podlaskiego w stosunku do reszty kraju. Obowiązuje on w latach 2007-2013 i zgodnie z zasadami rozliczania funduszy strukturalnych wydatki ponoszone na projekty realizowane w ramach RPOWP są kwalifikowane do refundacji, jeśli zostały poniesione pomiędzy 1 stycznia 2007 r. a 31 grudnia 2015 r. RPOWP realizuje zapisy Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 r. i jest spójny z kierunkami rozwoju Polski określonymi w Narodowych Strategicznych Ramach Odniesienia 2007-2013, a także ze Strategicznymi Wytycznymi Wspólnoty 2007-2013 oraz założeniami odnowionej Strategii Lizbońskiej.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Zgodnie z powyższym działania RPOWP powinny skupić się na zmianie sytuacji gospodarczej regionu. Przy czym nacisk położony jest na zmniejszenie udziału zatrudnienia w rolnictwie, a co za tym idzie na przesunięcia pracowników z sektora rolnictwa do bardziej efektywnych i innowacyjnych gałęzi gospodarki. Strategia określa 3 obszary strategiczne, na których zostanie skoncentrowane wsparcie, tj. klastry: spożywczy, drzewny, maszynowy oraz potencjalny turystyczny.

Cel główny Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013 został określony jako: zwiększenie tempa wzrostu gospodarczego i tworzenie nowych pozarolniczych miejsc pracy przy poszanowaniu i zachowaniu dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego regionu. Określono również cele szczegółowe:

1. Podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej województwa;
2. Podniesienie konkurencyjności podlaskich firm w aspekcie krajowym i międzynarodowym;
3. Rozwój turystyki z wykorzystaniem walorów przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego.

Wskazują one na konieczność przyspieszenia rozwoju gospodarki województwa poprzez tworzenie nowych miejsc pracy poza rolnictwem. RPOWP określa trzy obszary, w których wysoka efektywność i duży potencjał innowacyjny daje szansę na stworzenie nowych miejsc pracy, tj. wzrost inwestycji zewnętrznych, przedsiębiorcy (inwestycje wewnętrzne) oraz turystyka jako obszar z dużym potencjałem inwestycyjnym opartym na walorach przyrodniczo-krajobrazowo-kulturowych.

Do realizacji celów określono następujące Osie priorytetowe:

- Oś Priorytetowa I: Wzrost innowacyjności i wspieranie przedsiębiorczości w regionie,
Oś Priorytetowa II: Rozwój infrastruktury transportowej,
Oś Priorytetowa III: Rozwój turystyki i kultury,
Oś Priorytetowa IV: Społeczeństwo informacyjne,
Oś Priorytetowa V: Rozwój infrastruktury ochrony środowiska,
Oś Priorytetowa VI: Rozwój infrastruktury społecznej,
Oś Priorytetowa VII: Pomoc techniczna.

Wsparcie finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013 odbywać się będzie ze środków publicznych: krajowych i wspólnotowych oraz ze środków prywatnych. Łączna kwota środków finansowych na realizację RPOWP szacowana jest na ponad 849809788 euro, z tego 636207883 euro pochodzić będzie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, natomiast wkład krajowy wyniesie 213601906 euro. Maksymalny poziom dofinansowania Programu ze środków EFRR, liczony w odniesieniu do publicznych wydatków kwalifikowanych, wynosi 85% kosztów kwalifikowanych.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Alokację środków EFR na poszczególne Osi priorytetowe RPOWP przedstawia tabela 3.

Tabela 3.

Podział środków z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego
na poszczególne Osi priorytetowe

Oś priorytetowa	Nazwa	Kwota w euro	% udział EFR
I	Wzrost innowacyjności i wspieranie przedsiębiorczości w regionie	139965734	22
II	Rozwój infrastruktury transportowej	203586523	32
III	Rozwój turystyki i kultury	101793261	16
IV	Społeczeństwo informacyjne	50896631	8
V	Rozwój infrastruktury ochrony środowiska	63620788	10
VI	Rozwój infrastruktury społecznej	50896631	8
VII	Pomoc techniczna	25448315	4
Razem		636207883	100

Źródło: Szczegółowy opis priorytetów z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013.

Pomoc realizowana w ramach I Osi priorytetowej ma zapewnić wsparcie tworzenia i rozwoju infrastruktury dostosowanej do potrzeb podmiotów zaawansowanych technologicznie, jak również wzrost atrakcyjności inwestycyjnej regionu. Ma przyczyniać się również do poprawy konkurencyjności podlaskiej gospodarki, a także ułatwiać dostęp do zewnętrznych źródeł finansowania inwestycji. Ponadto, obok przygotowania terenów pod inwestycje i terenów targowo-wystawienniczych, podlaskie podmioty otrzymują możliwość promocji i zaprezentowania się na rynkach zewnętrznych. Jest to szczególnie istotne przy zmniejszających się własnych nakładach inwestycyjnych przedsiębiorców, a także w kontekście wzrastającej bariery związanej z problemami finansowymi.

Działania w ramach II Osi priorytetowej – Rozwój infrastruktury transportowej nie ma bezpośredniego odniesienia do bieżącej sytuacji gospodarczej. Jednakże unowocześnienie infrastruktury transportowej pozwoli na lepsze wykorzystanie potencjału gospodarczego regionu, zwiększy się integracja wewnątrzregionalna, jak również społeczno-gospodarcza z innymi częściami Polski.

Rozwój turystyki i kultury uzależniony jest od sytuacji gospodarczej w sposób pośredni. Jednakże zwiększenie inwestycji w rozbudowę bazy noclegowej regionu, bazy gastronomicznej oraz innej infrastruktury turystycznej wymaga szczególnego wsparcia w kontekście zmniejszonej koniunktury gospodarczej. Województwo

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

podlaskie jako jedno z ciekawszych przyrodniczo i najmniej zanieczyszczonych regionów kraju umożliwia wykreowania oferty turystycznej skierowanej do osób ceniących aktywny wypoczynek. Ograniczone możliwości zwiększenia wykorzystania potencjału regionu, zwłaszcza w zakresie dominującej w województwie podlaskim turystyki przyrodniczo-krajoznawczej, wynikają z krótkiego sezonu turystycznego pokrywającego się niemal z okresem wakacyjnym. Dlatego też wskazane jest wzmocnienie działań służących umożliwieniu wydłużenia sezonu turystycznego i rozwinięciu infrastruktury towarzyszącej uprawianiu sportów, rozwojowi turystyki leczniczo-wypoczynkowej, rozbudowie obiektów hotelowych.

W Szczegółowym Opisie Priorytetów RPOWP wskazano, że istotnym problemem województwa podlaskiego jest niewystarczająco rozwinięta infrastruktura teleinformatyczna. Należy się zgodzić, iż bardzo ważnym zadaniem jest zapewnienie dostępu do informacji wszystkim mieszkańcom regionu, zwiększenie dostępu do usług publicznych oferowanych przez instytucje przy wykorzystaniu nowych narzędzi komunikacji. Umożliwi to również przedsiębiorcom otwarcie nowego kanału komunikacji z potencjalnymi odbiorcami produktów i usług, i przełamanie wskazywanej bariery niedostatecznego popytu zarówno na rynku krajowym, jak i na rynkach zagranicznych.

Działania w ramach Osi priorytetowej V: Rozwój infrastruktury ochrony środowiska pozwalają na eliminowanie negatywnego wpływu na środowisko przyrodnicze działań związanych ze wzrostem konkurencyjności regionu. Dlatego też szczególnego znaczenia nabiera aspekt ochrony środowiska i wykorzystywania energii z odnawialnych źródeł, gdyż walory środowiska przyrodniczego stanowią istotny atut województwa podlaskiego. Działania nie są bezpośrednio związane z bieżącą sytuacją gospodarczą, aczkolwiek poprzez realizację inwestycji mogą ożywić podaż na rynkach związanych z inwestycjami w ochronę środowiska.

Według Szczegółowego Opisu Priorytetów RPOWP infrastruktura sfery społecznej jest stosunkowo dobrze rozwinięta na poziomie ponadlokalnym, jednakże jej jakość jest niezadowalająca. Natomiast podstawowym problemem społeczności lokalnych pozostaje zarówno jakość usług, jak i utrudniony dostęp do nich. Jest to szczególnie istotne w kontekście zwiększającego się bezrobocia. Rozwój kapitału ludzkiego województwa podlaskiego poprzez wzmocnienie funkcji instytucji i placówek edukacyjnych oraz przygotowania ich do pełnienia kluczowej roli w procesie tworzenia konkurencyjnej gospodarki regionalnej i podwyższenia poziomu wykształcenia mieszkańców będzie sprzyjał zmianie niekorzystnych tendencji zaobserwowanych w końcu 2008 r. Przyczyniać się to będzie również do równomiernego rozwoju społecznego i pośrednio do zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej regionu. Istotna jest również poprawa infrastruktury medycznej oraz poprawa dostępności i jakości usług z zakresu opieki zdrowotnej, jednakże nie jest to bezpośrednio związane z koniunkturą gospodarczą.

Analizując zapisy Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013 i Szczegółowe Opisy Priorytetów RPOWP w kontekście

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

bieżącej sytuacji gospodarczej należy stwierdzić, iż wzmocnić trzeba działania zmierzające do podniesienia poziomu nakładów inwestycyjnych. Konieczne jest również wzmocnienie infrastruktury społecznej, a zwłaszcza edukacyjnej, co będzie sprzyjać zwiększeniu kapitału ludzkiego. Można wyprowadzić następujące wnioski w tym zakresie:

1. W Polsce i województwie podlaskim pod koniec 2008 r. nastąpiło spowolnienie gospodarcze.
2. Widoczny był spadek nakładów inwestycyjnych, dynamiki zmian produkcji sprzedanej i wyniku finansowego oraz zatrudnienia.
3. Nastąpił wzrost bezrobocia, przy czym w województwie podlaskim przewyższyło ono poziom krajowy.
4. W marcu dało się zauważyć odwrócenie i wyhamowanie niekorzystnych tendencji.
5. Wskaźnik koniunktury w przetwórstwie przemysłowym, budownictwie i handlu po załamaniu pod koniec 2008 r. wykazuje od lutego tendencję rosnącą.
6. Alokacja środków odpowiada celom wyznaczonym do realizacji w ramach RPOWP.
7. Sytuacja gospodarcza województwa nie do końca przekłada się bezpośrednio na działania w ramach poszczególnych Osi priorytetowych.
8. Wzmocnienie działań w ramach Osi I może przyczynić się do poprawy konkurencyjności podlaskiej gospodarki, a także ułatwiać dostęp do zewnętrznych źródeł finansowania inwestycji.
9. Przyspieszenie realizacji środków w ramach Osi priorytetowej II i unowocześnienie infrastruktury transportowej pozwoli na lepsze wykorzystanie potencjału gospodarczego regionu, a także, w przypadku działań inwestycyjnych, może ożywić rynek wewnętrzny.
10. Wsparcie inwestycji w rozbudowę bazy noclegowej regionu, bazy gastronomicznej oraz innej infrastruktury turystycznej.
11. Wzmocnienie infrastruktury społecznej, a zwłaszcza edukacyjnej, co będzie sprzyjać zwiększeniu kapitału ludzkiego.

Literatura

1. Informacja o sytuacji społeczno-gospodarczej kraju, I-II, GUS, Warszawa 2009.
2. Komunikat o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa podlaskiego styczeń-luty 2009, US w Białymstoku, Białystok 2009.
3. Komunikat o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa podlaskiego I-XII, US w Białymstoku, Białystok 2008.
4. Biuletyn Statystyczny Województwa Podlaskiego, nr 1-4/2008, US Białystok 2008.
5. Biuletyn Statystyczny, nr 1-12/2008, GUS, Warszawa 2008.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

6. Biuletyn Statystyczny, nr 1-2/2009, GUS, Warszawa 2009.
7. Koniunktura gospodarcza. Budownictwo – marzec 2009, GUS, Warszawa 2009.
8. Koniunktura gospodarcza. Handel – marzec 2009, GUS, Warszawa 2009.
9. Koniunktura gospodarcza. Przetwórstwo przemysłowe – marzec 2009, GUS, Warszawa 2009.
10. Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Załącznik 2. Badanie na temat funkcjonowania parków, inkubatorów i centrów

1. Wstęp

Efektywne wykorzystanie potencjału rozwojowego występującego w regionie jest uzależnione od istnienia i funkcjonowania podmiotów infrastruktury innowacyjności. Działania tych podmiotów skupiają się na aktywizacji przedsiębiorczości w regionie, innowacyjności oraz transferu technologii. Takie podmioty spełniają nie tylko rolę usługową, ale też tworzą infrastrukturę i przyczyniają się w ten sposób do wzmacniania procesów rozwojowych zachodzących w regionie. W niniejszym opracowaniu zostały ustalone cechy oraz rola parków i inkubatorów. Wskazano czemu służy tego rodzaju infrastruktura, i które z podmiotów są ważne z punktu widzenia rozwoju województwa podlaskiego. Przeprowadzono też analizę doświadczeń praktycznych z tego zakresu w odniesieniu do sytuacji w Polsce wschodniej.

Celem niniejszego opracowania jest uzyskanie odpowiedzi na postawione pytania badawcze:

- jakiego rodzaju projektu promować: parki technologiczne, przemysłowe czy inkubatory?
- czy z uwagi na fakt, iż w ramach Polski wschodniej realizowanych jest kilka projektów dotyczących przygotowania terenów inwestycyjnych oraz parków przemysłowych można liczyć na kolejne tego typu projekty w naszym województwie?
- kto powinien być właścicielem infrastruktury wskazanych wyżej parków inkubatorów, centrów – uczelnie wyższe, JST czy też podmioty sektora prywatnego?

W trakcie badania zostały przeanalizowane dokumenty i materiały dotyczące Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego, w szczególności odnoszące się do Działania 1.1. oraz dokumenty związane z problematyką wspierania tworzenia i rozwoju parków naukowo-technologicznych, przemysłowych oraz inkubatorów technologicznych. Wszystkie te aspekty zostały rozpatrzone z punktu widzenia rozwoju regionalnego województwa podlaskiego. Podczas analizy zostały wykorzystane dokumenty udostępnione przez parki funkcjonujące w województwie podlaskim oraz szereg dokumentów udostępnionych przez instytucje i agencje zajmujące się omawianą tematyką. Dodatkowo wykorzystano dostępną literaturę przedmiotu z zakresu infrastruktury innowacyjności.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

2. Rozwój i innowacyjność regionu

2.1 Wpływ parków technologicznych i przemysłowych, inkubatorów i centrów na rozwój regionalny

W literaturze przedmiotu rozróżnia się pojęcie wzrostu i rozwoju, które mogą dotyczyć gospodarki jako całości lub gospodarki regionu. Wzrost wiąże się ze wzrostem wartości produktu liczonego na jednego mieszkańca, jest więc to zmiana ilościowa. Rozwój natomiast oznacza wzrost różnych aspektów poziomu życia człowieka, również tych niemierzalnych, oznacza to zmiany ilościowe i jakościowe. Ze względu na powiązania tych dwóch aspektów należy przyjąć, że wzrost jest warunkiem wystąpienia rozwoju. Rozwój regionalny jest to więc wzrost potencjału gospodarczego regionów, trwała poprawa ich konkurencyjności i poziomu życia ich mieszkańców, przyczyniające się do rozwoju społeczno-gospodarczego kraju²⁹. Rozwój regionalny powinien być następstwem prowadzonej przez państwo polityki regionalnej, w zakresie kształtowania rozwoju społecznego i gospodarczego regionu w ramach ogólnej polityki społeczno-ekonomicznej. Innowacja natomiast jest zmianą istniejących relacji pomiędzy produktem – technologią – a rynkiem, prowadzącą do wytworzenia wartości dodanej. Tak więc innowacyjność to zdolność przedsiębiorstw do tworzenia i wdrażania innowacji (nowych lub zmodernizowanych wyrobów, procesów technologicznych lub organizacyjnych)³⁰.

Innowacyjność w kontekście regionu oznacza takie działanie, które w perspektywie czasowej prowadzi do podniesienia potencjału konkurencyjnego regionu oraz do jego rozwoju. Skuteczny system rozwoju i transferu innowacji stwarza warunki dla uczestnictwa w tworzeniu nowych idei, wpływa na przyspieszanie dynamiki tworzenia i wdrażania innowacji. Przedsiębiorstwa poszukują bliskości parków technologicznych, przemysłowych, dostępu do kapitału oraz rynku pracy, a także klimatu sprzyjającego innowacjom. Szczególnie duże znaczenie ma to dla firm małych, które nie posiadają odpowiednich zasobów i kompetencji. Do sprawnego istnienia firmy potrzebują współpracy z otoczeniem, czyli władzami lokalnymi, instytucjami publicznymi i prywatnymi.

Tak więc celem regionalnych strategii innowacji powinno stać się podniesienie konkurencyjności regionu oraz stworzenie nowych, stałych miejsc pracy, a także zwiększanie zdolności przedsiębiorstw do innowacyjności. Dodatkowym celem powinno być stworzenie trwałego partnerstwa pomiędzy instytucjami otoczenia biznesu, jednostkami naukowymi a administracją samorządową. W tym kontekście duże znaczenie dla rozwoju regionalnego ma istnienie infrastruktury innowacyjności na terenie danej jednostki terytorialnej. Przez infrastrukturę tę rozumieć można między innymi parki, inkubatory i centra, których działanie prowadzi do usprawnienia procesów transferu innowacji oraz sprzyja rozwojowi przedsiębiorczości.

²⁹ <http://www.rpo.lodzkie.pl/RPO/slowniczek.html>.

³⁰ Tamże.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Funkcjonowanie parku w regionie buduje jego wewnętrzne zdolności innowacyjne oraz wzmacnia konkurencyjność. Dodatkowo, działanie parku wzmacnia system innowacji regionu, rozwija kapitał ludzki (nowa wiedza, nowe umiejętności). Wszystko to w konsekwencji przyczynia się do wzmocnienia pozycji konkurencyjnej zasobów jakie występują w regionie.

Tabela 1.

Podstawowe obszary oddziaływania parku technologicznego na rozwój regionu

Region		Cele/obszary oddziaływania PT na rozwój regionu	Sposób oddziaływania
Poprawa konkurencyjności regionu	SFERA GOSPODARCZA	Poprawa innowacyjności przedsiębiorstw	Bezpośredni
		Wzmocnienie zdolności sektora B+R	Bezpośredni
		Restrukturyzacja bazy gospodarczej	Bezpośredni
		Rozwój środowiska innowacyjności i przedsiębiorczości	Bezpośredni
		Poprawa infrastruktury transferu technologii	Bezpośredni
	SFERA SPOŁECZNA	Wzmocnienie potencjału wiedzy (edukacji)	Pośredni
		Poprawa jakości zasobów ludzkich (rynek pracy)	Pośredni
		Budowanie społeczeństwa informacyjnego i innowacyjnego	Pośredni

Źródło: K.B. Matusiak, A. Bąkowski, Wybrane aspekty funkcjonowania parków technologicznych w Polsce i na świecie, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2008, s. 30.

Na podstawie analizy zapisów w tabeli zauważyć można, iż działalność parków technologicznych przyczynia się w znacznym stopniu do poprawy konkurencyjności regionu. Bezpośrednie oddziaływanie odnosi się do całej sfery gospodarczej regionu, czyli poprawy innowacyjności przedsiębiorstw, wzmocnienia sektora B+R, restrukturyzacji bazy gospodarczej, rozwoju środowiska innowacyjności oraz poprawy infrastruktury transferu technologii. Pośrednio parki wpływają na sferę społeczną.

Znaczenie parków dla rozwoju regionalnego w przypadku regionów peryferyjnych nabiera szczególnego znaczenia, ponieważ obszary takie wymagają szczególnego działania, zarówno ze strony administracji samorządowej, jak i lokalnych przedsiębiorców. W regionach peryferyjnych działanie parków pozwala na zniwelowanie słabości gospodarki, takich jak niedorozwój infrastruktury komercjalizacji i transferu wiedzy – dzięki utworzeniu np. centrów transferu technologii lub inkubatorów, niedorozwój instytucji otoczenia biznesu – między innymi poprzez szkolenia, niskie nakłady i niekorzystna struktura finansowania

EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”

działalności B+R, słabo rozwinięty rynek innowacji oraz niedopasowanie oferty sektora B+R do potrzeb przedsiębiorstw³¹.

Znaczenie inkubatorów dla rozwoju regionalnego jest równie istotne jak znaczenie parków. Inkubator może też aktywnie oddziaływać na rozwój lokalny, a także regionalny i tzw. *otoczenie przedsiębiorstw*. Przede wszystkim inkubatory prowadzą do rozwijania nowoczesnych form współpracy środowiska naukowego i lokalnego biznesu (znaczenie tego zadania potwierdza fakt, że współpraca taka jest jednym z głównym kryteriów szczegółowych branych pod uwagę przy analizie merytorycznej projektów). Powstanie inkubatorów wiąże się z tworzeniem nowych, trwałych miejsc pracy, zarówno w samym inkubatorze, jak i w firmach w nim działających. Działanie inkubatorów prowadzi do transferu i komercjalizacji technologii, co w perspektywie podnosi konkurencyjność regionu. Dodatkowo, wspierają rozwój lokalny, inicjują przekształcenia strukturalne, zagospodarowują niewykorzystane obiekty przemysłowe oraz promują przedsiębiorczość. Wszystkie wymienione aspekty w dłuższym okresie czasu przekładają się na rozwój ekonomiczny sektora prywatnego, a także promocję regionu i tworzenie sieci współpracy.

Centra (zaawansowanych technologii, transferu technologii, doskonałości) w swym założeniu prowadzą działalność o charakterze interdyscyplinarnym, służącą opracowaniu, wdrażaniu i komercjalizacji nowych technologii związanych z dziedzinami nauki, uznanymi za szczególnie ważne dla gospodarki w założeniach polityki naukowej i innowacyjnej państwa. To założenie sprawia, że centra w swej istocie prowadzą do podnoszenia konkurencyjności regionu, do wzrostu potencjału gospodarczego, poprawy poziomu życia mieszkańców, a w konsekwencji także do rozwoju regionu. Centra takie prowadzą działalność na styku sfery nauki i biznesu, która ma zaowocować adaptacją nowoczesnych technologii przez działające w regionie małe i średnie firmy. Tym samym przyczynić się do podniesienia innowacyjności i konkurencyjności przedsiębiorstw oraz regionalnych struktur gospodarczych.

3. Charakterystyka parków i inkubatorów

3.1 Podstawowe definicje

Jednym z podstawowych programów inkubacji są **inkubatory technologiczne (centra technologiczne)**³² – które są rozwijane w otoczeniu lub powiązaniu z instytucjami naukowo-badawczymi, definiowane są jako wyodrębnione organizacyjnie i oparte na nieruchomości ośrodki, łączące ofertę lokalową z usługami wspierającymi rozwój małych firm. Agencja Rozwoju Przemysłu zaproponowała rozumienie inkubatora technologicznego jako wyodrębnioną organizacyjnie, budżetowo i

³¹ K.B. Matusiak, A. Bąkowski, Wybrane aspekty funkcjonowania parków technologicznych w Polsce i na świecie, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2008, s. 30.

³² K.B. Matusiak, K. Zasiadły, Innowacje i transfer technologii. Słownik pojęć, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2005, s. 61-65.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

lokalowo jednostkę, która zapewnia początkującym przedsiębiorcom z sektora MSP pomoc w uruchomieniu i prowadzeniu firmy oferującej produkt lub usługę powstałą w wyniku wdrożenia nowej technologii. Inkubator technologiczny oferuje przede wszystkim: atrakcyjne cenowo warunki lokalowe przystosowane do rozwoju działalności gospodarczej opartej na wykorzystaniu technologii, obsługę administracyjno-biurową firm w inkubatorze, doradztwo biznesowe (kształtowanie profilu firmy, dostęp do pomocy prawnej, patentowej, pomoc w pozyskaniu zewnętrznego finansowania, dostęp do ekspertów technologicznych), promocję firm działających w inkubatorze, dostęp do laboratoriów i bibliotek lokalnej instytucji naukowej o profilu technicznym, sprzyjające środowisko innych, nie konkurujących ze sobą przedsiębiorców z inkubatora, stojących w obliczu podobnych problemów. Według założeń, okres pobytu firmy w inkubatorze wynosi od 3 do 5 lat. Pod koniec tego okresu warunki ekonomiczne (czynsz i opłaty) nie odbiegają od stawek w najbliższym otoczeniu.

Kolejnym rodzajem inkubatorów są **inkubatory przedsiębiorczości**³³. Ich głównym celem jest tworzenie sprzyjających warunków do powstawania i rozwoju przedsiębiorstw o innowacyjnym charakterze działalności. Mogą to spełnić poprzez zapewnianie im wsparcia infrastrukturalnego, marketingowego, kadrowego oraz finansowego, a także przez oferowanie innych usług dodanych. Na Światowym Forum Stowarzyszeń Inkubatorów Przedsiębiorczości i Parków Naukowych, które odbyło się w 2003 r. w Richmond (USA), przyjęto jedną definicję dla inkubowania biznesu i inkubatorów przedsiębiorczości. Według tej definicji inkubowanie przedsiębiorczości to proces rozwoju ekonomicznego i socjalnego, skierowany na doradzanie potencjalnym, początkującym przedsiębiorstwom (start-up), organizowanie oraz przyspieszenie ich wzrostu i sukcesu poprzez kompleksowy program wspierania biznesu. Głównym celem jest wypromowanie efektywnych przedsiębiorstw, które wyjdą z programu w określonym czasie, zdolne samodzielnie przetrwać finansowo na rynku.

Inną formą inkubowania przedsiębiorczości są również **akademickie inkubatory przedsiębiorczości**³⁴. Są one specyficznym typem inkubatora przedsiębiorczości „odkrytym” pod koniec lat 90., stanowiącym przedłużenie procesu dydaktycznego o możliwości przygotowania do praktycznego działania na rynku oraz weryfikacji wiedzy i umiejętności we własnej firmie. Najczęściej tworzone są w otoczeniu szkół wyższych i stanowią ofertę wsparcia studentów oraz pracowników naukowych w praktycznych działaniach rynkowych. W akademickich inkubatorach przedsiębiorczości, oprócz funkcji realizowanych w tradycyjnych inkubatorach, podejmuje się szereg specyficznych działań zorientowanych na edukację przedsiębiorczości oraz komercjalizację nowych produktów i technologii. Inkubator akademicki daje szczególne możliwości rozwoju poprzez dostęp do: uczelnianych laboratoriów i aparatury badawczej; doradztwa technologicznego i patentowego;

³³ Tamże.

³⁴ Tamże, s. 13.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

wiedzy naukowców i studentów przy świadczeniu usług doradczych i szkoleniowych baz danych o badaczach i wynalazcach, pomysłach, patentach i technologiach.

Podsumowując powyższe rozważania teoretyczne można uznać, że głównym celem inkubatora jest pomoc nowo powstałej innowacyjnej firmie w niemalże wszystkich rynkowych aspektach, co w konsekwencji ma doprowadzić do osiągnięcia dojrzałości i zdolności do samodzielnego funkcjonowania na rynku. Oprócz pomocy przedsiębiorstwom i zarządzającym nimi przedsiębiorcom, inkubatory mają bezpośredni wpływ na rozwój regionalny. Rozważania na ten temat zostały ujęte w dalszych podrozdziałach. Wszystkie te typy inkubatorów mają zarówno cechy wspólne, jak i dzielące je różnice. Inkubatory technologiczne oferują pomoc firmom we wdrożeniu nowych technologii, inkubatory przedsiębiorczości mają na celu pomoc nowo powstającym przedsiębiorstwom (także innowacyjnym) w rozpoczęciu działalności na rynku, a także pobudzanie ich do wzrostu. Natomiast akademicki inkubator przedsiębiorczości tworzony jest w celu wsparcia działalności gospodarczej środowiska akademickiego lub pracowników uczelni i studentów będących przedsiębiorcami.

Wśród rodzajów infrastruktury innowacyjności poddanych niniejszej analizie znajdują się również parki przemysłowe i technologiczne. **Parki przemysłowe**³⁵ to zespoły wyodrębnionych nieruchomości wraz z infrastrukturą pozostałą po restrukturyzowanych lub likwidowanych przedsiębiorstwach oraz inne dołączone do nich nieruchomości, utworzone przy udziale władz samorządowych w celu zapewnienia możliwości prowadzenia, na preferencyjnych warunkach, działalności gospodarczej, w szczególności małym i średnim przedsiębiorcom. Parki przemysłowe mogą sprzyjać transferowi technologii i wiedzy poprzez umożliwienie firmom korzystania z infrastruktury technicznej i doradztwa prawnego oraz biznesowego, a także łatwego dostępu do funduszy podwyższonego ryzyka.

Parki technologiczne posiadają wiele synonimów – parki naukowe, badawcze, naukowo - badawcze, naukowo - technologiczne, przemysłowo - technologiczne, technopole³⁶. W swej istocie są to wyodrębnione zespoły naukowo -przemysłowe oferujące nowo utworzonym przedsiębiorcom wykorzystującym nowoczesne technologie usługi w zakresie doradztwa w tworzeniu i rozwoju przedsiębiorstw, transferu technologii i komercjalizacji wyników badań naukowych, a także udostępniający tym przedsiębiorcom nieruchomości wraz z infrastrukturą. Parki technologiczne są tworzone w celu promowania lokalnej i regionalnej gospodarki poprzez wspieranie przedsiębiorczości, innowacji, i transferu technologii. Pomagają tworzyć nowe przedsiębiorstwa oraz wspierają rozwój istniejących małych i średnich przedsiębiorstw.

Według danych światowych, w budynkach na terenie parków zlokalizowane są³⁷:

³⁵ <http://www.mg.gov.pl> z dn. 27.03.2009 r.

³⁶ Tamże

³⁷ K. B. Matusiak, A. Bąkowski, Wybrane ..., op. cit., s. 16.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

- Inkubatory Innowacji i Przedsiębiorczości – 88% parków,
- Centra Technologiczne lub jednostki badawczo-wdrożeniowe – 83%,
- Centra uniwersyteckie – 63%,
- Obiekty mieszkalne – 26%.

Zasadniczą różnicą pomiędzy tymi dwiema formami parków jest to, że parki technologiczne posiadają powiązania z instytucjami naukowo - badawczymi, kreują nową wiedzę i technologię dla gospodarki. W parku przemysłowym natomiast mogą się lokować dowolne firmy produkcyjne i usługowe, niekoniecznie o zaawansowanych technologiach. Tak więc z punktu widzenia rozwoju lokalnego i regionalnego, największe znaczenie ma utworzenie parków naukowo-technologicznych.

Trzecim rodzajem projektów o charakterze inwestycyjnym są centra. Wśród nich można wyróżnić **centra obsługi inwestora (COI)**³⁸. Powstają one w ścisłej współpracy z marszałkami województw statutowo odpowiedzialnymi za promocję województwa i funkcjonują głównie w strukturach urzędów marszałkowskich i agencji rozwoju regionalnego. Zasięgiem działania obejmują teren województwa, w którym mają swoją siedzibę i stanowią źródło aktualnych danych o gospodarce województwa. Centra posiadają też bazy kontaktów z samorządami lokalnymi oraz instytucjami okołobiznesowymi działającymi na rzecz rozwoju województwa. Głównym celem działania COI jest zapewnienie kompleksowej obsługi inwestorów na poziomie województwa. Centra prowadzą samodzielnie obsługę inwestorów, którzy zgłaszają się do nich bezpośrednio oraz współpracują z PAIiIZ przy obsłudze projektów inwestycyjnych.

Kolejnym typem centrów są **centra zaawansowanych technologii**³⁹. Są to konsorcja naukowe składające się z jednostek naukowych prowadzących badania o uznanym poziomie światowym oraz innych podmiotów działających na rzecz badań, prac rozwojowych oraz wdrożeń, podejmujące na podstawie umowy wspólne przedsięwzięcie (badania naukowe, prace rozwojowe). Prowadzą także działalność innowacyjną z wykorzystaniem wyników tych badań lub prac. Konsorcjum naukowe rozumiane jest jako grupa jednostek organizacyjnych, w skład których wchodzi co najmniej jedna jednostka naukowa, podejmujących na podstawie umowy wspólne przedsięwzięcie, badania naukowe i prace rozwojowe albo inwestycje służące nauce. Taka jednostka docelowo, w kilkuletnim horyzoncie czasowym, może przekształcić się w podmiot prawny (np. fundacja, spółka), której udziałowcami będą partnerzy konsorcjum: uniwersytety, jednostki badawczo-rozwojowe, placówki PAN, partnerzy przemysłowi i inni.

Innym rodzajem centrów są centra badawczo-rozwojowe⁴⁰. Jest to status nadawany przedsiębiorcom na mocy Ustawy z dn. 29.07.2005 r. o niektórych

³⁸ Polska Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych

<http://www.paiz.gov.pl/index/index.php?id=3e33b970f21d2fc65096871ea0d2c6e4> z dn. 27.03.2009 r.

³⁹ K. B. Matusiak, K. Zasiadły, Innowacje..., op. cit., s. 26.

⁴⁰ Tamże, s. 24.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

formach wspierania działalności innowacyjnej. Celem nadawania statusu centrum badawczo - rozwojowego (CBR) jest rozwój prywatnego sektora badawczo - rozwojowego oraz wzrost popytu na usługi B+R przez powiązanie statusu Centrum z zachętami podatkowymi. Status centrum może uzyskać przedsiębiorca, który spełnia pewne kryteria. Wśród nich są między innymi: przychody netto ze sprzedaży towarów, produktów i operacji finansowych za rok obrotowy poprzedzający rok złożenia wniosku o nadanie statusu CBR wyniosły co najmniej równowartość 800 000 euro w złotych; przychody netto ze sprzedaży wytworzonych przez siebie wyników badań lub prac rozwojowych stanowią co najmniej 50% przychodów określonych powyżej; przedsiębiorca nie zalega z zapłatą podatków składek na ubezpieczenie społeczne i składek na ubezpieczenie zdrowotne. Status CBR jest propozycją adresowaną przede wszystkim do: zagranicznych inwestorów chcących zlokalizować swoje CBR w Polsce; krajowych przedsiębiorstw o charakterze prywatnych instytucji badawczych; przekształconych i skomercjalizowanych jednostek badawczo-rozwojowych.

Centra, które prowadzą działalność na styku sfery nauki i biznesu noszą nazwę **centrów transferu technologii (CTT)**⁴¹. Są to zróżnicowane organizacyjnie grupy nie nastawionych na zys jednostek doradczych, szkoleniowych i informacyjnych realizujących programy wsparcia transferu oraz komercjalizacji technologii i wszystkich towarzyszących temu procesowi zadań. Często ich nazwa to jednostki pomostowe. Działalność na styku sfery nauki i biznesu ma zaowocować adaptacją nowoczesnych technologii przez działające w regionie małe i średnie firmy. Do głównych zadań CTT należy informowanie o prowadzonych na uczelniach pracach badawczych oraz poszukiwanie możliwości sprzedaży wyników, jak również poszukiwanie partnerów lub zleceniodawców na kolejne przedsięwzięcia. Stanowią próbę pozyskania dodatkowych funduszy dla uczelni, dzięki której mogłyby się częściowo uniezależnić od finansowania ze środków publicznych.

Podstawową różnicą między rodzajami centrów są cele oraz działania, jakie wykonują, aby te cele osiągnąć. Celem może być obsługa inwestorów, wspieranie i komercjalizacja technologii, prowadzenie ciągłych badań naukowych oraz zawieranie kontaktów międzynarodowych, bądź rozwój sektora B+R. Dodatkowo, różnice mogą dotyczyć właściciela centrum bądź jego stosunku do zarabiania pieniędzy na działalności centrów. Wszystkie te różnice nie umniejszają jednak roli, jaką pełnią w systemie projektów wspierających innowacyjność tak gospodarki, jak i konkretnych regionów. Centra są naturalnym partnerem inkubatorów i parków oraz innych instytucji, w realizacji programów wspierania innowacyjności gospodarki.

Podsumowując rozważania dotyczące promowania i prioryteźacji wskazanych projektów o charakterze innowacyjnym, należy stwierdzić, że jedyną formą łączącą wszystkie wymagane cechy oraz spełniającą kryteria są parki naukowo-technologiczne. Jak wynika z podanych wcześniej definicji, w parkach technologicznych bardzo często zlokalizowane są zarówno inkubatory, jak i centra.

⁴¹ Tamże, s. 21.

EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”

Parki technologiczne to takie jednostki, które są bezpośrednio powiązane z ośrodkami badawczymi i uczelnianymi. Takie rozwiązania gwarantują bieżące przenoszenie wyników badań podstawowych do gospodarki. Przygotowanie technologii oraz ich wdrożenie powinno odbywać się w inkubatorach nowych technologii (mogą one być częścią parku). W tym celu bardzo ważne jest tworzenie w parkach innych jednostek transfery technologii, takich jak centra doskonałości, centra kompetencji czy centra zaawansowanych technologii. Wszystkie te jednostki uzupełniają się wzajemnie, jednak to park jest jednostką łączącą wszystkie elementy w jedną, spójną i wspomagającą rozwój regionalny całość.

3.2 Funkcje parków, inkubatorów i centrów

Obecnie na świecie (według szacunków) funkcjonuje około 900 parków technologicznych, z czego 300 w Europie. Według statystyk, co czwarty park został utworzony po 2000 roku⁴². Na dzień dzisiejszy (marzec 2009 r.), w Polsce działa 45 parków przemysłowych i technologicznych⁴³. Pierwszym parkiem technologicznym na świecie był Silicon Valley w Stanach Zjednoczonych, natomiast w Polsce pierwszym utworzonym parkiem był Poznański Park Naukowo-Technologiczny (1995 r.) Fundacji Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu⁴⁴. Z badań Międzynarodowego Stowarzyszenia Parków Naukowych (IASP) wynika, że większość parków zlokalizowanych jest w miastach (66%).

Parki można podzielić ze względu na powierzchnię zajmowanych terenów, do których zaliczają się również tereny zielone, parkingi i inne⁴⁵:

- małe (do 19 ha) – 44% parków na świecie;
- średnie (od 20 do 59 ha) – 27%;
- duże (od 60 do 99 ha) – 10%;
- bardzo duże (powyżej 100 ha) – 19%.

Inny podział wyróżnia: centra rozwoju, suburbia i parki zlokalizowane w miastach. Centra rozwoju to parki technologiczne należące do omawianej grupy, funkcjonują w ośrodkach miejskich charakteryzujących się dużą dynamiką rozwoju oraz koncentracją większości przedsiębiorstw zarejestrowanych w województwie. Decyduje to o wysokiej stopie życia i dobrych wskaźnikach rynku pracy. Struktura sektorowa tych centrów jest adekwatna do struktury państw wysoko rozwiniętych, gdzie udział przemysłu i budownictwa wynosi około 24,5%, a udział usług – ok. 74%. Występuje duży udział zatrudnionych w usługach rynkowych (głównie wśród klastrów) oraz publicznych. Wysokie poziom wynagrodzenia oraz niskie bezrobocie

⁴² K. B. Matusiak, A. Bąkowski, Wybrane..., op. cit., s. 13.

⁴³ Dane pochodzą z Polskiej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych – PAIiIZ, <http://www.paiz.gov.pl>

⁴⁴ <http://www.technoport.pl/pl/informacje/parki>.

⁴⁵ K.B. Matusiak, Wybrane..., op. cit., s. 15.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

wpływają na wysoki wskaźnik zatrudnienia w stosunku do całego kraju⁴⁶. Do tego modelu można zaliczyć między innymi parki: Bełchatowsko-Kleszczowski Park Przemysłowo Technologiczny, Nickel Technology Park Poznań, Poznański Park Naukowo-Technologiczny, Technopark Gliwice, Technoport Warszawski Park Technologiczny, Wrocławski Park Technologiczny. Umieszczenie wymienionych parków w powiatach silnie uprzemysłowionych (i co za tym idzie zurbanizowanych) umożliwia wykorzystanie zasobów kapitału ludzkiego oraz infrastruktury. Od parków zaliczonych do pozostałych dwóch modeli odróżnia je przede wszystkim silna formalna współpraca z instytucjami badawczo-rozwojowymi oraz duża aktywność w zakresie transferu i komercjalizacji technologii (funkcjonowanie centrów technologii lub występowanie przedsiębiorstw – lokatorów PT, prowadzących własną działalność badawczo-rozwojową)⁴⁷.

Do modelu suburbia można zaliczyć dotychczas tylko jeden projekt – Rybnicki Inkubator Technologiczny zlokalizowany w Rybnickim Okręgu Węglowym (bliskość granicy z Czechami). Statutowa działalność polega na wspieraniu wzrostu konkurencyjności i rozwoju MSP. W ramach inkubatora dodatkowo podejmowane są działania służące rozwojowi przedsiębiorczości, szczególnie wśród osób bezrobotnych lub zagrożonych bezrobociem. Bliskość granicy z Czechami otwiera możliwość współpracy z partnerami zagranicznymi⁴⁸.

Trzeci model to parki zlokalizowane w miastach. Oznacza to, że wymienione parki znajdują się w miastach otoczonych regionami słabo rozwiniętymi, nie będącymi centrami rozwoju ani suburbiami. Analizując strukturę gospodarczą tych parków można zauważyć, że największe znaczenie mają usługi, natomiast udział przemysłu jest oceniany jako przeciętny. Regiony zaliczane do słabiej rozwiniętych objęte są specjalnymi programami pomocy, np. Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej. Miasta, w których zlokalizowane są parki, niekoniecznie są ośrodkami najbardziej rozwiniętymi w regionie (przykład: Suwałki, Tarnów). Do tego modelu zaliczono następujące parki i inkubatory⁴⁹: Elbląski Inkubator Nowoczesnych Technologii Informatycznych, Kaliski Inkubator Technologiczny, Podkarpacki Park Naukowo-Technologiczny czy Szczeciński Park Naukowo-Technologiczny. W województwie podlaskim istnieje jeden park naukowo-technologiczny (Park Naukowo-Technologiczny Polska-Wschód w Suwałkach) oraz dwa parki przemysłowe (Zambrowski Park Przemysłowy oraz Podlaski Park Przemysłowy w Czarnej Białostockiej). Wszystkie te parki w klasyfikacji stworzonej według kryterium lokalizacji zaliczane są do modelu trzeciego.

Celem działalności parków działających w województwie podlaskim jest wspieranie powstawania przedsiębiorstw, co wiąże się z funkcją inkubacyjną oraz

⁴⁶ D. Pelle, M. Bober, M. Lis, Parki technologiczne jako instrument polityki wspierania innowacji i dyfuzji wiedzy, Instytut Badań Strukturalnych, Warszawa 2008, s. 47.

⁴⁷ Tamże, s. 48.

⁴⁸ Tamże, s. 49.

⁴⁹ Tamże, s. 50.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

aktywizacja lokalnej siły roboczej (za pomocą kreacji nowych miejsc pracy). Tworzenie i wdrażanie nowych technologii nie jest tu celem pierwszorzędym, przez co zakres usług w tych parkach jest najczęściej zbliżony, natomiast różna może być skala prowadzonej działalności.

Parki technologiczne są elementem nowoczesnych struktur gospodarczych XXI wieku. Wśród cech charakterystycznych parków z pewnością można wymienić komasację na jednym obszarze innowacyjnych małych i średnich firm, ułatwiającą wzajemne kontakty między przedsiębiorcami, owocującą tworzeniem powiązań kooperacyjnych oraz próbami wspólnych przedsięwzięć, generowanie tzw. „efektów synergicznych” i rozwój innowacyjnego środowiska. Istnienie parków powoduje też zacieśnianie powiązań nauki z praktyką gospodarczą, inicjowanie kontaktów i transfer technologii. Dzięki parkom możliwa jest koncentracja instrumentów wsparcia w zakresie startu nowo powstających oraz małych i średnich przedsiębiorstw poprzez programy pomocy finansowej, technicznej i doradczej. Analogicznie do tej cechy można dodać kolejną, czyli tworzenie nowych, trwałych miejsc pracy, wymagających podwyższonych kwalifikacji. I wreszcie cecha, która stanowi sens rozważań niniejszego opracowania, czyli poprawa wizerunku i stymulacja rozwoju regionalnego, zmian strukturalnych i podnoszenie atrakcyjności lokalizacyjnej⁵⁰.

Wyodrębnienie spośród powyższych cech parków tej najważniejszej jest pozornie proste. Stymulacja rozwoju regionalnego, dzięki parkom, jest niewątpliwym argumentem zachęcającym do tworzenia takich projektów. Jednak aby owa stymulacja mogła zaistnieć, niezbędne jest dostrzeżenie pozostałych cech. Bowiem wszystkie one, w sposób pośredni lub bezpośredni, w sposób ciągły lub doraźny, wpływają na podnoszenie atrakcyjności regionu.

Istnieje szereg czynników, które stymulują powstawanie nowych parków. Niewątpliwie wpływ na to ma relatywnie wysoki stan ogólnego wykształcenia w społeczeństwie (stałe rosnący współczynnik skolaryzacji). Można też być dumnym z wysokiego poziomu studiów wyższych. Dodatkowo w Polsce występuje relatywnie wysoki i uznany w świecie poziom badań podstawowych (w Polsce jest on najwyższy w Europie). Dużą szansą dla powstających parków jest brak silnych centrów badawczo-rozwojowych, jak również brak instytucji specjalizujących się w transferze i komercjalizacji technologii oraz niski udział wydatków na badania i rozwój w budżecie państwa⁵¹. Mimo iż są to problemy negatywne, to jednak pośrednio stymulują powstawanie nowych parków, jak i dają dużą szansę dla parków rozpoczynających działalność. Czynniki, które bezpośrednio hamują rozwój parków, to między innymi brak zrozumienia dla idei tworzenia parków i jej wagi w instytucjach centralnych, brak proinnowacyjnej świadomości w małych i średnich przedsiębiorstwach, brak woli wdrażania osiągnięć naukowych i badawczych przez sektor naukowo-badawczy, a także niewystarczające nakłady na naukę.

⁵⁰ K.B. Matusiak, A. Bąkowski, Wybrane ..., op. cit., s. 14.

⁵¹ L. Kwieciński, Parki technologiczne jako element polityki badawczo-rozwojowej w Polsce i w krajach Unii Europejskiej, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2007, s. 238.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Aby dopełnić analizy parków, należy przedstawić argumenty powodujące, że idea powstania parków wydaje się być zasadna i oczywista. Dzięki parkom istnieje możliwość bezpośredniego i szybkiego wdrożenia inwencji opatentowanych; przekształcenia martwego często zasobu wiedzy w kapitał oparty na wiedzy i być może przekształcenia uczelni w dochodowe „przedsiębiorstwo”. Parki poprawiają „infrastrukturę” uczelni wyższych w regionach występowania parków, między innymi poprzez szansę dodatkowego zatrudnienia lub dochodu dla pracowników i studentów oraz weryfikację menedżerskiej wiedzy i umiejętności nauczycieli akademickich i studentów, miejsce zdobywania doświadczeń w celach badawczo-rozwojowych i dydaktycznych. Ostatnim argumentem jest szansa na pełniejszą integrację uczelni z jej lokalnym otoczeniem, a także z jej absolwentami⁵².

Parki technologiczne mogą spełniać funkcję inkubacyjną i klastrową. Rola inkubacyjna zakłada, że w początkowej fazie rozwoju przedsiębiorstwa (szczególnie małe i średnie firmy) narażone są na negatywne skutki związane z niedoskonałymi regułami panującymi na rynku. Rezultatem takiej sytuacji jest ograniczony dostęp do niektórych zasobów, niezbędnych do przetrwania firmy na rynku, mogą to być też niedostateczne umiejętności związane z zarządzaniem przedsiębiorstwem. W takich przypadkach inkubatory technologiczne zapewniają dostęp do niezbędnych zasobów, a także oferują pomoc w zarządzaniu jednostką. Dodatkowo, zapewniają preferencyjne warunki finansowania projektów, które dotyczą zaawansowanych technologii. W ten sposób firmy mają możliwość przejścia w swej działalności do fazy samowystarczalności. Druga z funkcji – funkcja klastrowa – obejmuje transfer wiedzy w oparciu o bezpośrednie kontakty przedsiębiorstw i ośrodków badawczych prowadzących działalność w danej branży. Bardzo ważna w tym przypadku jest koncepcja przestrzenna, ponieważ zgromadzenie przedsiębiorstw w niewielkiej odległości geograficznej może przyczyniać się do większej liczby wdrażanych innowacji. Ograniczeniem rozwoju klastrów innowacyjnych mogą być błędy koordynacji, koszty transakcyjne, a także efekty zewnętrzne.

Z podanej analizy wynika, że podstawowym celem inkubatorów technologicznych jest zwiększenie zdolności do przeżywania i wzrostu innowacyjnych firm, natomiast podstawowym celem klastrów jest wzrost liczby generowanych i wdrażanych innowacji. Tak więc, aby skutecznie ocenić efektywność parków technologicznych i zastosowanej w nich interwencji publicznej, konieczne jest rozgraniczenie i zrozumienie wymienionych wyżej pełnionych przez nie funkcji⁵³.

Z punktu widzenia rozwoju regionalnego, obie funkcje pełnią równie ważną rolę. Pierwsza z funkcji odnosi się do rozwoju regionalnego bezpośrednio, ponieważ parki w ten sposób generują nowe miejsca pracy, co powoduje wzrost poziomu życia mieszkańców regionu. Natomiast druga z funkcji, klastrowa, przyczynia się do trwałej poprawy konkurencyjności regionu, co w konsekwencji powoduje rozwój społeczno-gospodarczy regionu.

⁵² Tamże, s. 239.

⁵³ D. Pelle, M. Bober, M. Lis, Parki technologiczne jako instrument..., op. cit., s. 15.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Centra transferu technologii są naturalnym partnerem dla parków i inkubatorów technologicznych, funduszy ryzyka i innych instytucji proinnowacyjnych. Wzrost zainteresowania centrami nastąpił w wyniku uruchomienia programu finansowania innowacji technologicznych INCOME⁵⁴. Podstawowym celem programu było inspirowanie środowisk akademickich do wprowadzania myśli naukowej do gospodarki (w szczególności myśli technologicznej). Kolejnym impulsem do rozwoju CTT był Program „Projekt Wspierania Przedsiębiorczości – FIRMA 2000” (finansowany przez USAID)⁵⁵. Obecnie w Polsce działa 45 centrów transferu technologii⁵⁶. Zadania, jakie wykonują pracownicy CTT, to: dostęp do baz danych i informacji technologicznej, doradztwo technologiczne i patentowe, pośrednictwo w kontaktach z twórcami techniki, pozyskiwanie funduszy grantowych na rozwój przedsięwzięć innowacyjnych, poszukiwanie partnerów i pośrednictwo kooperacyjne, promocja firm i rozwijanych projektów, pomoc w zakresie certyfikacji i ochrony prawnej⁵⁷. Modelowo można rozróżnić dwa rodzaje centrów transferu – technologii: uczelniane – obsługujące komercjalizację i transfer wiedzy wytwarzanej w uczelniach wyższych oraz niezależne – świadczące usługi dla podmiotów zewnętrznych, głównie przedsiębiorstw. Oba typy centrów mogą przenikać się wzajemnie, a nawet uzupełniać, ponieważ centra uczelniane mogą świadczyć usługi dla przedsiębiorstw, a centra niezależne nawet dla kilku uczelni. Centra mogą działać na rynku transferu technologii w warunkach komercyjnych bądź będąc wspieranymi przez pomoc publiczną⁵⁸.

Centra działające w warunkach polskiej gospodarki napotykają na szereg problemów związanych z ich rozwojem. Przede wszystkim dążenie struktury sektorowej w kierunku usług uniwersalnych (niskospecjalistycznych) może nasuwać wniosek, że obsługuje on tylko niewielką część rynku transferu technologii. Powodem mogą być zbyt słabe bodźce do tworzenia wysokospecjalistycznych centrów transferu technologii lub źle adresowane środki publiczne.

Zbyt wolny rozwój przedsiębiorczości akademickiej powoduje marginalizację rynku CTT. Dodatkowo, przedsiębiorstwa rzadko wykorzystują wypracowane przez uczelnie technologie (ze względu na niskie nakłady na działalność innowacyjną lub zbyt wysokie koszty transakcyjne dyktowane przez uczelnię). Problemy te składają się na to, że mimo iż istotą uczelnianych CTT w założeniu jest transfer technologii wypracowanych na uczelniach do przedsiębiorstw, centra stosunkowo częściej uczestniczą w procesach transferu pomiędzy samymi przedsiębiorstwami.

⁵⁴ Fundacja na rzecz Nauki Polskiej, Dofinansowywanie przedsięwzięć innowacyjnych – program INCOME, http://www.fnp.org.pl/programy_zakonczone/dofinansowanie_income.html.

⁵⁵ K. Matusiak, K. Zasiadły, *Innowacje...*, op. cit., s. 25.

⁵⁶ Dane w oparciu o <http://www.sooipp.org.pl>.

⁵⁷ Tamże.

⁵⁸ Analiza stanu i kierunków rozwoju parków naukowo-technologicznych, inkubatorów technologicznych i centrów transferu technologii w Polsce, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2005, s. 34.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

System bodźców instytucjonalnych oddziela CTT od potencjału uczelni (centra nie wykazują aktywności w zakresie komercjalizacji swoich wynalazków i patentów). Analiza dowodzi, że CTT są niedoinwestowane, ponieważ wpływy z komercjalizacji technologii nie są traktowane przez uczelnie jako znaczące pozycje w budżecie. Drugą przyczyną jest fakt, że uczelnie nie przywiązują wagi do procesów transferu technologii, ponieważ ich celami statutowymi są zadania dydaktyczne⁵⁹.

Centra pełnią szereg funkcji, które znajdują swoje odzwierciedlenie w prowadzonej działalności. Jednym z głównym celów działalności jest opracowywanie studiów przedinwestycyjnych, obejmujących rozpoznanie zalet nowych produktów i technologii oraz porównanie ich ze znajdującymi się na rynku substytutami, jak również identyfikacja potrzeb i możliwości innowacyjnych poszczególnych podmiotów gospodarczych (audyt technologiczny)⁶⁰.

W kontekście rozwoju regionalnego, centra odgrywają znaczącą rolę na scenie działalności innowacyjnych. Ich działalność opiera się na waloryzacji potencjału naukowo-innowacyjnego w regionie, tworzeniu baz danych i rozwijaniu sieci kontaktów między światem nauki i gospodarki. Zajmują się także popularyzacją, promocją i rozwojem przedsiębiorczości technologicznej. Analizując przytoczone argumenty można zauważyć, że wymienione działania mają pośredni wpływ na rozwój społeczno-gospodarczy regionu, ponieważ nie generują bezpośrednio podnoszenia poziomu życia mieszkańców.

Pierwsze inkubatory pojawiły się w Stanach Zjednoczonych, w połowie lat siedemdziesiątych. W założeniu miały być instrumentem tworzenia alternatywnych miejsc pracy oraz miały wspomagać indywidualną przedsiębiorczość. Kolejną fazą ewolucji inkubatorów było pobudzanie rozwoju gospodarczego. W Polsce inkubatory pojawiły się na początku przemian ustrojowych, jako forma wsparcia restrukturyzacji i rozwoju regionów. Pierwsze polskie inkubatory innowacji i przedsiębiorczości powstały w latach 1990/1991: Wielkopolskie Centrum Innowacji i Przedsiębiorczości S.A. w Poznaniu, Centrum Rozwoju Przedsiębiorczości Politechniki Warszawskiej w Warszawie, Centrum Zaawansowanych Technologii w Celestynowie, Centrum Innowacji w Gdańsku, Gdański Inkubator Przedsiębiorczości, Toruński Inkubator Przedsiębiorczości. Przy tworzeniu inkubatorów opierano się na wzorcach zachodnich, a projekty finansowano ze środków gmin. Najwięcej inkubatorów powstało w latach 1993-1997 (wspieranie przedsiębiorczości oraz samozatrudnienia)⁶¹. Obecnie w Polsce działają 52 inkubatory przedsiębiorczości, 14 inkubatorów technologicznych oraz 30 preinkubatorów (akademickie inkubatory przedsiębiorczości)⁶².

Można je podzielić według następujących schematów:

1. Podział ze względu na zakres działalności:

⁵⁹ Tamże, s. 34.

⁶⁰ Charakterystyka centrów transferu technologii, www.sooipp.org.pl/pliki/osrodki/3_CTT.pdf.

⁶¹ Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce, Raport-2007, red. K.B. Matusiak, SOOIPP, Łódź-Kielce-Poznań, s. 105.

⁶² Dane w oparciu o <http://www.sooipp.org.pl>.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

- Preinkubatory (doradztwo, szkolenia);
- Inkubatory (wynajem powierzchni biurowej).
- 2. Podział ze względu na profil działalności:
 - Inkubatory przedsiębiorczości (ogólne);
 - Inkubatory technologiczne (wyspecjalizowane).
- 3. Podział ze względu na formę prawną:
 - Jednostki uczelniane;
 - Spółki;
 - Stowarzyszenia studenckie;
 - Fundacje itp. (np. AIP BCC).
- 4. Podział ze względu na zasięg:
 - Inkubatory „jednej uczelni”;
 - Inkubatory międzyuczelniane.
- 5. Podział ze względu na status prawny Beneficjentów Ostatecznych:
 - Studenci – osoby fizyczne (Preinkubatory);
 - Firmy – osoby prawne (Inkubatory);
 - „Piony” – pracownicy (np. AIP BCC)⁶³.

Statystycznie, do polskiego inkubatora zgłasza się miesięcznie około 8 chętnych, by prowadzić działalność gospodarczą na jego terenie. Około 1/3 zgłaszanych projektów jest warta zainteresowania. Aby dobrać odpowiednie firmy do inkubatora, stosuje się różnego rodzaju kryteria, np.: tworzenie nowych miejsc pracy, pomoc w rozwoju małych, lokalnych firm, zapewnienie powierzchni rynkowo skutecznymi firmami, asysty w tworzeniu nowych firm czy transferu i komercjalizacji technologii, współpracy z instytucjami B+R⁶⁴.

W inkubatorze firmy mają dostęp do doradztwa i szkoleń w zakresie⁶⁵:

- Przedsiębiorczość i tworzenie firmy – 92,1% inkubatorów;
- Księgowość i rachunkowość – 78,9%;
- Opracowanie biznesplanów i wniosków kredytowych – 76,3%;
- Finanse i podatki – 76,3%;
- Dostęp do środków z funduszy europejskich – 68,4%;
- Prawo gospodarcze – 68,4%;
- Badania rynki i marketing – 63,2%;
- Bezpieczeństwo pracy – 52,6%.

⁶³ M. Kołodziejcki, Inkubator Przedsiębiorczości Akademickiej UW, prezentacja, Warszawa 2005.

⁶⁴ Tamże, s. 288.

⁶⁵ Tamże.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Dane z roku 2004 pokazują, że ponad 1 058 firm tworzących około 4,3 tys. miejsc pracy opuściło inkubatory. Najczęstszym powodem była konieczność zajęcia większej powierzchni pod działalność lub po prostu upłynął oferowany okres inkubacji. Aby inkubatory rozwijały się prawidłowo, muszą wystąpić pewne przesłanki. Niestety występują też bariery, wśród których można wymienić ograniczenia prawne i brak procedur transferu technologii. Jest to kwestia, którą należy rozstrzygnąć legislacyjnie na poziomie całej gospodarki, jak i poszczególnych regionów. Brak partnerskiej i biznesowo zorientowanej współpracy ze środowiskiem naukowym wynika przede wszystkim z uwarunkowań mentalnych przedsiębiorców, jak i naukowców. Brak chętnych do założenia własnej firmy to problem niewykorzystanych zasobów i mocy. Inkubatory oferują pewną usługę, a z przyczyn niezależnych brakuje chętnych, aby z tej usługi skorzystać, mimo oczywistych profitów. Kolejny problem to brak środków na wyposażenie i adaptację. Istnieje również problem akademickiej szarej strefy, a także współpracy z lokalnymi i regionalnymi instytucjami. Na ostatnim miejscu znajduje się niechęć po stronie naukowców do komercjalizacji swoich osiągnięć. Przyczyny takiego stanu należy upatrywać w wielu aspektach, zarówno finansowych, jak i mentalnych⁶⁶.

Inkubatory przedsiębiorczości są typem programu inkubacji, rozwijanym w otoczeniu instytucji naukowo-badawczych. Główne funkcje, jakie pełnią to⁶⁷:

- Kontakty z instytucjami naukowymi i ocena przedsięwzięć innowacyjnych;
- Usługi wspierające biznes (np. doradztwo finansowe, marketingowe, prawne, organizacyjne i technologiczne);
- Pomoc w pozyskiwaniu środków finansowych, w tym funduszy ryzyka;
- Tworzenie właściwego klimatu dla podejmowania działalności gospodarczej i realizacji przedsięwzięć innowacyjnych, tzw. efekty synergiczne;
- Dostarczanie odpowiedniej do potrzeb powierzchni na działalność gospodarczą.

Wymienione funkcje są bardzo ważne w kontekście rozwoju regionalnego. Kontakty z instytucjami naukowymi pobudzają tworzenie i wprowadzanie nowych technologii. Pomoc w pozyskiwaniu funduszy jest ważna dla przedsiębiorstw ze względów ekonomicznych. Natomiast dostarczanie powierzchni pod działalność umożliwia start młodym przedsiębiorcom. Wszystkie te aspekty składają się na wzrost potencjału gospodarczego regionów i poprawę ich konkurencyjności.

3.3 Formy własności parków, inkubatorów i centrów

Zgodnie z polskim ustawodawstwem powołanie **parków naukowo-technologicznych** opiera się na różnych formach prawnych, w tym w szczególności⁶⁸: Specjalne strefy ekonomiczne (odrębna ustawa); spółki akcyjne lub

⁶⁶ Tamże.

⁶⁷ Ośrodki..., op. cit., s. 286.

⁶⁸ Parki naukowe i technologiczne. Polska perspektywa, red. B.M. Marciniak, J. Guliński, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 1999, s. 214.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (kodeks handlowy) albo inne podmioty powoływane na podstawie prawa handlowego; fundacje (odrębna ustawa); w formie jednostki budżetowej (opierając się na prawie budżetowym) lub w formie stowarzyszenia (ustawa o stowarzyszeniach).

Wybrana forma podmiotu zarządzającego parkiem determinuje w szczególności⁶⁹:

- Obowiązek (lub jego brak) rozliczenia z podatku dochodowego;
- Ewentualne ulgi inwestycyjne;
- Ulgi w podatkach gruntowych, lokalnych, dzierżawczych;
- Stawka podatku VAT od usług świadczonych przez podmiot;
- Ewentualne ulgi w składkach na ZUS;
- Stosunki własnościowe;
- Oczekiwania inwestorów w odniesieniu do spodziewanych zysków;
- Przepisy o zatrudnieniu, w tym również zasady funkcjonowania związków zawodowych.

Jeśli formą własności jest SSE (jest to spółka akcyjna z większościovym udziałem Skarbu Państwa), to determinuje to następujące konsekwencje⁷⁰:

- Słabe zainteresowanie średnich i małych inwestorów udziałem w przedsięwzięciu;
- Brak decydującego wpływu uczestników procesu wdrożeniowego na losy podmiotu;
- Mała elastyczność w działaniu.
- Do pozytywnych aspektów należy zaliczyć ulgi i zwolnienia podatkowe, które zapewniają podwyższoną efektywność inwestowania.

Brak zainteresowania powołaniem parku na zasadzie wydzielonej jednostki budżetowej może wynikać z niekorzystnych cech instytucji budżetowych, między innymi bardzo długie procedury decyzyjne, ograniczenia systemowe (np. ustawa o zamówieniach publicznych), brak jasno określonego zakresu odpowiedzialności oraz niejasna granica między interesem świata nauki a interesem odbiorcy efektu parku.

W tabeli 2. przedstawiono ogólną charakterystykę użyteczności wybranych form prawnych dla organizacji parku technologicznego⁷¹. Przedstawiona tabela odnosi się do form prawnych dla parków, jednak powyższe zestawienie można też zastosować do innych projektów, jak centra czy inkubatory, uwzględniając wcześniej różnice organizacyjne pomiędzy nimi. Uzmysłwienie rozwiązania problemów własności w zależności od właściciela pomoże w wyborze najkorzystniejszych z punktu widzenia rozwoju regionalnego podmiotów.

⁶⁹ Tamże.

⁷⁰ Tamże.

⁷¹ K.B. Matusiak, Wybrane aspekty..., op. cit., s. 97.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Tabela 2.

Ogólna charakterystyka użyteczności wybranych form prawnych
dla organizacji parku technologicznego

Problem	Spółka kapitałowa	Fundacja/ stowarzyszenie	Zakład budżetowy	Wydzielony projekt
Zdefiniowanie praw i obowiązków podmiotów zaangażowanych w projekt	Dokładnie i precyzyjnie	Ogólne (zależne od fundatora)	Słabe	Ogólne
Ochrona praw stron zaangażowanych w projekt	Duża	Średnia	Słaba	Słaba
Otwartość na nowych uczestników	Duża	Ograniczona	Niska	Średnia
Mechanizm negocjowania interesów (osiąganie kompromisu)	Rozbudowany	Słaby	Słaby	Średni
Przejrzystość relacji pomiędzy stronami	Duża	Średnia	Słaba	Słaba
Przejrzystość relacji finansowych	Duża	Średnia	Słaba	Słaba
Możliwość zatrudniania zewnętrznych menedżerów	Duża	Możliwy problem wysokości wynagrodzeń	Praktycznie brak	Średnia
Możliwość oportunistycznych zachowań zarządców	Tym większa, im mniej aktywni są właściciele	Duża	Duża	Duża

Źródło: K.B. Matusiak, A. Bąkowski, *Wybrane aspekty...*, op. cit., s. 98.

Z zestawienia wynika bezpośrednio wniosek, że najkorzystniejszą formą własności parków są spółki prawa handlowego. Niemalże we wszystkich aspektach funkcjonowania takiego parku, spółka jest w stanie poradzić sobie lepiej od innych przypuszczalnych właścicieli. Im sprawniej zarządzany park, tym większa szansa na transfer większej liczby nowych technologii do gospodarki.

W zależności od wybranej formy własności, można wyróżnić inne modele struktury udziałowej i organizacyjnej⁷²:

- Rozproszony model organizacyjny – Odrębne podmioty zarządzają terenami inwestycyjnymi, inkubatorem czy centrum transferu technologii. Kluczową rolę odgrywają władze lokalne, ze względu na pozycję większościowego udziałowca. Przykładem jest Wrocławski Park Technologiczny. Władze miasta w tym przypadku wnoszą ziemię,

⁷² Tamże, s. 103.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

infrastrukturę, wpływają więc pośrednio na sposób zarządzania nieruchomościami oraz na realizację zadań innych spółek, w których posiadają głos decydujący.

- Hybrydowy model organizacyjny – park funkcjonuje w ramach podmiotu, który realizuje też inne funkcje. Przykładem jest Poznański Park Naukowo-Technologiczny, który należy do struktury Fundacji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza. Fundacja oprócz zarządzania parkiem prowadzi też inną statutową działalność.

Według najnowszych dostępnych informacji, w Polsce dominującą formą własności parków technologicznych są spółki prawa handlowego (spółki akcyjne i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością), stanowią one około 50% wszystkich zarejestrowanych parków. Kilka parków jest zarządzanych przez jednostki samorządu terytorialnego i kilka przez Agencje Rozwoju Regionalnego. Ciekawym przypadkiem jest Krakowski Park Technologiczny, gdzie formą własności jest spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, która została założona przez trzy uczelnie krakowskie: Politechnikę Krakowską, Akademię Górniczo-Hutniczą i Uniwersytet Jagielloński. Wśród założycieli były także władze miasta i województwa⁷³.

Centra transferu technologii. W Ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym⁷⁴ zapisano, że centrum transferu technologii tworzy się w celu sprzedaży lub nieodpłatnego przekazywania wyników badań i prac rozwojowych do gospodarki. Na mocy wymienionej ustawy CTT może być utworzone:

- w formie jednostki ogólnouczelnianej i działać w oparciu o regulamin zatwierdzony przez senat Uczelni,
- w formie spółki handlowej lub fundacji i działać w oparciu o odpowiednie dokumenty ustrojowe.

Analizując obecny stan prawny CTT działających w Polsce można zauważyć, że prawie połowa założona została przez uczelnie wyższe, jako jednostki ogólnouczelniane. Duży udział zajmują też centra, których organem założycielskim są fundacje⁷⁵.

Jednak kwestia własności nie jest tak prosta i powierzchowna, jak się wydaje. Ośrodki akademickie są obciążone administracją uczelnianą, wobec czego nie zawsze mogą sprostać zmieniającym się potrzebom rynku i partnerów biznesowych. Aby dostosować działalność ośrodków do zasad rynku, zaczęto poszukiwać struktur organizacyjno-prawnych charakteryzujących się większą efektywnością, elastycznością oraz dbałością o interes środowiska naukowego. Założenia te spełniają instytucje nie nastawione na zysk, czyli fundacje i stowarzyszenia. Następuje więc powoływanie fundacji przez uczelnie. Fundacje takie zajmują się omawianymi zadaniami, łącząc jednocześnie różnych partnerów transakcji.

⁷³ Opracowanie własne na podstawie danych dostępnych z <http://www.paiz.gov.pl>.

⁷⁴ Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U.2005.164.1365).

⁷⁵ Opracowanie własne na podstawie danych dostępnych z <http://www.sooipp.org.pl>.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Poszukiwanie efektywności objawia się również udzielaniem przez szkoły wyższe i instytucje B+R koncesji prywatnym lub publiczno-prywatnym firmom, profesjonalnie zajmującym się komercjalizacją technologii. W wielu przypadkach wszystkie trzy formuły organizacyjnie (ośrodki uczelniane, społeczne i komercyjne) działają niezależnie, obok siebie, specjalizując się w określonych obszarach transferu technologii.

Odnosząc kwestie prawne do rozwoju regionalnego należy stwierdzić, że ze względów praktycznych (administracja, podejmowanie decyzji itp.) na właścicieli takich jednostek najlepiej nadają się instytucje nie posiadające szerokich struktur administracyjnych. Im lepsze zarządzanie taką jednostką, tym większe korzyści i efekty ona przynosi w postaci wdrożenia nowych rozwiązań, co przekłada się na konkurencyjność regionu.

Tabela 3.

Założyciele inkubatorów i oczekiwane efekty

Założyciele	Efekty
Władze administracyjne i samorządowe	Rozwój lokalny, zwalczanie ubóstwa, zagospodarowanie obiektów i terenów
Szkoły wyższe	Innowacje, zaangażowanie studentów i pracowników
Instytuty badawcze	Komercjalizacja wyników badań
Partnerstwo publiczno-prywatne	Inwestycje, zatrudnienie i inne cele socjalne
Sektor prywatny	Zysk, patenty, udział kapitałowy w firmach – klientach
Fundusze <i>venture capital</i>	Najlepsze przedsiębiorstwa, wysoki zwrot inwestycji

Źródło: K. Zasiadły, *Założyciele inkubatora, cele i typy inkubatorów*, Konferencja Planowanie Inkubatora Technologicznego, 29 marca 2007, Kielce.

Praktyki stosowane w Polsce wykazują, że ponad połowa inkubatorów została założona bądź jest zarządzana przez stowarzyszenia oraz fundacje. Kilka inkubatorów jako właścicieli ma jednostki samorządu terytorialnego, Agencje Rozwoju Regionalnego oraz Regionalne Izby Gospodarcze⁷⁶.

Podsumowując analizę uwarunkowań prawnych wyżej wymienionych projektów należy zauważyć, że dominującą formą organizacyjno-prawną ośrodków innowacji i przedsiębiorczości w Polsce (stan na 2007 r.) były stowarzyszenia i fundacje, następnie spółki publiczno-prawne, instytucje przedstawicielskie biznesu, jednostki szkół wyższych i jednostki administracji publicznej⁷⁷.

⁷⁶ Opracowanie własne na podstawie danych dostępnych z <http://www.sooipp.org.pl>.

⁷⁷ Ośrodki..., op. cit., s. 22.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

4. Parki i inkubatory w Polsce wschodniej

4.1 Rodzaje infrastruktury innowacyjności w Polsce wschodniej

W Polsce wschodniej (województwo warmińsko-mazurskie, podlaskie, lubelskie, podkarpackie i świętokrzyskie) istnieje 16 parków technologicznych i przemysłowych. Część z tych parków jest w fazie realizacji bądź modernizacji i rozbudowy infrastruktury. Zgodnie z wcześniej przedstawioną klasyfikacją, należą do grupy parków zlokalizowanych w miastach.

Parki te pełnią funkcje głównie inkubacyjne, czyli zapewniają powstającym firmom dostęp do zasobów niezbędnych do rozwinięcia działalności, a także oferują pomoc w zarządzaniu. Parki technologiczne stymulują i zarządzają przepływem wiedzy i technologii pomiędzy szkołami wyższymi, jednostkami badawczo-rozwojowymi, przedsiębiorstwami, rynkami. Ułatwiają tworzenie i rozwój przedsiębiorstw opartych na wiedzy poprzez inkubowanie i proces wydzielania się (spin-off i spin-out). Dodają przedsiębiorstwom wartości poprzez wysokiej jakości usługi oraz obiekty i terytorium o wysokim standardzie. Pełnią również funkcje klastrowe, czyli transferują wiedzę w oparciu o kontakty firm i ośrodków badawczych branży. Funkcję klastrową pełnią częściej parki naukowo-technologiczne niż przemysłowe. Wszystkie te parki są bardzo zróżnicowane względem siebie w stopniu rozwoju badanych instytucji (od projektu do zaawansowanego przedsięwzięcia). Różnicowanie dotyczy również formy własności (mogą to być instytucje publiczne lub prywatne).

Wśród parków istniejących i prowadzących działalność największy park ma powierzchnię docelową 400 ha – Podkarpacki Park Naukowo-Technologiczny AEROPOLIS (Rzeszów – Jasionka), zaś najmniejszy park ma powierzchnię 8,5 ha – Park Naukowo-Technologiczny Polska-Wschód w Suwałkach. Większość działających parków technologicznych ma dobrą sytuację finansową – nie wykazuje strat.

Tabela 4.

Parki w województwach Polski wschodniej

Województwo	Lokalizacja parku	Uwagi
Lubelskie	Świdnik	Park przemysłowy
	Puławy	Wspólna inicjatywa Zakładów Azotowych „Puławy” SA i Gminy Miasto Puławy
	Lublin	Park Naukowo-Technologiczny Województwa Lubelskiego Spółka Akcyjna (PNTWL SA), akcjonariuszami Spółki są Samorząd Województwa Lubelskiego oraz Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Województwo	Lokalizacja parku	Uwagi
Podkarpackie	Mielec	Zarządzanie Mieleckim Parkiem Przemysłowym powierzono Agencji Rozwoju Regionalnego MARR SA na podstawie porozumienia z Gminą Miejską Mielec, która jest Partnerem w Projekcie
	Rzeszów (Jasionka)	Centrum zarządzania Parkiem znajduje się w Rzeszowskiej Agencji Rozwoju Regionalnego
	Jasło	LOTOS Park Technologiczny Sp. z o.o.
	Tarnobrzeg	w fazie realizacji
	Park Naukowo-Technologiczny w miejscowościach: Przybyszówka, Miłocin i Pogwizdów Nowy	w fazie realizacji
Podlaskie	Suwałki	Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, udziały Miasta Suwałki 98%
	Zambrów	Park przemysłowy
	Czarna Białostocka	w fazie realizacji
	Białystok	w fazie realizacji
Świętokrzyskie	Podzamcze Chęciński	w fazie realizacji
Warmińsko -Mazurskie	Elbląg	w fazie realizacji
	Olsztyn	w fazie realizacji
	Ełk	w fazie realizacji

Źródło: Opracowanie własne na podstawie analizy danych dostępnych z <http://www.parp.gov.pl>, <http://www.sooipp.org.pl> oraz <http://www.paiz.gov.pl>.

Na terenie województw Polski wschodniej istnieje 5 inkubatorów technologicznych (2 w fazie realizacji), 9 inkubatorów przedsiębiorczości oraz 7 akademickich inkubatorów przedsiębiorczości.

Tabela 5.

Inkubatory w województwach Polski wschodniej

Województwo	Lokalizacja inkubatora	Nazwa inkubatora
Inkubatory technologiczne		
Podkarpackie	Mielec	Inkubator Przedsiębiorczości IN-MARR
	Krosno	Krośnieński Inkubator Technologiczny
	Mielec	W fazie realizacji – Inkubator Nowych

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Województwo	Lokalizacja inkubatora	Nazwa inkubatora
		Technologii IN-Tech
	Stalowa Wola	W fazie realizacji – Inkubator Technologiczny
Podlaskie	Suwałki	Inkubator Technologiczny
Świętokrzyskie	Kielce	Kielecki Inkubator Technologiczny
Warmińsko -Mazurskie	Elbląg	Elbląski Inkubator Nowoczesnych Technologii Informatycznych
Inkubatory przedsiębiorczości		
Lubelskie	Puławy	Inkubator Przedsiębiorczości
Podkarpackie	Tarnobrzeg	Inkubator Przedsiębiorczości
	Krosno	Krośnieński Inkubator Przedsiębiorczości i Innowacji
	Sanok	Inkubator Przedsiębiorczości
	Kolbuszowa	Kolbuszowski Inkubator Przedsiębiorczości
Świętokrzyskie	Ostrowiec Świętokrzyski	Ostrowiecki Inkubator Przedsiębiorczości
Warmińsko-Mazurskie	Olsztyn	Inkubator Przedsiębiorczości
	Olsztynek	Inkubator Przedsiębiorczości
Akademickie Inkubatory Przedsiębiorczości		
Lubelskie	Lublin	Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
	Lublin	Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Administracji w Lublinie
Podkarpackie	Jarosław	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Jarosławiu
Podlaskie	Białystok	Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Białymstoku
	Białystok	Uniwersytet w Białymstoku
Świętokrzyskie	Kielce	Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy Jana Kochanowskiego w Kielcach
Warmińsko-Mazurskie	Olsztyn	Wyższa Szkoła Informatyki i Ekonomii TWP w Olsztynie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie analizy danych dostępnych z <http://www.parp.gov.pl>, <http://www.sooipp.org.pl> oraz <http://www.paiz.gov.pl>.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

W województwach Polski wschodniej istnieją 23 Centra Innowacji i Transferu Technologii, cztery z nich są w fazie realizacji.

Tabela 6.

Centra Innowacji i Transferu Technologii w województwach Polski wschodniej

Województwo	Lokalizacja centrów	Nazwa centrów
Lubelskie	Lublin	Lubelskie Centrum Transferu Technologii
	Lublin	Business & Innovation Centre
	Lublin	Ośrodek Innowacji NOT
	Lublin	Wojewódzki Klub Techniki i Racjonalizacji w Lublinie
	Biała Podlaska	Ośrodek Innowacji NOT
	Lublin	W fazie realizacji – Centrum Innowacji i Zaawansowanych Technologii Politechniki Lubelskiej
	Lublin	W fazie realizacji – Centrum Innowacyjno-Wdrożeniowego Nowych Technik i Technologii w Inżynierii Rolniczej
Podkarpackie	Krosno	Centrum Innowacji i Transferu Technologii
	Mielec	Centrum Transferu Technologii
	Rzeszów	Centrum Transferu Technologii RARR SA
	Rzeszów	Centrum Transferu Nowoczesnych Technologii Wytwarzania
	Rzeszów	Stowarzyszenie na rzecz Innowacyjności i Transferu Technologii "HORYZONTY"
	Rzeszów	W fazie realizacji – Centrum Badawczo-Rozwojowego Napędów Lotniczych przy WSK „PZLRzeszów”
Podlaskie	Białystok	Wschodni Ośrodek Transferu Technologii
	Kleosin	Centrum Innowacji i Transferu Technologii Politechniki Białostockiej
	Łomża	Ośrodek Innowacji NOT
	Suwałki	Ośrodek Innowacji NOT
	Białystok	Rada Federacji Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych NOT w Białymstoku
Świętokrzyskie	Kielce	Świętokrzyskie Centrum Innowacji i Transferu Technologii Sp. z o.o.
	Kielce	Staropolska Izba Przemysłowo-Handlowa

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Województwo	Lokalizacja centrów	Nazwa centrów
	Kielce	Ośrodek Innowacji NOT
	Podzamcz Chęciński	W fazie realizacji – Regionalne Centrum Naukowo-Technologicznego w województwie świętokrzyskim
Warmińsko-Mazurskie	Olsztyn	Ośrodek Innowacji NOT
	Olsztyn	Centrum Jakości i Innowacji
	Olsztyn	Centrum Innowacji i Transferu Technologii
	Zembrzus	Warmińsko-Mazurskie Centrum Genetyki Molekularnej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie analizy danych dostępnych z <http://www.parp.gov.pl>, <http://www.sooipp.org.pl> oraz <http://www.paiz.gov.pl>.

Część inkubatorów działa przy istniejących i funkcjonujących parkach naukowo-technologicznych lub przemysłowych oraz centrach transferu technologii. Przy niektórych inkubatorach przedsiębiorczości występują jednocześnie centra transferu technologii. Dzięki takim działaniom zaczynają one pełnić trochę funkcje inkubatorów technologicznych (innowacji). Inkubatory przedsiębiorczości często traktują również małe firmy wysokich technologii jako swój rynek docelowy, jednak nie posiadają przy tym ograniczeń co do profilu branżowego swoich klientów. Lokalizacja parków i inkubatorów jest ściśle powiązana z lokalizacją przemysłów i nowoczesnych technologii na omawianych terenach.

Ważnym aspektem funkcjonowania parków, inkubatorów i centrów w Polsce wschodniej jest atrakcyjność inwestycyjna podregionów dla działalności zaawansowanej technologicznie. Według danych zaprezentowanych przez Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową z 2008 roku, najniższą atrakcyjność posiadają podregiony: ełcki, suwalski, łomżyński, bialski, puławski, chełmsko-zamojski oraz sandomiersko-jędrzejowski. Na terenie województw wchodzących w skład Polski wschodniej, żaden podregion nie uzyskał najwyższego stopnia atrakcyjności, a jedynie dwa regiony uzyskały stopień wysoki – lubelski oraz rzeszowski⁷⁸.

4.2 Źródła finansowania parków, inkubatorów i centrów w Polsce wschodniej

Finansowanie projektów i infrastruktury innowacyjności na terenach województw należących do obszaru Polski wschodniej może odbywać się w ramach Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej (PO RPW) bądź poprzez Regionalne Programy Operacyjne. Intencją programu PO RPW jest zahamowanie tendencji stagnacyjnych, decydujących o marginalizacji i peryferyjności województw Polski wschodniej oraz pobudzenie czynników wzrostu w województwach: podlaskim, warmińsko-mazurskim, lubelskim, podkarpackim i świętokrzyskim. Regionalne Programy Operacyjne stanowią dokumenty określające działania, jakie organy

⁷⁸ Na podstawie danych Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

samorządów poszczególnych województw podejmą na rzecz wspierania rozwoju województwa.

Tabela 7.

Udział poszczególnych województw w finansowaniu z programów operacyjnych

Województwo	PORPW (euro)	RPO (euro)
Podlaskie	306 659 402,53	636 207 883
Świętokrzyskie	375 304 728,34	725 807 266
Warmińsko-Mazurskie	447 366 983,13	1 036 542 041
Lubelskie	506 571 160,26	1 155 854 549
Podkarpackie	487 477 663,72	1 136 307 823
Razem	2 205 579 93800	4 690 719 562

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości <http://www.parp.gov.pl>.

Instytucje, które chcą finansować projekty o charakterze innowacyjności w ramach PO RPW mogą korzystać z funduszy przeznaczonych na: Oś priorytetową I: Nowoczesna gospodarka, działanie I.1. Infrastruktura uczelni oraz I.3. Wspieranie innowacji. W Załączniku nr 1. do PO RPW przedstawiono projekty zakwalifikowane do realizacji i finansowania w ramach PO RPW. Łącznie zakwalifikowano w ramach: I.1. Infrastruktura uczelni: 9 projektów z województwa lubelskiego, 7 z podkarpackiego, 4 z podlaskiego, 2 ze świętokrzyskiego, 4 z warmińsko-mazurskiego; I.3. Wspieranie innowacji: 8 projektów z województwa lubelskiego, 8 z podkarpackiego, 8 z podlaskiego, 4 ze świętokrzyskiego, 5 z warmińsko-mazurskiego. Program ten dotyczy przedsięwzięć zgłaszanych m.in. przez szkoły wyższe, jednostki samorządu terytorialnego oraz związki i stowarzyszenia z ich udziałem, państwowe jednostki budżetowe, instytuty badawczo-rozwojowe, przedsiębiorców, organizacje pozarządowe, agencje rozwoju. Adresaci projektów PO RPW różnią się w zależności od działania oraz od charakteru projektu. W przypadku działania I.1, główną i podstawową grupą adresatów są studenci uczelni wyższych. Pośrednio adresatami są też przedsiębiorstwa korzystające z dorobku naukowo-technologicznego powstałego dzięki rozwojowi infrastruktury uczelni. W działaniu I.3 docelowo za adresatów uważa się wszystkie podmioty, które korzystają bądź będą w przyszłości korzystały z usług parków, centrów i inkubatorów, a także osoby, które znajdą zatrudnienie na terenie powstałych inwestycji.

Aplikowanie do konkretnych priorytetów i działań w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych zależy od konkretnego programu wojewódzkiego. Osie priorytetowe oraz działania są dla każdego województwa ustalane oddzielnie, wobec czego nie są one dokumentami jednolitymi.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

5. Charakterystyka infrastruktury innowacyjności w województwie podlaskim

W województwie podlaskim istnieją i prowadzą działalność dwa parki (Park Naukowo-Technologiczny Polska-Wschód w Suwałkach oraz Zambrowski Park Przemysłowy), natomiast w fazie realizacji są dwa kolejne parki – Podlaski Park Przemysłowy w Czarnej Białostockiej oraz Białostocki Park Naukowo-Technologiczny. Istnieje również jeden inkubator technologiczny, jeden inkubator przedsiębiorczości i dwa akademickie inkubatory przedsiębiorczości. Dodatkowo w województwie istnieje 5 centrów transferu technologii o charakterze innowacyjności.

W 2007 roku w województwie podlaskim istniało 26 jednostek badawczo-rozwojowych⁷⁹.

Na terenie województwa podlaskiego istnieje założona w 1996 roku Suwalska Specjalna Strefa Ekonomiczna, która będzie funkcjonować do 31 grudnia 2020 roku. Branżą wiodącą w niej jest branża drzewna. Strefa swym zasięgiem obejmuje województwo podlaskie, warmińsko-mazurskie i mazowieckie. Obejmuje wydzielone obszary na terenie Suwałk, Elku, Gołdapi, Grajewa oraz Białegostoku. Atutem Strefy są niskie koszty pracy w regionie oraz dostępność wykwalifikowanych pracowników.

Park Naukowo-Technologiczny Polska-Wschód w Suwałkach

Koncepcja PNT w Suwałkach powstała w 2003 roku z inicjatywy Prezydenta Miasta Suwałki. Park miał być odpowiedzią na opóźnienie cywilizacyjne i miał przyspieszyć rozwój województwa podlaskiego, a w szczególności regionu suwalskiego⁸⁰. Misją Parku Naukowo-Technologicznego Polska-Wschód w Suwałkach jest zwiększenie spójności społeczno-gospodarczej i rozwój ekonomiczny makroregionu Polski północno-wschodniej, a w konsekwencji województwa podlaskiego poprzez wspieranie przedsiębiorczości zorientowanej na zaawansowane technologie i wykorzystanie możliwości współpracy międzynarodowej.

W czerwcu 2004 roku z woli i inicjatywy Prezydenta Miasta Suwałki została powołana spółka z ograniczoną odpowiedzialnością pod nazwą Park Naukowo-Technologiczny Polska-Wschód w Suwałkach Sp. z o.o. Kapitał założycielski wynosił 4 593 000 złotych i składał się z 9186 równych i niepodzielnych udziałów, o wartości nominalnej po 500 zł, które objęli:

- 9086 – miasto Suwałki (98,91%);
- 20 – Uniwersytet w Białymstoku;
- 20 – Politechnika Warszawska;
- 20 – Instytut Łączności w Warszawie;

⁷⁹ Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Regionalnych.

⁸⁰ Opracowane na podstawie dokumentów statutowych Park Naukowo-Technologiczny Polska-Wschód w Suwałkach.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

- 20 – Polsko-Litewska Izba Gospodarcza Rynków Wschodnich (po jej upadłości udziały te przejęła Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Suwałkach);
- 20 – Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie.

Park funkcjonuje w formie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością i ma charakter non-profit. Obecnie park nie jest zorientowany branżowo. Firmy działające w parku to głównie firmy usługowe (biura projektowe, biura rachunkowe, firmy konsultingowe, agencje ubezpieczeniowe, firmy świadczące usługi wydawnicze i informatyczne). Docelowo oferta parku skierowana jest do firm innowacyjnych, działających w obszarze zaawansowanych technologii, tzn. informatyki i nowych technologii oraz szeroko rozumianego przekazu danych ukierunkowanych na:

- technologie systemów informatycznych i sieci telekomunikacyjnych,
- elektronikę, w tym optoelektronikę i mikroelektronikę,
- technologie inżynierii materiałowej,
- technologie ochrony zdrowia i inżynierii medycznej (w tym urządzenia i materiały medyczne, farmaceutyka i telemedycyna),
- technologie związane z ochroną środowiska i wykorzystaniem odnawialnych i niekonwencjonalnych źródeł energii, w tym geologia i geoekologia,
- automatyka, aparatura pomiarowa i laboratoryjna, mechanika precyzyjna.

Obecnie Park zajmuje IV piętro w budynku przy ul. Noniewicza 10. Jest to obiekt należący do innego podmiotu i Park korzysta z niego na zasadzie wynajmu. Powierzchnia biurowa wynajmowanego piętra wynosi 805 m² i jest w 100% wykorzystana. Około 80% tej powierzchni (650 m²) Park podnajmuje zlokalizowanym w nim firmom. Park dysponuje gruntem o powierzchni 8,5 ha (teren typu green field), z czego 30% przeznaczone zostanie pod inwestycje własne Parku, zaś 70% – na sprzedaż lub pod dzierżawę wieloletnią.

W strukturze przychodów największy udział (ok. 82%) mają środki pochodzące z funduszy UE lub granty z innych organizacji międzynarodowych. Dotacje (subsydia) z budżetu JST lub z budżetu państwa mają 6-procentowy udział w strukturze przychodów, zaś kredyty i pożyczki – 11%. Pozostałe 1% przychodów stanowi przychód z usług dla firm nie będących lokatorami.

W strukturze kosztów Parku przeważają zdecydowanie wydatki na działalność inwestycyjną, które stanowią ok. 90% kosztów; wynagrodzenia pracowników Parku stanowią ok. 6%, zaś wynagrodzenia pozostałych ekspertów – ok. 2%.

W 2007 r. w Parku funkcjonowało 18 firm, w których zatrudnionych było w sumie 78 osób. Wszystkie firmy zlokalizowane w Parku są mikroprzedsiębiorstwami zatrudniającymi do 9 pracowników. Zdecydowaną większość lokatorów Parku stanowią przedsiębiorstwa lokalne (90%), zaś 2 firmy wywodzą się z regionu.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Park ma w swojej ofercie 10 rodzajów usług; 80% z nich oferuje swoim lokatorom bezpłatnie. Należą do nich: obsługa prawna, doradztwo technologiczne, doradztwo z zakresu zarządzania, doradztwo w zakresie wdrażania nowych usług i produktów, prowadzenie baz danych przedsiębiorstw, pomoc w tworzeniu i uruchamianiu nowych firm technologicznych, pośredniczenie w kontaktach między przedsiębiorcami a ich potencjalnymi klientami, pośredniczenie w kontaktach między przedsiębiorstwami a naukowcami.

Park należy do 2 sieci: Międzynarodowego Wschodniego Centrum Innowacji (MWCI) oraz Stowarzyszenia Organizatorów Ośrodków Innowacji i Przedsiębiorczości w Polsce (SOOIPP). Na terenie Parku znajduje się Inkubator Technologiczny oraz Inkubator Przemysłowy.

Zambrowski Park Przemysłowy

Zambrowski Park Przemysłowy rozpoczął działalność w styczniu 2006 roku⁸¹. Zarządzającym Parkiem jest Zarząd Nieruchomości w Zambrowie Sp. z o.o. Obszar objęty realizowaną inwestycją: 4 ha, na bazie infrastruktury przemysłu bawełnianego (dawna tkalnia – Zambrowskie Przedsiębiorstwo Przemysłu Bawełnianego Zamtex). Park obecnie dysponuje: halą produkcyjną o pow. 17 195 m² oraz budynkiem socjalno-administracyjnym o pow. 3 482 m².

Stworzenie Parku przyniosło następujące mierzalne efekty:

- stworzono warunki dla rozwoju min. 10 firm, które skorzystały z zaoferowanej bazy lokalowej,
- stworzono warunki do powstania 4 nowych firm,
- pozyskano na teren Zambrowa 2 firmy oparte na zaawansowanych technologiach, wprowadzających innowacje,
- zwiększono wpływy do budżetu miejskiego,
- stworzono sezonowe miejsca pracy, w firmach realizujących projekt.

Istnieją również efekty niemierzalne:

- zharmonizowano zabudowę dzielnicy poprzez zagospodarowanie ponad 4 ha terenu,
- wzrosła atrakcyjność inwestycyjna miasta,
- poprawiła się jakość życia mieszkańców Zambrowa i powiatu zambrowskiego,
- stworzono możliwości wyrównania szans kobiet i mężczyzn na rynku pracy.

Firmy preferowane jako lokatorzy Parku to przedsiębiorstwa oparte na zaawansowanych technologiach, wprowadzające innowacje. Park przemysłowy stworzył dogodne warunki do powstania nowych firm oraz do rozwoju istniejących firm lokalnych, które zdecydują się na podjęcie w nim działalności. Inwestycja zainicjowała, a także usprawniła rozwój przedsiębiorczości, a co za tym idzie – wspomaga rozwój małych i średnich firm na terenie miasta Zambrów.

⁸¹ Opracowanie na podstawie dokumentów udostępnionych przez Zambrowski Park Przemysłowy.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Podlaski Park Przemysłowy

Bazą materialną Podlaskiego Parku Przemysłowego jest wydzielony zespół nieruchomości o powierzchni 7 ha, którego właścicielem w formie użytkowania wieczystego jest gmina Czarna Białostocka.

Białostocki Park Naukowo-Technologiczny

Będzie on zlokalizowany przy ulicy Ciołkowskiego w Białymstoku na powierzchni 62,80 ha. Na terenie Parku znajdą się:

- Inkubator Technologiczny wraz z administracją parku;
- Obiekty produkcyjno-usługowo-laboratoryjne;
- Uzbudowane tereny inwestycyjne.

Inkubator Przedsiębiorczości w Ełku

Jest on prowadzony przez stowarzyszenie o nazwie Ełckie Forum Wspierania Samozatrudnienia Bezrobotnych. Inkubator działa jako organizacja pozarządowa działająca na rzecz osób bezrobotnych/rynku pracy. W Inkubatorze obecnie znajdują się firmy korzystające z usług inkubacji.

Inkubator Technologiczny w Suwałkach

Inkubator Technologiczny należy do Parku Naukowo-Technologicznego Polska-Wschód w Suwałkach. Jest usytuowany na ostatnim piętrze w budynku Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej. Mimo iż takie położenie nie pozwala na realizację pełnego, preferencyjnego dla firm programu inkubacji – stał się miejscem działalności dla 29 firm, które wynajęły tu pomieszczenia i prowadzi usługi biurowo-informatyczne. Dochód osiągany z tej działalności jest niewielki, ponieważ duże są koszty uzyskania, które PNT PW musi świadczyć na rzecz PWSZ, od której dzierżawi wszystkie pomieszczenia.

Rozpoczynając budowę obiektów Parku zgodnie z przyjętym harmonogramem, czyli pod koniec września 2009 roku – Zarząd Parku zamierza wybudować siedzibę Inkubatora Technologicznego jak najszybciej wynajmując pomieszczenia firmom rozpoczynającym działalność w sektorze innowacji i nowych technologii (usługi, produkcja, doradztwo, promocja itp.). Takich firm będzie docelowo 50, ale w pierwszym etapie zasiedlania Inkubatora Technologicznego powinno podpisać się umowy dzierżawy z minimum 30 firmami. W przyszłości użytkownikom Inkubatora ma służyć budowana Hala Procesów Logistycznych.

Wschodni Ośrodek Transferu Technologii w Białymstoku

Został utworzony w 2003 roku, a instytucją prowadzącą jest Uniwersytet w Białymstoku. Jest jednostką międzywydziałową, która prowadzi działalność badawczą, szkoleniową i edukacyjną. Głównym jego celem jest dostarczanie kompleksowej pomocy jednostkom naukowym i badawczo-rozwojowym oraz sektorowi małych i średnich przedsiębiorstw, które są zainteresowane wdrożeniem nowych technologii. WOTT współpracuje z instytucjami naukowymi, przedsiębiorstwami oraz jednostkami wspierającymi działalność innowacyjną.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Współpraca taka polega na pomocy w zakresie zarządzania innowacjami oraz przygotowaniu technologii do wprowadzenia jej na rynek.

Centrum Innowacji i Transferu Technologii Politechniki Białostockiej

Jest to ogólnouczelniana jednostka Politechniki Białostockiej, o charakterze centrum uczelniano-przemysłowego. Centrum prowadzi działalność usługową, badawczą, doradczą, szkoleniową, promocyjną i organizacyjną w zakresie transferu technologii. Centrum specjalizuje się w realizacji projektów typu: organizacja i realizacja procesów transferu technologii, promocja, upowszechnianie i udział we wdrażaniu osiągnięć nauki i techniki w zakresie nowoczesnych technologii, a także realizacja programów badawczych, rozwojowych, gospodarczych i innych, w tym między innymi programów Europejskich dotyczących rozwoju nauki, techniki i technologii.

Rada Federacji Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych NOT w Białymstoku

Ośrodek należy do sieci Ośrodków Innowacji NOT działających na terenie całego kraju. Zadaniem ośrodka jest wspieranie sektora MSP na Podlasiu w zakresie świadczenia usług informacyjno-doradczych i promocyjnych. NOT świadczy usługi o charakterze ogólnym, jak między innymi: wyceny, ekspertyzy, patenty czy tłumaczenia. Dodatkowo świadczy usługi doradcze o charakterze proinnowacyjnym oraz szkoleniowe.

Ośrodek Innowacji NOT w Łomży

Utworzony został w 1976 roku, decyzją Prezydium Zarządu Głównego NOT, Komisji Organizacyjnej. W 1998 roku pod wpływem reformy administracyjnej państwa przyjęto nazwę Łomżyńska Rada Federacji Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych NOT w Łomży. W strukturach organizacji istnieje Ośrodek Innowacji. Świadczy on usługi doradcze i konsultingowe, takie jak: informacje o dostępnej na rynku ofercie finansowania zewnętrznego oraz wewnętrznego, informacje o programach pomocowych itp. Ośrodek świadczy również usługi wspierające, takie jak: promowanie innowacyjnych przedsięwzięć, kojarzenie partnerów gospodarczych MSP z uczelniami, bankami czy placówkami badawczymi. Dodatkowo prowadzi też szkolenia własne i na zlecenie instytucji zewnętrznych. Obecnie Ośrodek realizuje projekt Ustawiczny Rozwój Umiejętności i Wzrost Kwalifikacji Pracowników Regionu Podlaskiego Ukierunkowany na Potrzeby Rynku Pracy.

Ośrodek Innowacji NOT w Suwałkach

Ośrodek w zakresie oferty usług lokalnych świadczy usługi doradczo-konsultingowe, wspierające (informacyjne) oraz szkoleniowe. Pierwszy typ usług obejmuje porady w dziedzinie marketingu, finansów, prawa, planowania i zarządzania, eksportu i jakości, a także informacje o dostępności instrumentów wsparcia przedsiębiorczości. Drugi typ usług dotyczy opracowywania wniosków na zlecenie MSP oraz organizowania przeglądów zrealizowanych projektów. Dodatkowo Ośrodek organizuje projekty celowe, takie jak konkurs o dofinansowanie projektów celowych w dziedzinie zastosowań praktycznych dla MSP.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

6. Wnioski i rekomendacje

Według raportu przeprowadzonego przez Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, województwo podlaskie znajduje się na ostatnim (16.) miejscu pod względem atrakcyjności inwestycyjnej województw⁸².

Parki i inkubatory są doskonałą odpowiedzią na regionalne strategie innowacji oraz na strategie rozwoju województw. Są narzędziem umożliwiającym przejście w stronę gospodarki opartej na wiedzy. Są też odpowiedzią na słabą atrakcyjność inwestycyjną województw – ponieważ przyciągają inwestorów i umożliwiają nawiązanie kontaktów między środowiskiem biznesu a środowiskiem nauki. Takie kontakty docelowo powinny stworzyć system transferu i wdrażania technologii.

Na terenie parków funkcjonują instytucje wsparcia działań proinnowacyjnych parków, są to między innymi: inkubatory technologiczne, inkubatory przedsiębiorczości, punkty konsultacyjne lub centra transferu technologii. Parki technologiczne oddziałują bezpośrednio na sferę gospodarczą regionu, zaś pośrednio na sferę społeczną. Parki technologiczne i inkubatory technologiczne w dużo większym stopniu kreują nowe podmioty gospodarcze niż parki przemysłowe. Parki przemysłowe są skutecznym narzędziem tworzenia nowych miejsc pracy. Niestety w żadnym parku nie działają centra doskonałości, fundusze poręczeniowe czy fundusze venture capital.

Podstawowym i głównym źródłem finansowania parków są fundusze Unii Europejskiej. Fundusze te mają nie tylko swoje ramy czasowe, ale mają też ograniczone zasoby finansowe. Naturalnym jest, że w przypadku wielu inwestycji, część z nich znajdzie się poza konkursem. Jeśli istnieje pomysł utworzenia nowych projektów o charakterze innowacyjności (oprócz istniejących oraz będących w fazie realizacji), to należy dokładnie rozważyć ryzyko niedofinansowania inwestycji oraz w końcowej fazie samej działalności.

Rekomendowanym właścicielem infrastruktury parków powinny być spółki prawa handlowego. Wiąże się to bezpośrednio z jakością zarządzania tego typu infrastrukturą. Spółki nie są ograniczone przepisami administracyjnymi, co sprawia, że skuteczność i sprawność zarządzania jest większa. Jeżeli parki funkcjonują skutecznie, stymulują innowacyjność przedsiębiorstw, mogą odegrać istotną rolę w tworzeniu sieci innowacyjnych, a co za tym idzie, w podnoszeniu konkurencyjności regionów.

Parki istniejące w województwie podlaskim należą do zintegrowanego modelu organizacyjnego, czyli istnieje kilku założycieli, którzy powołują podmiot prawny do zarządzania parkiem. Mogą to być akcjonariusze, udziałowcy lub fundatorzy (w zależności od formy prawnej). Założycielami mogą być: uczelnie wyższe, lokalne władze, agencje rozwoju regionalnego, instytucje pozarządowe, stowarzyszenia, deweloperzy, banki, partnerzy przemysłowi. Zarówno w parkach istniejących, jak i

⁸² Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2008, red. T. Kalinowski, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 2008, s. 6.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

tworzonych jako bardzo ważne traktowane jest dokończenie tworzenia instytucji infrastruktury oraz intensyfikacja działań wspierających współpracę nauki i gospodarki.

Obszary oddziaływania odnoszą się bezpośrednio do kryteriów szczegółowych wytyczonych dla działania 1.1. Jest to więc potwierdzenie postawionej wcześniej tezy, że z punktu widzenia rozwoju regionalnego, wsparcie, rozwój i istnienie tego typu infrastruktury ma ogromne znaczenie, ponieważ wpływa nie tylko na sferę gospodarczą, ale i na sferę społeczną. Park jest jednym z instrumentów restrukturyzacji gospodarki regionu, który poprzez tworzenie atrakcyjnych warunków funkcjonowania będzie zachęcać przedsiębiorców do prowadzenia działalności gospodarczej, co spowoduje powstanie nowych miejsc pracy. Firmy umiejscowione w parku również rewitalizują środowisko lokalne, komercjalizują nowe technologie oraz tworzą pomyślny rozwój lokalnej i narodowej gospodarki.

Część usług oferowanych przez parki jest nieodpłatna – wobec czego jest to działanie pomocowe, przynoszące przedsiębiorstwom korzyści finansowe. Parki za swoje najważniejsze plany rozwojowe uważają głównie uzyskanie subsydiów europejskich, dzięki którym możliwa będzie rozbudowa i modernizacja techniczna instytucji i przyciągnięcie inwestorów zagranicznych, jak i intensyfikacja wsparcia procesu innowacyjnego firm lokatorów. Podstawową barierą wskazywaną przez istniejące parki jest brak środków na rozwój oraz chaos prawny. Barierą rozwoju dla niektórych parków jest też niewielka liczba zgłaszających się firm spełniających przyjęte kryteria. Występuje również problem niewielkiego zainteresowania i zdolności studentów do zakładania przedsiębiorstw.

Centra Transferu Technologii powinny działać nie tylko jako jednostki komercyjne, ale również jako jednostki wspierane przez pomoc publiczną. Powinno się stać tak w przypadku, gdy występuje brak podaży usług przede wszystkim specjalistycznych oraz gdy ceny usług oferowanych przez centra są poza możliwościami finansowymi przedsiębiorstw. Wsparcie publiczne może doprowadzić do generowania wiedzy i rozwiązań technologicznych, a także może stymulować kadrę badawczą do podnoszenia swoich umiejętności i kwalifikacji. Nadrzędnym celem centrów jest poprawa konkurencyjności gospodarki regionu, poprzez wzmocnienie bazy technologicznej i innowacyjnej.

Aby centra tworzone przy uczelniach mogły w pełni wykorzystywać swój potencjał oraz profil działalności, należy zmienić przede wszystkim system bodźców ze strony uczelni. Czynnikiem warunkującym rozwój centrów są fundusze UE. Jednak jeśli w systemie finansowania centrów zabraknie silnych bodźców do zmiany i rozwoju, oferta centrów może się utrzymać na poziomie usług informacyjnych, doradczych i szkoleniowych. Konieczne jest sprecyzowanie regulacji prawnych odnośnie własności intelektualnej kadry naukowej.

Centra transferują *know-how*, technologie oraz innowacje od dostawcy do odbiorcy, również pomiędzy sektorami gospodarki. Wykazują one małą specjalizację branżową usług wspomagających działalność inwestycyjną. Centra mają w swojej ofercie

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

głównie doradztwo, działalność informacyjną oraz kursy i szkolenia. Jako jedyne oferują pomoc w zakresie certyfikacji i ochrony prawnej. Głównymi barierami rozwoju centrów transferu technologii są przede wszystkim: małe zainteresowanie tworzeniem technologicznych firm, zawiłe procedury transferu technologii, zła sytuacja w regionie (marazm), niechęć środowiska naukowego do współpracy oraz małe zainteresowanie ofertą centrum.

Na podstawie powyższej analizy dokumentów i literatury przedmiotu można wysunąć następujące wnioski i zaproponować rekomendacje:

- W parki najczęściej zaangażowane są uczelnie wyższe. Sprzyja to kontaktom środowiska biznesu ze środowiskiem nauki. Jednak brak zainteresowania ze strony jednostek badawczo-rozwojowych skutkuje niewielką aktywnością lokatorów parków w sferze zgłaszanych patentów.
- Parki powinny wybrać specjalizację, na której będą koncentrować swoje działanie, i zgodnie z którą będą dobierani potencjalni lokatorzy parku. W istniejących parkach nie odnotowano sukcesów w sferze transferu technologii. Parki udzielają niedostatecznego wsparcia firmom w zakresie wniosków patentowych.
- Na działalność parków ma wpływ lokalizacja – oddziałuje ona na wzrost konkurencyjności regionu.
- Inkubatory jako jedyne instytucje z omawianych nakierowane są na wspomaganie rozwoju nowo powstałych firm oraz firm założonych przez studentów.
- Centra Transferu Technologii powinny działać nie tylko jako jednostki komercyjne, ale również jako jednostki wspierane przez pomoc publiczną.
- Centra Transferu Technologii pełnią olbrzymią rolę w tworzeniu spółek odpryskowych (*spin-out* i *spin-off*), poprzez usługi informacyjno-promocyjne, jako broker technologii oraz jako udziałowiec firmy w zamian za dostarczenie usług lub kapitału.
- Centra dużo częściej pośredniczą w transferze technologii pomiędzy przedsiębiorstwami niż pomiędzy uczelniami a przedsiębiorstwami. Niestety oferowane przez nie usługi mają charakter niskospecjalistyczny (szkolenia, doradztwo).
- Wszystkie omawiane instytucje innowacyjności oprócz parków przemysłowych są ukierunkowane na wspieranie współpracy z instytucjami B+R oraz transfer technologii.
- Rekomendowanym właścicielem infrastruktury parków powinny być spółki prawa handlowego.
- Rekomendowanym właścicielem centrów powinny być konsorcja składające się z uczelni (traktowanych jako placówki badawcze) oraz firm.
- Podmiotem, który najsilniej może oddziaływać na rozwój innowacyjności regionu podlaskiego są centra transferu (zaawansowanych) technologii. Nowe

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

technologie powinny być ściśle związane z gospodarką, ponieważ powodują dynamizację wzrostu gospodarczego.

- Zapotrzebowanie na inwestycje w zakresie infrastruktury innowacyjności w Polsce wschodniej będzie stale rosło, ponieważ postęp technologiczny również wykazuje tendencje wzrostowe, wobec czego nieodzowne jest nieustanne wdrażanie nowych rozwiązań do gospodarki. Podmiotem infrastruktury innowacyjności, który jest w stanie spełnić wymagania postępu i dostosować je do wymagań rynkowych występujących w gospodarce, są centra transferu technologii.

Literatura

1. Aktywność innowacyjna województwa podlaskiego: I. raport z badań, G. Klamecka-Roszkowska, E. Piekarska, M. Muczyński.
2. Analiza stanu i kierunków rozwoju parków naukowo-technologicznych, inkubatorów technologicznych i centrów transferu technologii w Polsce, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2005.
3. Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2008, red. T. Kalinowski, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 2008.
4. Informacja o działalności i rozwoju Parku naukowo-technologicznego Polska-Wschód w Suwałkach spółka z ograniczoną odpowiedzialnością do roku 2012.
5. Innowacje i transfer technologii. Słownik pojęć, red. K. B. Matusiak, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2005.
6. Kołodziej M., Inkubator Przedsiębiorczości Akademickiej UW, prezentacja, Warszawa 2005.
7. Kwieciński L., Parki technologiczne jako element polityki badawczo-rozwojowej w Polsce i w krajach Unii Europejskiej, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2007.
8. Matusiak K.B., Bąkowski A., Wybrane aspekty funkcjonowania parków technologicznych w Polsce i na świecie, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2008.
9. Matusiak K.B., Zasiadły K., Innowacje i transfer technologii. Słownik pojęć, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2005.
10. Ocena rezultatów wsparcia parków przemysłowych, parków naukowo-technologicznych oraz inkubatorów technologicznych w ramach działania 1.3 tworzenie korzystnych warunków dla rozwoju firm SPO wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw - Raport, Warszawa, październik 2008.
11. Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce, Raport-2007, red. K. B. Matusiak, SOOIPP, Łódź- Kielce-Poznań 2007.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

12. Ośrodki innowacji w Polsce. Analiza krajowych instytucji wspierających innowacje i transfer technologii, red. K.B. Matusiak, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2005.
13. Parki naukowe i technologiczne. Polska perspektywa, red. B. M. Marciniak, J. Guliński, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 1999.
14. Parki technologiczne jako instrument polityki wspierania innowacji i dyfuzji wiedzy, D. Pelle, M. Bober, M. Lis, Instytut Badań Strukturalnych, Warszawa 2008.
15. Projekt innowacyjny Wrocławski park technologiczny — studium przypadku.
16. Przygotowanie i przeprowadzenie badań dotyczących wspierania rozwoju przedsiębiorczości w Polsce w zakresie transferu technologii i innowacji, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2005.
17. Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013.
18. Szczegółowy Opis Priorytetów Regionalnego Programu Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013.
19. Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U.2005.164.1365).
20. Zasiadły K., Założyciele inkubatora, cele i typy inkubatorów, Konferencja Planowanie Inkubatora Technologicznego, 29 marca 2007, Kielce.

Strony internetowe

1. www.park.suwalki.pl – PNT Suwałki
2. www.ssse.com.pl – Suwalska Strefa Ekonomiczna
3. <http://parp.gov.pl>
4. <http://www.technoport.pl> – Warszawski Park Technologiczny
5. <http://www.sooipp.org.pl> – Stowarzyszenie Organizatorów Ośrodków Innowacji i Przedsiębiorczości w Polsce
<http://www.sooipp.org.pl/index2.php?d=20> spis parków technologicznych w Polsce adresy i strony internetowe)
6. <http://www.mg.gov.pl> – Ministerstwo Gospodarki
7. <http://www.paiz.gov.pl> – Polska Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych
8. <http://www.stat.gov.pl> – Główny Urząd Statystyczny

Załącznik 3. Badanie organizacji targów i misji

1. Wstęp

Rozwój regionalny może być oparty zarówno o czynniki wewnętrzne, jak i czynniki zewnętrzne. W pierwszym przypadku mówimy więc o endogenicznych czynnikach rozwoju danego regionu. W drugim przypadku grupę tych czynników zalicza się do determinant egzogenicznych. Rozwój regionalny jest najczęściej efektem czynników egzo- i endogenicznych, ponieważ wzajemnie się uzupełniają i warunkują, a nie wykluczają. Kwestią otwartą pozostaje ustalenie siły oddziaływania wewnętrznych determinant rozwoju oraz siły determinant zewnętrznych. W szeregu opracowaniach dotyczących analizowanej problematyki wskazuje się na rosnące znaczenie teorii rozwoju endogenicznego, opartego na siłach i zasobach będących w posiadaniu społeczności lokalnej i stymulowania przez potrzeby lokalne.

Bez względu na rodzaj i siłę oddziaływania danej grupy czynników z punktu widzenia rozwoju społeczno-gospodarczego regionu niezwykle ważna jest promocja gospodarcza danego obszaru, będąca elementem marketingu terytorialnego. Pozwala ona bowiem na dotarcie do konkretnych grup odbiorców z podstawowymi informacjami związanymi z danym regionem. W grupie docelowych odbiorców sygnałów promocyjnych należy w szczególności wskazać przedsiębiorstwa, które dają mieszkańcom danego regionu pracę, stanowią źródło dochodów podatkowych budżetów lokalnych i w dużej mierze determinują możliwości rozwoju gospodarczego regionu. Promocja gospodarcza może służyć jako instrument poprawy atrakcyjności inwestycyjnej danego obszaru lokalnego, a w związku z tym jako element pozwalający na przyciągnięcie do danej jednostki terytorialnej również inwestorów zewnętrznych, którzy poprzez swój kapitał wpływają na rozwój gospodarczy miasta/regionu.

W ramach promocji gospodarczej regionu możemy wyodrębnić szereg elementów nań się składających. Jednym z tego typu elementów są targi wystawiennicze, które mogą pełnić szereg funkcji o charakterze promocyjnym zarówno dla przedsiębiorców – głównych uczestników targów, jak i dla danej lokalizacji, na terenie której są zorganizowane.

Przedmiotem niniejszego opracowania jest analiza imprez targowo-wystawienniczych jako instrumentu promocji gospodarczej regionu w perspektywie rozwoju regionalnego województwa podlaskiego.

2. Promocja gospodarcza jako instrument poprawy atrakcyjności inwestycyjnej województwa

2.1 Rodzaje instrumentów marketingu terytorialnego

Marketing terytorialny to całokształt skoordynowanych działań podmiotów lokalnych, regionalnych lub ogólnokrajowych zmierzających do wykreowania procesów wymiany

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

i oddziaływania poprzez rozpoznanie, kształtowanie i zaspokajanie potrzeb oraz pragnień nabywców⁸³.

Głównym celem marketingu terytorialnego jest wpływanie na opinie, postawy i sposoby zachowania się zewnętrznych i wewnętrznych grup zainteresowanych klientów poprzez kształtowanie właściwego zestawu środków i instrumentów stymulowania relacji wymiennych⁸⁴. Obok celu głównego marketingu terytorialnego, wymienia się jego cele kierunkowe o charakterze strategicznym. Są to:

- Rozwijanie i umacnianie usług świadczonych przez instytucje publiczne, z których korzystanie jest utrudnione dla mieszkańców i podmiotów gospodarczych;
- Kształtowanie pozytywnego wizerunku regionu, gminy i jednostek lokalnych;
- Zwiększenie atrakcyjności i polepszenie pozycji współzawodniczących z sobą regionów, rejonów, miast i gmin wiejskich⁸⁵.

Trzeci z celów strategicznych marketingu terytorialnego wpisuje się w funkcje promocji gospodarczej danego regionu. Realizacja celów strategicznych możliwa jest jedynie dzięki spełnieniu celów niższego szczebla, jakie w tym przypadku stanowią cele operacyjne marketingu terytorialnego. Wśród nich wymieniane są:

- Poznanie aktualnych potrzeb i pragnień mieszkańców w zakresie usług komunalnych świadczonych przez instytucje lokalne;
- Zapewnienie mieszkańcom, lokalnym organizacjom i ich grupom sprzyjających warunków korzystania z usług publicznych;
- Przewidywanie zmian preferencji i zachowań podmiotów lokalnych korzystających z dóbr usług publicznych;
- Podnoszenie wartości oferty komunalnej kierowanej do społeczności lokalnej;
- Poprawa jakości usług administracji lokalnej;
- Rozpoznanie stopnia przywiązania mieszkańców i przedsiębiorców lokalnych do danej jednostki osadniczej;
- Uruchomienie efektywnych i skutecznych kanałów komunikowania się władz ze środowiskiem lokalnym;
- Poznanie determinant rozwoju indywidualnej przedsiębiorczości na terenie danej jednostki osadniczej;
- Określenie stopnia społecznej akceptacji kierunków polityki społeczno-gospodarczej wdrażanych przez organy samorządowe;
- Podnoszenie poziomu zadowolenia jednostki i grup społecznych z warunków bytu, pracy, wypoczynku i rozwoju istniejących na terenie danej jednostki terytorialnej⁸⁶.

⁸³ A. Szromnik, Marketing komunalny. Rynkowa koncepcja zarządzania gminą, „Samorząd Terytorialny” 1996, nr 3.

⁸⁴ A. Szromnik, Marketing terytorialny. Miasto i region na rynku, Wolters Kluwer, Kraków 2007, s. 22.

⁸⁵ Tamże, s. 23.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Marketing terytorialny możemy podzielić na wewnętrzny i zewnętrzny. Wewnętrzny marketing terytorialny obejmuje całokształt skoordynowanych przedsięwzięć zorientowanych na wywołanie oczekiwanych reakcji w grupie osób i instytucji stale związanych z daną jednostką terytorialną, a więc jego mieszkańców oraz działających na jej obszarze organizacji dochodowych i niedochodowych. Natomiast marketing zewnętrzny może obejmować działania ukierunkowane na osoby bądź instytucje krajowe lub zagraniczne. Chodzi tu przede wszystkim o pozyskiwanie dla danej gminy, powiatu lub województwa dopływu czynników rozwojowych, przede wszystkim kapitału finansowego, technologii, elementów rzeczowych, siły roboczej i informacji z zewnątrz terytorium.

Wśród środków i narzędzi marketingu terytorialnego, stanowiących II poziom marketingu terytorialnego⁸⁷ wymienia się: a) Infrastrukturę; b) Ludzi; c) Atrakcje; d) Image i jakość życia⁸⁸. Biorąc pod uwagę fakt, iż klasyczne narzędzia marketingowe to: produkt, cena, dystrybucja i promocja, należy przyjąć, że terytorialny marketing-mix powinien uwzględniać⁸⁹:

- ofertę terytorialną, charakteryzowaną przez stałe i zmienne cechy terytorialne, wyrażające jego parametry organiczne (historia kultur, organizacja wewnętrzna), ekonomiczne, geograficzne i symboliczne – produkt,
- warunki udostępniania ofert zainteresowanym grupom osób i instytucji, będące dla nich specyficznymi kosztami korzystania, uczestnictwa, pobytu oraz konsumpcji produktu terytorialnego – cena,
- sposoby oraz okoliczności przekazywania produktu terytorialnego, precyzujące miejsca, czas, procedury i warunki techniczne obsługi interesantów, czy też udostępniania zasobów materialnych – dystrybucja;
- formy, środki i techniki komunikowania się jednostki terytorialnej z otoczeniem, związane z kształtowaniem jej wizerunku marketingowego – promocja.

O sukcesie zastosowania różnych środków marketingowych decyduje głównie ich spójność i wewnętrzne zintegrowanie. W praktyce zjawisko to polega na tym, aby nie preferować w działaniu tylko jednego instrumentu marketingowego, lecz oddziaływać na adresatów oferty całą gamą środków⁹⁰.

⁸⁶ Tamże, s. 24.

⁸⁷ I. Poziom stanowi grupa planistyczna – mieszkańcy, zarządy regionalne lub lokalne, stowarzyszenia, związki gospodarcze; grupa III. Rynki docelowe – inwestorzy przedsiębiorcy, kadra kierownicza przedsiębiorstw, nowi mieszkańcy turyści i odwiedzający, eksporterzy).

⁸⁸ A. Szromnik, Marketing terytorialny. Miasto i region na rynku, op. cit., s. 39.

⁸⁹ A. Szromnik, Marketing terytorialny – koncepcja ogólna i doświadczenia praktyczne, [w:] T. Markowski, Marketing terytorialny, PAN, Warszawa 2006, s. 165.

⁹⁰ A. Augustyn, Kreowanie wizerunku jednostek samorządu terytorialnych w procesie rozwoju lokalnego na przykładzie miast województwa podlaskiego, BFKK, Białystok 2008, s. 108.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

2.2 Istota promocji gospodarczej

Marketing terytorialny polega na traktowaniu inwestorów, turystów, przedsiębiorców i mieszkańców danego miasta bądź regionu, jako specyficznych klientów, o których należy ciągle zabiegać. Jeżeli ich potrzeby czy pragnienia nie zostaną zaspokojone, mogą oni przenieść się w zupełnie inne, bardziej korzystne dla siebie miejsce⁹¹.

Promocja jest jednym z najistotniejszych instrumentów marketingu terytorialnego, często wręcz z nim utożsamiana. Promocja gospodarcza jest sztuką pozyskiwania inwestorów. Działania w jej zakresie powinny zatem polegać na pobudzaniu i namawianiu potencjalnych inwestorów do lokowania inwestycji właśnie tutaj – „w moim mieście”, „w moim regionie”. Promocja gospodarcza jest więc elementem marketingu terytorialnego, mogącym wykorzystywać w pełni przypisane mu narzędzia. Natomiast nakierowana jest w odróżnieniu do marketingu terytorialnego, na konkretny rynek docelowy, jakim są głównie inwestorzy i przedsiębiorcy. Z punktu widzenia długofalowego rozwoju regionu niezwykle istotna jest profesjonalna prezentacja walorów inwestycyjnych jednostki terytorialnej wobec potencjalnego inwestora. Promocja gospodarcza ma za zadanie sprostać tego typu wyzwaniu.

Biorąc pod uwagę grupę odbiorców (rynek docelowy) działań podejmowanych w ramach promocji gospodarczej należy wskazać następujące grupy osób/podmiotów⁹²:

- Zewnętrznych przedsiębiorców, właścicieli, akcjonariuszy dużych firm, szefów banków i funduszy inwestycyjnych (w tym zagranicznych);
- Kadre kierowniczą i członków organów nadzoru właścicielskiego krajowych agencji rządowych i funduszy celowych;
- Członków i władze organów samorządu terytorialnego wyższego szczebla;
- Władze instytucji samorządu gospodarczego;
- Międzynarodowe organizacje gospodarcze, fundusze pomocowe, kluby biznesu, stowarzyszenia i organizacje współpracy międzynarodowej;
- Rząd, władze resortów, komisje rządowe, kluby poselskie, partie polityczne, posłów, senatorów.

Wśród wymienionych grup adresatów nie znajdują się podmioty z danej lokalizacji, w której samorząd podejmuje działania z zakresu promocji gospodarczej. Należy mieć na uwadze, iż z definicji większość podmiotów z danej lokalizacji wie o rodzimych działaniach podejmowanych na rzecz poprawy inwestycyjnej danego obszaru. Chociaż należy i o nich pamiętać, jako o ważnych aktorach lokalnego /regionalnego rynku gospodarczego, którzy w sposób pośredni wpływają również na atrakcyjność inwestycyjną danej lokalizacji.

⁹¹ Z. Wesołowski, Promocja gospodarcza nowym trendem w marketingu terytorialnym, MpK-T, nr 216, <http://www.marketing-news.pl/theme.php?art=748>

⁹² Por.: A. Szromnik, Marketing terytorialny. Miasto i region na rynku, op. cit., s. 63.

EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”

Marketingowa kompozycja instrumentów promocyjnych miasta lub regionu, nakierowana na obecnych i potencjalnych inwestorów, składa się z reguły ze znanych z rynku dóbr i usług narzędzi:

- Reklama, w tym reklama telewizyjna, radiowa, kinowa, prasowa, wydawnicza, wystawiennicza, zewnętrzna, upominkowa;
- Public relations i publicity (propaganda komunalna) ;
- Promocja bezpośrednia;
- Sponsorowanie;
- Direct mail (bezpośrednie komunikowanie się drogą mailową);
- Specjalne formy promocji;
- Przygotowanie specjalnej oferty dla potencjalnych inwestorów;
- Organizacja konferencji prasowych;
- Zapraszanie przedstawicieli zagranicznych ośrodków informacyjnych, organizacji międzynarodowych, izb gospodarczych i dyplomatów;
- Udział w wyspecjalizowanych targach, konferencjach i zebraniach w kraju i za granicą;
- Korzystanie z usług agencji reklamowych;
- Zatrudnianie własnych agentów za granicą⁹³.

Targi jako wyspecjalizowane przedsięwzięcia skupiające potencjalnych kontrahentów ze strony gmin, powiatów czy województw oraz ze strony przyszłych inwestorów umożliwiają w jednym miejscu i czasie nawiązywanie bezpośrednich kontaktów, przekazywanie informacji, pełną prezentację jednostki, wstępne negocjacje, a nawet podpisywanie porozumień, protokołów i właściwych kontraktów⁹⁴.

Promocja gospodarcza danej jednostki terytorialnej winna więc być realizowana w taki sposób, by jej efekty przejawiały się w sukcesywnym napływie kapitału tak krajowego, jak i zagranicznego. Pozwoliłoby to władzom samorządowym zaspokajać potrzeby społeczności lokalnej na wyższym poziomie.

3. Znaczenie targów dla przedsiębiorstw oraz miast i regionów

3.1 Istota targów wystawienniczych

Termin „targi”, który po raz pierwszy został użyty w średniowieczu, pochodzi od łacińskiego słowa „feria”, które oznacza festiwal religijny, zwykle odbywający się w pobliżu klasztoru lub kościoła. To samo znaczenie odnajdujemy w określeniu obecnie powszechnie stosowanym w języku niemieckim – „Messe” – które wywodzi się z łacińskiego słowa „Missa” – oznaczającego obrządek mszalny, na zakończenie którego kapłan wymawiając słowa „ite, Missa est”, oznajmiał koniec mszy i jednocześnie dawał znak do otwarcia rynku – zwykle znajdującego się na placu

⁹³ Por.: Tamże, s. 208.

⁹⁴ Por.: Szromnik, Marketing terytorialny. Miasto i region na rynku, op. cit., s. 206.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

kościelnym. Pierwszymi tego rodzaju targami były „Foire de Saint Denis”, odbywające się w pobliżu Paryża, założone przez króla Dagoberta w roku 629, które do roku 710 gromadziły już ponad 700 handlowców. Pierwszymi targami, podczas których prezentowano nie tylko wyroby na zasadzie małej hurtowni („płacisz i wynosisz”), lecz także środki produkcji, były targi w Lipsku (Niemcy) zorganizowane w roku 1165. Dane znalezione w archiwach miasta Utrecht (Holandia) również wskazują, że biskup Godebald w roku 1127 nadał miastu przywilej, który mówił o zgodzie na organizowanie „targów” poza murami obronnymi miasta. W tym czasie miasto Utrecht organizowało już cztery targi w ciągu roku⁹⁵.

Pojęcie targów wbrew pozorom nie jest jednowymiarowe. Targi można rozpatrywać z następujących punktów widzenia:

- teoretycznego – specyficzny rynek o właściwych dla niego mechanizmach i strukturze;
- praktyki handlowej – spotkania partnerów, konkurentów, klientów (obecnych i potencjalnych);
- marketingowego – uniwersalne narzędzie oddziaływania przedsiębiorstwa na swoje otoczenie;
- emocjonalnego – ważne przeżycie dla uczestników;
- edukacyjnego – funkcje szkoleniowo-rozwojowe w odniesieniu do jednostek, grup, społeczeństwa;
- aktywizującego – aktywizacja rozwoju gospodarczego miast i regionu⁹⁶.

Jedna z wielu definicji, która dokładnie oddaje istotę targów zaleca by pod pojęciem targów rozumieć zorganizowane miejsce spotkań handlowych odbywanych w regularnych odstępach czasu. Zadaniem targu jest umożliwienie wszystkim jego uczestnikom zaprezentowania wzorów ich wytwórczości, nowych osiągnięć i udoskonaleń, w celu zawarcia transakcji handlowych⁹⁷.

Targi zaliczane są do form rynku zorganizowanego, na którym procesy wymiany są podzielone i wzajemnie ułożone – ich uczestnicy znają swoje czynności, są w stanie je wykonać za pomocą przydzielonych środków, wiedzą ponadto w jakim miejscu i czasie z środków tych korzystać, aby osiągnąć cele własne lub grupy. Tak więc rynek zorganizowany to taki, w którym dla dokonania transakcji kupna-sprzedaży zostaje wydzielone specjalne miejsce, wyposażone w elementy techniczne ułatwiające sprzedaż lub zakup, do którego przybywają ściśle określeni partnerzy, aby na z góry ustalonych zasadach i warunkach wziąć udział w procesach wymiany⁹⁸.

⁹⁵ The Trade Fair Sector. Basic Knowledge, UFI - The Global Association of the Exhibition Industry, cyt. za: <http://www.polfair.pl/targiwgufi.php?id=2> z dn. 16.04.2009 r.

⁹⁶ S. Szromnik, Marketing terytorialny, Wolters Kluwer, Warszawa 2008, s. 172.

⁹⁷ H. Wojciechowski, J. Dudziński, Międzynarodowe rynki zorganizowane, Wydawnictwo Zachodniopomorskiej Szkoły Biznesu, Szczecin 1997, s. 49.

⁹⁸ S. Szromnik, Marketing terytorialny, Wolters Kluwer..., op. cit., s. 173.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Działalność wystawienniczo - targowa jest to bardzo specyficzny rodzaj usług. Usługi te pobudzają działalność handlową, udostępniając jej wszystkie obszary nowoczesnego biznesu: planowanie, finanse, produkcję, dystrybucję, sprzedaż, marketing oraz zarządzanie. Warto w tym miejscu wskazać na różnicę między targami a wystawami. Targi są imprezami o charakterze rynkowym, o określonym czasie trwania, odbywającymi się z określoną częstotliwością, podczas których duża liczba firm prezentuje szeroki wachlarz wyrobów z jednej bądź większej liczby branż przemysłowych i przeważnie dokonuje sprzedaży tych wyrobów na zasadzie próbek (wzorów). Targi branżowe przeważnie przyciągają zwiedzających profesjonalistów z branży. Natomiast wystawy są imprezami o charakterze rynkowym, o określonym czasie trwania, odbywającymi się z określoną częstotliwością, podczas których duża liczba firm prezentuje reprezentatywną grupę produktów dla jednej lub kilku branż przemysłowych i dokonuje ich sprzedaży, bądź udziela informacji o tych wyrobach dla celów promocji sprzedaży. Wystawy w większości przypadków przyciągają szeroką publiczność⁹⁹.

Bieżący rynek targowy to targi VI. generacji. Targami I. generacji były targi rynków pierwotnych, gdzie dokonywano transakcji towar za towar – pozbywając się tym samym nadwyżek towarów – w sposób nieregularny. II. generację rynków targowych stanowiły rynki starożytne. Z nich wyłoniła się III. generacja targów, mianowicie targ lokalny oraz targ towarowy. Jednocześnie pojawiły się zaliczane już do IV. generacji targi wzorów (handel na podstawie wzorów), giełdy (handel bez wzorów), wystawy (wzory bez handlu) – powszechne regionalne, lokalne, krajowe. Z kolei V. generację stanowią targi branżowe oraz samodzielne wystawy gospodarcze i handlowe jednego kraju w drugim. Bieżącą generację targów stanowią targi myśli naukowo-technicznej oraz wystawy międzynarodowe¹⁰⁰.

Analizując historię rozwoju instytucji targów można wskazać szereg trwałych tendencji i procesów w niej zachodzących. I tak w literaturze przedmiotu wśród tych procesów wskazuje się: specjalizację, internacjonalizację, formalizację (instytucjonalizację), dyferencjację, polaryzację, intelektualizację, profesjonalizację oraz informatyzację. Dokładną charakterystykę wspomnianych trendów w imprezach targowych zawiera tabela 1.

⁹⁹ The Trade Fair Sector..., op. cit.

¹⁰⁰ M. Gębarowski, Przeobrażenia funkcjonalne targów a rozwój Internetu, Studia i Prace Naukowe Kolegium Zarządzania i Finansów, Zeszyt Naukowy nr 70, SGH w Warszawie, Warszawa 2006, s. 86.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Tabela 1.

Główne trendy rozwojowe w ramach instytucji targów

Długofalowy trend	Opis
Specjalizacja	Polega na zawężeniu tematyki organizowanych imprez. Trend ten przyczynia się do zmniejszenia roli targów konsumpcyjnych wielobranżowych, a zarazem wzrostu znaczenia targów branżowych i specjalistycznych.
Internacjonalizacja	Jej przejawem jest zwiększenie się liczby wystawców zagranicznych, którzy na tych samych zasadach, jak wystawcy krajowi, mogą uczestniczyć w imprezach targowych.
Formalizacja (instytucjonalizacja)	Polega na wprowadzaniu w procedurach targowych coraz to większej ilości reguł, zasad i sposobów zachowań, które poprzez ich powtarzanie utrwala się i są przyjmowane przez wszystkich uczestników.
Dyferencjacja	Oznacza wzajemne różnicowanie się rangi i zasięgu targów, dzięki wprowadzaniu do programów coraz to nowych elementów organizacyjnych kierowanych do poszczególnych grup uczestników. W rezultacie każda impreza ma niepowtarzalny, jednostkowy charakter oraz atmosferę handlową.
Polaryzacja	Proces różnicowania się charakteru i zasięgu targów (pozycji rynkowej), a w efekcie ukształtowanie się ich struktur hierarchicznych, i to zarówno w wymiarze krajowym, jak i międzynarodowym. W popularnych branżach jest organizowanych wiele imprez, ale zawsze są imprezy wiodące (główne), o średnim znaczeniu oraz uzupełniające (marginalne).
Intelektualizacja	Wyraża się stopniową i coraz to wyraźniejszą zmianą profilu targów, z imprez wystawienniczych na imprezy kongresowe. Dzieje się tak przede wszystkim poprzez włączanie do imprez targowych imprez towarzyszących.
Profesjonalizacja	Przygotowywanie imprez targowych przez specjalistów, czyli firmy oraz osoby mające nie tylko niezbędną wiedzę, specjalistyczny sprzęt, obiekty wystawiennicze, ale także szerokie doświadczenie w organizacji targów.
Informatyzacja	Dotyczy wykorzystania w szerokim zakresie komputerów, Internetu oraz nowoczesnych technik gromadzenia i przetwarzania danych w przemyśle targowym. Trend ten wiąże się również ze zwiększającą się interaktywnością w procesie komunikowania się między uczestnikami targów.

Źródło: M. Gębarowski, *Przeobrażania funkcjonalne targów...*, op. cit., s. 86.

Wymienione w tabeli 1. procesy zachodzące na rynku targowym są efektem upływu czasu i zmian wywołanych przemianami w gospodarce światowej, m.in. na skutek procesu globalizacji.

3.2 Funkcje targów wystawienniczych

W tradycyjnym ujęciu podawane są dwie funkcje targów¹⁰¹:

¹⁰¹ H. Wojciechowski, J. Dudziński, *Międzynarodowe rynki...*, op. cit., s. 49.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

- handlowa (targi jako kreator rynku) – tworzenie warunków do prowadzenia sprzedaży produktów, w początkowym rozwoju przemysłu targowego była to najważniejsza funkcja, gdyż targi stanowiły miejsce w którym dokonywano transakcji i następował przepływ transakcji;
- informacyjna (informacyjno-promocyjna) – wraz z postępem technologicznym w zakresie mediów telekomunikacji marketingowej (m.in. Internet) funkcja informacyjno-promocyjna w bieżącej rzeczywistości targowej bierze górę nad funkcją pierwszą. Targi stały się miejscem wymiany informacji ekonomicznych, handlowych oraz technicznych, a także miejscem promocji przedsiębiorstwa. Jak wynika z szeregu opracowań, firmy uczestniczące we współczesnych targach nie nastawiają się na sprzedaż swoich towarów, ale w głównej mierze chodzi im o prestiż, tworzenie wizerunku przedsiębiorstwa oraz budowę marki ich produktów¹⁰².

Jako dwie funkcje uzupełniające targów wymienia się funkcję:

- oddziaływania na specjalizację – wiąże się z dywersyfikacją tematyki organizowanych imprez targowych i przejawia się rosnącą liczbą targów branżowych;
- miastotwórczą – cyklicznie organizowane targi mogą silnie oddziaływać na społeczność lokalną i życie gospodarcze miast, co przejawiać się może zmianą układu urbanistycznego miasta czy też przemianami w strukturze usług danej jednostki osadniczej (wzrost liczby i zakresu świadczonych usług gastronomicznych, hotelarskich, transportowych)¹⁰³.

W literaturze traktującej o targach, w tym obcojęzycznej, można natrafić na podział funkcji targów na funkcje pierwotne oraz funkcje wtórne¹⁰⁴. Wśród funkcji pierwotnych (pierwszego rzędu) wymieniane są:

- funkcja promocji handlu;
- funkcja promocji gospodarki lokalnej, regionalnej, krajowej;
- funkcja kształtowania wizerunku i polityki cenowej;
- funkcja odzwierciedlania cykli koniunkturalnych w gospodarce.

Wśród funkcji wtórnych (drugiego rzędu) wymienia się:

- funkcję polityczno-prawną – obszar propagandy i polityki;
- funkcję etyczną – kształtowanie i propagowanie nowych idei, norm zachowań oraz postaw, informowanie oraz doradztwo szkoleniowe;
- funkcję socjologiczną – kształtowanie wyobrażeń, wizerunków branż, gospodarki, ale także firm i osób;

¹⁰² Por.: P.R. Smith, Marketing Communications. An Integrated Approach, Kogan Page, London 1993, s. 313.

¹⁰³ M. Gębarowski, Przeobrażenia funkcjonalne targów..., op. cit., s. 86.

¹⁰⁴ A. Szromnik, Targi w gospodarce rynkowej – współczesne problemy zarządzania i rozwoju, [w:] W kręgu zarządzania. Spojrzenie multidyscyplinarne, red. R. Borkowski, A. Marcinkowski, A. Oherow-Urbancic, Instytut Zarządzania UJ & Księgarnia Akademicka, Kraków 2000, s. 249.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

- funkcję kulturową – działania na rzecz wypoczynku, rekreacji oraz promocji różnych form kultury;
- funkcję technologiczną – przyczynianie się do rozwoju techniki i postępu technicznego.

Wskazuje się, iż targi są odbiciem sytuacji w gospodarce. Na targach bardzo szybko zauważalne są nowe trendy w przemyśle, handlu, przez co targi bardzo elastycznie dostosowują swoją ofertę do potrzeb klientów. Na targach zauważalne są także zmiany w koniunkturze gospodarczej kraju¹⁰⁵.

Funkcje targów według Związku Targów Międzynarodowych (UFI) to:

- pozyskanie nowych klientów i uzyskanie wysokiej jakości nowych kontaktów;
- utrzymanie poprawnych kontaktów z dotychczasowymi (lojalnymi) klientami;
- odnowienie kontaktów z dawnymi klientami;
- wprowadzenie na rynek nowych wyrobów i usług;
- zaprezentowanie i promocja pełnej gamy wyrobów i usług;
- przyspieszenie procesu sprzedaży i generowanie sprzedaży;
- budowanie i wzmocnienie marki firmy i marek produktów;
- konsolidacja działań z zakresu public relations;
- stworzenia zainteresowania ze strony mediów¹⁰⁶.

Najważniejsze badania przeprowadzone w tej dziedzinie dowodzą, że targi i wystawy są skuteczniejsze w osiągnięciu wszystkich tych celów jednocześnie, niż jakikolwiek inny instrument.

Analiza wymienionych funkcji targów wskazuje na wielowymiarowość ich oddziaływania na poszczególne podmioty gospodarcze lub też obszar ich lokalizacji, czyli gospodarkę lokalną/ regionalną.

W literaturze przedmiotu możemy odnaleźć szereg kryteriów typologicznych rynku targowego. I tak w zależności od liczby kupujących i sprzedających tego typu rynki zorganizowane możemy rozpatrywać jako: targi, centra handlowe, giełdy towarowe, sklepy, domy towarowe, przetargi, bazy, aukcje, kiermasze, jarmarki, hurtownie (rysunek 1.).

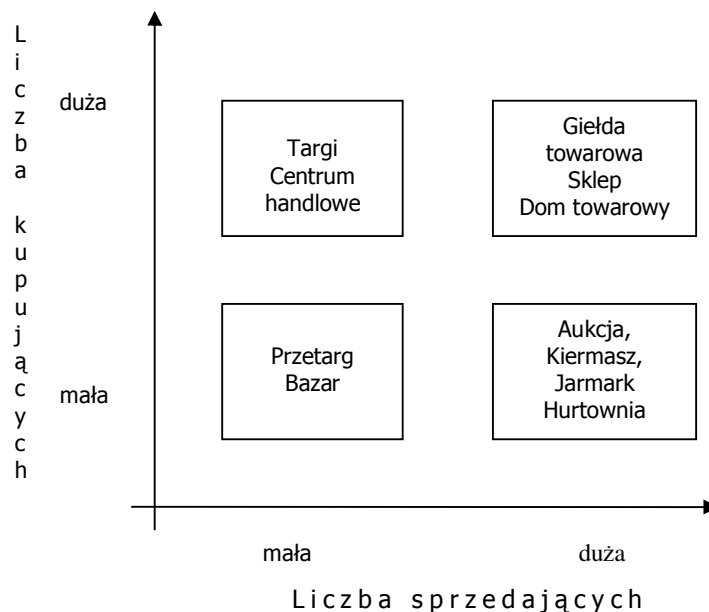
¹⁰⁵ T. Stachowiak, Targi - lekcja przedsiębiorczości, „Marketing w praktyce” 2002, nr 10 (56), s. 31.

¹⁰⁶ The Trade Fair Sector..., op. cit.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Rysunek 1.

Typologia wybranych targów zorganizowanych wg zróżnicowanej liczby sprzedających i kupujących

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: A. Szromnik, *Marketing terytorialny*, Wolters Kluwer..., op. cit., s. 174.

Targi, obok centrum handlowego, klasyfikowane są jako rynek cechujący się względnie małą liczbą sprzedających i dużą liczbą kupujących.

Jednakże współczesny rynek targowy jest skategoryzowany w oparciu o dwa podstawowe kryteria: kryterium geograficzne oraz kryterium rzeczowe¹⁰⁷. W ramach kryterium geograficznego wyróżnia się targi regionalne, krajowe oraz międzynarodowe. Przykładem może być rynek targowy we Francji, w której corocznie odbywa się ponad 140 małych (prowincjonalnych i regionalnych) i średnich imprez targowych. W Stanach Zjednoczonych tego typu targi liczone są w liczbie kilku tysięcy rocznie. Na targach krajowych są jedynie wystawcy krajowi, natomiast transakcji dokonuje się w obrocie krajowym i międzynarodowym. Jest to okazja do promocji rodzimej wytwórczości. Za przykład kraju targów krajowych wskazywana jest Szwajcaria, a w szczególności targi w Bazylei, Lozannie i Lugano.

Najwyższą formę organizacyjną stanowią targi międzynarodowe, które są imprezami targowymi skupiającymi zagranicznych wystawców i potencjalnych nabywców. Największe, trwałe i cieszące się renomą targi międzynarodowe zrzeszone są w

¹⁰⁷ H. Wojciechowski, J. Dudziński, *Międzynarodowe rynki...*, op. cit., s. 52.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Związku Targów Międzynarodowych (The Global Association of the Exhibition Industry – UFI). Targi międzynarodowe dzieli się dodatkowo na:

- targi eksportowe – główną część ekspozycji formują producenci krajowi, a wśród interesantów dominują przedstawiciele zagraniczników
- targi importowe – szeroko rozbudowana oferta firm zagranicznych, często zachęcanych do udziału w tych targach przyznawanymi im kontyngentami, tj. gwarancjami zakupu przez kraj organizujący określonych towarów, dokonaniem zakupów określonej wartości towarów, w zależności od np. wielkości wynajętego stoiska. Targi tego typu są najczęściej organizowane w krajach rozwijających się, w celu ułatwienia realizacji planowanego rozwoju gospodarczego kraju, względnie określonych dziedzin gospodarki narodowej
- targi eksportowo-importowe – organizowane są w krajach średnio rozwiniętych, dążących do utrzymania wyrównanego bilansu handlowego¹⁰⁸.

Stowarzyszenie UFI ustanowiło następujące kryteria definiujące międzynarodowy charakter targów i wystaw. Targi/wystawy mogą być uznane za międzynarodowe, jeśli liczba biorących w nich udział wystawców zagranicznych wynosi przynajmniej 20% liczby wszystkich wystawców, lub gdy liczba zwiedzających z zagranicy na tych targach wynosi przynajmniej 4% wszystkich zwiedzających, albo gdy powierzchnia netto wynajęta wystawcom zagranicznym wynosi przynajmniej 20% całkowitej powierzchni wynajętej na tych targach. Targi i wystawy nie mające charakteru międzynarodowego, mogą być kwalifikowane jako targi/wystawy krajowe (wtedy, gdy zwiedzający przybywają spoza regionu, w którym targi są organizowane) lub jako targi/wystawy regionalne (gdy zwiedzający pochodzą z danego regionu, województwa)¹⁰⁹.

Kryterium rzeczowe targów dzieli je natomiast na targi: a) ogólnobranżowe, b) branżowe, c) jednobranżowe. Ogólnobranżowe targi są typowymi imprezami wystawienniczymi z cechami początkowych targów towarowych. Na tych targach dopuszczane są do ekspozycji wzorce produktów wszelkich branż towarów i usług. Targi branżowe organizowane są głównie w krajach rozwiniętych przemysłowo i zazwyczaj eksponowane są na nich towary własnej produkcji. Targi branżowe dodatkowo dzielone są na targi wielobranżowe i jednobranżowe. Na targach wielobranżowych eksponowane są produkty jednej gałęzi produkcji z podziałem na poszczególne branże (np. Targi Przemysłowe w Hanowerze, Targi Maszynowe w Brnie). Natomiast targi jednobranżowe (specjalistyczne), inaczej określone jako salony, dopuszczają do ekspozycji produkty wytworzone tylko w jednej branży, są zazwyczaj przeglądem nowych osiągnięć technicznych, lub wzornictwa produkcyjnego danej branży. Do typowych targów jednobranżowych zaliczane są

¹⁰⁸ Tamże, s. 53.

¹⁰⁹ The Trade Fair Sector..., op. cit.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

m.in. Międzynarodowy Salon Sprzętu Medycznego „Saldem” w Poznaniu, Międzynarodowe Targi Książki w Warszawie¹¹⁰.

Obierając za kryterium atrakcyjność rynku targowego w kontekście jego fazy rozwoju, mierzoną dwoma podstawowymi miernikami: liczbą wystawiających i łączną liczbą zwiedzających (w tym interesantów), wymienia się:

- rynki eksperymentalne (mała liczba wystawców i mała liczba zwiedzających);
- rynki wschodzące (mała liczba wystawców i duża liczba zwiedzających);
- rynki nietrafione, niewypały (duża liczba wystawców i mała liczba zwiedzających);
- rynki dojrzałe, rozwinięte (duża liczba wystawców i duża liczba zwiedzających)¹¹¹.

Według UFI, targi można również kategoryzować i przydzielać do następujących grup:

- targi/wystawy dóbr inwestycyjnych – prezentujące maszyny i usługi niezbędne dla danej branży przemysłu wytwórczego;
- targi/wystawy dóbr konsumpcyjnych – prezentujące wyroby i usługi dla szerokiego grona konsumentów (odbiorców finalnych);
- targi/wystawy specjalistyczne – to targi skoncentrowane tematycznie, przeznaczone dla profesjonalistów z branży;
- targi/wystawy wielobranżowe – prezentujące ofertę więcej niż jednej branż;
- targi uniwersalne – prezentujące połączoną ofertę wyrobów z różnych dziedzin/branż;
- targi firmowe – prezentujące wyroby i usługi tylko jednego producenta lub jednego hurtownika.

Wraz z rozwojem Internetu odnotowujemy wzrost popularności targów wirtualnych, umożliwiających dostęp do ciągłej prezentacji wyrobów lub usług. Targi te jednak nie zastępują (i nigdy nie zastąpią) targów w klasycznej formie¹¹².

Duża liczba funkcji jakie mogą pełnić targi wraz z ich wielorakością pokazuje, jak mogą one być ważne z punktu widzenia poszczególnych firm, jak też jednostek samorządu terytorialnego.

3.3 Wpływ targów na rozwój przedsiębiorstw

Zdaniem wielu autorów określenie motywów udziału danej firmy w targach powinno opierać się na solidnych analizach. Współcześnie, podejmując tego typu decyzję trzeba uwzględnić następujące aspekty¹¹³:

¹¹⁰ H. Wojciechowski, J. Dudziński, Międzynarodowe rynki..., op. cit., s. 54.

¹¹¹ S. Szromnik, Marketing terytorialny, Wolters Kluwer ..., op. cit., s. 172.

¹¹² The Trade Fair Sector..., op. cit.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

- wzrost zainteresowania uczestnictwem w targach we wszystkich grupach przedsiębiorstw;
- rozwijający się, w dalszym ciągu, proces umiędzynarodowienia się rynków;
- wzmagający się napór ze strony wystawców zagranicznych;
- rosnąca konkurencja między przedsiębiorstwami;
- zainteresowanie przedsiębiorstw nie tylko odbiorcami produktów, ale także dostawcami;
- dzięki targom można ograniczyć deficyt informacji rynkowych;
- na targach można indywidualizować przekaz informacji specjalistycznych;
- targi – to szansa dla właściwego uplasowania się na rynku;
- uczestnicy targów to potencjalni partnerzy rynkowi;
- targi to otwarcie się na świat.

Motywy przemawiające za udziałem firmy w targach klasyfikowane są również według następujących kryteriów:

1. główne motywy wystawiennictwa związane z:
 - udziałem w rynku;
 - penetracją rynku;
 - rozwojem rynku;
 - badaniem rynku;
 - infiltracją rynku;
2. motywy podrzędne (dodatkowe) wystawiennictwa, związane z:
 - promocją sprzedaży;
 - marketingiem zmian i innowacji;
 - marketingiem pionierskim;
 - realizacją strategii marketingowej;
3. motywy związane z zakresem i formą badań marketingowych, obejmujące:
 - kształtowanie wstępnego zainteresowania;
 - badanie możliwości zawarcia umów;
 - udzielenie poparcia dla firmy macierzystej;
 - współpracę firmy macierzystej z partnerami rynkowymi;
4. motywy związane z działaniem public relation (PR), dotyczące:
 - prezentacji image przedsiębiorstwa;
 - promocji pośredniej¹¹⁴.

¹¹³ H. Schwalbe, Marketing w małych i średnich, Wydawnictwo Prawnicze, Warszawa 1993; cyt. za: A. Szromnik, Strategia targowa przedsiębiorstwa – cele, narzędzia, decyzje, Zeszyty Naukowe Akademii Ekonomicznej w Krakowie nr 624, Kraków 2003, s. 41.

¹¹⁴ A. Szromnik, Strategia targowa przedsiębiorstwa..., op. cit., s. 41.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Targi dla przedsiębiorstw to platforma wymiany najróżniejszych informacji. Wszystko zależy jednak od celów, jakie przyjmie wystawca, które można podzielić na siedem kategorii dotyczących¹¹⁵: sprzedaży, komunikacji z klientem, badań rynku, zbierania informacji na temat działań konkurencji, budowy marki, wspierania kanałów dystrybucji, komunikacji z mediami.

Ocena rezultatów udziału w targach jest jednym z najtrudniejszych zadań, jakich wystawcy muszą wykonać w ramach pełnej realizacji programu wystąpienia targowego. Określenie uzyskanych efektów marketingowych staje się jeszcze trudniejsze, przy korzystaniu z bardziej zaawansowanych metod, niż tylko liczenie rozdanych ulotek lub szacownie liczby osób przybyłych na stoisko. Jednak wykorzystanie złożonych wskaźników pozwala uzyskać precyzyjne informacje dotyczące obecności na targach, a tym samym ułatwia podjęcie decyzji odnośnie wyjazdu na kolejną edycję danej imprezy. Przy określaniu rezultatów wystąpienia targowego należy dokonać rozgraniczenia pomiędzy skutecznością oraz efektywnością udziału w imprezie targowej. Poprzez skuteczność rozumie się skutki dla wystawców wywołane w zakresie sprzedaży oraz komunikacji marketingowej. Efektywność odnosi natomiast wyniki uzyskane podczas targów do nakładów poniesionych na działalność wystawienniczą. Zatem w ujęciu tym, w przeciwieństwie do skuteczności, uwzględnia ona koszty¹¹⁶.

Targi są najbardziej kompetentną instytucją wolnego rynku. Statystyka i praktyka potwierdzają, że w najważniejszych parametrach rynkowych i marketingowych targi nie mają sobie równych. Przede wszystkim okazuje się, że są najefektywniejszym instrumentem marketingowym. Mają najwyższą skuteczność w:

- tworzeniu kierunków sprzedaży, bo aż 39%, a reklama w mediach tylko 27%;
- zdobywaniu zamówień – 12%, gdy *public relations* 8%;
- rezultatach wprowadzania nowego produktu (również usługi) na rynek – 42%;
- promowaniu wizerunku firmy – 42% efektu;
- zdobywaniu nowych rynków – 28% skuteczności¹¹⁷.

W cyklu życia produktu posiadają najwyższą siłę kreacyjną i najlepiej wspierają produkt w fazach wprowadzania, wzrostu i dojrzałości. Najskuteczniejsza jest oczywiście sprzedaż bezpośrednia, ale dopiero za targami/wystawami znalazły się: reklama prasowa, direct mail, telemarketing, reklama telewizyjna i radiowa. Taka jest skuteczność targów we wszystkich działaniach rynkowych.

Targi i wystawy generują wysoki zwrot z inwestycji, jako że zainwestowane w nie środki finansowe w znacznym stopniu zwracają się. Zwrot kosztów poniesionych

¹¹⁵ K. Jerin Raport targi, Brief, www.briefpanel.pl/download/.../rap-targi_i_wystawy_-_nr_97.pdf z dn. 16.04.2009 r.

¹¹⁶ J. Pocięcha, Metody statystyczne w badaniach marketingowych, PWN, Warszawa 1996, s. 190, cyt. za: M. Gębarowski, Wskaźniki oceny efektów wystąpienia targowego, <http://www.polfair.pl/poradnik.php?id=5>.

¹¹⁷ A. Kuca, Raport o stanie rynku targowego w Polsce w roku 2000, Poznań 2001.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

w procesie sprzedaży jest znacznie większy w przypadkach, kiedy korzysta się z targów i wystaw. Badania Center of Exhibition Industry Research (CEIR) wykazały, że pozyskanie nowych kontaktów na targach kosztuje w rezultacie o 56% mniej niż zdobycie ich w drodze kontaktów telefonicznych¹¹⁸.

Podstawą i warunkiem koniecznym do osiągnięcia korzyści z uczestnictwa w targach jest własna strategia marketingowa przedsiębiorstwa. Następnie niezbędna jest ocena skuteczności podjętych działań, która w przyszłości prowadzić może do optymalizacji wielkości stoiska, trafnego doboru personelu i właściwych targów, oraz przede wszystkim do umiejętnego komunikowania się z klientami nie tylko w czasie targów, ale także przed i po targach. Dlatego tak ważne dla tego rynku są kompletne i aktualne bazy danych i utrzymywanie kontaktu korespondencyjnego z gośćmi targowymi. Zebrane kontakty i zapytania ofertowe to podstawa do nawiązania dalszej korespondencji z klientami, przesłania obiecanych materiałów, cenników oraz ofert. Bo targi to inwestycja długoterminowa¹¹⁹.

Jak podają badania przeprowadzone w Niemczech targi są najważniejszym miejscem spotkań biznesowych i świetnym źródłem informacji o rynku. U progu roku 2008 Stowarzyszenie Niemieckiego Przemysłu Targowego (AUMA) opublikowało wyniki badania przeprowadzonego wśród tysiąca osób decyzyjnych pracujących w niemieckich przedsiębiorstwach¹²⁰. Badanie mające na celu poznanie opinii na temat użyteczności targów osób decyzyjnych pracujących w niemieckim biznesie zostało zrealizowane na zlecenie AUMA przez Instytut LINK z Frankfurtu nad Menem. Respondentami byli zarówno uczestnicy targów, jak i osoby nie biorące udziału w targach. Niemal wszyscy (86%) niemieccy biznesmeni posiadający kompetencje decyzyjne odwiedzają targi. Ich zdaniem targi *business to business* (B2B) są jednym z najważniejszych instrumentów pomocnych w podejmowaniu decyzji o zakupie. Informacja uzyskana na targach ma największe znaczenie we wstępnej fazie procesu decyzyjnego, jakim jest pozyskiwanie informacji o rynku. Takiego zdania było aż 66% badanych. Drugim w hierarchii ważności instrumentem w tym wypadku są, według badanych, prezentacje na stronach internetowych (59%) i publikacje branżowe (51%). 52% respondentów stwierdziło, że targi to bardzo ważny instrument, pomocny ilekroć istnieje potrzeba porównania oferty wyrobów i usług. W tym wypadku targi znalazły się na nieco gorszej pozycji, niż sprzedaż bezpośrednia, którą najwyżej oceniło 55% badanych, ale wyprzedziły prezentacje na stronach internetowych firm (49%). Publikacje branżowe – wymienione w 37% odpowiedzi, znalazły się na dalszym miejscu. Na etapie ostatecznego (faktycznego) podejmowania decyzji o zakupie, za najważniejszy instrument uznano sprzedaż bezpośrednią (57% odpowiedzi), jednak targi znalazły się na drugim miejscu – z 39% odpowiedzi i wyprzedziły prezentacje na stronach internetowych firm, wymienione przez 36% respondentów. Respondenci pytani o użyteczność targów dla

¹¹⁸ The Trade Fair Sector..., op. cit.

¹¹⁹ K. Jerin Raport targi, Brief..., op. cit.

¹²⁰ www.auma.de, kwiecień 2008 r. za: <http://www.polfair.pl/aktualnosci.php?id=49>.

EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”

różnych celów uznali, że targi to użyteczny instrument: umożliwiający pozyskanie informacji (według 72% respondentów), wymianę informacji/opinii (według 71% respondentów) i podjęcie decyzji o zakupie (43% respondentów).

Osoby decyzyjne przyjeżdżające na targi nie wierzą, że kiedykolwiek w przyszłości będą miały lepszą od nich alternatywę. 60% decydentów uznało, że obecnie media *online* mogą być alternatywą wobec przyjazdów na targi, jednak tylko o 1% więcej z nich (czyli 61%) jest takiego samego zdania, jeśli chodzi o przyszłość. Co do innych alternatywnych instrumentów, wymienianych przez respondentów, m.in. wskazywano na sprzedaż bezpośrednią, korespondencję bezpośrednią lub broszury drukowane, wysyłane przez firmy do klientów, przypisując im jednocześnie malejące znaczenie w procesie decyzyjnym.

Decydenci przyjeżdżający na targi są w stanie zainwestować w udział w targach znaczne środki finansowe: 20% badanych jest gotowych przeznaczyć na ten cel do 500 000 euro, a 17% z nich ma do dyspozycji na ten cel od 100 000 do 500 000 euro.

3.4 Wpływ targów na rozwój regionów

Targi traktuje się jako rodzaj przedsięwzięcia o charakterze lokalnym czy też regionalnym, biorąc pod uwagę kryterium przestrzenne. Wynika to z faktu utożsamiania miejsca lokalizacji targów z danym miastem czy też regionem. Pomimo, iż mówi się o targach krajowych czy światowych, to w aspekcie promocyjnym i funkcjonalnym tyczy się to miasta bądź regionu¹²¹.

Targi z punktu widzenia zainteresowania władz lokalnych czy też regionalnych należy rozpatrywać w następujących aspektach:

- są biznesem przyszłościowym i potwierdzają swoją przydatność w zmieniających się warunkach gospodarowania;
- wymagają inwestycji, gdyż dalszy ich rozwój napotyka barierę infrastrukturalną;
- targi wymagają profesjonalizmu i nawiązania do najnowszych osiągnięć technik wystawienniczych;
- targi należy traktować jako wspólny obszar interesów organizatora, uczestników i jednostek osadniczych;
- targi powinny być dla miast głównym instrumentem realizacji ich marketingowych strategii rozwoju;
- targi mogą być wewnętrznym źródłem pozyskania znacznych środków pieniężnych do kasy miejskiej (wojewódzkiej)¹²².

W literaturze dotyczącej oddziaływania targów na dany obszar lokalny czy regionalny podkreśla się, że organizowanie targów w określonej jednostce osadniczej powoduje powstanie w niej szeregu efektów korzystnych czy to w sposób bezpośredni, czy też

¹²¹ S. Szromnik, Marketing terytorialny, Wolters Kluwer..., op. cit., s. 173.

¹²² Tamże, s. 190.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

pośredni. W ramach sprzężeń między targami a daną lokalizacją wskazuje się dla tej ostatniej pojawienie się przepływu dóbr, środków pieniężnych nie tylko między uczestnikami targów, ale pomiędzy uczestnikami targów a podmiotami gospodarczymi zlokalizowanymi na danym obszarze, co może aktywizować lokalne podmioty.

Pozytywne oddziaływanie targów na dane miasto lub region może dotyczyć¹²³:

- aktywizacji środowiska biznesu w ogóle;
- aktywizacji środowiska branży (sektora);
- aktywizacji sfery usług;
- aktywizacji mieszkańców, w tym młodzieży;
- aktywizacji samorządu terytorialnego.

Zdaniem specjalistów z rynku targowego wspomniana funkcja aktywizująca dane grupy podmiotów z konkretnej lokalizacji może przejawiać się przez:

- pozyskanie dodatkowych środków finansowych;
- pozyskanie nowych elementów infrastruktury;
- zdobycie nowych technologii i pomysłów;
- podniesienie poziomu wiedzy i kompetencji;
- nawiązywanie nowych i rozwój już istniejących kontaktów handlowych;
- wzrost poziomu świadomości ekonomicznej społeczeństwa;
- intensyfikację działań i wzrost ich efektywności przez poszczególne grupy beneficjentów imprez targowych¹²⁴.

Można pokusić się o stwierdzenie, iż organizacja targów dla danego miasta, czy szerzej regionu, może oznaczać z jednej strony źródło motywacji do podejmowania nowych wyzwań i rozwoju bieżącej działalności – dzięki podpatrywaniu najlepszych. Z drugiej zaś strony stanowią istotne forum edukacyjne, kształtujące także wzorce zachowań i wyznaczające kierunki działań oraz sposoby postępowania. Ponadto targi, jako narzędzie służące komunikacji z dalszym otoczeniem, pozostającym poza granicami administracyjnymi jednostki terytorialnej, mogą w ramach tego obszaru dawać wiele korzyści. Targi skupiające przedstawicieli biznesu krajowego i zagranicznego są doskonałą okazją do zaprezentowania się miasta i jego oferty turystycznej czy inwestycyjnej. Ukształtowany w ich trakcie wizerunek miasta (regionu) jako centrum gospodarczego może być czynnikiem decydującym w ocenie jego atrakcyjności inwestycyjnej¹²⁵.

Z pełnym przekonaniem można stwierdzić, iż dbałość władz lokalnych i regionalnych o to, by na ich obszarze oddziaływania odbywały się cyklicznie imprezy targowe – powinna być jednym z elementów zarządzania regionem, na który należy kłaść

¹²³ A. Szromnik, Marketing terytorialny, Wolters Kluwer..., op. cit., s. 178.

¹²⁴ Por.: Tamże, s. 178.

¹²⁵ Por.: A. Augustyn, Kreowanie wizerunku..., op. cit., s. 194.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

szczególny nacisk i poświęcać im dużo cennej uwagi. Ponadto funkcje i korzyści cyklicznych imprez wystawienniczych zapewnią jednostkom samorządowym miast czy regionów realizację elementów marketingu terytorialnego, który należy rozumieć jako rynkowo zorientowaną koncepcję zarządzania miastem, gminą lub regionem przez władze samorządowe i ich partnerów, w celu zaspokojenia obecnych i przyszłych potrzeb użytkowników (klientów) wewnętrznych i zewnętrznych. Sens ekonomiczny marketingu terytorialnego danej jednostki przejawia się we wzmacnianiu jej bazy ekonomicznej oraz większych dochodach ekonomicznych¹²⁶.

Targi stanowią w marketingu terytorialnym tzw. subprodukt terytorialny - określone zbiory użyteczności oferowane w trybie odpłatnym lub nieodpłatnym zainteresowanym grupom klientów¹²⁷.

Próba weryfikacji korzyści dla miasta (regionu) targowego powinna opierać się na rachunku:

- korzyści bezpośrednich i pośrednich;
- korzyści bieżących i przyszłych;
- korzyści głównych i pobocznych;
- korzyści finansowych, materialnych, infrastrukturalnych, edukacyjnych (cywilizacyjnych) i marketingowych (psychologicznych);
- korzyści firm, podmiotów rynku targowego, budżetu miasta i mieszkańców¹²⁸.

W literaturze przedmiotu wskazywane są metody obliczania wielkości korzyści miasta (regionu) targowego, w których wykorzystuje się porównania statystyczne i szacunki. Ponadto wspiera się je bezpośrednim sondażem, badaniami testującymi i weryfikującymi. Okres odbywania się targów jest przedmiotem szczegółowych analiz porównawczych. Dotyczą one wzrostu w tym okresie takich wielkości, jak:

- sprzedaż w handlu detalicznym, gastronomii i usługach bytowych miasta;
- liczba widzów w kinach, teatrach i innych placówkach kulturalnych;
- liczba klientów i zleceń pocztowych i telekomunikacyjnych;
- liczba klientów i operacji w bankach i bankomatach;
- liczba klientów w transporcie publicznym, prywatnym, i na parkingach;
- zużycie (sprzedaży) energii elektrycznej i ciepłej;
- sprzedaż gazet i czasopism oraz liczba płatnych ogłoszeń, audycji i programów informacyjno-reklamowych w lokalnych mediach;
- sprzedaż krótkookresowych polis ubezpieczeniowych;
- liczba gości hotelowych w placówkach noclegowych;

¹²⁶ Por.: A. Szromnik, Marketing terytorialny – koncepcja..., op. cit., s. 108.

¹²⁷ Szromnik, Marketing terytorialny – geneza, rynki docelowe i podmioty oddziaływania, [w:] T. Domański, Marketing terytorialny. Strategiczne wyzwania dla miast i regionów, Uniwersytet Łódzki, Łódź 1997, s. 41.

¹²⁸ A. Szromnik, Marketing terytorialny, Wolters Kluwer..., op. cit., s. 180.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

- liczba zamówień programów turystycznych i zleceń przewodnickich.

Wymienione elementy możliwego oddziaływania targów na region nie pozostawiają wątpliwości, co do odpowiedzi na pytanie: czy warto wspierać organizację tego typu przedsięwzięć. I choć brakuje mierzalnych parametrów weryfikujących siłę oddziaływania targów na rozwój rynku gospodarczego, to nikt nie kwestionuje pozytywnego wpływu targów na gospodarkę lokalną. Za potwierdzenie tych słów niech posłużą następujące dane. Według szacunków Targów we Frankfurcie targi te generują wpływy do kasy miasta w kwocie odpowiadającej około 20% rocznych dochodów miasta. Z kolei z eksperymentalnych szacunków finansowych gminy Kraków, z tytułu funkcjonowania ośrodka targowego w tym mieście wynika, iż wygenerowane zostały dzięki temu znaczne dodatkowe strumienie finansowe dla miasta, których nie można dostrzec w momencie podejmowania decyzji inwestycyjnych¹²⁹.

Poza wydatkami związanymi z samym udziałem w targach, zarówno wystawcy, jak i zwiedzający podczas pobytu na targach wydają ogromne sumy pieniędzy na noclegi, restauracje, środki transportu, rozrywkę i inne usługi pośrednio związane z tym pobytem. Wydatki te nie tylko zwiększają zyski lokalnego biznesu, lecz również powodują korzystne skutki w postaci wzrostu zatrudnienia i podatków. Badania dowodzą, że połowa kwoty wydatkowanej przez wystawców pozostaje w mieście i jego otoczeniu. Sami zwiedzający wydają dziennie w mieście kwoty od 200 do 350 dolarów. Szacuje się też, że targi przynoszą sześciokrotny wzrost przychodów, jakie miasto/region ma dzięki organizatorowi targów. Ten efekt określa się mianem „rentowności pośredniej”. Dodatkowo targi i wystawy służą jako stymulator dla przemysłu krajowego oraz jako czynnik umożliwiający wzrost poziomu wiedzy technicznej oraz wzrost aktywności w dziedzinie eksportu, szczególnie w państwach gorzej rozwiniętych¹³⁰.

Samorządy biorąc udział w imprezach wystawienniczych mogą występować w dwóch rolach – jako odwiedzający albo jako wystawcy. W każdym z tych przypadków osiągają różne cele. Samorząd jako wystawca wchodzi w rolę promotora wizerunku miasta, sprzedawcy, stara się pozyskać „kupców” na prezentowaną ofertę. Szuka inwestorów, którzy kupią tereny inwestycyjne i stworzą nowe miejsca pracy lub/i zaprasza turystów. Pozyskuje kontrahentów dla małych i średnich przedsiębiorstw ze swojego terenu. Natomiast jako odwiedzający wystawę przyjmuje rolę kupca. Poznaje rynek i obecne na nim firmy¹³¹.

¹²⁹ Tamże, s. 180.

¹³⁰ The Trade Fair Sector..., op. cit.

¹³¹ M. Weber, Udział w targach warto dobrze przemyśleć i przygotować, „Gazeta Samorządu i Administracji” 21.01.2007, s. 2, cyt. za: A. Augustyn, Kreowanie wizerunku..., op. cit., s. 246.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

4. Podlaski rynek targowy na mapie Polski

4.1 Geograficzna struktura targów na mapie Polski i województwa podlaskiego

Targi w Polsce

Dzisiejsze targi w Polsce mają dojrzały charakter, posiadają wyraźne motta, zdefiniowane cele marketingowe, są profesjonalnie organizowane, w coraz lepszych obiektach targowych¹³². Prężny rozwój rynku targowego w Polsce rozpoczął się bezpośrednio po „obaleniu” starego systemu gospodarczego i przejściu z początkiem lat 90. ubiegłego wieku do gospodarki rynkowej. Już od początku tego okresu organizowano mnóstwo imprez targowych w wielu miejscach kraju. Bieżąca liczba organizowanych cyklicznie targów znacząco uległa zmniejszeniu i koncentruje się w zasadzie w kilku największych ośrodkach targowych w Polsce. W obecnej chwili dość często można zaobserwować znaczące zaangażowanie w organizowanie imprez targowych władz samorządowych, które poprzez taki rodzaj imprezy chcą jednocześnie zadbać o promocję regionu.

Rozwój rynku targowego w Polsce po przemianach ustrojowych do dnia dzisiejszego można podzielić na trzy okresy. Pierwszy z nich to lata od upadku komunizmu do roku 1997. Okres ten to przede wszystkim powstanie w Polsce pierwszej instytucji koordynującej rynek targowy w kraju, czyli Polskiej Korporacji Organizatorów Targów i Wystaw Gospodarczych. Wspomniana organizacja samorządu targowego powstała w czerwcu 1993 roku. Rok później ukazał się pierwszy raport Gazety Targowej weryfikujący imprezy targowe w całym kraju za rok 1993: 49 miast targowych, ponad 90 organizatorów targów i 239 imprez, sprzedano 637 150 mkw. powierzchni wystawienniczej. W roku następnym (1994) zdiagnozowano 535 imprez targowych – co plasowało Polskę w tamtym okresie w tej kategorii na pierwszym miejscu w Europie. Jednak równolegle przedsiębiorcy, kupcy oraz zwiedzający mieli największe w Europie problemy z wyborem właściwych targów. Zjawiskiem powszechnym była dezorientacja, co do wyboru właściwych targów i chaos organizacyjny na rynku targowym, zauważalny w porównaniu z uporządkowanym i przejrzystym rynkiem targowym w Europie Zachodniej. Okres drugi to okres prosperity dla rynku targowego. Wykształciło się grono liderów targowych – lata 1997-2000. Okres trzeci od 2000 roku – do chwili obecnej. Okres kryzysu przełomu wieku XX i XXI spowodował również trudne chwile w branży targowej w Polsce. Efektem czego zostali na rynku targowym jedynie najlepsi i dysponujący największym potencjałem wystawienniczym oraz ugruntowaną marką na rynku targowym. Potwierdziło się branżowe twierdzenie, iż nie ma niczego w gospodarce i na rynku, co wcześniej nie byłoby widoczne na targach. Zmniejszającej się liczbie organizatorów imprez targowych towarzyszyły zmiany strukturalne rynku targowego. W chwili obecnej zmienia się infrastruktura ośrodków targowych, kultura zarządzania i marketing, a

¹³² B. Zalewski, Targi w Polsce w 2007 roku. Wstęp, Raport Polskiej Izby Przemysłu Targowego, Poznań 2008, s. 5.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

przede wszystkim oferta. Targi dostosowują swoją strategię i konkurencję marketingową do zmieniającego się rynku i stylu życia konsumentów. Jest to efekt presji wystawców i zwiedzających, którzy nauczyli się wybierać najlepszych organizatorów i najlepsze targi¹³³. Profesjonalizacja i specjalizacja targów doprowadziły do sytuacji, w której przeciętny konsument odwiedzający daną imprezę targową mógłby poczuć się zagubiony.

Dane statystyczne dotyczące rynku targowego w ujęciu liczby targów, powierzchni targowej (mkw.), liczby wystawców ogółem oraz liczby zwiedzających w latach 1997- 2007 prezentuje tabela 2.

Tabela 2.

Charakterystyka rynku targowe w Polsce w liczbach

Wyszczególnienie	1997	1998	1999	2007
Liczba targów	283	285	285	216
Pow. targowa wynajęta (mkw.)	824271	927331	926281	639771
Liczba wystawców ogółem	42548	43262	42614	30621
w tym zagranicznych	5499	5917	6083	5277
Liczba zwiedzających	1889187	1888886	1498703	1001001

Źródło: *Targi w Polsce w 2007 roku*, Raport Polskiej Izby Przemysłu Targowego, Poznań 2008, s. 7.

O ile na świecie Europa, Azja (zwłaszcza Chiny) i Stany Zjednoczone prześcigają się w budowie nowych terenów targowych o wspaniałej architekturze, monumentalnej skali i nowoczesnym wyposażeniu, to w krajach tak zwanej nowej europejskiej ekonomii zachodzą przeobrażenia czasem zaskakujące. Na Węgrzech np. obserwujemy relatywne spowolnienie tego rynku. Podobnie jest w Czechach, z wyłączeniem bardzo ważnego na targowej mapie Europy Brna. W Polsce, po okresie dynamicznego rozwoju z początku lat 90., przyszedł okres konsolidacji rynku targowego i corocznego wzrostu odpowiadającego wzrostom PKB. Coraz bardziej istotnym problemem, spowalniającym rozwój rynku, jest brak nowych obiektów targowych, bo te dostępne osiągnęły już wielkości graniczne. Inaczej jest natomiast na Ukrainie, gdzie rynek targowy rośnie prawie trzykrotnie szybciej niż PKB¹³⁴.

O ile w poprzednich latach w Polsce głównym kryterium organizacji targów był układ branżowy i organizowano targi z myślą o wystawcach tak, aby prezentowany był jednorodny produkt, to znakiem naszych czasów jest coraz bardziej zawężająca się specjalizacja targów z orientacją na zwiedzającego. Coraz częściej organizowane

¹³³ A. Kuca, Czwarty rok na ścieżce wzrostu, [w:] Targi w Polsce w 2007 roku, Raport Polskiej Izby Przemysłu Targowego, Poznań 2008, s. 17.

¹³⁴ K. Jerin, Raport targi..., op. cit.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

są tzw. targi wertykalne (targi jednego tematu), nakierowane na jedną zindywidualizowaną grupę odbiorców.¹³⁵

Rynek targowy w Polsce „organizują” dwie instytucje rynku targowego: Polska Izba Przemysłu Targowego oraz Warszawska Korporacja Targowa. Polska Izba Przemysłu Targowego (PIPT) jest sukcesorem działającej od roku 1993 Polskiej Korporacji Targowej. Uzyskała osobowość prawną z dniem 26 lutego 2007 r. PIPT jest organizacją samorządu gospodarczego, zrzeszającą firmy działające w branży targowej i w innych branżach związanych z usługami dla targów i ich klientów. Jako sukcesor PKT, Izba przejmuje do kontynuacji jej dorobek w zakresie działalności publicznej, legislacyjnej, marketingowej i promocyjnej na rzecz jej członków. Siedzibą Izby jest Poznań. PIPT jest wszechstronną platformą współpracy wszystkich uczestników rynku targowego w Polsce i skuteczną płaszczyzną działań lobbujących na rzecz polskiego przemysłu targowego. Działa na rzecz integracji członków i ich identyfikacji ze środowiskiem, chroni interesy gospodarcze członków. Realizując podstawowe cele, prowadzi działania na rzecz podniesienia standardów usług targowych oferowanych przez członków, w tym na rzecz wiarygodnych, transparentnych statystyk targowych, promuje udział w targach i wystawach jako skuteczny element strategii marketingowej i komunikacyjnej przedsiębiorstw, a także oferuje uczestnikom rynku targowego możliwości w zakresie edukacji targowej i biznesu¹³⁶. Targi i wystawy w Polsce organizuje ponad 100 firm, wśród nich tylko część to firmy wyłącznie bądź głównie organizujące targi, w tym 24 zrzeszone są w Polskiej Izbie Przemysłu Targowego. Do tych spółek targowych należy ponad 80% krajowego rynku targowego i to właśnie one decydują o obrazie polskiego rynku targowego. Polski rynek targowy monitorowany przez PIPT w 2007 r. objął 216 targów o łącznej powierzchni targowej netto 639 771 mkw. Tylko pierwsza piątka rankingowa organizatorów sprzedała ponad 481 000 mkw. powierzchni. Do organizatorów nie zrzeszonych w PIPT należy kilku nowych graczy na rynku, a także ośrodki doradztwa rolniczego, izby gospodarcze i stowarzyszenia branżowe, centrale handlu zagranicznego i firmy specjalizujące się w wąskich wycinkach branżowych. Do branż, w których pewna liczba targów (a także giełdy, kiermasze, jarmarki) organizowana jest nie tylko przez członków Izby, ale również przez firmy pozostające poza PIPT, należy przede wszystkim rolnictwo. Organizowane są targi i wystawy: rolnicze, maszyn rolniczych, zwierząt hodowlanych. Kolejną branżą dobrze prosperującą jest budownictwo – w kraju odbywają się liczne lokalne giełdy i wystawy materiałów budowlanych, targi mieszkaniowe, nieruchomości). Imprezy firmowane przez spółki nie należące do PIPT organizowane są także w branży spożywczej, branży HoReCa (targi gastronomiczne, giełdy hotelarskie), branży książki, marketingu, reklamy i PR. W niektórych wypadkach związki, stowarzyszenia lub izby branżowe współorganizują targi we współpracy z dużymi spółkami targowymi należącymi do Izby lub tylko u nich wynajmując powierzchnie

¹³⁵ Tamże.

¹³⁶ <http://www.expovortal.com/content/view/33/146/lang,pl/>.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

wystawiennicze. Warto wspomnieć, że poza Polską Izbą Przemysłu Targowego jest także co najmniej kilkanaście firm organizujących wystąpienia polskich wystawców za granicą oraz wiele przedsiębiorstw oferujących szeroko rozumiane usługi targowe (projektowanie, budowa, wyposażanie stoisk targowych, usługi transportu i spedycji targowej i inne)¹³⁷.

Drugą instytucją istotną z punktu widzenia koordynacji przemysłu targowego w Polsce jest Warszawska Korporacja Targowa, która rozpoczęła swoją działalność w 2000 roku. Idea jej powołania zrodziła się na zebraniu grupy założycielskiej 17 osób reprezentujących największe firmy przemysłu targowego w Warszawie. Korporacja jest Stowarzyszeniem firm oraz osób reprezentujących firmy prowadzące działalność związaną z organizacją targów i wystaw. Członkowie Korporacji działają przede wszystkim w Warszawie. Jednak część z nich organizuje targi również poza stolicą i poza granicami Polski. Członkami są nie tylko organizatorzy targów, ale również firmy świadczące usługi niezbędne dla prawidłowego przebiegu targów, takie jak m.in. projektowanie i zabudowa stoisk, spedycja, organizacja wyjazdów na targi, zakwaterowanie, obsługa gastronomiczna i inne. Z obszernego raportu Pentora dwa wnioski wydają się być najbardziej istotne: w opinii wystawców targi zmieniają swój wizerunek i coraz bardziej postrzegane są jako arena marketingu bezpośredniego, czyli „targi są okazją do dyskusji z profesjonalistami z branży o własnych problemach i nowych trendach” oraz że „targi mają znaczący wpływ na decyzje o dokonywaniu zakupów; większy niż w roku 2000”¹³⁸.

W 2000 roku najpopularniejszymi branżami targowymi były targi budowlane, w których brało udział aż 31,2% badanych wystawców; w targach rolno-spożywczych uczestniczyło 12,8%; kosmetycznych i mody – 7,8%, w motoryzacyjnych 6,8%, w turystycznych 6,4%; a w energetycznych, ekologicznych i informatyczno-telekomunikacyjnych po 6%. W sumie wystawcy wskazali 12 branż, które wyczerpywały ich potrzeby marketingowe i handlowe. W tym roku wystawcy wskazali ponad 50 branż targowych, w których uczestniczą lub planują wziąć udział. Ta dywersyfikacja branż targowych oznacza dalszą specjalizację tematów targowych stosownie do zmieniającej się gospodarki i potrzeb wystawców¹³⁹.

Najchętniej uczestniczą w targach firmy produkcyjne, które stanowią 36,7% wszystkich wystawców oraz usługowe – 29% i jest ich o 10% więcej niż w 1999 roku. Wśród wystawców mniej jest firm typowo handlowych (o 6%). Ponadto w branży nastąpiła zmiana ról: coraz więcej handlowców uczestniczy w targach jako profesjonalni zwiedzający, czyli klienci¹⁴⁰.

¹³⁷ Targi w Polsce w 2007 roku..., op. cit., s. 21.

¹³⁸ Targi w opinii wystawców 2005, Polska Izba Przemysłu Targowego, <http://www.polfair.pl/>

¹³⁹ Tamże.

¹⁴⁰ Tamże.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Wyjazdy na targi

W ostatnich latach na targi zagraniczne wyjeżdżało co roku kilka tysięcy polskich przedsiębiorców. Niektórzy w ciągu 12 miesięcy nawet kilkakrotnie. Od wstąpienia Polski do Unii Europejskiej najliczniej odwiedzane są ekspozycje w Niemczech. Na kolejnych miejscach są Rosja i Ukraina, a także Kazachstan. Są też chętni do udziału w ekspozycjach na Dalekim Wschodzie, na przykład w Chinach, czy Tajlandii¹⁴¹. W ostatnich latach wielu eksporterów, prezentujących swoją ofertę na zagranicznych targach, korzystało z częściowej refundacji poniesionych wydatków. Od roku 2008 zasady te uległy zasadniczej zmianie. Nowe rozwiązania są jednak krytykowane przez przedsiębiorców. Organizatorzy grupowych wyjazdów na zagraniczne targi twierdzą, że w 2008 r. liczba wyjeżdżających na imprezy tego typu z powodu braku finansowego wsparcia z budżetu państwa i środków unijnych spadła nawet o 50%. Na razie sytuacja się nie zmieniła, wsparcie w 2009 r. jest nadal wielką niewiadomą. Powstrzymuje ich jednak perspektywa utraty wpłaconych już zaliczek. Najczęstszy zarzut dotyczy tego, że dwa z głównych źródeł tej pomocy – „Paszport do eksportu” i wsparcie Ministerstwa Gospodarki (branżowe projekty promocyjne) wciąż nie funkcjonują w praktyce – pozostają tylko na papierze. Stąd liczne wnioski o przyspieszenie wdrożenia tych systemów. Wiele krytycznych postulatów kierowanych jest także pod adresem branżowych projektów promocyjnych Ministerstwa Gospodarki, zgodnie z którymi grupa minimum czterech przedsiębiorców może uzyskać maksymalną kwotę dofinansowania 50 tys. zł na jeden projekt (wyjazd). Przy czym maksymalna stawka wsparcia dla jednej firmy wynosi tylko 8 tys. zł. Utrzymanie takich zasad może prowadzić do ograniczeń liczby wystąpień polskich przedsiębiorców na zagranicznych imprezach. Środki te nie wystarczają nawet na pokrycie kosztów delegacji. Organizatorzy postulują podwyższenie stawki na całe przedsięwzięcie z 50 do 120 tys. zł lub rezygnację z limitu i przejście na indywidualne wnioski. Jak dodają przedsiębiorcy, grupowe wystąpienia wymagają powołania koordynatora projektu, a na tę funkcję nie ma zwykle chętnych¹⁴².

Polski rynek targowy dojrzewa, a efektem tego jest m.in. zmiana cyklu organizacji targów. Wszystko zależy od tego, jak szybko dana branża się rozwija i jak szybko powstają nowości. Na przykład targi maszyn i urządzeń przechodzą lub przejdą w najbliższym czasie na cykl dwuletni, ponieważ nowości w tych branżach częściej się nie pojawiają. Za to w modzie oferta zmienia się tak często, że targi mody można organizować dwa razy do roku. Z obserwacji wynika, że najszybciej rozwijają się branże: inwestycyjna, meblarska i drzewna, metalurgiczna oraz przetwórstwa tworzyw sztucznych. Przykładem gwałtownego rozwoju są targi turystyczne Tour Salon – w 2006 roku ich powierzchnia była o 40% większa niż w 2005 r. Trzeba zaznaczyć, że część targów skierowana jest do wąskiego grona odbiorców. W związku z tym liczba wystawców nie jest duża, jednak obejmuje zdecydowaną część

¹⁴¹ A. Sielanko, Pieniądze na targi tylko na papierze. Targi w Polsce i za granicą, Wtorek, 16 grudnia 2008, s. B15.

¹⁴² Tamże.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

całej branży. Przykładem takich targów jest Fit-Expo, poświęcone tematyce fitness i aktywnemu trybowi życia, czy też Expopower – targi poświęcone energetyce¹⁴³.

Rynek targowy będzie w najbliższym czasie kształtowany przez dwie tendencje – konsolidację i globalizację. Konsolidacja będzie polegać na kupowaniu imprez przez innych organizatorów oraz na przenoszeniu targów z jednych ośrodków do innych. Globalizacja natomiast spowoduje zmniejszenie liczby targów o randze międzynarodowej organizowanych w Polsce przez polskich organizatorów. W to miejsce będą wchodzić organizatorzy zagraniczni z klonami swoich imprez, np. Międzynarodowe Targi Poznańskie m.in. podpisały umowę dotyczącą organizacji przez Exactus na terenie MTP Środkowoeuropejskiej Wystawy Produktów Stomatologicznych CEDE¹⁴⁴.

Targi to inwestycja marketingowa. Dlatego targi oferują już nową jakość w systemie komunikacji marketingowej przedsiębiorstwa, kierując się rosnącym znaczeniem marketingu przeżyć i wymiany wartości. Nie ulega wątpliwości, że współczesne targi zmieniają swoją definicję: w czasach rozwoju technologii informacyjnych i w epoce globalizacji procesów gospodarczych – zwracają uwagę na znaczenie kontaktów bezpośrednich i relacje partnerskie jako podstawę przyszłości biznesu, zgodnie z zasadami marketingu relacyjnego. Dzisiejsi marketerzy są zgodni, że tylko w ten sposób można coraz lepiej budować trwałe relacje ze swoimi klientami. Jest to jeszcze zjawisko nowe i na tym etapie trudne do opisanie metodami statystycznymi.

Targi w 2008 r. utrzymały wysoką dynamikę wzrostu i rok ten był dobry dla polskich targów. Wzrosły podstawowe wskaźniki statystyczne opisujące targi, tj. powierzchnia targowa wynajęta, liczba wystawców i liczba zwiedzających. Jak w latach poprzednich, statystyki polskiego rynku targowego zostały poddane audytowi, w roku 2008 – po raz pierwszy na zlecenie PIPT realizowanemu przez CENTREX – Międzynarodowy Związek Statystyk Targowych. W 223 targach w Polsce zorganizowanych przez 21 organizatorów zrzeszonych w PIPT, na 720 000 mkw. powierzchni targowej zaprezentowało się ponad 32 tysiące wystawców. Oznacza to, że w stosunku do powierzchni z 2007 roku powierzchnia na targach w Polsce w 2008 roku wzrosła o ponad 15%, zaś liczba wystawców – o 6%. Przyrost powierzchni jest znacznie większy niż przyrost liczby wystawców, co oznacza, że będący w dobrej kondycji finansowej przedsiębiorcy zakupili odpowiednio większą przestrzeń stoisk, aby stworzyć lepszy klimat dla rozmów biznesowych. W 2008 roku targi w Polsce odwiedziło ponad 1 064 000 zwiedzających – jest to wzrost o 14% w stosunku do 2007 roku. Na pierwszą piątkę rankingową organizatorów targów pod względem wynajętej powierzchni targowej w 2008 roku, a więc Międzynarodowe Targi Poznańskie, Targi Kielce, Targi w Krakowie, Międzynarodowe Targi Polska w Warszawie i Murator Expo w Warszawie, przypada 81% powierzchni (około 582 028 mkw.). Do tej listy wiodących ośrodków targowych w Polsce co roku zaliczane są

¹⁴³ Ofensywa polskiego wystawiennictwa, http://www.magazynprzemyslowy.pl/arttykul_190.html.

¹⁴⁴ Tamże.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

także Międzynarodowe Targi Gdańskie S.A. oraz Międzynarodowe Targi Łódzkie. Ubiegłoroczny wzrost parametrów statystycznych targów jest przede wszystkim efektem dobrej koniunktury gospodarczej w 2008 roku oraz coraz lepszej organizacji targów, uwzględniającej wciąż rosnące wymagania klientów. Na wyniki wpłynęły też szereg innych czynników: dwuletnia cykliczność niektórych imprez targowych, zmiana miejsca organizacji targów – wynikająca z potrzeby większej przestrzeni ekspozycyjnej i konferencyjnej, czy kupno przez członków Izby kilku marek znanych imprez targowych będących dotychczas poza statystyką Izby. Nie bez znaczenia jest także rozwijająca się współpraca między firmami targowymi w zakresie wspólnej organizacji niektórych przedsięwzięć targowych¹⁴⁵.

Rynek targowy w województwie podlaskim

Rynek targowy w województwie podlaskim to rynek utożsamiany głównie z fazą pierwszego okresu rozwoju targów w Polsce oraz z okresem prosperity rynku targowego w latach 1997-2000. Wyniki raportu o targach w Polsce w 1993 roku okazały się zaskakujące. Otóż mieliśmy wówczas w kraju 49 miast targowych, czyli dokładnie tyle, ile w Niemczech, które są największym miejscem targowym na świecie. Zaś w liczbie organizowanych targów byliśmy potęgą. W Polsce organizowano więcej targów niż w Niemczech. „Gazeta Targowa” naliczyła wtedy 239 imprez, zastrzegając, że z pewnością to nie wszystko. W Warszawie otwierano targi 112 razy, w Rzeszowie 16, Białymstoku 41, w Poznaniu 32.

W chwili obecnej trudno jest mówić o podlaskim rynku targowym w pełnym tego słowa znaczeniu. Wynika to z wielu powodów. Jednym z nich jest brak na terenie województwa podlaskiego w chwili obecnej infrastruktury targowej/centrum wystawienniczego, które by odpowiadało dzisiejszym standardom branży targowej i oferowało konkurencyjne warunki lokalowe dla potencjalnych wystawców. Rodzaj i zakres oraz wydźwięk organizowanych targów ma charakter jedynie lokalny lub regionalny, w nielicznych przypadkach krajowy. Wykaz cyklicznych targów organizowanych na terenie województwa podlaskiego zawiera tabela 3. Ponadto brak jest instytucji otoczenia biznesu, która specjalizowałaby się w organizacji tego typu imprezy gospodarczej. Ponadto jak wynika z raportu Polskiej Izby Przemysłu Targowego za rok 2007 województwo podlaskie stanowiło białą plamę, jeśli chodzi o organizację profesjonalnych targów, infrastrukturę targowo-wystawienniczą odpowiadającą bieżącym wymaganiom rynku, jak też żadna z instytucji, które organizują targi nie przynależy do tego samorządu gospodarczego przemysłu targowego skupiająca blisko 90% instytucji organizujących targi w Polsce.

¹⁴⁵ Polska Izba Przemysłu Targowego, <http://www.polfair.pl> z dn. 31 marca 2009 r.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Tabela 3.

Spis cyklicznie organizowanych targów w województwie podlaskim

Lp.	Organizator	Nazwa	Charakterystyka/branże
1	Podlaska Regionalna Organizacja Turystyczna	Podlaskie Targi Turystyczne w Białymstoku	Turystyka, kulinaria
2	Podlaski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Szepietowie	1. Wiosenne Targi Ogrodnicze i Pszczelarskie 2. Podlaskie Targi Budownictwa Wiejskiego 3. Zielona Gala 4. Regionalna Wystawa Zwierząt Hodowlanych i Dni z Doradztwem Rolniczym 5. Podlaski Dzień Kukurydzy Konkurs Orki 6. Targi Ogrodnicze i Pszczelarskie „Jesień w sadzie i ogrodzie” 7. Targi Ubezpieczeń w Rolnictwie	14 lat tradycji Możliwości zastosowania korzystnych ekonomicznie, nowoczesnych produktów i rozwiązań technologicznych w budownictwie rolniczym i wiejskim Kompleksowa oferta wiodących firm z sektora rolniczego, bogata oferta maszyn i urządzeń wykorzystywanych w procesie technologicznym przygotowania, zbioru oraz konserwacji pasz zielonych, firmy oferujące nasiona, nowoczesne konserwanty do zakiszania, folie kiszonkarskie itp. Wystawa zwierząt połączona z wystawą maszyn i sprzętu rolniczego
3	Podlaska Oficyna Wydawnicza	Podlaskie Targi Ślubne	
4	Hurtownia Spożywcza Wiomar w Łomży	Podlaskie Targi Spożywcze firmy Wiomar	
5	BOS SA	Targi Spożywcze	Oferta skierowana jest do właścicieli detalicznych sklepów spożywczych, barów, restauracji i hoteli. To jedna z największych imprez handlowych w regionie. Prezentuje się ponad 100 producentów.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Lp.	Organizator	Nazwa	Charakterystyka/branże
6	Instalacjebudowlane.pl firma Amar z siedzibą w Puławach	Podlaskie Targi Stolarstwa i Tartacznictwa	
7	Agencja Rozwoju Regionalnego SA w Łomży	Łomżyńskie Targi Konsumpcyjne	

Źródło: Opracowanie własne.

Tylko w niektórych przypadkach organizowane w województwie podlaskim imprezy o charakterze targowym zdobywają uznanie na rynku krajowym. Jak wynika z „Rankingu targów turystyki w Polsce w 2008 roku”¹⁴⁶ Podlaskie Targi Turystyczne zajęły 6. miejsce w Polsce, awansując o dwie lokaty w stosunku do oceny targów z roku 2007. Ranking ten odnosi się do wszystkich liczących się na rynku imprez targowych, o szeroko rozumianym profilu turystycznym. Na podstawie danych otrzymanych od organizatorów, w każdej z proponowanych siedmiu kategorii (liczba wystawców, liczba wystawców zagranicznych, liczba wystawców krajowych, powierzchnia wystawowa sprzedana, liczba odwiedzających, liczba handlowców i profesjonalistów z branży, imprezy towarzyszące, ogólna ocena targów) uszeregowano targi według właściwych dla nich liczb. Zajęte miejsce oznacza odpowiednią liczbę punktów (w tym przypadku maksymalna liczba wynosi 13). Suma tych punktów z wszystkich kategorii dała poszczególnym targom miejsce na ostatecznej liście rankingowej. **Podlaskie Targi Turystyczne** to jedyna tak duża i kompleksowa impreza o charakterze turystycznym w województwie podlaskim w ciągu roku, a zarazem szansa bezpośredniego kontaktu z wystawcami, ich ofertą i proponowanymi atrakcjami.

Coraz głośniejsze na arenie krajowej mówi się również o targach rolniczych i ogrodniczych organizowanych przez Podlaski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Szepietowie. Jednakże dalszy rozwój tego miejsca targowego w województwie podlaskim będzie wymagał znacznej rozbudowy infrastruktury targowej, by dalej zachować rosnące znaczenie tychże targów i miejsca targowego w regionie i kraju. Chociaż i tam barierą dynamicznego rozwoju i rozgłosu na arenie już nie tylko krajowej jest ubogie wyposażenie infrastrukturalne w zakresie organizacji profesjonalnych targów rolnych.

4.2 Możliwości finansowania organizacji targów w województwie podlaskim

W latach 2007-2013 dofinansowanie udziału przedsiębiorców w zagranicznych targach, wystawach i misjach gospodarczych przewidziane jest na poziomie regionalnym oraz poziomie krajowym. W zależności od wielkości przedsiębiorstwa i

¹⁴⁶ Ranking targów turystyki w Polsce w 2008 roku, „Rynek Podróż” 2009.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

jego lokalizacji, istnieją trzy potencjalne możliwości uzyskania dofinansowania udziału w targach¹⁴⁷.

Regionalne Programy Operacyjne (RPO) – poziom regionalny

Poziom regionalny oferuje wsparcie podstawowe, które w perspektywie finansowej 2004-2006 było udzielane w ramach działania 2.2.2 Wsparcie w zakresie internacjonalizacji przedsiębiorstw Sektorowego Programu Operacyjnego „Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw na lata 2004-2006” (SPO-WKP). W Regionalnych Programach Operacyjnych dla województw: zachodniopomorskiego, lubuskiego, dolnośląskiego, małopolskiego, świętokrzyskiego, podkarpackiego, podlaskiego, warmińsko-mazurskiego, kujawsko-pomorskiego, łódzkiego, lubelskiego przewidziano bezpośrednie wsparcie udziału przedsiębiorców w targach i misjach. Natomiast RPO w województwach: mazowieckim, pomorskim, wielkopolskim, śląskim, opolskim oferują wsparcie pośrednie m.in. poprzez dofinansowanie projektów jednostek samorządu terytorialnego lub ich jednostek organizacyjnych, instytucji otoczenia biznesu, organizacji pozarządowych, wyższych uczelni, podmiotów działających w oparciu o umowę partnerstwa publiczno-prywatnego. Wsparcie to będzie miało różną formę i wartość w zależności od konkretnego RPO.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego

Zapisy RPOWP odnoszące się do imprez targowo-wystawienniczych znajdują się w pierwszej Osi Priorytetowej w ramach Poddziałania 1.2.2. W ramach promocji gospodarczej regionu wspierane będzie: tworzenie terenów wystawienniczych, udział w imprezach targowych, organizacja i promocja wydarzeń regionalnych i ponadlokalnych, realizacja kampanii reklamowych promujących region w kraju i za granicą oraz promocja wspólnej marki powiązań kooperacyjnych. W celu podniesienia aktywności przedsiębiorstw na rynku międzynarodowym zakłada się wsparcie misji gospodarczych, zarówno wyjazdowych jak i przyjazdowych, tworzenie kampanii promocyjnych, w tym udział w targach i wystawach międzynarodowych. Celem opisywanego działania jest stworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości, powstawania nowych innowacyjnych firm oraz podniesienie konkurencyjności podlaskich przedsiębiorstw działających na rynku krajowym i międzynarodowym. Realizacja działania ma na celu również wspieranie powstawania nowych oraz podniesienia jakości istniejących terenów inwestycyjnych, zintegrowanej promocji regionu oraz wzrostu aktywności przedsiębiorstw na rynku międzynarodowym. Wsparciem objęte zostanie kompletne uzbrojenie terenów inwestycyjnych oraz promocja gospodarcza regionu. W celu podniesienia aktywności przedsiębiorstw na rynku międzynarodowym zakłada się wsparcie misji gospodarczych oraz tworzenie kampanii promocyjnych.

Przykładowe rodzaje projektów możliwe do realizacji w założeniach poddziałania 1.2.2 to:

- Budowa, rozbudowa, modernizacja terenów targowo-wystawienniczych;

¹⁴⁷ www.eksporter.gov.pl/ppe/informacje/podglad?akcja=wyswietl&idWersjiJezykowej=36080.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

- Udział w imprezach targowo-wystawienniczych w kraju i za granicą;
- Organizacja i udział w misjach gospodarczych w kraju i za granicą;
- Realizacja kampanii reklamowych promujących region w kraju i za granicą;
- Badania, analizy i ocena potencjału inwestycyjnego/eksportowego regionu;
- Działania promujące wspólną markę powiązań kooperacyjnych/inicjatyw klastrowych.

Beneficjentami tego poddziałania mogą być:

- Jednostki samorządu terytorialnego;
- Związki, porozumienia i stowarzyszenia JST;
- Agencje, fundacje i stowarzyszenia;
- Samorząd gospodarczy;
- Przedsiębiorstwa (jedynie w przypadku projektów dot. udziału w imprezach targowo-wystawienniczych oraz misjach gospodarczych w kraju i za granicą);
- Porozumienia wyżej wymienionych podmiotów reprezentowanych przez lidera;
- Zinstytucjonalizowane inicjatywy klastrowe;
- Zinstytucjonalizowane powiązania kooperacyjne.

Tryb naboru wniosków przewidziany w ramach RPOWP do działania 1.2 odbywa się w formie indywidualnej i konkursowej. Dodatkowo dla poszczególnych projektów w ramach poddziałania 1.2.2 ustalono minimalną i maksymalną wartość projektów: Poddziałanie 1.2.2 Promocja gospodarcza regionu – projekty dotyczące budowy, rozbudowy, modernizacji terenów targowo-wystawienniczych min. 1 mln zł kosztów kwalifikowanych/ max. 50 mln zł kosztów kwalifikowanych; pozostałe projekty bez ograniczeń. Min./max. kwota wsparcia dla projektów dotyczących budowy, rozbudowy, modernizacji terenów targowo-wystawienniczych – max. 1 mln zł; dla pozostałych projektów min. 20 tys./max. w przypadku:

- udziału w imprezach targowo-wystawienniczych w kraju i za granicą – 20 tys. zł/jeden podmiot,
- udziału w misjach gospodarczych w kraju i za granicą - 8 tys. zł/na jednego uczestnika,
- realizacja kampanii reklamowych promujących region w kraju i za granicą – 500 tys. zł,
- badań, analiz, oceny oraz strategii marketingowych potencjału inwestycyjnego/eksportowego regionu – 50 tys. zł,
- działań promujących wspólną markę powiązań kooperacyjnych/inicjatyw klastrowych – 500 tys. zł.

Minimalna/maksymalna wartość projektu:

- projekty dotyczące budowy, rozbudowy, modernizacji terenów targowo-wystawienniczych: min. 1 000 000 zł/ max. 50 000 000 zł kosztów kwalifikowalnych;

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

- pozostałe projekty: min. 8 tys. zł.

Minimalna kwota wsparcia:

- projekty dotyczące budowy, rozbudowy, modernizacji terenów targowo-wystawienniczych: bez ograniczeń;
- pozostałe projekty: 20 000 zł.

Maksymalna kwota wsparcia:

- projekty dotyczące budowy, rozbudowy, modernizacji terenów targowo-wystawienniczych: 1 000 000 zł;
- udział w charakterze wystawcy w imprezach targowo-wystawienniczych w kraju i za granicą: 60 000 zł/jeden podmiot;
- udział w misjach gospodarczych w kraju i za granicą 12 000 zł/jednego uczestnika;
- realizacja kampanii reklamowych promujących region w kraju i za granicą: 500 000 zł;
- działania promujące wspólną markę powiązań kooperacyjnych/inicjatyw klastrowych: 500 000 zł.

**Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka (PO IG) działanie 6.1
„Paszport do eksportu”**

Na poziomie krajowym w ramach działania 6.1 Paszport do eksportu Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka, 2007-2013 (PO IG) zaprojektowano system wsparcia o charakterze specjalistycznym przeznaczony tylko dla przedsiębiorców z sektora mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw, którzy zamierzają rozpocząć działalność eksportową lub prowadzą ją w niewielkim zakresie oraz spełniają m.in. warunki takie jak:

1. W ostatnim zakończonym roku obrotowym przed złożeniem wniosku o udzielenie wsparcia posiadali udział eksportu lub sprzedaży na JRE w całkowitej sprzedaży nie większy niż:
 - a) 30% – w przypadku mikroprzedsiębiorcy,
 - b) 25% – w przypadku małego przedsiębiorcy,
 - c) 20% – w przypadku średniego przedsiębiorcy;
2. Posiadają potencjał rozwijania i prowadzenia transakcji eksportowych lub sprzedaży na JRE, wynikający z załączonego do wniosku kwestionariusza zawierającego podstawowe informacje dotyczące wnioskodawcy, przy czym kwestionariusz ten stanowi podstawę do zakwalifikowania przedsiębiorcy do programu „Paszport do eksportu”;
3. Prowadzą działalność gospodarczą i mają siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a w przypadku przedsiębiorcy będącego osobą fizyczną – miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”

Poprzez eksport rozumie się przy tym zarówno sprzedaż na Jednolitym Rynku Europejskim (JRE), jak i eksport do państw spoza JRE. Należy jednocześnie podkreślić, że Program „Paszport do eksportu” stanowi nową jakość w stosunku do minionego okresu programowania, ponieważ przewiduje kompleksową ofertę dla firm, mającą przyczynić się do zintensyfikowania ich rozwoju w oparciu o działalność eksportową. Głównym założeniem prezentowanego działania jest zapewnienie przedsiębiorcom wysokiej jakości usług doradczych świadczonych za pośrednictwem powołanych do tego celu Instytucji Doradczych. Działania w tym zakresie będą koncentrowały się m.in. na usługach w zakresie wyboru rynku docelowego działalności eksportowej, działań promocyjnych wskazanych do realizacji przez przedsiębiorcę, interpretacji aktów prawnych, przepisów, procedur, a także praktyk handlowych, jak również możliwości wsparcia finansowego dla eksportera oraz tworzenia strategii rozwoju eksportu. W rezultacie prowadzonych konsultacji i doradztwa opracowany zostanie indywidualny Plan Rozwoju Eksportu (PRE) dla konkretnego Wnioskodawcy. PRE będzie zawierał również rekomendacje, co do wyboru instrumentów dostępnych w ramach działania. Należą do nich: udział w targach, wystawach i misjach gospodarczych, wyszukiwanie i dobór partnerów na rynku docelowym oraz pomoc w uzyskaniu niezbędnych dokumentów uprawniających do wprowadzenia towarów i usług na wybrany rynek zagraniczny”. Ogólnym celem działania 6.1 jest wzmocnienie pozycji polskiej gospodarki poprzez promocję Polski jako atrakcyjnego partnera gospodarczego i miejsca nawiązywania wartościowych kontaktów handlowych. Jednocześnie realizacja założeń Paszportu do eksportu ma wpłynąć na zwiększenie wielkości polskiego eksportu i sprzedaży na JRE oraz liczby przedsiębiorstw prowadzących działalność eksportową i sprzedaż na JRE. Instytucją odpowiedzialną za wdrażanie działania jest PARP. Przewidziana alokacja na realizację działania wynosi 121,8 mln EUR.

Branżowe projekty promocyjne dotyczące eksportu (Ministerstwo Gospodarki)

W ramach działania 6.5 Promocja polskiej gospodarki proponuje się wsparcie przedsięwzięć ukierunkowanych na tworzenie platformy współpracy i wzmocnienie powiązań polskiej gospodarki z gospodarką międzynarodową oraz uruchomienie branżowych programów, które obejmowałyby szereg projektów promocyjnych, ważnych z punktu widzenia promowanej branży, w tym udział w najważniejszych imprezach targowych. Proces tworzenia pozytywnego wizerunku Polski i umacniania pozycji naszego kraju na arenie międzynarodowej – jako wiarygodnego partnera gospodarczego i atrakcyjne miejsce do lokowania inwestycji, realizowany będzie w oparciu o:

- badania wizerunkowe Polski wśród grup docelowych w krajach – priorytetowych rynkach gospodarczych;
- organizację i udział Polski w dużych przedsięwzięciach informacyjno-promocyjnych o charakterze międzynarodowym, w tym w Światowych Wystawach EXPO;

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

- międzynarodowe i krajowe wydarzenia gospodarcze;
- branżowe misje handlowe połączone z sesją *match-makingową*;
- kampanie informacyjno-promocyjne w mediach zagranicznych nt. polskiej gospodarki i potencjału gospodarczego.

Instytucją odpowiedzialną za wdrażanie działania jest Departament Instrumentów Wsparcia Ministerstwa Gospodarki. Przewidziana alokacja na realizację działania wynosi 78,04 mln EUR. Procesowi budowania pozycji konkurencyjnej polskiej gospodarki na rynkach międzynarodowych będzie służyć także poddziałanie 6.2.1 Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka, którego celem jest ułatwienie przedsiębiorcom dostępu do kompleksowych, wysokiej jakości usług w zakresie internacjonalizacji działalności gospodarczej i inwestycyjnej. Działanie to będzie realizowane poprzez powołanie na terenie całego kraju centrów obsługi inwestora i eksportera (COIE). Działalność COIE zostanie wsparta w zakresie przygotowania i rozwoju pakietu usług doradczych związanych z prowadzeniem działalności eksportowej i inwestycyjnej, m.in. poprzez zakup baz danych z informacjami o zagranicznych przedsiębiorcach z wybranej branży, opracowań dotyczących poszczególnych rynków zagranicznych, jak również prowadzenia działań informacyjno-promocyjnych upowszechniających wiedzę o działalności COIE oraz świadczonych przez nie usługach.

Celem programu jest wsparcie branżowych projektów promocyjnych realizowanych przez grupę co najmniej czterech przedsiębiorców w ciągu jednego roku kalendarzowego, mających na celu promocję produktów i usług lub prowadzącego do nawiązania kontaktów handlowych. Projekt promocyjny powinien obejmować co najmniej dwie formy działań promocyjnych: pokazy, degustacje, wystawy, prezentacje, demonstracje, spotkania branżowe, szkolenia i warsztaty realizowane w kraju i za granicą, badania rynku zagranicznego, bądź nawiązanie kontaktów handlowych. Beneficjentami mogą być przedsiębiorcy wykonujący działalność gospodarczą na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Wśród kryteriów oceny projektów wskazano:

- wybór promowanej branży lub grupy towarowej;
- dostosowanie formy działań promocyjnych do specyfiki branży i promowanych produktów;
- zamierzone efekty realizacji projektu;
- wybór miejsca realizacji projektu i jego odbiorców;
- ilość firm uczestniczących w projekcie;
- zaangażowanie partnerów zagranicznych w realizację projektu;
- niezbędność uzyskania pomocy dla realizacji projektu;
- zagwarantowanie wykonalności finansowej projektu.

Maksymalna kwota dofinansowania określona dla jednego projektu wynosi 50 tys. zł, przy czym poszczególni przedsiębiorcy uczestniczący w projekcie mogą otrzymać

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

refundację 50% poniesionych i udokumentowanych kosztów kwalifikujących się do objęcia pomocą, nie więcej jednak niż 8 tys. zł.

4.3 Miejsce targów jako instrumentu promocji regionu w planistycznych dokumentach regionalnych

Z racji na miastotwórczy charakter rynku targowego oraz istotne znaczenie w rozwoju dla danej gospodarki lokalnej/regionalnej za zasadne należy uznać weryfikację dokumentów strategicznych wiodących ośrodków miejskich województwa podlaskiego (Białystok, Łomża, Suwałki) w kontekście treści odnoszących się do imprez targowo-wystawienniczych. Ten sam argument przemawia za podobną analizą zapisów Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego oraz Regionalnej Strategii Innowacji.

Strategia Rozwoju Białegostoku do 2010 r.

W wyjściowym jednolitym tekście Strategii Rozwoju Białegostoku do 2010 r. z dnia 26 sierpnia 1996 r. brak jest jasno sprecyzowanych zapisów, które by wskazywały konkretne działania zmierzające w szczególności do wsparcia organizacji targów czy też organizacji misji gospodarczych. W misji Białegostoku „jako miasta harmonijnego rozwoju, rosnącej jakości życia mieszkańców, przyjaznego inicjowaniu i rozwijaniu przedsiębiorczości, dynamicznego ośrodka naukowego, kulturalnego i turystycznego o zasięgu ponadregionalnym, znaczącego miejsca współpracy międzynarodowej i wymiany handlowej”¹⁴⁸ wymieniony jest aspekt handlowy rozwoju miasta.

Cele strategiczne pierwszego rządu będące rozwinięciem przyjętej misji rozwoju Białegostoku określono w następujący sposób¹⁴⁹:

1. Poprawa jakości życia mieszkańców i środowiska naturalnego;
2. Ponadregionalny ośrodek gospodarczy, miejsce zintegrowanego rozwoju przedsiębiorczości;
3. Ośrodek szkolnictwa i nauki XXI wieku;
4. Centrum kulturalne i turystyczne;
5. Europejskie centrum współpracy i wymiany między Wschodem i Zachodem.

Z wyżej wymienionych celów strategicznych z punktu widzenia niniejszej ekspertyzy ważny jest cel 2 „Ponadregionalny ośrodek gospodarczy, miejsce zintegrowanego rozwoju przedsiębiorczości” oraz cel 5 - „Europejskie centrum współpracy i wymiany między Wschodem i Zachodem”.

Drugi cel strategiczny zakładał, że Białystok będzie się w dalszym ciągu rozwijał jako liczący się ośrodek przemysłu. Zgodnie z wykonanymi analizami dla Polski Białystok, obok Lublina, miał być po wschodniej stronie Wisły ośrodkiem, który będzie się dynamicznie rozwijać. Zgodnie z przewidywaniami aglomeracja białostocka będzie wiodącym ośrodkiem na mapie kraju, między innymi pod względem rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego, konkurując jakością swoich wyrobów w całej

¹⁴⁸ Strategia Rozwoju Białegostoku do roku 2010, Białystok 1996, s. 37.

¹⁴⁹ Tamże, s. 38.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Polsce. Drugim liczącym się przemysłem będzie produkcja mebli z jednolitego drewna wytwarzanych na eksport i rynek wewnętrzny. Tradycyjnie będzie się rozwijał przemysł lekki i maszynowy. Temu miały służyć cele drugiego rzędu: Kreowanie lobby na rzecz Białegostoku i aglomeracji; Tworzenie warunków na rzecz integracji i współpracy podmiotów gospodarczych i samorządów gospodarczych; Prorozwojowa polityka miasta. Celom tym z kolei przypisano 16 działań realizacyjnych. Jednakże żadne z zadań realizacyjnych nie posiadało znamion działań zmierzających do wsparcia misji lokalnych podmiotów gospodarczych, w uznanych za kluczowe dla miasta branż. Ani tym bardziej nie znalazły się zadania, w których to samorząd miejski Białegostoku dążyłby do budowy centrum targowego czy też wsparcia organizacji imprez targowych.

Piąty cel strategiczny rozwoju miasta Białegostoku przewidywał, że Białystok stanie się ważnym ośrodkiem wymiany między Wschodem i Zachodem. W mieście powinny otwierać swoje przedstawicielstwa przedsiębiorstwa z państw Europy Zachodniej i terenów byłego Związku Radzieckiego. Miasto powinno być również liczącym się centrum targowym. Po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej Białystok stanie się naturalnym pomostem w kontaktach handlowych i kulturalnych zjednoczonej Europy¹⁵⁰. Temu miał służyć m.in. cel strategiczny II rzędu „Tworzenie warunków prawno-organizacyjnych sprzyjających zainteresowaniu Białymstokiem krajowych i zagranicznych organizacji gospodarczych, któremu wskazano 2 zadania realizacyjne. W ramach działań realizacyjnych wpisano tworzenie obszarów preferencyjnych dla inwestycji oraz organizację polsko-białoruskich spotkań gospodarczych.

Podsumowując można zauważyć, że w strategii Białegostoku wskazano kluczowe dla rozwoju miasta branże. Wskazano kierunek rozwoju miasta poprzez konkurencyjność branż na arenie krajowej i międzynarodowej w kolejności:

- przetwórstwo rolno-spożywcze;
- produkcja mebli z drewna jednolitego;
- przemysł lekki;
- przemysł maszynowy.

Informacja dotycząca misji gospodarczych pojawia się w aspekcie organizacji polsko-białoruskich spotkań gospodarczych.

Informacja dotycząca rynku targowego pojawia się w Strategii Rozwoju Białegostoku do Roku 2010 w planach Urzędu Miejskiego, gdzie wskazano konieczność stworzenia miasta Białystok jako miasta z liczącym się centrum targowym. Jednakże zapisy strategii nie precyzują sposobu realizacji tak sformułowanego postulatu. Co więcej zapis ten nie stanowi elementu jakiegoś celu strategicznego czy też zadania realizacyjnego, a jedynie został zawarty w opisie do piątego celu strategicznego miasta Białegostoku.

¹⁵⁰ Tamże, s. 39.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Aktualizacja Strategii Rozwoju Białegostoku do 2010 r.

W Aktualizacji Strategii Rozwoju Białegostoku do 2010 roku z dnia 28 listopada 2001 r. zapisy odpowiadające targom i misjom gospodarczym można odnaleźć pod postacią celu strategicznego określonego jako Białystok – Europejskie centrum współpracy i wymiany między Wschodem i Zachodem. Ponadto w celu C.5 wskazano na Tworzenie warunków prawno-organizacyjnych sprzyjających zainteresowaniu Białymstokiem krajowych i zagranicznych organizacji gospodarczych oraz Organizację spotkań gospodarczych z partnerami z kraju i z zagranicy.

W aktualizacji strategii rozwoju Białegostoku brak jest już wzmianki dotyczącej miasta jako centrum targowego. Co należy interpretować, iż dążenie miasta ku temu nie jest już pożądane. Weryfikacja rzeczywistych faktów i infrastruktury targowej na terenie miasta, a właściwie jej brak, powoduje mniemać, iż cel ten „umarł” z obiektywnych przyczyn. Ponadto nie ma weryfikacji branż, które z punktu widzenia miasta będą branżami decydującymi o rozwoju gospodarczym tegoż miasta. Należy na tej podstawie wnioskować, iż kolejność priorytetowych branż nie uległa zmianie.

Strategia zrównoważonego rozwoju miasta Suwałki do roku 2020

W Strategii zrównoważonego rozwoju miasta Suwałki do roku 2020 będącej aktualizacją „Strategii Zrównoważonego Rozwoju Miasta Suwałki do roku 2015”, którą władze Miasta Suwałki uaktualniły w grudniu 2007 r. czytamy, iż misją Suwałk jest zrównoważony rozwój miasta o wzrastającej randze w regionie i kraju, otwartym na współpracę międzynarodową, dbającym o stałą poprawę warunków życia mieszkańców, sprzyjającym rozwojowi innowacyjnej gospodarki i usług o znaczeniu ponadlokalnym przy wykorzystaniu walorów środowiska naturalnego.

Wśród celów strategicznych znalazły się:

1. Poprawa warunków życia mieszkańców i stanu bezpieczeństwa publicznego.
2. Tworzenie warunków do rozwoju gospodarczego, w tym turystyki i usług o znaczeniu ponadlokalnym w sferze edukacji, kultury i sztuki oraz ochrony zdrowia.
3. Tworzenie warunków do rozwoju współpracy międzynarodowej i transgranicznej.
4. Modernizacja i rozbudowa infrastruktury technicznej miasta.
5. Ochrona zasobów przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego oraz racjonalne zagospodarowanie przestrzeni miejskiej.

Ani w misji rozwoju miasta, ani też w celach strategicznych nie są zauważalne zapisy związane z targami i misjami. Dopiero analiza celów operacyjnych będących konkretyzacją strategicznych celów rozwoju Suwałk pozwalają takie zapisy odnaleźć. Cel operacyjny, określony jako: Kreowanie pozytywnego wizerunku miasta w otoczeniu regionalnym, krajowym i międzynarodowym zawiera zadanie realizacyjne: Aktywny udział miasta w promowaniu i reklamie lokalnej przedsiębiorczości oraz

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

lokalnego produktu, w tym turystycznego¹⁵¹. To właśnie w tym miejscu pojawiają się zapisy dotyczące wsparcia przedsiębiorczości lokalnej poprzez wsparcie wyjazdów podmiotów gospodarczych na imprezy targowo-wystawiennicze. Wsparcie to ma polegać na organizowaniu a także uczestniczeniu w targach i wystawach oraz konferencjach o charakterze ponadregionalnym i międzynarodowym, możliwość wynegocjowania przez miasto korzystnych warunków uczestnictwa firm lokalnych w imprezach gospodarczych, uzyskanie atrakcyjnych porozumień dotyczących kosztów promocji firm lokalnych w imprezach gospodarczych, uzyskanie atrakcyjnych porozumień dotyczących kosztów promocji firm podczas targów i innych imprez promocyjnych oraz w mediach (TV, radio, prasa). Poza powyższymi zapisami brak jest w strategii miasta Suwałki odniesień dotyczących organizacji/współorganizacji targów czy też budowy centrum targowego, a także wsparcia lokalnych podmiotów w organizacji misji gospodarczych. Wynikać to może z faktu braku tego typu zapisów po stronie negatywnych aspektów miasta w elementach analizy SWOT dla Suwałk. Autorzy strategii nie dostrzegają potrzeby istnienia tego typu infrastruktury z punktu widzenia korzyści prorozwojowych miasta Suwałki. Podejście branżowe w ramach strategii Suwałk sprowadza się w głównej mierze do następującego zapisu: Rozwój przemysłów drzewno-meblowego oraz spożywczego, dysponujących sporym potencjałem i tradycyjnie będących mocną stroną w gospodarce miasta, poprzez podejmowanie różnorodnych działań proinwestycyjnych i promocyjnych.

Na podstawie analizy można uznać, że strategia rozwoju miasta Suwałki jest uboga jeśli chodzi o tematykę targów wystaw gospodarczych. Z punktu widzenia autorów strategii ta dziedzina życia gospodarczego miasta i tym samym aspekty promocyjne z nią związane nie odgrywają większego znaczenia. Natomiast wśród istotnych branż z punktu widzenia miasta wskazywane są dwie: przemysł drzewno-meblowy oraz przemysł spożywczy.

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Miasta Łomża do 2020 roku

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Miasta Łomża do 2020 roku z czerwca 2002 r. jest aktualizacją istniejącej Strategii zrównoważonego rozwoju Miasta Łomża do 2015 roku, przyjętej uchwałą Rady Miejskiej w dniu 17 października 2001 roku.

Misja miasta brzmi: Łomża – miastem nowoczesnym, bezpiecznym i przyjaznym do zamieszkania oraz prowadzenia działalności gospodarczej, sprawnie realizującym zbiorowe potrzeby mieszkańców przy respektowaniu zasady zrównoważonego rozwoju, racjonalnego gospodarowania i partycypacji społecznej. W ramach jednego z 3. głównych celów strategicznych, dotyczącego sfery gospodarczej miasta: tworzenie jak najlepszych warunków dla trwałego i zrównoważonego rozwoju gospodarczego miasta, wyznaczono cele operacyjne i projekty (zadania) realizacyjne. W nich z kolei zostały zawarte cztery programy strategiczne, stanowiące podstawę do realizacji misji rozwoju i strategicznych celów rozwoju Miasta Łomża.

¹⁵¹ Strategia zrównoważonego rozwoju miasta Suwałki do roku 2020, s. 81.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

W ramach programu strategicznego Łomża – miastem przedsiębiorczym i innowacyjnym – tworzenie jak najlepszych warunków do rozwoju gospodarki lokalnej oraz wzrost atrakcyjności miasta dla lokalizacji inwestycji wpisano cel operacyjny „Organizacyjne i finansowe wspieranie rozwoju przedsiębiorczości”. W ramach tego ostatniego znalazły się zadania realizacyjne odnoszące się do targów, infrastruktury targowej oraz wyjazdów na targi. Są to zadania:

1. Tworzenie korzystnego klimatu dla przedsiębiorców i przekonywanie ich o korzyściach wynikających ze współpracy z Urzędem Miejskim, jak i instytucjami otoczenia biznesu poprzez współudział w wystawach, imprezach, wydawnictwach kulturalnych i oświatowych;
2. Przygotowanie terenów i tworzenie preferencji do lokowania w Łomży placówek regionalnej i międzynarodowej współpracy targowo-wystawienniczej, handlowej i logistycznej;
3. Infrastruktura turystyki kongresowej i targowej dla Podregionu Łomżyńskiego – przewidywana kwota na zadanie realizacyjne 26 000 tys. zł.

Mowa jest w nich o wspólnych wyjazdach władz miejskich i podmiotów gospodarczych na targi i wystawy, o przygotowaniu terenów oraz preferencji w zakresie tworzenia placówek targowo-wystawienniczych i nawiązywaniu współpracy w tym zakresie w wymiarze krajowym oraz międzynarodowym. Trzeci punkt zaczerpnięty ze strategii rozwoju Miasta Łomża odnosi się do infrastruktury turystyki kongresowej i targowej, jednak tylko o zasięgu subregionalnym. We wszystkich przypadkach brakuje jakiegokolwiek sprecyzowania czy to w kontekście konkretnej branży czy też wymiarów wsparcia, jak też rozmiarów planowanej infrastruktury. Jedynie w trzecim punkcie pojawiła się kwota wsparcia.

W ramach cytowanego I. programu strategicznego wpisano także cel operacyjny: Promocja Miasta Łomża w kraju i za granicą, a w jego ramach zadanie realizacyjne: Organizacja regionalnych i transgranicznych targów, spotkań gospodarczych i wyjazdów studyjnych przedsiębiorców. Jednakże nie sprecyzowano sposobu wsparcia oraz preferowanych branż. Branże istotne z punktu widzenia rozwoju Łomży w zadaniu realizacyjnym I. celu operacyjnego w I. programie strategicznym wskazane są w formie następującego zapisu: Wspieranie rozwoju gospodarki żywnościowej, przemysłu związanego z ochroną środowiska, obsługi transportu, budownictwa, obsługi kwalifikowanej turystyki i „bezpiecznej ekologicznie produkcji”.

W strategii rozwoju Miasta Łomża znajdują się zapisy związane z organizacją targów i wystaw. Jest też zapis o infrastrukturze targowej, lecz nie precyzujący czy chodzi o rozbudowę, remont czy też budowę. Ponadto odnajdujemy zapisy o przewidywanym wsparciu podmiotów gospodarczych w wyjazdach na targi oraz współorganizację targów. Wśród wiodących branż, zdaniem twórców strategii Miasta Łomża, należy wymienić: przemysł przetwórstwa spożywczego, budownictwo, produkcję ekologiczną oraz turystykę.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 r.

W ramach Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 r. z dnia 30 stycznia 2006 roku, w celu pełniejszego zobrazowania istoty problemów rozwojowych województwa podlaskiego, odstąpiono od uniwersalnego schematu analizy SWOT na rzecz ujęcia tematycznego, poprzez identyfikację głównych problemów rozwojowych województwa. Obszary tematyczne, zgodne z podziałem zawartym w Podstawach Wsparcia Wspólnoty, odnoszą się do sfer: gospodarczej, społecznej, infrastrukturalno-środowiskowej oraz obszarów wiejskich i rolnictwa. Ze względu na szczególne znaczenie turystyki w województwie podlaskim, dodano element „Turystyka” do części infrastrukturalno-środowiskowej. Następnie, w każdym z poszczególnych obszarów tematycznych, dokonano oceny problemów przy zastosowaniu charakterystycznej dla uniwersalnej analizy SWOT metody – „Mocne strony/Słabe strony” oraz „Szanse/Zagrożenia”¹⁵².

We wspomnianej analizie dotyczącej słabych stron województwa w zakresie infrastruktury, aspektów przestrzennych i turystyki nie ma żadnej wzmianki o braku infrastruktury targowo-wystawienniczej na terenie województwa podlaskiego.

Misja województwa podlaskiego brzmi następująco: Województwo podlaskie regionem aktywnego i zrównoważonego rozwoju z wykorzystaniem walorów środowiska naturalnego, wielokulturowej tradycji i położenia przygranicznego. By zrealizować zapisy misji w określonym horyzoncie czasu przyjęto pięć celów strategicznych:

- a. Podniesienie konkurencyjności województwa podlaskiego poprzez rozbudowę i modernizację infrastruktury;
- b. Restrukturyzację i dywersyfikację bazy ekonomicznej województwa podlaskiego ze szczególnym wykorzystaniem walorów przyrodniczych, kulturowych i turystycznych;
- c. Rozwój jakości wykorzystania zasobów ludzkich województwa poprzez przeciwdziałanie bezrobociu, marginalizacji grup społecznych i podniesienie kwalifikacji zawodowych społeczeństwa;
- d. Rozwój rolnictwa oraz wsparcie obszarów wymagających aktywizacji i zagrożonych marginalizacją;
- e. Rozwój współpracy międzynarodowej i regionalnej poprzez wykorzystanie przygranicznego położenia województwa.

W ramach ogólnych celów strategicznych wyodrębniono sześć celów priorytetowych. Są to:

1. Podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej województwa;
2. Wzmocnienie bazy ekonomicznej województwa;
3. Rozwój instytucji i urządzeń infrastruktury społecznej o zasięgu i znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym w dziedzinie zdrowia, opieki społecznej i kultury

¹⁵² Tamże, s. 25.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

oraz podwyższenia w ten sposób rangi i pozycji ośrodków regionalnych województwa i jego integracji wewnętrznej;

4. Zrównoważone gospodarowanie przestrzenią województwa z zachowaniem ważnych w skali krajowej i europejskiej walorów przyrodniczych i kulturowych, a także z ich racjonalnym wykorzystaniem dla przyspieszonego rozwoju województwa;
5. Rozwój międzynarodowych kontaktów regionalnych i wymiany, w tym współpracy przygranicznej i transgranicznej województwa z regionami Białorusi i Litwy oraz międzynarodowa promocja regionu;
6. Rozwój ogólnodostępnego systemu edukacji, w tym ustawicznego kształcenia kadr dostosowanego do potrzeb regionu.

W ramach I. celu strategicznego służącemu realizacji misji województwa podlaskiego Podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej województwa wskazano szereg działań. W opisie tych działań i uzasadnieniach w końcowych zapisach pojawia się następujące sformułowanie: „Realizacja zamierzonych działań wpłynie pozytywnie na rozwój regionu zwiększając jego atrakcyjność inwestycyjną, a także pozwoli na tworzenie silnego ośrodka metropolitalnego Białegostoku, jako regionalnego centrum biznesu, nauki, administracji, handlu czy usług”. Biorąc pod uwagę wcześniejsze nie dokonanie odpowiedniego zapisu odnośnie braku infrastruktury targowej w słabych stronach regionu, skutkuje to także brakiem zapisów w działaniach dotyczących planowanej budowy centrum targowo-wystawienniczego i stworzenia w Białymstoku silnego ośrodka targowo-wystawienniczego w regionie Polski Wschodniej, jak też całego kraju. Ponadto wspomina się o rozwoju metropolitalnym Białegostoku w kontekście regionalnego centrum handlu z brakiem wskazania na rozwój tego miasta jako centrum targowego, co z kolei miało miejsce w zapisach Strategii Rozwoju Miasta Białegostoku do Roku 2010. Zapisy dotyczące targów i misji w analizowanej strategii odnaleźć można w tekście Priorytetu 3. Baza ekonomiczna, Działanie 3. Wsparcie przedsiębiorczości, poddziałanie 13. w brzmieniu następującym: „Inspirowanie działań na rzecz podnoszenia jakości produkcji oraz rozwoju marketingu krajowego i zagranicznego, w tym poprzez centra targowo-wystawiennicze. Rozwój zaplecza naukowo-badawczego i zacieśnienie współpracy między uczelniami i jednostkami naukowo-badawczymi a podmiotami gospodarczymi w celu kreowania postępu technologicznego i organizacyjnego, poprzez tworzenie parków technologicznych i przemysłowych”¹⁵³. Zapis ten nie wskazuje, o jakie działania konkretnie chodzi twórcom strategii rozwoju województwa podlaskiego w zakresie nazwy centrum targowo-wystawiennicze. Czy ma być ono tworzone, remontowane, rozbudowane oraz w jakim zakresie będzie ono profilowane. Intuicyjna odpowiedź może być jedynie w momencie analizy kluczowych obszarów rozwoju klastrów dla regionu województwa podlaskiego. Tym samym branże o których mowa należy uznać za kluczowe dla rozwoju regionu. Jak wynika z zapisów strategii, rozwój gospodarczy województwa podlaskiego opierać się ma w znacznej

¹⁵³ Tamże, s. 50.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

mierze na trzech wiodących klastrach przemysłu: spożywczym (głównie mleczarskim), drzewnym (w tym meblarskim) i maszynowym. Wynika to ze specyfiki regionu – charakter rolniczy ze znacznymi zasobami lasów. Znaczną uwagę także poświęcono znaczeniu turystyki w regionie, choć nie stanowi ona wprawdzie dominującej gałęzi gospodarki, a i jej udział w budowaniu PKB dla województwa nie jest zbyt znaczący. Potraktowano ją jako niewykorzystywany potencjał regionu, który przy odpowiednim wsparciu korzystnie może wpłynąć na rozwój gospodarczy województwa. Stąd także sektor turystyczny włączony został do klastrów obszarów wsparcia. Celowe zatem będą działania sprzyjające dalszemu dynamicznemu rozwojowi wymienionych sektorów. Inwestycje z tych dziedzin należy traktować priorytetowo poprzez np. dodatkową punktację przy ocenie projektów dofinansowywanych w ramach rozwoju regionalnego województwa¹⁵⁴. Stąd więc, kluczowe branże z punktu widzenia strategii rozwoju województwa podlaskiego, to przemysł: spożywczy; drzewny, w tym meblarski; maszynowy; turystyczny.

W zakresie targów i wystaw należy stwierdzić, iż w Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego brak jest precyzyjnego zapisu dotyczącego rozwoju przemysłu targowego. Brakuje też wzmianek dotyczących wsparcia podlaskich przedsiębiorców w zakresie organizacji misji gospodarczych za granicą.

Regionalna Strategia Innowacji Województwa Podlaskiego

Regionalna Strategia Innowacji Województwa Podlaskiego została opracowana w korelacji ze „Strategią rozwoju województwa podlaskiego do roku 2010” i jest jej rozwinięciem w dziedzinie związanej z rozwojem przedsiębiorczości oraz wsparcia ze strony instytucji naukowo-badawczych, otoczenia biznesu i administracji. Wytycza ona cele i kierunki rozwoju przedsiębiorczości i jej otoczenia na najbliższe 9 lat¹⁵⁵. Okres realizacji Strategii przypada na lata 2005-2013, mieści się zatem w ramach programowania budżetu Unii Europejskiej, bowiem większość założonych celów i realizowanych kierunków działań ma związek z funduszami strukturalnymi.

Targi mogą być areną wymiany nowinek technologicznych w poszczególnych branżach i okazją do nawiązywania współpracy w zakresie podejmowania prac nad rozwiązaniami innowacyjnymi pomiędzy poszczególnymi partnerami. Jak wynika z badań przeprowadzonych w Niemczech w roku 2008 targi są szczególnie cennym źródłem informacji dla zwiedzających. 90% osób decyzyjnych wykorzystuje swoje przyjazdy na targi szczególnie w celu poznania najnowszych osiągnięć oraz innowacji w branży. To stawia targi na równi z Internetem. Zwiedzający uznają za najważniejszą zaletę targów możliwość odbycia osobistych rozmów z wystawcami. Ponad 75% respondentów uznało ten aspekt targów za ważny lub najważniejszy¹⁵⁶. Jednakże w podlaskim RIS nie znajdują się zapisy związane z targami i misjami.

¹⁵⁴ Tamże, s. 54.

¹⁵⁵ Regionalna Strategia Innowacji Województwa Podlaskiego, s. 5.

¹⁵⁶ www.auma.de, kwiecień 2008 r. <http://www.polfair.pl/aktualnosci.php?id=49>.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

5. Wnioski i rekomendacje

Bez wątpienia targi wystawiennicze stanowią w chwili obecnej istotne miejsce spotkań biznesowych. Ponadto targi, obok szeregu swoich istotnych funkcji, dla miejsca lokalizacji targów – miasta/regionu – stają się okazją do promocji, stanowiąc tym samym element – instrument promocji gospodarczej danego obszaru, który z kolei jest częścią składową marketingu terytorialnego. Nie znajduje to jednak zbyt dużego odzwierciedlenia w dokumentach strategicznych wiodących ośrodków miejskich regionu, jak też w zapisach Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego.

Rynek targowy w Polsce podlega ciągłemu procesowi profesjonalizacji i koncentracji. W procesie tym brak w chwili obecnej targów z województwa podlaskiego.

Wynika to z braku tego typu infrastruktury – odpowiadającej bieżącym standardom w branży. Jak również z braku liczących się w skali krajowej i międzynarodowej odbywających się cyklicznie targów.

Zasadnym wydaje się fakt jednoznacznego określenia w województwie podlaskim kierunku działań podejmowanych na rzecz rozwoju podlaskiego rynku targowego. A w związku z tym rozstrzygnięcia kwestii budowy centrum targowego w regionie, czy też rezygnacja z tego działania na rzecz wzmożonego wsparcia przedsiębiorstw w zakresie uczestnictwa w targach i misjach gospodarczych. W procesie ustalenia tychże kierunków działań winno się brać udział w miarę możliwości szerokie grono podmiotów z regionu, które jest bezpośrednio związane z tematyką targową.

1. Analiza dokumentów strategicznych wiodących ośrodków miejskich województwa podlaskiego (Białegostoku, Łomży, Suwałk) oraz strategii rozwoju województwa podlaskiego pozwala stwierdzić, iż brak jest wystarczającej świadomości, co do znaczenia rynku targowego dla gospodarki województwa podlaskiego i możliwości wykorzystania rynku targowego dla rozwoju regionu;
2. Targi, tereny wystawiennicze stanowią inwestycje długoterminową służącą rozwojowi handlu i przedsiębiorczości oraz promocji gospodarczej regionu. Dlatego też warto poczynić starania na rzecz opracowania wizji rynku targowego w województwie podlaskim;
3. Okazją do pozyskania argumentów do budowy wizji rynku targowego mogą być wywiady prowadzone w ramach konsultacji społecznych z stronami imprez targowych;
4. Stworzenie rynku targowego w województwie podlaskim odpowiadającego bieżącym standardom branży z pewnością przyczyni się do promocji gospodarczej regionu oraz atrakcyjności inwestycyjnej;
5. Promocja gospodarcza regionu może być również realizowana poprzez działalność handlowo-wystawienniczą firm z regionu na targach i wystawach w kraju i za granicą;

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

6. Względnie mała kwota środków finansowych przeznaczonych na budowę, rozbudowę, remont terenów targowych przy braku długofalowej wizji rynku targowego może być wydatkiem nie dającym pożądanych efektów;
7. Kwota ta winna być przeznaczona na wsparcie firm z branż wiodących w województwie podlaskim, w zakresie ich udziału w targach i misjach zagranicznych o których mowa w dokumentach strategicznych województwa i wiodących ośrodków miejskich: przetwórstwo rolno-spożywcze, przemysł drzewny, w tym meblarski, przemysł maszynowy oraz turystyka;
8. Biorąc pod uwagę bieżący rynek targowy w Polsce oraz trendy na nim zachodzące winne być podejmowane działania na rzecz stworzenia jednego centrum targowego z prawdziwego zdarzenia w województwie podlaskim, z możliwością wykorzystania go w organizacji imprez kulturalnych, sportowych;
9. Realizacja punktu 8), biorąc pod uwagę bieżące trendy na polskim i zagranicznym rynku targowym oraz znaczenie podlaskiego rynku targowego na rynku ogólnopolskim, będzie możliwa jedynie przy współudziale organizacyjnym i kapitałowym któregoś z wiodących ośrodków targowych w Polsce lub ośrodka zagranicznego.

Literatura

1. Aktualizacja Strategii Rozwoju Białegostoku do 2010 roku.
2. Augustyn A., Kreowanie wizerunku jednostek samorządu terytorialnego w procesie rozwoju lokalnego na przykładzie miast województwa podlaskiego, BFKK, Białystok 2008.
3. Badanie stanu zaawansowania realizacji Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego, Białystok 2007.
4. Gębarowski M., Przeobrażenia funkcjonalne targów a rozwój Internetu, Studia i Prace Naukowe Kolegium Zarządzania i Finansów, Zeszyt Naukowy nr 70, SGH w Warszawie, Warszawa 2006.
5. Gębarowski M., Wskaźniki oceny efektów wystąpienia targowego, <http://www.polfair.pl/poradnik.php?id=5>.
6. Jerin K., Raport targi, Brief, www.briefpanel.pl/download/.../rap-targi_i_wystawy_-_nr_97.pdf.
7. Kuca A., Czwarty rok na ścieżce wzrostu, [w:] Targi w Polsce w 2007 roku, Raport Polskiej Izby Przemysłu Targowego, Poznań 2008.
8. Kuca A., Raport o stanie rynku targowego w Polsce w roku 2000, Poznań 2001.
9. Markowski T., Marketing miasta, [w:] T. Markowski, Marketing Terytorialny, PAN, Warszawa 2002.
10. Ofensywa polskiego wystawiennictwa, http://www.magazynprzemyslowy.pl/arttykul_190.html.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

11. Pociecha J., Metody statystyczne w badaniach marketingowych, PWN, Warszawa 1996.
12. Potencjał rozwoju regionalnego – województwo podlaskie, red. B. Plawgo, Wydawnictwo BFKK, Białystok 2007.
13. Ranking targów turystyki w Polsce w 2008 roku, „Rynek Podróż” 2009.
14. Raport z badań ilościowych, red. B. Plawgo, PWSiP w Łomży, Łomża 2008.
15. Regionalna Strategia Innowacji Województwa Podlaskiego.
16. Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013.
17. Rozwój struktur klastrowych w Polsce Wschodniej, red. B. Plawgo, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2007.
18. Schwalbe H., Marketing w małych i średnich, Wydawnictwo Prawnicze, Warszawa 1993.
19. Sielanko A., Pieniądze na targi tylko na papierze. Targi w Polsce i za granicą, wtorek, 16 grudnia 2008, s. B15.
20. Smith P.R., Marketing Communications. An Integrated Approach, Kogan Page, London 1993.
21. Stachowiak T., Targi – lekcja przedsiębiorczości, „Marketing w praktyce” 2002, nr 10 (56).
22. Strategia Rozwoju Białegostoku do 2010 roku.
23. Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 roku.
24. Strategia zrównoważonego rozwoju miasta Suwałki do roku 2020.
25. Szczegółowy Opis Priorytetów Regionalnego Programu Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013.
26. Szromik A., Marketing komunalny. Rynkowa koncepcja zarządzania gminą, „Samorząd Terytorialny” 1996, nr 3.
27. Szromnik A., Marketing terytorialny – geneza, rynki docelowe i podmioty oddziaływania, [w:] T. Domański, Marketing terytorialny. Strategiczne wyzwania dla miast i regionów, Uniwersytet Łódzki, Łódź 1997.
28. Szromnik A., Marketing terytorialny – koncepcja ogólna i doświadczenia praktyczne, [w:] T. Markowski, Marketing terytorialny, PAN Warszawa 2006.
29. Szromnik A., Marketing terytorialny, Wolters Kluwer, Warszawa 2008.
30. Szromnik A., Marketing terytorialny. Miasto i region na rynku, Wolters Kluwer, Kraków 2007.
31. Szromnik A., Strategia targowa przedsiębiorstwa – cele, narzędzia, decyzje, Zeszyty Naukowe Akademii Ekonomicznej w Krakowie, nr 624, Kraków 2003.
32. Szromnik A., Targi w gospodarce rynkowej – współczesne problemy zarządzania i rozwoju, [w:] W kręgu zarządzania. Spojrzenie multidyscyplinarne, red. R. Borkowski, A. Marcinkowski, A. Oherow-Urbaniak, Instytut Zarządzania UJ & Księgarnia Akademicka, Kraków 2000.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

33. Targi w opinii wystawców 2005, Polska Izba Przemysłu Targowego, <http://www.polfair.pl/badania.php?id=1>.
34. Targi w Polce w 2007 roku, Polska Izba Przemysłu Targowego, Poznań 2008.
35. The Trade Fair Sector. Basic Knowledge, UFI - The Global Association of the Exhibition Industry, <http://www.polfair.pl/targiwgufi.php?id=2> z dn. 16.04.2009 r.
36. Turystyka biznesowa w Polsce. Rynek targowy, Instytut Turystyki, Polska Izba Przemysłu Targowego, Mice, Poland 2007.
37. Weber M., Udział w targach warto dobrze przemyśleć i przygotować, „Gazeta Samorządu i Administracji” 21.01.2007.
38. Wojciechowski H., Dudziński J., Międzynarodowe rynki zorganizowane, Wydawnictwo Zachodniopomorskiej Szkoły Biznesu, Szczecin 1997.
39. Zalewski A., Targi w Polsce w 2007 roku. Wstęp, Raport Polskiej Izby Przemysłu Targowego, Poznań 2008.

Strony internetowe

1. www.eksporter.gov.pl
2. <http://www.expovortal.com/content/view/33/146/lang,pl/>
3. http://www.magazynprzemyslowy.pl/artykul_190.html
4. <http://www.marketing-news.pl/theme.php?art=748>
5. <http://www.polfair.pl/targiwgufi.php?id=2>

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Załącznik 4. Badanie form wsparcia sektora MSP, ich wady i zalety

1. Wstęp

Z punktu widzenia gospodarczego sektor małych i średnich przedsiębiorstw (MSP) jest najbardziej kluczowy, nie tylko ze względu na ilość takich podmiotów w ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych, ale głównie ze względu na ich ogromną rolę w zatrudnieniu, wysokości wytwarzanego PKB, czy ponoszonych inwestycjach. Zasadne zatem wydaje się zwracanie szczególnej uwagi na wspieranie ich innowacyjności oraz konkurencyjności. Podstawową rolę we wspieraniu MSP w Polsce odgrywa państwo, oddziałując na nie bezpośrednio, jak i kształtując otoczenie i zasoby społeczne przedsiębiorstw. Zatem cała polityka rozwoju społeczno-ekonomicznego państwa tworzy ramy wspierania przedsiębiorczości w firmie. Priorytety strategii rozwoju Polski wyznaczane są przez kierunki rozwoju Unii Europejskiej, która przedsiębiorczość podnosi do rangi celu nadrzędnego swojego istnienia.

Opracowanie to ma na celu przybliżenie istoty wsparcia przedsiębiorstw, ze szczególnym uwzględnieniem sektora MSP. Przedstawione w nim zostały bariery, jakie w swojej działalności spotykają przedsiębiorcy oraz główne metody wsparcia, mające na celu łagodzenie czy wręcz niwelowanie omawianych barier. Opracowanie to stanowi również próbę oceny wsparcia małych i średnich przedsiębiorstw w województwie podlaskim, ze szczególnym uwzględnieniem metod bezpośrednich i pośrednich w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013.

2. Bariery innowacyjności i konkurencyjności MSP

W literaturze przedmiotu, publicystyce ekonomicznej i praktyce gospodarczej spotyka się wieloraki stopień zróżnicowania i szczegółowości czynników, które mogą utrudniać, hamować lub wręcz ograniczać działalność i rozwój przedsiębiorstw. Czynniki te z reguły określa się jako bariery rozwoju przedsiębiorstw. W dotychczas zrealizowanych przez różne ośrodki badań zwracano szczególną uwagę na bariery występujące w działalności nowo powstałych przedsiębiorstw, czyli w okresie pierwszych kilku lat od momentu założenia działalności. Niezależnie od tego badano również bariery, które dotyczą przedsiębiorstw dłużej funkcjonujących na rynku. Badania w tym zakresie w Polsce prowadzone były przez wiele ośrodków badawczych, do których zalicza się między innymi: Główny Urząd Statystyczny, Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Narodowy Bank Polski, Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości, czy Polską Konfederację Pracodawców Lewiatan¹⁵⁷.

Bariery można podzielić między innymi w następujący sposób na¹⁵⁸:

¹⁵⁷ R. Borowiecki, B. Siuta-Tokarska, Problemy funkcjonowania i rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce, Difin, Warszawa 2008, s. 178.

¹⁵⁸ Tamże, s. 65-66.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

- wewnętrzne – dotyczące m.in. samej firmy, jej właściciela, strategii rozwoju. Przedsiębiorca ma w większości przypadków wpływ na te bariery i może je niwelować;
- zewnętrzne – dotyczą sytuacji na rynku, a dokładniej wartości popytu i podaży, dostępności kapitału, przepisów prawnych, polityki rządu. W tym wypadku przedsiębiorca musi się dostosować do zmian, które narzucają mu czynniki zewnętrzne i nie ma na nie praktycznie żadnego wpływu.

W literaturze można znaleźć jeszcze wiele innych podziałów barier dotyczących rozwoju przedsiębiorstw. Szczególnie szeroko opisywane są bariery w rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw. Polska Fundacja Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw klasyfikuje bariery¹⁵⁹: rynkowe, prawne, finansowe, wynikające z polityki państwa wobec MSP.

Bariery rynkowe należy w tym przypadku rozumieć jako ogół niekorzystnych zjawisk związanych z otoczeniem rynkowym podmiotów gospodarczych. Dotyczą one głównie firm z sektora MSP, ze względu na ich wrażliwość na ogólną sytuację ekonomiczną, a w szczególności na spadek popytu powodujący zmniejszanie się liczby klientów, a co za tym idzie, zmniejszanie liczby zamówień. Małe przedsiębiorstwa są często wystawiane na działanie coraz ostrzejszej konkurencji, będącej wynikiem coraz popularniejszego importu dóbr, a także efektów bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Dodatkowo, w obliczu rosnącej konkurencji niezbędne wydają się działania mające na celu poszukiwanie nowych rynków, nowych odbiorców, co z kolei wymaga angażowania środków pozwalających na dostosowanie się firmy do nowych oczekiwań. Ze względu na to, że małe przedsiębiorstwa nie dysponują odpowiednimi zasobami, zazwyczaj przegrywają w konfrontacji z przedsiębiorstwami dużymi. Dzieje się tak również dlatego, że ze względu na swoją wielkość posiadają znacznie mniejsze możliwości oddziaływania zarówno na dostawców, jak i na potencjalnych odbiorców¹⁶⁰.

Kolejnym niekorzystnym szczególnie dla małych przedsiębiorstw zjawiskiem jest spadek obrotów w handlu z odbiorcami zagranicznymi. Wynika on zarówno z ograniczeń w przyjazdach turystów ze Wschodu, jak też spowodowany jest rozbudową wzdłuż granic sieci supermarketów, które „odbierają” klientów targowiskom, będącym do niedawna głównymi ośrodkami przygranicznej wymiany handlowej. Istotne wydaje się również zwrócenie uwagi na rozwój sieci powiązań kooperacyjnych pomiędzy małymi a dużymi firmami, które w Polsce są stosunkowo słabo rozwinięte. Znaczna część małych przedsiębiorców postrzega firmy duże jako konkurencję, nie zaś jako potencjalnych partnerów.

Bariery finansowe są często wymieniane przez przedsiębiorców jako główny problem w funkcjonowaniu i rozwoju ich działalności. Szczególnie małe i średnie

¹⁵⁹ Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 1996-1997, Polska Fundacja Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw, Warszawa 1998, s. 157.

¹⁶⁰ W. Piątkowski, Bariery rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw, <http://mikro.univ.szczecin.pl> z dn. 12.02.2009 r., s. 5.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

przedsiębiorstwa skarżą się na ograniczony dostęp do zewnętrznych źródeł finansowania. Fakt ten dotyczy zarówno pozyskiwania funduszy na rozpoczęcie działalności, jak i późniejsze finansowanie inwestycji. Problem ten jest tym istotniejszy, im mniejsze jest przedsiębiorstwo ubiegające się o dostęp do zewnętrznych źródeł finansowania. Na dodatek koszt pozyskania kapitału w przypadku małych firm jest wyższy niż w przypadku przedsiębiorstw dużych. Głównym jednak problemem MSP w ubieganiu się o kredyty jest wymagany przez instytucje finansujące poziom zabezpieczeń. Kolejnymi utrudnieniami są wysokie oprocentowanie oraz skomplikowane procedury związane z ubieganiem się o kredyt. Warto zwrócić uwagę na fakt, że to właśnie problemy finansowe są jednym z głównych czynników wpływających na niski stopień nowoczesności wielu, szczególnie małych, przedsiębiorstw. Kolejną barierą finansową są problemy małych przedsiębiorstw w przypadku ubiegania się o zamówienia publiczne. Podstawowa trudność polega na konieczności sprostania wymaganiom dotyczącym wadium wnoszonemu jako jeden z warunków przystąpienia do przetargu. Innymi przyczynami problemów finansowych, szczególnie firm najmniejszych, są wydłużone, często przekraczane terminy płatności za towary i usługi. Firmy małe, w obliczu rosnącej konkurencji, zmuszone są na godzenie się z warunkami dotyczącymi płatności ustalonymi przez firmy duże. Często też, w obawie o utratę klientów, nie dochodzą swych praw na drodze sądowej w przypadkach, gdy dłużnicy nie regulują swych należności w terminie¹⁶¹.

Do barier finansowych można zaliczyć także ograniczenia związane z dostępnością do korzystania z funduszy wsparcia, a wśród nich należy wyróżnić¹⁶²:

- niewystarczającą dostępność do funduszy strukturalnych;
- niewystarczającą wielkość budżetów wsparcia;
- nierówny dostęp do programów wsparcia dla przedsiębiorstw z różnych regionów;
- niewystarczającą informację o rodzaju i miejscu pomocy;
- brak własnych środków wymaganych w staraniach o pomoc finansową;
- bariery związane ze skomplikowanymi sposobami rozliczania dotacji;
- bariery powodowane przez samych przedsiębiorców, związane ze sprawnym ubieganiem się o dotacje i ich rozliczanie, wynikające z tak zwanego czynnika ludzkiego.

Podstawowym sposobem oddziaływania państwa na sektor przedsiębiorstw jest rodzaj prowadzonej polityki ekonomicznej. Efekty polityki gospodarczej w bardzo dużym stopniu kształtują warunki działania przedsiębiorstw, poprzez oddziaływanie na poziom podstawowych wskaźników ekonomicznych. Z prowadzeniem działalności

¹⁶¹ E. Mroczek, Konkurencyjność małych i średnich przedsiębiorstw w gospodarce rynkowej, „Przegląd Organizacji” 1998, nr 4, s. 24.

¹⁶² A. Arendarski, J. Bartnik, R. Dera, Ł. Janowski, Raport – bariery utrudniające korzystanie z funduszy Unii Europejskiej, <http://www.fund.org.pl/> z dn. 20.03.2009 r.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

gospodarczej związanych jest szereg obciążeń postrzeganych przez właścicieli firm jako **bariery wynikające z polityki gospodarczej**. Należy do nich, między innymi, poziom kosztów pośrednich związanych z zabezpieczeniami społecznymi oraz pozostałymi kosztami socjalnymi, które są dotkliwym obciążeniem przedsiębiorstw szczególnie małych, a zarazem główną przyczyną zatrudniania pracowników „na czarno”. Dodatkowo niekorzystny dla polskich przedsiębiorców jest fakt, że obciążenia te są w Polsce o wiele wyższe niż w krajach Unii Europejskiej. Obecnie koszty pozapłacowe związane z zatrudnieniem wynoszą w kraju ponad 80%. Koszty te są wymieniane jako jedna z głównych przyczyn braku powiększania zatrudnienia, a nawet często jego redukcji¹⁶³.

Inne bariery, na które narzekają przedsiębiorcy w trakcie prowadzenia działalności gospodarczej, to obciążenia podatkowe, na które składają się¹⁶⁴:

- liczba płaconych podatków;
- czas poświęcony na ich rozliczenie;
- łączna wysokość wszystkich płaconych podatków.

Kolejnym problemem, z którym spotykają się przedsiębiorcy, jest skomplikowany system podatkowy, szczególnie w części dotyczącej ulg i zwolnień. Mnogość aktów prawnych, rozporządzeń, niejednokrotnie niejasnych, wymagających wykładni, stanowi poważne **bariery prawne** dla przedsiębiorców. Znaczną trudnością dla firm są także często zmieniające się przepisy oraz utrudniony dostęp do tekstów obowiązujących rozwiązań prawnych. Zmusza to właścicieli firm do zatrudniania bądź korzystania z usług specjalistów z dziedziny prawa oraz księgowości, co z kolei powoduje wzrost kosztów prowadzenia działalności gospodarczej. Ponadto jako zbyt restrykcyjnie postrzegane są przepisy prawa związane z zatrudnianiem personelu oraz bezpieczeństwem i higieną pracy. Przykładem może być przepis, który wszedł w życie 18 stycznia 2009 r., dotyczący konieczności zatrudnienia inspektora ochrony przeciwpożarowej przez wszystkie nawet zatrudniające tylko jednego pracownika firmy. Inspektorem może zostać jeden z dotychczas zatrudnionych w firmie pracowników, jednak koszt jego przeszkolenia wynosi 1250 zł¹⁶⁵.

W najnowszym raporcie Banku Światowego w kategorii zatrudnianie Doing Business i zwalnianie pracowników Polska zanotowała spadek o 4 pozycje w stosunku do roku poprzedniego, zajmując 82. miejsce wśród 181 państw. W Polsce wzrost zatrudnienia hamowany jest przez sztywne prawo, które zawęża możliwości samodzielnego ustalania przez pracowników i pracodawców warunków pracy i jej wynagradzania. Regulacje dotyczące czasu pracy oraz warunków zatrudnienia i zwalniania pracowników są w Polsce o wiele bardziej restrykcyjne niż w krajach, które się rozwijają najszybciej. Wysokie koszty zatrudniania i zwalniania pracowników

¹⁶³ W. Piątkowski, Bariery rozwoju..., op. cit., s. 7.

¹⁶⁴ W. Wojciechowski, Jak uwolnić przedsiębiorczość w Polsce?, Fundacja FOR, Fundacja Polska Przedsiębiorcza, Millward Brown, Warszawa, listopad 2008, s. 12.

¹⁶⁵ Każda firma musi zatrudnić inspektora ochrony przeciwpożarowej, <http://praca.gazetaprawna.pl> z dn. 16.01.2009 r.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

sprawiają, że nawet w okresach dobrej koniunktury gospodarczej przedsiębiorcy niechętnie zwiększają zatrudnienie. Niemożność elastycznego dostosowania zatrudnienia do zmieniającej się sytuacji na rynku powoduje ponadto, że przeciętny czas poszukiwania pracy przez bezrobotnych wydłuża się, co zwiększa bezrobocie długookresowe¹⁶⁶.

Jednocześnie małe i średnie przedsiębiorstwa napotykają na bariery związane z biurokracją oraz nadmiernie rozbudowanymi procedurami administracyjnymi. Najczęściej niekorzystnie przez przedsiębiorców oceniane są¹⁶⁷:

- przygotowanie zawodowe części urzędników;
- brak staranności w prowadzeniu spraw;
- długi czas oczekiwania na decyzje.

Kolejna uciążliwość dotyczy wykonywania prawa, a dokładnie długotrwałość procedur sądowych w Polsce. Chodzi tu zarówno o postępowanie w sprawach cywilnych, jak i rejestrowych, gdzie długość oczekiwań na orzeczenie lub wyrok, czy długotrwała egzekucja postanowień niejednokrotnie przerasta (najczęściej z przyczyn finansowych) możliwości szczególnie małych firm. Ten sam problem dotyczy także kosztów postępowań, które są często zbyt wysokie dla niewielkich podmiotów gospodarczych.

Wśród barier rozwoju i konkurencyjność MSP wymienia się również bariery we wprowadzaniu innowacji, co spowodowane jest między innymi¹⁶⁸:

- ciągłym zmniejszaniem wydatków budżetu państwa na sferę badań i rozwoju;
- występowaniem negatywnego zjawiska ograniczania transferu wiedzy z polskich uczelni do gospodarki;
- bardzo niskim potencjałem innowacyjnym MSP;
- ograniczeniami natury ekonomicznej MSP (brak środków finansowych, zbyt wysokie koszty innowacji, brak zewnętrznych źródeł finansowania);
- czynnikami rynkowymi, takimi jak: niepewność popytu na oferowane produkty lub usługi, dominacja monopolistów;
- innymi czynnikami związanymi z ograniczeniami w dostępie do szeroko rozumianej wiedzy, jakimi są problemy ze znalezieniem właściwych partnerów do współpracy innowacyjnej.

¹⁶⁶ W. Wojciechowski, Jak uwolnić..., op. cit., s. 22.

¹⁶⁷ J. Mordasewicz, Biurokratyczne utrudnienia w prowadzeniu działalności gospodarczej, Business Center Club (maszynopis powielony), za: W. Piątkowski, Bariery rozwoju..., op. cit., s. 8.

¹⁶⁸ A. Nehring, Rozwój i konkurencyjność małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków 2007, s. 155-157.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

3. Znaczenie wsparcia MSP dla zwiększenia ich konkurencyjności i innowacyjności

Wspieranie rozwoju MSP ma duże znaczenie ze względu na rolę, jaką odgrywają one w gospodarce. W Polsce w 2006 roku funkcjonowało aktywnie 1704262 przedsiębiorstwa, z czego 98,96% stanowiły małe i średnie przedsiębiorstwa, co świadczy o tym, że stanowią one najliczniejszą grupę podmiotów w gospodarce. Ich duże znaczenie potwierdzone jest między innymi udziałem tego sektora w wytworzonym PKB (w 2006 r. udział ten wyniósł 47,7%), we wskaźniku określającym wielkość zatrudnienia (w 2006 r. w MSP było zatrudnionych 70,2% wszystkich pracowników) oraz udziałem w poniesionych inwestycjach (w 2006 r. udział ten wyniósł 47,85%)¹⁶⁹.

Znaczenie sektora MSP warunkowane jest również ich rolą w przemianach struktury społeczno-gospodarczej i funkcjonalnej danego obszaru, na którym funkcjonują poprzez¹⁷⁰:

- inicjowanie i powstawanie nowych rodzajów działalności;
- tworzenie nowych miejsc pracy i ograniczanie bezrobocia, przeciwdziałanie wyludnianiu małych miast, miasteczek, osiedli i wsi o charakterze problemowym;
- wzrost dochodów ludności miejscowej;
- rozszerzenie rynków zbytu na wytwarzane produkty;
- zmianę sposobów i warunków życia oraz kształtowanie nowego modelu konsumpcji miejscowej ludności;
- rozwój kooperacji i współpracy w działaniach przedsiębiorstw tego sektora,
- stymulowanie wzrostu gospodarczego, kreowanie postaw przedsiębiorczych i aktywizację rozwoju gospodarczego na zasadzie sprzężenia zwrotnego;
- wzrost atrakcyjności obszarów, na których rozwijana jest działalność, wymuszanie zmian w prawnych uregulowaniach sprzyjających rozwojowi przedsiębiorczości i efektywności małych i średnich przedsiębiorstw.

Istotną cechą małych i średnich przedsiębiorstw, odróżniającą je od dużych podmiotów, jest ich elastyczność względem zmian zachodzących w otoczeniu. Firmy z sektora MSP potrafią szybciej reagować na potrzeby i preferencje klientów i są one w stanie zaangażować zasoby finansowe w określone gałęzie i branże rynkowe, które są w danym momencie najbardziej opłacalne. W przeciwieństwie do dużych przedsiębiorstw korzystających z przywilejów ekonomii skali, MSP szukają swojej

¹⁶⁹ A. Żołnierski, P. Zadura-Lichota, Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2006-2007, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2008, s. 18.

¹⁷⁰ H. Wnorowski, Małe i średnie przedsiębiorstwa – ich rola w gospodarce oraz czynniki rozwoju, [w:] Praktyczne problemy przedsiębiorczości, red. H. Wnorowski, A. Letkiewicz, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2001, s. 21.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

szansy w niszach rynkowych, w których mogą swobodnie działać bez zagrożenia konkurencji. Inną istotną cechą małych i średnich przedsiębiorstw jest ich wkład w rozwój lokalny i regionalny przez zmniejszanie poziomu bezrobocia. W Polsce szczególną rolę odegrały firmy z sektora MSP w okresie transformacji. Wówczas masowe powstawanie nowych przedsiębiorstw złagodziło napięcia społeczne oraz zredukowało już i tak wysokie koszty procesu przemiany. Nowe firmy wykreowały dodatkowe miejsca pracy, redukując tym samym poziom bezrobocia. Ponadto wpłynęły na zmiany w strukturze gospodarczej kraju, gdyż tworzyły nowe branże produktów oraz oferowały nowe na polskim rynku usługi. Dodatkowo przyczyniły się do ukształtowania prywatnej własności przez przejmowanie, a także zagospodarowanie wyposażenia wielkich państwowych przedsiębiorstw na drodze prywatyzacji. W ten sposób powstały mniejsze jednostki, które doprowadziły do dekoncentracji i demonopolizacji polskiej gospodarki¹⁷¹.

Podsumowując cechy odróżniające małe i średnie przedsiębiorstwa od wielkich podmiotów gospodarczych, a przez to podkreślając ich szczególną rolę w gospodarce, można wymienić następujące specyficzne cechy¹⁷²:

- tworzenie nowych miejsc pracy – małe firmy w rozwiniętych gospodarkach rynkowych odpowiadają za wzrost możliwości zatrudnienia; procent nowych miejsc pracy, tworzonych przez małe firmy jest zwykle wyższy niż ich odpowiedni udział w zatrudnieniu w całej gospodarce;
- wynalazki i innowacyjne – badania wykazują, że wiele istotnych innowacji i odkryć naukowych powstało przez inwestycje prywatne, w tym nierzadko w małych firmach;
- pomoc dużym firmom – niektóre funkcje spełniane są bardziej skutecznie przez małe przedsiębiorstwa i to umożliwia im współtworzenie sukcesu dużych firm.

Rola sektora MSP w gospodarce jest nie do przecenienia, natomiast ich poziom konkurencyjności i innowacyjności budzi wiele zastrzeżeń, dlatego tak istotne wydaje się wspieranie działalności tego sektora. Wyznacznikiem poziomu przedsiębiorczości w kraju jest między innymi konkurencyjność działających na rynku przedsiębiorstw. To przewaga w zetknięciu z innymi graczami na rynku decyduje o ostatecznym sukcesie firmy oraz całego sektora, jak również państwa w przypadku rynków międzynarodowych. Na konkurencyjność firm wpływa szereg czynników. Można podzielić je między innymi na grupy i wyznaczyć czynniki oddziałujące na przedsiębiorstwo i jego konkurencyjność na następujących poziomach¹⁷³:

- metaczynniki socjokulturowe: system wartości, podstawowa struktura polityczno-ekonomiczna, zdolność formułowania strategii polityk;

¹⁷¹ E. Latoszek, A. Alińska, Finansowanie MSP w Polsce ze środków finansowych UE jako czynnik wpływający na konkurencyjność przedsiębiorstw, Szkoła Główna Handlowa, Warszawa 2008, s. 55-57.

¹⁷² H. Wnorowski, Małe i średnie przedsiębiorstwa..., op. cit., s. 21-22.

¹⁷³ B. Pławgo, Zachowania małych i średnich przedsiębiorstw w procesie internacjonalizacji, Instytut Organizacji i Zarządzania w Przemśle ORGMASZ, Warszawa 2004, s. 22.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

- makropolityka: budżetowa, monetarna, fiskalna, konkurencyjności, walutowa, handlowa;
- mezopolityka: infrastruktury, edukacyjna, technologiczna, strukturalno-przemysłowa, środowiska naturalnego, regionalna, importowa, eksportowa;
- mikrokompetencje zarządcze, strategie korporacyjne, zarządzanie innowacjami, optymalny cykl produktu, integracja w sieci technologiczne,
- logistyka powiązań między firmami,
- oddziaływanie pomiędzy dostawcami, producentami i klientami.

Głównie na konkurencyjność firm z sektora MSP wpływają czynniki na poziomie mezoekonomicznym. Poziom współpracy z dostawcami, odbiorcami, jednostkami badawczo-rozwojowymi, a więc współpracę na szczeblu regionu, branży czy sektora określa się jako zasoby relacyjne małych przedsiębiorstw. Szczególnie korzystna dla rozwoju konkurencyjności jest zatem strategia wspierania powiązań o charakterze mezoekonomicznym.

Bardzo ważnym wyznacznikiem konkurencyjności MSP jest dostęp do finansowania zewnętrznego. Zarówno tempo rozwoju konkurencyjności firm, jak i całej gospodarki, uzależnione jest w znacznej mierze od zdolności do finansowania inwestycji. Dostęp do źródeł kapitału jest dla sektora małych i średnich przedsiębiorstw większą barierą niż dla firm dużych. Również koszt takiego finansowania jest wyższy niż w przypadku spółek dużych. Niestety obecnie podstawowym instrumentem finansowania sektora MSP jest kredyt bankowy, o który nie jest łatwo ubiegać się małym przedsiębiorcom. Główną przyczyną, dla której banki odmawiają udzielania kredytu jest brak wystarczających zabezpieczeń. Dlatego zainteresowaniem cieszą się zarówno zachęty inwestycyjne ze strony władz lokalnych, jak również wsparcie ze środków pomocowych. Konieczna jest także pomoc w uzyskaniu informacji, w jaki sposób te środki można uzyskać¹⁷⁴.

Na konkurencyjność przedsiębiorstw ogromny wpływ ma również ich innowacyjność, która może być rozumiana właśnie jako proces skierowany na osiągnięcie przez firmę przewagi konkurencyjnej. Obecnie większość polskich małych i średnich przedsiębiorstw nie uczestniczy w innowacyjnym wyścigu na rynku międzynarodowym ze względu na słabości, takie jak¹⁷⁵: niezdolność radzenia sobie z problemami szybkiego wzrostu, trudności w pozyskiwaniu kapitału dla celów innowacyjnych, ograniczoność zasobów umożliwiających stworzenie systemu dystrybucji innowacyjnych produktów.

Najpełniej ranking polskiej gospodarki w wyścigu innowacyjnym ilustruje tak zwany globalny ranking innowacyjności, sporządzony przez Komisję Europejską. Według najnowszego European Innovation Scoreboard 2008, Polska została zaliczona do grupy krajów doganiających, charakteryzujących się niższym niż przeciętna dla

¹⁷⁴ E. Latoszek, A. Alińska, Finansowanie MSP..., op. cit. s. 25.

¹⁷⁵ Tamże, s. 27.

EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”

wszystkich państw Unii Europejskiej poziomem sumarycznego wskaźnika innowacyjności, ale wyższym niż średnia dla UE tempem wzrostu tego wskaźnika. W grupie krajów doganiających, Polska zajęła 5. od końca pozycję za Maltą, Węgrami i Słowacją, a przed Litwą, Rumunią, Łotwą i Bułgarią. Szczególnie niepokojące wydają się wskaźniki dotyczące sektora MSP. Wskaźnik „Innowacje wprowadzone w małych i średnich przedsiębiorstwach (MSP)” w Polsce wynosi 17,2 natomiast średni dla UE-27 wynosi 30.0¹⁷⁶. Pozytywnym faktem jest jednak wzrost tego wskaźnika o 3,4 punkty procentowe w porównaniu do roku ubiegłego.

Na taki stopniowy wzrost skłonności innowacyjnej przedsiębiorstw powinny mieć pozytywny wpływ proinnowacyjne instrumenty realizacji średniookresowych makroekonomicznych wizji rozwoju gospodarki, to znaczy Strategia Rozwoju Kraju 2007-2015, Narodowa Strategia Spójności 2007-2013 i kluczowy Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka 2007-2013. Natomiast bardzo ważnym instrumentem realizacji pobudzania skłonności innowacyjnej przedsiębiorstw z sektora MSP jest pomoc finansowa pochodząca z funduszy strukturalnych UE.

Podsumowując, można zauważyć, że członkostwo Polski w Unii Europejskiej sprawiło, że krajowe firmy znalazły się w nowej sytuacji, bowiem otworzyły się przed nimi możliwości korzystania z potencjału rynkowego, inwestycyjnego oraz nowoczesnego managementu i high-tech. Akcesja spowodowała ponadto zmianę niektórych warunków działania podmiotów gospodarczych. Najważniejszym czynnikiem określającym szanse i zagrożenia małych i średnich przedsiębiorstw na rynku krajowym i zagranicznym jest poziom ich konkurencyjności, a w tym również ich innowacyjności. Natomiast podstawowym warunkiem rozwoju i konkurencyjności MSP jest utworzenie odpowiednich struktur i mechanizmów wspierających małe i średnie przedsiębiorstwa w celu ograniczenia różnego rodzaju barier, z którymi spotykają się w swojej działalności.

3.1 Istota wsparcia MSP

Warunkiem powodzenia przedsiębiorstw na rynku jest określenie celów działalności, metod ich osiągnięcia i wdrożenia do codziennego stosowania. Wśród takich celów należy wymienić rozwój przedsiębiorstwa, na który wpływają czynniki związane z zasadami funkcjonowania przedsiębiorstwa, osobami zarządzającymi firmą, pracownikami, otoczeniem firmy. Aby firma się rozwijała, musi pokonać szereg barier i utrudnień, o których była mowa w poprzednim rozdziale. Istnieje wiele instytucji i instrumentów mających na celu wsparcie przedsiębiorstw, szczególnie tych z sektora MSP, w ich rozwoju i powstawaniu.

Wspieranie przedsiębiorczości można najogólniej określić jako tworzenie przez instytucje (państwo, samorząd lokalny, firmy) warunków do kształtowania i rozwoju tych cech personalnych oraz społecznych, które umożliwiają nieskrępowany indywidualny rozwój przedsiębiorczości człowieka i struktur, w których funkcjonuje. Inaczej ujmując, jest to stworzenie odpowiedniego gruntu pod zdyskontowanie

¹⁷⁶ <http://www.mg.gov.pl/> z dn. 25.04.2009 r.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

przedsiębiorczości, którą w różnym stopniu posiada każdy podmiot życia społecznego i gospodarczego. Największa rola i odpowiedzialność przypada w tym wypadku państwu jako twórcy ram prawnych oraz polityk sektorowych¹⁷⁷.

Generalnie w prawie wspólnotowym (w związku z tym, w prawie polskim również) istnieje zakaz udzielania przedsiębiorstwom przez państwo lub ze źródeł państwowych pomocy w jakiegokolwiek formie. Wynika to z faktu, iż stosowanie pomocy dla przedsiębiorstw narusza podstawową zasadę gospodarki rynkowej, zgodnie z którą, korzyści jakie osiąga przedsiębiorstwo, powinny zależeć tylko i wyłącznie od jego rynkowej użyteczności, stale potwierdzanej przez kontrahentów i weryfikowanej przez konkurentów. Naruszenie tej zasady prowadzi do zakłóceń konkurencji, od której zależy sprawne funkcjonowanie mechanizmu rynkowego¹⁷⁸. Istnieje jednak wiele zdefiniowanych sytuacji, określanых mianem zawodności rynku, w których pożądanе jest, by państwo lub inne jednostki udzielające pomocy przedsiębiorstwom wspierały mechanizm wolnorynkowy i wpływały na decyzje uczestników obrotu gospodarczego. W takich przypadkach można mówić o zespole środków prawnych zwierzchniego nadzoru nad rynkiem. Wynika on z przepisów prawa publicznego i wiąże się z uporządkowaniem konkurencji, co z założenia ma doprowadzić do osiągnięcia pożądanых celów społeczno-gospodarczych. Właśnie w takim kontekście należy rozpatrywać pomoc dla przedsiębiorstw, która nie jest efektem działania naturalnych praw rządzących rynkiem, lecz wynikiem stymulujących zachowań organizacji udzielających wsparcia, które w interesie publicznym próbują wpływać na efektywność gospodarowania poszczególnych przedsiębiorstw¹⁷⁹.

W systemie prawnym Unii Europejskiej nie istnieje nawet oficjalna definicja pomocy publicznej. Podstawowym źródłem prawnym określającym pojęcie pomocy publicznej jest artykuł 87 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską (TWE), który jej nie definiuje, lecz na jego podstawie można wywnioskować, czym pomoc publiczna jest. Artykuł 87 należy traktować jako bardzo ogólną wskazówkę dla krajów członkowskich w zakresie identyfikowania pomocy publicznej. Brzmi on: „...wszelka pomoc przyznawana przez Państwo Członkowskie lub przy użyciu zasobów państwowych w jakiegokolwiek formie, która zakłóca lub grozi zakłóceniem konkurencji poprzez sprzyjanie niektórym przedsiębiorstwom lub produkcji niektórych towarów, jest niezgodna ze wspólnym rynkiem w zakresie, w jakim wpływa na wymianę handlową między Państwami Członkowskimi”¹⁸⁰. Zgodnie z treścią artykułu 87, ustęp

¹⁷⁷ P. Chmieleński, Wspieranie przedsiębiorczości w działalności gospodarczej małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce, [w:] Przedsiębiorczość w teorii i praktyce, red. M. Strużycki, Szkoła Główna Handlowa, Warszawa 2006, s. 171.

¹⁷⁸ F. Maciąg, B. Bojewska, Pomoc publiczna dla małych i średnich przedsiębiorstw, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2005, s. 15.

¹⁷⁹ Kierunki udzielania pomocy publicznej w latach 2007-2013, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa, lipiec 2007.

¹⁸⁰ Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską, tekst skonsolidowany (uwzględniający zmiany wprowadzone z Nicei), Dziennik Urzędowy UE C235 z 24 grudnia 2002 r.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

1 TWE w Unii Europejskiej występuje generalny zakaz udzielania pomocy publicznej, jednak jak już wcześniej zostało wspomniane, występują pewne kategorie pomocy, które są zgodne z regułami wspólnego rynku. Mimo, że może nastąpić naruszenie wymiany handlowej pomiędzy krajami członkowskimi, a także zakłócenie konkurencji lub powstać groźba jej zakłócenia, to negatywne następstwa takiej pomocy rekompensowane są przeważającymi efektami pozytywnymi. Artykuł 87, ustępy 2 i 3 TWE przewiduje dwie kategorie takiej pomocy¹⁸¹:

1. Pomoc zgodna z zasadami wspólnego rynku (z mocy prawa):

- pomoc o charakterze socjalnym przyznawana indywidualnym konsumentom, pod warunkiem, że jest przyznawana bez dyskryminacji związanej z pochodzeniem produktów;
- pomoc mająca na celu naprawienie szkód spowodowanych klęskami żywiołowymi lub innymi zdarzeniami nadzwyczajnymi;
- pomoc przyznawana niektórym regionom Republiki Federalnej Niemiec dotkniętych podziałem Niemiec, w zakresie w jakim jest niezbędna do skompensowania niekorzystnych skutków gospodarczych spowodowanych tym podziałem.

Wyżej wymienione kategorie pomocy wiążą się z interwencją państwa, której celem jest zapobieganie niekorzystnym zjawiskom społeczno-ekonomicznym. Wsparcie publiczne jest uzasadnione ze względu na to, że pozytywne efekty zaangażowania państwa przewyższają negatywne konsekwencje naruszenia konkurencji.

2. Pomoc, która może być uznana za zgodną z zasadami wspólnego rynku (na podstawie decyzji Komisji Europejskiej):

- pomoc przeznaczona na sprzyjanie rozwojowi gospodarczemu regionów, w których poziom życia jest nienormalnie niski lub regionów, w których istnieje poważny stan niedostatecznego zatrudnienia;
- pomoc na realizację projektów o ogólnoeuropejskim znaczeniu lub na zapobieżenie poważnym zakłóceniom w gospodarkach Państw Członkowskich;
- pomoc przeznaczona na ułatwienie rozwoju niektórych działań gospodarczych lub niektórych regionów gospodarczych, o ile nie zmienia warunków wymiany handlowej w zakresie sprzecznym ze wspólnym interesem;
- pomoc przeznaczona na wspieranie kultury i zachowanie dziedzictwa kulturowego, o ile nie zmienia warunków wymiany handlowej i konkurencji we Wspólnocie w zakresie sprzecznym ze wspólnym interesem;
- inne kategorie pomocy, jakie Rada może określić decyzją, stanowiąc większością kwalifikowaną, na wniosek Komisji.

W 2005 r. Komisja Europejska w dokumencie programowym pod nazwą: Plan działań w zakresie pomocy państwa zapowiedziała przeprowadzenie, wraz z

¹⁸¹ A. Jankowska, Pomoc publiczna dla przedsiębiorstw w świetle uregulowań wspólnotowych. Zasady i ograniczenia udzielania, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2005, s. 9-14.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

państwami członkowskimi, przeglądu wspólnotowych reguł i zasad udzielania pomocy publicznej. Zmiana rozporządzeń, komunikatów, wytycznych oraz zasad ramowych będzie prowadzona etapowo. Zakończenie prac zaplanowane jest na 2009 r. Reforma zasad pomocy publicznej zapowiedziana w dokumencie Komisji Europejskiej powinna przyczynić się do ukierunkowania pomocy publicznej na działania o charakterze horyzontalnym, w tym przede wszystkim służące wspieraniu innowacyjności, badań i rozwoju, stymulowaniu przedsiębiorczości, inwestowaniu w kapitał ludzki i ochronę środowiska. Akcent położony jest także na pomoc o charakterze regionalnym, która powinna przyczynić się do zmniejszenia dysproporcji w rozwoju pomiędzy regionami UE¹⁸².

Od dnia 1 maja 2004 r., a więc od momentu, w którym Polska stała się pełnoprawnym członkiem Unii Europejskiej, reguły dopuszczalności pomocy publicznej określone na poziomie wspólnotowym stanowią element polskiego porządku prawnego. Obok rozwiązań wspólnotowych kwestia ta regulowana jest również polskimi aktami prawnymi, przy czym w przypadku rozbieżności pomiędzy przepisami wspólnotowymi a przepisami znajdującymi się w polskich ustawach, akty prawne unijne mają pierwszeństwo. W Polsce najważniejszym źródłem prawa w zakresie pomocy publicznej jest Ustawa z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej oraz rozporządzenia wykonawcze do tej ustawy. Ustawa ta określa reguły, które mają zastosowanie w sprawach dotyczących pomocy publicznej w zakresie¹⁸³:

1. postępowania w sprawie przygotowania do notyfikacji projektów programów pomocowych lub pomocy indywidualnej oraz projektów pomocy indywidualnej na restrukturyzację;
2. współpracy Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z podmiotami opracowującymi programy pomocowe, udzielającymi pomocy, ubiegającymi się o pomoc oraz z beneficjentami pomocy;
3. reprezentowania Polski przed Trybunałem Sprawiedliwości i Sądem Pierwszej Instancji;
4. zwrotu pomocy publicznej;
5. monitorowania pomocy publicznej.

Jednym z rodzajów organów udzielających wsparcia przedsiębiorstwom są organy samorządowe. Aby mogły one kreować i sterować rozwojem przedsiębiorczości, muszą podejmować konkretne decyzje i tworzyć odpowiednie dokumenty, które muszą spełniać kryterium legalności. Zgodnie z obowiązującym prawem jednostki samorządu terytorialnego podejmują decyzje charakteryzujące się legalnością, czyli zgodnością z obowiązującymi przepisami prawa oraz są zgodne z zapisami

¹⁸² Kierunki udzielania pomocy publicznej a latach 2007-2013 ..., op. cit.

¹⁸³ Ustawa z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej, Dz.U. Nr 123, poz. 1291, Art. 1.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

ustawowymi dotyczącymi ponoszenia wydatków¹⁸⁴. Lokalna polityka powinna więc nie tylko uwzględniać lokalny interes społeczny, ale także powinna zostać oparta o zasady gospodarki finansowej w zakresie dokonywania wydatków. Ważne jest, by wydatki były ponoszone w sposób celowy i oszczędnym, z zachowaniem zasady uzyskiwania najlepszych efektów z danych nakładów, umożliwiając terminową realizację zadań oraz w wysokości i terminach wynikających z wcześniej zaciągniętych zobowiązań.

Decyzje organów samorządowych mające wpływ na rozwój przedsiębiorczości powinny być oparte na konkretnej strategii rozwoju, wykorzystującej nowoczesne instrumenty finansowe jej wsparcia, takie jak strategia finansowa oraz wieloletni program inwestycyjny. Strategia rozwoju powinna w szczególności obejmować zestaw przedsięwzięć społeczno-gospodarczych i politykę wobec przedsiębiorców preferowanej dziedziny gospodarki, czy też planowane inwestycje skonkretyzowane najczęściej w okresie 8-10 lat. Strategia jest dokumentem programowym, na podstawie którego przedsiębiorcy mogą się zorientować w polityce władz, jej preferencjach, kierunkach udzielanego wsparcia, czy też inwestycjach infrastrukturalnych, ważnych do budowy więzi gospodarczych w biznesie. Dokument ten musi być stabilny, gdyż brak jego realizacji lub drastyczne zmiany w nim oznaczają niepewność warunków prowadzenia przedsiębiorstwa i brak stabilizacji warunków życia. W takiej sytuacji przedsiębiorcy mogą przenosić swoją działalność w poszukiwaniu tylko stabilizacji, ale także lepszych, bardziej przyjaznych decyzji władz samorządowych, które mogą wpłynąć pozytywnie na prowadzenie przez nich działalności¹⁸⁵.

Konieczne jest również skoordynowanie decyzji inwestycyjnych, preferencji prorozwojowych czy też pomocy publicznej z polityką finansową, w ramach której podejmowane są decyzje w sprawach ulg i zwolnień od podatków i opłat, decyzje o wysokości środków wydawanych z budżetu na inwestycje oraz decyzje o rodzaju i kolejności tych inwestycji, decyzje dotyczące zadłużenia, decyzje wydatkowe o proporcjach poszczególnych wydatków w budżecie jednostek samorządu terytorialnego, decyzje o realizacji projektów i programów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej¹⁸⁶. Na skutek koordynacji polityki wspierania przedsiębiorczości i polityki finansowej organy jednostek samorządu terytorialnego konstruują i wdrażają konkretne instrumenty wspierania przedsiębiorczości.

Z formalnego punktu widzenia dostęp do wsparcia przedsiębiorczości mają wszystkie przedsiębiorstwa, jednak poprzez sformułowanie preferowanych celów oraz

¹⁸⁴ Art. 35 ustawy z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych, Dz.U. nr 249, poz. 2104 z późn. zm.

¹⁸⁵ B. Filipiak-Dylewska, Instytucje otoczenia biznesu: rozwój, wsparcie, instrumenty, Difin, Warszawa 2009, s. 84.

¹⁸⁶ B. Filipiak, Zadania władz samorządowych we wspieraniu rozwoju lokalnego, [w:] Ekonomiczne i organizacyjne instrumenty wspierania rozwoju lokalnego i regionalnego, red. M. Dylewski, Ekonomiczne Problemy Usług nr 501, Zeszyty Naukowe nr 22, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2008, s. 39-40.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

warunków dostępu do pomocy nabiera ono charakteru selektywnego. O pomoc mogą się ubiegać głównie małe i średnie przedsiębiorstwa, które przede wszystkim: podejmują nowe inwestycje, tworzą nowe miejsca pracy, zatrudniają określone kategorie pracowników, korzystają z usług doradczych, uczestniczą w targach i wystawach, angażują się w prace badawczo-rozwojowe, dokonują zakupu patentów. Innym bardzo istotnym czynnikiem selekcji są warunki dostępu do różnych form wsparcia. Obejmują one głównie: przygotowanie wspieranego projektu przedsięwzięcia, konieczność zaangażowania własnych środków, złożone procedury wnioskowo-sprawozdawcze oraz kontrolę sposobów i rezultatów wykorzystania uzyskanego wsparcia. Warunki te mogą działać zniechęcająco na przedsiębiorstwa, które postrzegają warunki za zbyt trudne w stosunku do możliwości oraz na przedsiębiorstwa osiągające znaczne korzyści w szarej strefie, dla których ubieganie się o pomoc publiczną nie stanowi dostatecznie atrakcyjnej alternatywy¹⁸⁷.

Pomoc przedsiębiorstwom jest nie tylko selektywna, ale również doraźna. Co prawda istnieją przypadki długofalowego wsparcia, na przykład w formie zwolnienia lub ulg podatkowych, które uzyskują np. przedsiębiorstwa prowadzące działalność w specjalnych strefach ekonomicznych, ale należą one do wyjątków. Z reguły wsparcie przedsiębiorstw powinno być ograniczone nie tylko pod względem rozmiarów, ale także ze względu na częstotliwość jego uzyskiwania¹⁸⁸.

3.2 Bezpośrednie i pośrednie instrumenty wsparcia MSP

Z poprzednich podrozdziałów wynika, że przedsiębiorstwa w swojej działalności napotykają na szereg barier i często przez to nie radzą sobie dobrze na konkurencyjnym rynku. Obecnie istnieje wiele instrumentów służących łagodzeniu skutków lub nawet niwelowaniu tych barier. Pojęcie instrument określa się jako układ bezpośredniego lub pośredniego oddziaływania, którego struktura i cechy są zdeterminowane przez cel, jaki ma zostać osiągnięty przy jego zastosowaniu¹⁸⁹. W praktyce w przypadku instrumentów wsparcia przedsiębiorstw chodzi o działania niesprzeczne z prawem, leżące w gestii instytucji stosujących dany instrument. O ile podstawę do zastosowania różnych narzędzi stanowią najczęściej regulacje prawne, skuteczność wykorzystania poszczególnych narzędzi uzależniona jest między innymi od jakości dyspozycyjnych zasobów kapitału ludzkiego oraz zasobów finansowych.

W literaturze przedmiotu można spotkać wiele występujących równolegle rodzajowych podziałów instrumentów (narzędzi, metod) wspierania przedsiębiorczości. Jednym z przykładów może być podział ze względu na praktykę stosowania¹⁹⁰. Są to instrumenty:

- prawno-administracyjne – obejmują akty prawa lokalnego w postaci podejmowanych uchwał i wydawanych decyzji administracyjnych,

¹⁸⁷ Maciąg, B. Bojewska, Pomoc publiczna..., op. cit. s. 15-16.

¹⁸⁸ Tamże, s. 16.

¹⁸⁹ J. Kot, Zarządzanie rozwojem gmin a praktyka planowania strategicznego, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2003, s. 10.

¹⁹⁰ E. Wojciechowski, Zarządzanie w samorządzie terytorialnym, Difin, Warszawa 2003, s. 194-195.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

dotyczących przede wszystkim miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, ochrony środowiska, norm sanitarnych i gospodarki gruntami, w tym w szczególności dotyczących przekształcania gruntów rolnych;

- instytucjonalno-organizacyjne – mają za zadanie wspierać otoczenie biznesu i rozwój przedsiębiorczości, poprzez odpowiednie działania promocyjne, zarządzanie usługami komunalnymi, organizację punktów konsolidacyjnych, doradczych, szkoleń, tworzenie izb gospodarczych, funduszy pożyczkowych, lokalnych agencji rozwojowych, które będą łączyły kapitał publiczny i prywatny;
- ekonomiczno-finansowe – mają na celu wywołanie określonych reakcji podmiotów gospodarczych; są to przede wszystkim instrumenty ściśle związane z polityką finansową, gdyż dotyczą kształtowania dochodów i wydatków jednostek samorządu terytorialnego. Największe znaczenie mają instrumenty dochodowe, takie jak zwolnienia i ulgi w podatkach lokalnych, zmniejszone stawki podatkowe, ceny usług lokalnych, w tym ze sprzedaży i dzierżawy nieruchomości, instrumenty wydatkowe, na przykład wydatki na inwestycje, na wsparcie rozwoju instytucji otoczenia biznesu, na cele promocyjno-informacyjne, poręczenia kredytowe oraz instrumenty gospodarki zasobami;
- planistyczne i infrastrukturalne.

Powyższy podział pozwala przyporządkować instrumenty wspierania przedsiębiorczości do dwóch grup¹⁹¹:

- instrumenty oddziaływania bezpośredniego na podmioty gospodarcze w celu wymuszenia oczekiwanych zachowań tych podmiotów zgodnych z celami lokalnej polityki rozwoju;
- instrumenty oddziaływania pośredniego, mające na celu skłonienie funkcjonujących jednostek do działań pożądaných, instrumenty te mają najczęściej charakter ekonomiczny i oddziałują na aktywność gospodarczą.

W opracowaniu przyjęto odmienną od powyższych podziałów, ale łączącą je w jedną spójną klasyfikację instrumentów wsparcia przedsiębiorstw. Instrumenty te, czy też inaczej zwane narzędzia (metody), zostały podzielone na dwie grupy:

1. Bezpośrednie metody wsparcia przedsiębiorstw, do których zalicza się głównie wsparcie finansowe i pomoc publiczną, w tym w szczególności: kredyty preferencyjne, poręczenia, pożyczki, dotacje, ulgi podatkowe, przekazanie środków na objęcie udziałów/akcji w firmie, produkty mieszane, inne preferencje publiczne;
2. Pośrednie metody wsparcia przedsiębiorstw, skupiające się na tworzeniu

¹⁹¹ R. Broszkiewicz, Narzędzia oddziaływania samorządów terytorialnych na rozwój regionów, [w:] Polityka regionalna – kierunki i instrumentacja, red. B. Winiarski, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 1994, s. 79-80.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

klimatu rozwoju istniejących przedsiębiorstw oraz ułatwianie powstawania nowych, do których można zaliczyć między innymi:

- tworzenie punktów informacyjnych dla mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw;
- usługi konsultacyjne i doradcze;
- podnoszenie jakości zasobów ludzkich w przedsiębiorstwach poprzez szkolenia, programy edukacyjne;
- usługi kojarzenia partnerów biznesowych, pośrednictwa, kooperacji;
- wspieranie budowania klastrów, łańcuchów dostaw, sieci współpracy, grup producenckich;
- tworzenie instytucji otoczenia biznesu w tym między innymi: centrów transferu technologii, inkubatorów przedsiębiorczości, parków przemysłowych i technologicznych.

Poniżej zostaną bardziej szczegółowo opisane i wyjaśnione wybrane instrumenty stosowane we wspieraniu przedsiębiorczości.

Z punktu widzenia przedsiębiorców, głównie tych z sektora MSP, do najważniejszych metod wsparcia zalicza się bezpośrednie wsparcie finansowe. Małe i średnie przedsiębiorstwa do głównych barier swojego rozwoju, a co za tym idzie zwiększania konkurencyjności i innowacyjności, zaliczają właśnie problemy z uzyskaniem finansowania zewnętrznego. Do najbardziej oczywistych metod pozyskania obcego finansowania należy kredyt. Możliwość uzyskania kredytu bankowego jest często warunkiem uruchomienia przedsiębiorstwa, jak również istotnym wymogiem dla wzrostu i rozwoju mikro- i małych przedsiębiorstw, które wyraźniej i dotkliwiej niż duże przedsiębiorstwa odczuwają ograniczenia związane z systemem kredytowym. Posługiwanie się kredytem bankowym w warunkach rozwiniętej gospodarki rynkowej to nie tylko konieczność, ale także normalna praktyka funkcjonowania każdego przedsiębiorstwa, niezależnie od jego wielkości. Jednak wielokrotnie dla mikro- i małych przedsiębiorstw problemem przy ubieganiu się o kredyt inwestycyjny czy obrotowy jest posiadanie akceptowalnego przez bank zabezpieczenia. Przedsiębiorcy niedysponujący odpowiednim zabezpieczeniem mogą korzystać z usług specjalnych instytucji oferujących poręczenie akceptowane przez banki. Tego typu instytucjami są **fundusze poręczeń kredytowych**, oferujące poręczenia przedsiębiorstwom, zwłaszcza mikro- i małym¹⁹². Udzielenie dodatkowego zabezpieczenia kredytu przez fundusz poręczeń kredytowych umożliwia łatwiejszy dostęp przedsiębiorstwa do kapitału. Działalność funduszu zgodnie z jego istotą ukierunkowana jest dla tych przedsiębiorstw, które nie dysponują wystarczającym zabezpieczeniem w ramach własnych możliwości. Poręczenia funduszy dotyczą zazwyczaj maksymalnie od 50 do 80% zobowiązań kredytobiorcy. Zabezpieczenie reszty kredytu należy do kredytobiorcy. Za najbardziej korzystne uznaje się zabezpieczenie w granicach 60-70% kredytu, ponieważ poręczenie poniżej 50%

¹⁹² Tamże, s. 47.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

sumy kredytu jest mało atrakcyjne dla poręczeniobiorcy (na większość kredytu musi on w dalszym ciągu znaleźć własne zabezpieczenie), zaś powyżej 80% jest zbyt ryzykowne dla funduszu poręczeń kredytowych (zabezpieczenie własne poręczeniobiorcy jest na tyle małe, że może on nie być skłonny do spłaty kredytu). Fundusze poręczają zarówno kredyty preferencyjne, jak i komercyjne. Szczegółowe warunki udzielenia poręczeń znajdują się w regulaminach poszczególnych funduszy¹⁹³.

Jak już wcześniej zostało podkreślone, skuteczne realizowanie przez przedsiębiorstwa podstawowych funkcji gospodarczych możliwe jest wówczas, gdy przedsiębiorstwa te mają ułatwiony dostęp do zewnętrznych źródeł kapitału. Obok najczęściej wykorzystywanego kapitału własnego, przedsiębiorstwa coraz częściej korzystają z kapitału zewnętrznego w formie pożyczek, pochodzących najczęściej z **funduszy pożyczkowych**. Pożyczki mogą być udzielane przez bank, wówczas podlegają one normom ustawy prawo bankowe, ale generalnie są domeną instytucji pozabankowych. Niezależny system funduszy pożyczkowych w Polsce umożliwia obecnie efektywne finansowanie rozpoczęcia i rozwoju działalności przedsiębiorstw. Umowa pożyczki jako forma umowy cywilnoprawnej jest unormowana w kodeksie cywilnym. Dla swej ważności powinna być zawarta w formie pisemnej, w której wymieniona zostanie kwota udzielonej przez pożyczkodawcę pożyczki i terminy oraz warunki, na jakich pożyczka zostanie spłacona. Istotną różnicą między pożyczką a kredytem jest to, że kodeks cywilny nie obliuguje ani pożyczkobiorcy, ani pożyczkodawcy do wskazania przeznaczenia środków wypłaconych z pożyczki. Niemniej fundusze pożyczkowe oferując pożyczki dla przedsiębiorstw żądają określenia celu finansowania. Wiąże się to głównie z potrzebą udokumentowania przez pożyczkodawcę faktu wykorzystania środków oraz udokumentowania udziału własnego przedsiębiorcy w realizowanym przedsięwzięciu. Z założenia pożyczki udzielane przez fundusze pożyczkowe mają przyczyniać się do startu i rozwoju przedsiębiorstw, a nie finansować wydatki konsumpcyjne ich właścicieli. W związku z tym, pożyczki mogą być udzielane zarówno na cele inwestycyjne, jak i finansowanie wydatków na cele obrotowe. Pożyczki obrotowe udzielane są zazwyczaj na okres 1-3 lat, zaś pożyczki na cele inwestycyjne na okres 5 lat. Należy mieć jednak na uwadze, że pożyczki, podobnie jak kredyty bankowe, wymagają zabezpieczenia zwrotu powierzonych przez pożyczkodawcę kapitału. Podejście funduszy pożyczkowych jest jednak mniej restrykcyjne w porównaniu do banków, dzięki czemu udział pożyczek w finansowaniu startu nowych i rozwoju istniejących przedsiębiorstw stale rośnie¹⁹⁴.

Wraz z wejściem Polski do Unii Europejskiej pojawiła się nowa możliwość finansowania rozwoju przedsiębiorstwa za pomocą dotacji. **Dotacja** to szczególnego

¹⁹³ B. Filipiak-Dylewska, Instytucje otoczenia biznesu..., op. cit., s. 64-65.

¹⁹⁴ B. Bartkowiak, M. Korol, Fundusze Pożyczkowe w Polsce wspierające mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa według stanu na 31 grudnia 2007 roku, Raport Nr 9/2008, Polskie Stowarzyszenie Funduszy Pożyczkowych, Szczecin, kwiecień 2008, s. 5-8.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

rodzaju forma zaopatrzenia kogoś lub dostarczenia komuś środków pieniężnych stanowiących środki publiczne, podlegająca szczegółowemu rozliczeniu przed donatorem drogą dowodu na pokrycie dotacji wydatków właściwych jej przeznaczeniu jako dotacji celowej, podmiotowej lub przedmiotowej¹⁹⁵. Realizowane dotąd programy Unii Europejskiej stanowiły poważne źródło finansowania inwestycji szczególnie małych i średnich przedsiębiorstw, w efekcie których podnoszona była konkurencyjność polskich przedsiębiorstw na globalnym rynku. Ogromne znaczenie dla przedsiębiorstw ma fakt, że dotacja jest formą bezzwrotnego dofinansowania, w przeciwieństwie do kredytów i pożyczek. Wsparcie w formie dotacji przeznaczone jest także na finansowanie rozwoju zasobów ludzkich w firmach. Możliwość podnoszenia kwalifikacji pracowników i właścicieli firm z sektora MSP oraz programy pozwalające na zmianę kwalifikacji zawodowych pracowników zagrożonych wykluczeniem stanowiły poważny przyczynek do reorganizacji struktur małych i średnich przedsiębiorstw i optymalizacji procesów zarządzania. System dotacji ze środków Unii Europejskiej przysparza jednak dość poważnych niedogodności dla przedsiębiorstw, przede wszystkim ze względu na sam proces aplikowania o dotację. Dla przeciętnego przedsiębiorcy aplikowanie jest utrudnione ze względu na skomplikowany proces wypełniania wniosku i wielu załączników do wniosku, jak również ze względu na proces późniejszego raportowania i rozliczania realizacji inwestycji i wykorzystywania dotacji celowej. Innym poważnym ograniczeniem jest przyjęcie zasady refundacji środków, która oznacza, że aby otrzymać dotację należy najpierw zrealizować całe zadanie ze środków zorganizowanych przez przedsiębiorstwo we własnym zakresie, a dopiero po udokumentowaniu całego procesu następuje refundacja części środków (w zależności od programu 40%-60% dla inwestycji i 40%-100% dla projektów szkoleniowo-doradczych). Pomimo ograniczeń ze względu na możliwość obniżenia finalnego kosztu projektu obserwuje się duże zainteresowanie tą formą finansowania rozwoju przedsiębiorstwa¹⁹⁶.

Źródłem bezpośredniego wsparcia przedsiębiorstw mogą być także **ulgi podatkowe** stosowane przez jednostki samorządu terytorialnego. Mogą to być okresowe zwolnienia z podatków i opłat lokalnych, w formie np. ulg inwestycyjnych, podatku od nieruchomości, opłat targowych. W efekcie zastosowania ulgi, zmniejszają się obciążenia finansowe związane z prowadzoną działalnością gospodarczą przedsiębiorstw, a oszczędności wynikłe z ulgi przedsiębiorca może wykorzystać na finansowanie startu lub rozwoju firmy. Wielu ekspertów jest zdania, że ulgi podatkowe, o ile dotyczą wszystkich przedsiębiorstw, są wsparciem o wiele bardziej sprawiedliwym biorąc pod uwagę reguły funkcjonowania gospodarki wolnorynkowej. Dotacje bowiem dostają tylko wybrane podmioty, które musiały się same zgłosić po dofinansowanie. Ponadto, uzyskanie dofinansowania uzależnione jest głównie od

¹⁹⁵ M. Ziolo, Dotacja jako źródło finansowania zadań jednostek samorządu terytorialnego w Polsce, [w:] Samorząd Terytorialny w zintegrowanej Europie, red. B. Filipiak, A. Szewczuk, Uniwersytet Szczeciński Zeszyty Naukowe Nr 489, Szczecin 2008, s. 482-483.

¹⁹⁶ B. Filipiak-Dylewska, Instytucje otoczenia..., op. cit., s. 70-71.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

prawidłowego uzupełnienia dokumentów, a nie tylko od znaczenia projektu dla rozwoju firmy, a przez to i całego regionu.

Sektor publiczny może stosować jeszcze inne formy bezpośredniej finansowej pomocy na wspieranie powstawania nowych i rozwoju istniejących przedsiębiorstw. Można zaliczyć do nich między innymi: odpowiednią politykę kształtowania opłat za usługi komunalne, programy wspierające tworzenie nowych miejsc pracy, tworzenie specjalnych stref ekonomicznych.

Nie mniej ważną grupą zasobów stosowanych we wspieraniu rozwoju przedsiębiorczości są **pośrednie metody wsparcia**. Stanowią one nieodłączne uzupełnienie bezpośrednich instrumentów wspierania zakładania i rozwoju firm. Samo dostarczenie kapitału do przedsiębiorców nie rozwiązuje wszystkich problemów związanych z funkcjonowaniem przedsiębiorstw. Wskazana w poprzednim rozdziale lista barier zgłaszanych przez firmy w ich funkcjonowaniu i rozwoju obejmuje także szereg aspektów niefinansowych. Z myślą o ich rozwiązywaniu stworzono szereg metod pośredniego, niefinansowego wsparcia przedsiębiorczości.

Punkty informacyjne dla mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw stanowią odpowiedź na zgłaszane potrzeby w zakresie informacji. Działalność punktów informacyjnych polega na dostarczaniu lub umożliwianiu przedsiębiorcy dostępu do informacji gospodarczej potrzebnej przy zakładaniu i kierowaniu firmą. Dodatkowo działalność taka polega również na¹⁹⁷:

- dostarczaniu przedsiębiorcom informacji na temat oferowanych przez banki kredytów;
- ofercie funduszy pożyczkowych i funduszy poręczeń kredytowych;
- informacji o możliwości zakupu maszyn i urządzeń;
- informacjach na temat dostępnych funduszy strukturalnych finansowanych ze środków Unii Europejskiej;
- ocenie danego rynku zbytu.

Usługi konsultacyjne i doradcze kierowane są do osób, które mają problemy z uruchomieniem własnej działalności gospodarczej oraz dla tych, którzy chcą uzupełnić własną wiedzę związaną z bieżącym prowadzeniem przedsiębiorstwa. W ramach tych usług przedsiębiorcy najczęściej zasięgają porad na temat aspektów prawno-podatkowych, księgowych, aspektów związanych z tworzeniem biznesplanów lub prognoz finansowych na potrzeby pozyskiwania zewnętrznego finansowania. Coraz częściej konsultacje dotyczą również aspektów zarządzania zasobami ludzkimi, marketingu czy budowania relacji z klientami. Informacji, konsultacji i doradztwa udziela wiele organizacji, przeważnie pozarządowych. W celu lepszej organizacji i zapewnienia wysokiego poziomu świadczonych usług punkty informacyjne często zrzeszają się w sieci. Największą polską siecią jest sieć punktów konsultacyjnych w

¹⁹⁷ R. Kamiński, Stymulowanie rozwoju gospodarczego, FRDL, Warszawa 2003, s. 21.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

ramach Krajowego Systemu Usług, współfinansowanego ze środków Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości¹⁹⁸.

Do pośrednich metod budowania rozwoju przedsiębiorczości zaliczają się również usługi związane z podnoszeniem jakości zasobów ludzkich w przedsiębiorstwach poprzez **szkolenia, programy edukacyjne czy też animację społeczną**. W otoczeniu biznesu istnieje wiele różnych podmiotów świadczących tego typu usługi. Należą do nich zarówno uczelnie, jak i cała gama firm konsultacyjno-doradczych i szkoleniowych. Przystąpienie Polski do UE i wdrażanie celów Europejskiego Funduszu Społecznego stworzyło możliwość refundacji znacznej części kosztów związanych ze skierowaniem przez przedsiębiorcę pracowników na szkolenia czy studia. Dzięki temu powstała bardzo bogata oferta szkoleń kierowana głównie do sektora MSP obejmująca zagadnienia związane z prowadzeniem działalności gospodarczej, samozatrudnienia, przygotowania zawodowego, czy też przekwalifikowania zawodowego pracowników¹⁹⁹.

Niektóre ośrodki zajmujące się wspieraniem przedsiębiorczości świadczą **usługi kojarzenia partnerów**. Usługi tego typu koncentrują się głównie na prowadzeniu specjalnych baz danych, funkcjonujących na bazie portalu internetowego, umożliwiającego zainteresowanym przedsiębiorstwom umieszczenie informacji teleadresowych i gospodarczych o firmach, produktach czy usługach. Kojarzenie partnerów często wzbogacone zostaje dodatkowymi usługami w postaci np.: analizy produktów firmy pod kątem ich konkurencyjności na rynkach zagranicznych, wyboru potencjalnych rynków eksportowych, określenia docelowej grupy potencjalnych partnerów handlowych, przygotowania listy teleadresowej potencjalnych partnerów handlowych, przygotowania spotkań z potencjalnymi klientami, doradztwa podczas przygotowania propozycji współpracy i negocjacji handlowych, tłumaczenia dokumentów²⁰⁰. W większych ośrodkach, mających duży zespół wyspecjalizowanej kadry, pracownicy ośrodka bezpośrednio współpracują z komórkami handlowymi przedsiębiorstw i aktywnie poszukują partnerów na rzecz przedsiębiorstw.

Bardziej rozwiniętą formą współpracy z przedsiębiorcami danej branży jest aktywny współdział w procesie **budowania łańcuchów dostaw, grup producenckich, sieci współpracy, klastrów**. Podstawowym zadaniem klastrów jest tworzenie regionalnych ośrodków, w których placówki naukowe, instytucje infrastruktury oraz przedsiębiorstwa będą zgodnie współdziałać w budowaniu regionalnej specjalizacji w wytwarzaniu produktów należących do dziedzin wysokiej technologii²⁰¹. W tym przypadku podmioty wspierające przedsiębiorstwa na równi z samymi

¹⁹⁸ B. Filipiak-Dylewska, Instytucje otoczenia..., op. cit., s. 72.

¹⁹⁹ Tamże, s. 72-73.

²⁰⁰ M. Grabowski, B. Piasecki, A. Rogut, A. Sybilska, Usługi wspierające mikroprzedsiębiorstwa, małe przedsiębiorstwa i samozatrudnionych – raport końcowy dla Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości, Global Partners, wrzesień 2003, s. 26.

²⁰¹ A. Sosnowska, S. Łobejko, Małe i średnie przedsiębiorstwa w Polsce w warunkach konkurencji: pozytyw i trudności w rozwoju, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2006, s. 18.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

zainteresowanymi przedsiębiorcami aktywnie uczestniczą w procesach integracyjnych pomiędzy poszczególnymi ogniwami współpracujących ze sobą przedsiębiorstw.

Do kolejnej grupy instrumentów pośrednich wspierania przedsiębiorczości można zaliczyć tzw. **instytucje otoczenia biznesu**. Instytucje otoczenia biznesu, inaczej zwane instytucjami proinnowacyjnymi, to organizacje pośredniczące między nauką i gospodarką. Tworzą one nieodzowny komponent każdej nowoczesnej gospodarki opartej na wiedzy, a także stają się niezbędnym ogniwem spajającym świat naukowo-badawczy z rządzącym się własnymi prawami kapitalistycznym rynkiem. Obecność instytucji otoczenia biznesu jest od kilku lat coraz bardziej zauważalna i wskazana w warunkach polskiej rzeczywistości gospodarczej, ponieważ ich znaczenie dla rozwoju przedsiębiorstw, w szczególności z sektora MSP oraz wzrostu ich konkurencyjności na rynku stale rośnie. Zadaniem tego typu instytucji jest pośredniczenie we współpracy między instytucjami naukowymi a przedsiębiorstwami oraz samymi przedsiębiorstwami, która ma doprowadzić do transferu wiedzy i obustronnych korzyści z tego transferu wynikających. Wśród instytucji proinnowacyjnych, jakie wykształciły się w Polsce, jest szereg na pozór różnych organizacji, które jednak wspólnie działają na rzecz rozwoju gospodarczego. Do ich aktywności zaliczyć można przede wszystkim: wspieranie przedsiębiorczości (w tym promowanie i pomoc nowo tworzonej firmom), transfer nowych technologii i innowacji do praktyki gospodarczej, szkolenie kadr oraz doradztwo biznesowe. Cała ta infrastruktura wsparcia dla firm ma charakter czysto usługowy i ma na celu rozwój przedsiębiorczości, a przez to wzrost dobrobytu społeczeństwa oraz wzrost konkurencyjności firm i regionów²⁰².

Usługi informacyjno-doradcze w zakresie upowszechniania i wdrażania nowych technologii świadczone są przez **centra transferu technologii**, których działalność oparta jest na współpracy z instytucjami naukowymi, z których nowe rozwiązania technologiczne powinny być transferowane do firm w regionie. Dlatego też do głównych zadań transferu technologii należy informowanie o prowadzonych na uczelniach pracach badawczych oraz poszukiwanie możliwości sprzedaży ich wyników, a także poszukiwanie partnerów lub zleceniodawców na kolejne przedsięwzięcia²⁰³.

Do form wspierania przedsiębiorczości zaliczamy także **inkubatory przedsiębiorczości**, czyli zorganizowane kompleksy budynków, w których łączy się wspomaganie zwłaszcza nowo tworzonej mikro- i małych przedsiębiorstw poprzez udostępnienie pomieszczeń na preferencyjnych warunkach z usługami pomagającymi w rozruchu przedsiębiorstwa i jego dalszym rozwoju. Specyficznym typem inkubatora są inkubatory akademickie. Inkubatory akademickie poprzez dostęp do uczelnianych laboratoriów i aparatury badawczej, doradztwa technologicznego i patentowego,

²⁰² B.M. Marciniak, Rola parków naukowo-technologicznych w rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 2007, s. 110-111.

²⁰³ K.B. Matusiak, Innowacje i transfer technologii. Słownik pojęć., Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2005, s. 21.

EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”

wiedzy kadry naukowej i studentów oraz baz danych o badaczach i wynalazcach, pomysłach i technologiach, dają zarówno studentom, jak i pracownikom naukowym możliwość zdobycia praktycznej wiedzy na temat rynkowych mechanizmów działania firmy, a także zapewniają pomoc komercjalizacji nowych produktów i technologii²⁰⁴.

Innym instrumentem budowania rozwoju przedsiębiorczości podmiotów główni z sektora MSP są usługi świadczone przez **parki technologiczne**. Park technologiczny to zazwyczaj zespół wyodrębnionych nieruchomości wraz z infrastrukturą techniczną, utworzony w celu dokonywania przepływu wiedzy i technologii pomiędzy jednostkami naukowymi a przedsiębiorcami, na którym oferowane są przedsiębiorcom wykorzystującym nowoczesne technologie usługi głównie w zakresie doradztwa w tworzeniu i rozwoju przedsiębiorstw, transferu technologii oraz przekształcenia wyników badań naukowych i prac rozwojowych w innowacje technologiczne. Parki stwarzają tym przedsiębiorcom możliwość prowadzenia działalności gospodarczej przez korzystanie z nieruchomości i infrastruktury technicznej na zasadach umownych²⁰⁵.

Trudno jest jednoznacznie ocenić, które metody wsparcia są najważniejsze i najlepsze zarówno dla przedsiębiorstw, jak i dla rozwoju gospodarczego regionu. W obecnej sytuacji rynkowej, kiedy przedsiębiorcom, szczególnie tym z sektora MSP coraz trudniej jest uzyskać finansowanie zewnętrzne, szczególnie istotne wydają się dotacje bezpośrednie na rozwój i zwiększenie konkurencyjności firm. Małym i średnim przedsiębiorstwom bez wsparcia kapitałowego bardzo trudno jest zarówno rozpocząć działalność, jak i utrzymać się na rynku, który staje się coraz bardziej wymagający i wymuszający większą innowacyjność od przedsiębiorstw. Nie wolno jednak pomijać znaczenia wsparcia pośredniego, szczególnie w formie szkoleń i usług doradczych dla MSP, bowiem tylko dobrze poinformowani przedsiębiorcy są w stanie skutecznie nie tylko pozyskać dotacje, ale także wykorzystać je w taki sposób, by przyczyniły się do wzrostu ich konkurencyjności.

4. Praktyczne aspekty wsparcia MSP

4.1 Doświadczenia wsparcia MSP w Unii Europejskiej

Współcześnie poziom rozwoju firm z sektora małych i średnich przedsiębiorstw jest uznawany na świecie za jedną z miar wzrostu gospodarczego. W krajach Unii Europejskiej małe przedsiębiorstwo to silne przedsiębiorstwo o nowoczesnym wyposażeniu technicznym, wspierane kapitałowo przez specjalne agencje rządowe i pozarządowe, korzystające z całego systemu usług, preferencji, a nawet umorzeń. Dzieje się tak, ponieważ małe i średnie przedsiębiorstwa stanowią aż 99,8% wszystkich firm działających na obszarze wspólnoty.

Polityka wobec małych i średnich przedsiębiorstw we Wspólnocie Europejskiej została zainicjowana na początku lat 80. XX w. Specyficzną inauguracją był Europejski Rok Małych i Średnich Przedsiębiorstw oraz Rzemiosła, który Komisja

²⁰⁴ B. Filipiak-Dylewska, Instytucje otoczenia..., op. cit., s. 74.

²⁰⁵ W. Burdecka, Instytucje otoczenia biznesu. Badanie własne PARP, PARP, Warszawa 2004, s. 66.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Europejska ogłosiła w 1983 r. inicjujący pierwszy program w tym obszarze. Formalnym umocnieniem wsparcia dla MSP w prawie unijnym jest art. 157 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, w którym zostało zapisane zobowiązanie do pomocy w kreowaniu klimatu sprzyjającego rozwojowi firm, przemysłu i innowacji. Polityka przedsiębiorczości w Unii Europejskiej opiera się na trzech głównych celach, na podstawie których realizowane są określone działania, są to²⁰⁶:

- promocja przedsiębiorczości;
- tworzenie środowiska wspierającego innowacje i zmiany;
- zapewnienie przedsiębiorstwom dostępu do rynków.

Cele te zostały sformułowane zgodnie z postanowieniami zawartymi w traktacie z Maastricht z 1992 r., w którym podkreślono znaczenie małych i średnich przedsiębiorstw oraz wskazano na rolę Wspólnoty Europejskiej we wspomaganiu działania MSP mającym na celu umożliwienie im pełnego wykorzystania potencjału rynku wewnętrznego. Powinno się to odbywać zwłaszcza poprzez otwarcie krajowych rynków zamówień publicznych, określenie wspólnych norm i usuwanie przeszkód prawnych i fiskalnych utrudniających współpracę²⁰⁷.

Punktem wyjścia nowej polityki wobec przedsiębiorstw i przedsiębiorczości było określenie podczas spotkania Rady Unii Europejskiej w Lizbonie w marcu 2000 r. głównego celu UE, jakim jest: „stworzenie najbardziej konkurencyjnej i dynamicznej, opartej na wiedzy gospodarki na świecie, zdolnej do trwałego wzrostu gospodarczego oraz stworzenie większej liczby lepszych miejsc pracy i dążącej do ściślejszej spójności społecznej”. Efektem tak zwanej strategii lizbońskiej jest Europejska Karta Małych Przedsiębiorstw, wyznaczająca podstawowe kierunki działań wobec tego typu firm. Wytyczyła ona następujące cele polityki UE wobec sektora MSP²⁰⁸:

- wspieranie edukacji i szkoleń z zakresu przedsiębiorczości;
- ułatwianie rejestracji firm;
- uproszczenie regulacji prawnych;
- rozwój kształcenia zawodowego i ustawicznego;
- poprawę działalności usług elektronicznych,
- polepszenie funkcjonowania firm na jednolitym rynku europejskim;
- uproszczenie systemu podatkowego i ułatwienie dostępu do źródeł finansowania;
- wspieranie nowoczesnych technologii;
- promocję zastosowań e-biznesu;
- lepszą prezentację interesów przedsiębiorców na szczeblu krajowym i unijnym.

²⁰⁶ A. Kaliszuk, A. Tarnawa, Programy wsparcia dla małych i średnich przedsiębiorstw, Euro Info Centre, Fundusz Współpracy, Warszawa 2004, s. 37.

²⁰⁷ Traktat z Maastricht 1992, art.130.

²⁰⁸ Małe i średnie przedsiębiorstwa w Unii Europejskiej, PARP, Warszawa 2003, s. 6.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Warto zwrócić uwagę, że w krajach Unii Europejskiej do tej pory nie opracowano jednolitego modelu polityki gospodarczej, dotyczącego sektora MSP, który byłby ważny dla gospodarki różnych krajów na wszystkich etapach rozwoju systemu ekonomicznego. Istotne znaczenie dla kształtowania aktualnej polityki gospodarczej przypisuje się bowiem własnym doświadczeniom we wspieraniu rozwoju małej przedsiębiorczości. Każdy kraj, tworząc własną politykę, powinien śledzić doświadczenia innych²⁰⁹.

Wspieranie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw może odbywać się zarówno na szczeblu centralnym, jak też lokalnym. W niektórych krajach odbywa się na obu tych poziomach jednocześnie. W krajach takich jak, np. Holandia, Dania, Luksemburg, Wielka Brytania, Irlandia, czy Portugalia, tylko rząd centralny upoważniony jest do kształtowania polityki rozwoju drobnej wytwórczości. Natomiast w Belgii, Francji, Niemczech, Włoszech, Hiszpanii i Grecji rozwój przedsiębiorstw o niewielkiej skali wytwarzania kreowany jest przez rządy na szczeblu centralnym oraz lokalnym. Istotnym elementem polityki państw wspólnotowych jest postępująca integracja, a także zacieśnianie więzi gospodarczych i ekonomicznych w ramach całej UE. Przykładem takich działań może być komputerowy bank danych *Business Cooperation Center*, utworzony w 1973 r. w celu wspierania małych i średnich przedsiębiorstw. Pomoc polega na znajdowaniu partnerów gospodarczych, zarówno w krajach wspólnotowych, jak i innych. Baza realizowana jest za pomocą sieci profesjonalnych, korespondujących doradców działających w wielu krajach, a korzystanie z tego systemu jest bezpłatne.

Unia Europejska zapewnia wsparcie dla europejskich małych i średnich przedsiębiorstw w różnych formach, takich jak granty, pożyczki, czy zabezpieczenia. Dostępne jest wsparcie bezpośrednie za pośrednictwem programów, które są zarządzane na szczeblu krajowym i regionalnym. Przykładem tego typu wsparcia są programy finansowane z Funduszy Strukturalnych UE. MSP mogą korzystać również z wielu środków pomocy pośredniej niefinansowej w formie programów i usług wsparcia biznesowego. Poniżej zostaną przedstawione główne europejskie programy finansowania dostępne dla małych i średnich przedsiębiorstw.

Programy wsparcia dzielą się na cztery kategorie²¹⁰:

1. Możliwości finansowania tematycznego – rodzaj finansowania głównie ukierunkowany tematycznie, na środowisko, badania, edukację, a za jego projektowanie oraz wprowadzanie w życie odpowiadają poszczególne departamenty Komisji Europejskiej. MSP lub inne organizacje mogą zazwyczaj składać wnioski o uczestnictwo w programie bezpośrednio, pod warunkiem, że przedstawiają zrównoważone międzynarodowe projekty o wartości dodanej. Ogólną zasadą jest współfinansowanie, czyli wsparcie UE zazwyczaj składa się z

²⁰⁹ K. Wietrzyk-Szczepkowska, Wybrane problemy funkcjonowania przedsiębiorstwa, *Economicus*, Szczecin 2007, s. 77.

²¹⁰ Programy Unii Europejskiej wspierające MSP. Przegląd głównych możliwości finansowania dostępnych dla europejskich MSP, Komisja Europejska Przedsiębiorstwa i Przemysł, Listopad 2008.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

subsydiów, które pokrywają jedynie część kosztów projektu.

Tematy finansowania i konkretne programy:

- a) środowisko, energia i transport:
 - LIFE+
 - Program Ramowy na rzecz konkurencyjności i innowacji (CIP)
 - Marco Polo II (2007-2013)
 - b) innowacje i badania:
 - Siódmy Program Ramowy na rzecz badań i rozwoju technologicznego (2007-2013)
 - Program Ramowy na rzecz konkurencyjności i innowacji (CIP)
 - c) edukacja i szkolenie:
 - Zintegrowany program działań w dziedzinie kształcenia ustawicznego
 - KULTURA 2007-2013
 - MEDIA 2007-2013
 - d) kwestie zatrudnienia:
 - informowanie, konsultacje i dialog społeczny
 - e) bezpieczeństwo i higiena pracy (Europejska Agencja Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy)
2. Fundusze strukturalne – Europejski Fundusz Rozwoju regionalnego (EFRR) i Europejski Fundusz Społeczny (EFS) to największe spośród wspólnotowych instrumentów finansowania wspierających MSP. Beneficjenci funduszy otrzymują bezpośredni wkład finansowy na realizację swoich projektów. Fundusze szerzej zostaną opisane poniżej;
 3. Instrumenty finansowe – większość instrumentów finansowych dostępnych jest poprzez krajowe instytucje pośrednictwa finansowego, a większością z nich zarządza Europejski Fundusz Inwestycyjny. Programy te jednak nie zapewniają bezpośredniego finansowania, lecz zajmują się nimi instytucje pośrednictwa finansowego, takie jak banki, instytucje kredytowe lub fundusze inwestycyjne. Programy mają na celu zwiększenie liczby kredytów dostępnych dla małych i średnich przedsiębiorstw oraz zachęcenie instytucji pośredniczących do rozwijania ich zdolności kredytowych wobec MSP. Wśród instrumentów finansowych wyróżnia się programy:
 - a) Program Ramowy na rzecz konkurencyjności i innowacji (CIP);
 - b) Własne inwestycje Europejskiego Funduszu Inwestycyjnego (EF);
 - c) Pożyczki Europejskiego Banku Inwestycyjnego (EB);
 4. Wspieranie internacjonalizacji MSP – wsparcie to polega zasadniczo na pomocy średniej wielkości organizacjom lub władzom publicznym na polu internacjonalizacji, aby pomóc MSP w dotarciu na rynki poza granicami UE. W wyniku tego udzielane wsparcie ma charakter pośredni. Programy i kraje,

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

których dotyczą:

- a) AL-Invest IV – kraje Ameryki Łacińskiej;
- b) PRO€INVEST – kraje ACP (Afryka, Karaiby i kraje Pacyfiku);
- c) Program EU Gateway – Japonia i Korea;
- d) Program współpracy przemysłowej UE-Japonia – Japonia;
- e) program Szkolenia Menedżerów (ETP): Japonia i Korea.

Głównym instrumentem wsparcia, z którego mogą korzystać małe i średnie przedsiębiorstwa w ramach pomocy z Unii Europejskiej, są **fundusze strukturalne**. Utworzone one zostały w celu pomocy w zmniejszeniu dysproporcji w rozwoju poszczególnych regionów oraz aby promować spójność gospodarczą i społeczną wewnątrz UE. W tym celu Unia współfinansuje projekty regionalne, realizowane w poszczególnych państwach członkowskich. Należy podkreślić jednak fakt, że bezpośrednia pomoc MSP polegająca na współfinansowaniu ich inwestycji jest możliwa jedynie w regionach słabiej rozwiniętych gospodarczo. W pozostałych regionach, zamiast bezpośredniej pomocy indywidualnych MSP priorytet uzyskały działania mające dużą siłę oddziaływania na rozwój MSP, takie jak: szkolenia przedsiębiorców, inkubatory przedsiębiorczości, mechanizmy transferu technologii, tworzenie sieci. Ważny jest fakt, że zarówno zarządzanie programem, jak również selekcja projektów odbywa się na poziomie krajowym i/lub regionalnym.

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR) to największy wspólnotowy instrument finansowania, z którego korzystają MSP. Celem EFRR jest zmniejszenie różnic w rozwoju regionów i umacnianie społecznej oraz gospodarczej spójności UE. Zmierzając do zwiększenia liczby powstających małych i średnich przedsiębiorstw i ich konkurencyjności, EFRR współfinansuje działania bezpośrednie i pośrednie w szerokim zakresie dziedzin²¹¹:

1. Przedsiębiorczość, innowacyjność i konkurencyjność MSP – np. system mentorski w przedsiębiorstwach, innowacyjne technologie i systemy zarządzania w MSP, innowacje ekologiczne;
2. Poprawa otoczenia dla MSP na poziomie regionalnym i lokalnym – np. dostęp do kapitału dla MSP w fazie rozruchu i wzrostu, infrastruktura gospodarcza i usługi wspierające dla MSP;
3. Współpraca transgraniczna i międzyregionalna MSP;
4. Inwestowanie w zasoby ludzkie – równolegle do finansowania z Europejskiego Funduszu Społecznego.

Europejski Fundusz Społeczny to kolejny unijny fundusz strukturalny. W okresie programowania na lata 2007-2013 zapewnia wsparcie w antycypacji i zarządzaniu zmianami gospodarczymi i społecznymi, niosąc ze sobą wiele możliwości wsparcia MSP. Czterema kluczowymi obszarami działania w ramach celu „konkurencyjność i zatrudnienie regionalne” są:

²¹¹ <http://www.fundusze-strukturalne.gov.pl/> z dn. 12.05.2009 r.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

- zwiększenie zdolności przystosowawczej pracowników i przedsiębiorstw;
- zwiększenie dostępu do rynku pracy i zatrudnienia;
- wzmacnianie zjawiska włączania do społeczeństwa osób niepełnosprawnych poprzez zwalczanie dyskryminacji i ułatwienia im dostępu do rynku pracy;
- promowanie partnerstwa w celu reform na polu zatrudnienia i włączania do społeczeństwa.

W najslabiej prosperujących regionach fundusz skupia się także na promowaniu przystosowania strukturalnego, wzrostu gospodarczego oraz tworzenia miejsc pracy.

W ramach funduszy strukturalnych występuje również inicjatywa **Wspólne europejskie zasoby dla mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw (JEREMIE)**. Jest to wspólna inicjatywa Komisji Europejskiej, Europejskiego Funduszu Inwestycyjnego oraz Europejskiego Banku Inwestycyjnego. Jej celem jest poprawa dostępu do finansowania, a w szczególności zapewnienie mikrokredytów, kapitału podwyższonego ryzyka, kredytów i gwarancji oraz innych innowacyjnych form finansowania dla MSP. Szczególną rolę przykładą się do wspierania nowych przedsiębiorstw, transferu technologii, funduszy na rzecz innowacji i technologii oraz mikrokredytów. Kolejną inicjatywą jest **JASMINE (Wspólne działania na rzecz wspierania instytucji mikrokredytowych w Europie)**. JASMINE to również wspólna inicjatywa Komisji Europejskiej, Europejskiego Funduszu Inwestycyjnego oraz Europejskiego Banku Inwestycyjnego. Stanowi ona uzupełnienie inicjatywy JEREMIE. Jej celem jest stworzenie podaży na mikrokredyty w Europie poprzez dwa działania. Po pierwsze zapewnienie pomocy technicznej instytucjom mikrofinansowym, tak żeby mogły stać się wiarygodnymi pośrednikami finansowymi i mogły łatwiej pozyskiwać kapitał, a po drugie finansowanie działań pozabankowych instytucji finansowych, tak aby mogły udzielać większej liczby pożyczek. Program ma na celu poprawę dostępności środków dla małych firm, osób bezrobotnych lub osób obecnie zatrudnionych, które planują przejście na samozatrudnienie, ale mają trudności z dostępem do tradycyjnych usług bankowych²¹².

Ważnym elementem unijnej polityki wobec MSP i ich wsparcia pośredniego była ogóło-europejska sieć Centrów Euro Info działająca od 1986 r. Jej głównym celem było stworzenie narzędzia do komunikacji pomiędzy Komisją Europejską a małymi i średnimi przedsiębiorstwami oraz do udzielania pomocy przedsiębiorcom, pragnącym dostosować się do szybko zmieniającej się rzeczywistości ekonomicznej. Centra Euro Info były afiliowane przy rozmaitych niedochodowych organizacjach wspierających rozwój gospodarczy, takich jak: izby przemysłowo-handlowe, agencje rozwoju regionalnego, centra wspierania przedsiębiorczości. Projekt Euro Info Centres został zakończony 31 grudnia 2008 r., a obecnie działa sieć Enterprise Europe Network, która powstała z połączenia Innovation Relay Centres oraz Euro Info Centres. Sieć została powołana w ramach Programu Ramowego na rzecz

²¹² Programy Unii Europejskiej wspierające MSP..., op. cit.

EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”

Konkurencyjności i Innowacji (Competitiveness and Innovation Framework Programme 2007-2013-CIP). Enterprise Europe Network oferuje małym i średnim przedsiębiorstwom kompleksowe usługi, które mają im pomóc w pełni rozwinąć ich potencjał i zdolności innowacyjne, a także jest pośrednikiem umożliwiającym instytucjom Unii Europejskiej pełniejszą orientację w potrzebach firm z sektora MSP. Obecnie działa blisko 600 ośrodków sieci Enterprise Europe Network w Europie i krajach basenu Morza Śródziemnego, które ściśle ze sobą współpracują²¹³.

4.2 Doświadczenia wspierania MSP w Polsce

Rozwój przedsiębiorczości, a w szczególności sektora MSP w Polsce pozostaje w sferze zainteresowania nie tylko samorządów czy organizacji pozarządowych, ale także organów administracji centralnej. W celu realizacji założeń rządowych dotyczących rozwoju MSP, na mocy ustawy z 9 listopada 2000 r. powołano **Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP)**²¹⁴, która realizuje zadania z zakresu administracji rządowej określone dla niej w programach rozwoju gospodarki. Artykuł 4. niniejszej ustawy określa następujące obszary wsparcia przez PARP:

- rozwój małych i średnich przedsiębiorstw;
- eksport;
- rozwój regionalny;
- wykorzystanie technik i technologii;
- tworzenie nowych miejsc pracy, przeciwdziałanie bezrobociu;
- rozwój zasobów ludzkich;
- udział w realizacji zintegrowanego i sektorowych planów operacyjnych, jako instytucja wdrażająca, udzielająca pomocy finansowej lub jako beneficjent.

Agencja realizuje swoje zadania głównie poprzez pomoc pośrednią w formie:

- świadczenia usług doradczych dla przedsiębiorców, bezrobotnych i podmiotów działających na rzecz rozwoju gospodarczego, zatrudnienia lub rozwoju zasobów ludzkich, które nie działają dla zysku lub zysk przeznaczają na cele statutowe;
- organizowania szkoleń i seminariów;
- organizowania przedsięwzięć informacyjnych, promocyjnych, targowych i wystawienniczych w kraju;
- organizowania, w porozumieniu z właściwymi instytucjami, przedsięwzięć informacyjnych i promocyjnych za granicą;
- gromadzenia i udostępnienia informacji istotnych dla przedsiębiorców i bezrobotnych;
- opracowywania, wydawania i rozpowszechniania publikacji;

²¹³ <http://www.een.org.pl/index.php> z dn. 14.05.2009 r.

²¹⁴ Dz.U. nr 109, poz. 1158 z 2000 roku (ze zmianami).

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

- świadczenia usług eksperckich, w tym organom administracji rządowej i organom jednostek samorządu terytorialnego;
- prowadzenia rejestru podmiotów pod nazwą „Krajowy System Usług dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw”;
- promowania podmiotów z wyżej wymienionego rejestru, organizowania współpracy między nimi oraz świadczenia na ich rzecz usług doradczych, szkoleniowych, informacyjnych;
- udzielania pomocy finansowej przeznaczonej między innymi na: wspomaganie działań doradczych, informacyjnych, szkoleniowych, targowych, wystawienniczych, prowadzonych przez inne podmioty; wzmacnianie potencjału podmiotów działających na rzecz rozwoju gospodarczego, zatrudniania lub rozwoju zasobów ludzkich; powiększenie funduszu pożyczkowego lub funduszu poręczeniowego podmiotów udzielających pożyczki lub poręczenia, a także pomoc finansowa przeznaczona na objęcie akcji lub udziałów w MSP we wczesnej fazie rozwoju (kapitała zaangażowany).

Pomoc bezpośrednią oferuje przedsiębiorcom w ramach wspomagania inwestycji MSP, w szczególności wspierających wzrost ich konkurencyjności.

Nowe możliwości wsparcia dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą oraz firm chcących rozwijać swoją działalność pojawiły się z momentem wejścia Polski do Unii Europejskiej na bazie funduszy europejskich. Za realizację działań odpowiedzialna jest PARP, a wiedza i pomoc przy wyborze rodzaju dotacji i wypełnianiu wniosków dociera do przedsiębiorców poprzez sieć Regionalnych Instytucji Finansujących oraz konsultantów z Punktów Konsultacyjno-Doradczych. Agencja ma za zadanie realizować programy finansowane ze środków unijnych oraz ze środków budżetu państwa²¹⁵.

W poprzednim okresie programowania, tj. lata 2004-2006 przedsiębiorstwa mogły się ubiegać o dotacje z funduszy strukturalnych w ramach Narodowego Planu Rozwoju na lata 2004-2006 za pomocą programów operacyjnych. Małe i średnie przedsiębiorstwa miały możliwość brać udział w Sektorowym Programie Operacyjnym Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw, którego celem było polepszenie konkurencyjności gospodarki polskiej przez wspieranie rozwoju przedsiębiorstw, w szczególności tych z sektora MSP, a także instytucji otoczenia biznesu. Natomiast z myślą o osobach dopiero rozpoczynających działalność gospodarczą oraz o mikroprzedsiębiorstwach stworzono Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego, a w szczególności jego działanie 2.5 „Promocja przedsiębiorczości” oraz działanie 3.4 „Mikroprzedsiębiorstwa”. W ramach działania 2.5, na który przeznaczono 45 mln euro dla ok. 4 tys. mikroprzedsiębiorstw do 30 czerwca 2007 r. dokonano refundacji 22,67% wszystkich alokacji przewidzianych na lata 2004-2006.

²¹⁵ K.B. Matusiak, Rozwój systemów wsparcia przedsiębiorczości, Wydawnictwo Instytutu Technologii Eksploatacji – PIB, Radom, Łódź 2006, s. 369.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Natomiast działanie 3.4 przewidywało realizację ok. 10 tys. projektów dla mikroprzedsiębiorstw za łączną kwotę 56 mln euro. Do 30 czerwca 2007 r. dokonano refundacji 49,19% wszystkich alokacji przewidzianych na lata 2004-2006²¹⁶. Wydaje się, że szczegółowa ocena wykorzystania środków finansowych z funduszy strukturalnych na lata 2004-2006 dla polskich MSP będzie możliwa dopiero za kilka lat, kiedy uwidocznia się efekty wykonanych projektów. Wówczas będzie można ocenić, w jaki sposób, a także w jakim stopniu ich realizacja wpłynęła na wzrost konkurencyjności mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce.

W nowym okresie programowania (tj. lata 2007-2013) uległa zmianie koncepcja dystrybucji środków wsparcia pochodzących z funduszy strukturalnych, polegająca na zwiększeniu roli regionów (województw) w tym procesie. W nowym okresie programowania przewidziano poza programami sektorowymi, znanymi z poprzedniego okresu programowania, 16 Regionalnych Programów Operacyjnych, których zadaniem jest określenie zasad wykorzystania funduszy strukturalnych odrębnie w każdym z województw. W wyniku tej zmiany, wsparcie przedsiębiorczości, a zwłaszcza małych i średnich przedsiębiorstw będzie możliwe nie tylko w ramach 16 regionalnych programów operacyjnych, ale także w większości programów krajowych, takich jak Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka, Program Operacyjny Kapitał Ludzki, Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko oraz Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej, który dotyczy jedynie pięciu wschodnich województw: lubelskiego, podkarpackiego, podlaskiego, świętokrzyskiego i warmińsko-mazurskiego.

Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości współpracuje również z organizacjami pozarządowymi wspierającymi lokalną przedsiębiorczość na zasadzie **Krajowego Systemu Usług dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw (KSU)**. Powstał on w 1996 roku jako inicjatywa Polskiej Fundacji Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw, obecnie przejętej przez PARP. Misją KSU jest partnerskie wspieranie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw. Celem natomiast jest podniesienie konkurencyjności polskich firm z sektora MSP poprzez dostarczenie im kompleksowej oferty wysokiej jakości usług związanych z prowadzeniem firmy oraz przygotowanie ich do funkcjonowania na zjednoczonym rynku. Odpowiednią jakość usług ma zapewnić wdrażany przez PARP system standaryzacji usług i akredytacji ośrodków. Obecnie w KSU współpracuje około 200 organizacji, które przeszły pozytywnie proces rejestracji²¹⁷. Każdy z ośrodków w ramach sieci KSU powinien świadczyć przynajmniej jedną z pięciu usług adresowanych do małych i średnich przedsiębiorstw oraz przedsiębiorców rozpoczynających prowadzenie działalności gospodarczej²¹⁸:

- usługi doradczo-szkoleniowe (proste i złożone);
- szkoleniowe (o różnym zakresie i stopniu specjalizacji);
- informacyjne (kojarzenie partnerów gospodarczych, obsługa inwestorów

²¹⁶ E. Latoszek, A. Alińska, Finansowanie MSP..., op. cit., s. 151-167.

²¹⁷ http://ksu.parp.gov.pl/pl/rejestracja_ksu, z dn. 16.04.2009 r.

²¹⁸ B. Filipiak-Dylewska, Instytucje otoczenia..., op. cit., s. 77.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

zagranicznych);

- finansowe (udzielanie poręczeń i pożyczek);
- proinnowacyjne (pomoc we wdrażaniu rozwiązań innowacyjnych, prowadzenie audytów technologicznych).

W ramach sieci KSU wyodrębnione zostały podsieci tematyczne:

1. Krajowa Sieć Innowacji – sieć ośrodków doradczo-konsultacyjnych, świadczących proinnowacyjne usługi dla małych i średnich przedsiębiorców. Obecnie 19 ośrodków uzyskało akredytację do systemu KSI;
2. Punkty Konsultacyjno-Doradcze (PKD) – ośrodki, w których przedsiębiorcy mogą uzyskać bezpłatną i ogólną informację na temat rozpoczęcia i prowadzenia działalności gospodarczej, w tym dotyczącą aspektów prawnych, dostępu do środków finansowych, możliwości skorzystania z zaawansowanych usług doradczych, wykorzystywania funduszy strukturalnych;
3. Sieć Informacji dla Biznesu (BIN) – ośrodki o zasięgu ogólnopolskim świadczące specjalistyczne usługi informacyjne, takie jak: kojarzenie partnerów gospodarczych, obsługa inwestorów zagranicznych, wywiadownie gospodarcze.

Jednym z podstawowych problemów, z jakimi spotykają się głównie przedsiębiorstwa z sektora MSP, jest brak środków na finansowanie działalności lub na rozwój firmy. Do instytucji, które wspomagają przedsiębiorstwa w tym zakresie należą fundusze poręczeń kredytowych i fundusze kredytowe. Oba typy funduszy skupione są w krajowych stowarzyszeniach. I tak, **Krajowe Stowarzyszenie Funduszy Poręczeńiowych (KSFP)** – skupia instytucje oferujące usługi poręczeńiowe. Wśród funduszy poręczeńiowych można wyróżnić grupę funduszy o zasięgu lokalnym i regionalnym oraz ogólnokrajowy Krajowy Fundusz Poręczeń Kredytowych przy Banku Gospodarstwa Krajowego. Ponieważ działalność poręczeńiowa nie wymaga żadnej dodatkowej rejestracji i nie podlega koncesjonowaniu, brak jest mechanizmu pełnej weryfikacji danych dotyczących ilości funkcjonujących w Polsce funduszy poręczeńiowych. Raport KSFP o stanie funduszy poręczeń kredytowych w Polsce w 2007 r. obejmuje działalność 51 lokalnych i regionalnych funduszy. Według tego raportu w ciągu 2007 roku udzielono 5 312 poręczeń. Średnia liczba udzielonych przez jeden fundusz poręczeń w ciągu roku wyniosła 100²¹⁹. Bardziej szczegółowe dane zostały zaprezentowane w tabeli 1.

²¹⁹ Raport o stanie funduszy poręczeń kredytowych w Polsce. Stan na dzień: 31.12.2007 r., Krajowe Stowarzyszenie Funduszy Poręczeńiowych, Warszawa 2007, s. 8.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Tabela 1.

Wyniki działalności lokalnych i regionalnych funduszy pożyczkowych
w latach 2003-2007

Wyszczególnienie	Jedn. miary	Stan na 31 grudnia				
		2003	2004	2005	2006	2007
Wartość kapitału funduszu	mln zł	133,9	186,7	288,4	443,0	588,6
Liczba udzielonych poręczeń	sztuka	1534	2212	3101	4611	5312
Wartość udzielonych poręczeń	mln zł	85,6	132,8	221,8	401,5	599,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Raporty o stanie funduszy poręczeń kredytowych w Polsce za lata 2003-2007, Krajowe Stowarzyszenie Funduszy Poręczeńiowych, Warszawa 2003-2007.

Dla określenia roli funduszy poręczeńiowych dla rozwoju przedsiębiorstw należy określić cel, na jaki przeznaczone są poręczane środki. W ostatnich latach struktura ta kształtuje się na zbliżonym poziomie, około 75% poręczeń zarówno pod względem ilościowym, jak i wartościowym jest udzielanych na cele obrotowe, natomiast pozostałe 25% na cele inwestycyjne. Wynika z tego, że działalność lokalnych i regionalnych funduszy poręczeńiowych ma niewielkie znaczenie dla rozwoju przedsiębiorstw. Odwrotna struktura kształtuje się dla Krajowego Funduszu Poręczeń Kredytowych BGK, bowiem wśród wszystkich przyznanych poręczeń około 60% dotyczyło poręczeń inwestycyjnych²²⁰.

Charakteryzując poręczenia można stwierdzić, że korzystają z nich przede wszystkim firmy zatrudniające do 10 osób (68,48%), zajmujące się działalnością handlową (34%) i usługową (31%)²²¹.

Organizacją skupiającą instytucje oferujące usługi pożyczkowe jest **Polskie Stowarzyszenie Funduszy Pożyczkowych (PSFP)**. Według stanu na 31 czerwca 2008 r. funkcjonowało w Polsce 66 instytucji prowadzących 72 fundusze pożyczkowe, których podstawowym zadaniem jest udzielanie pożyczek mikro-, małym i średnim przedsiębiorstwom²²². Fundusze od początku swej działalności udzieliły ponad 162,5 tys. pożyczek o łącznej wartości 2636,9 mln zł, co oznacza, że przeciętna pożyczka wynosiła ponad 16 tys. zł (tabela 2.).

²²⁰ R. Wolański, Rozwój MSP a wsparcie finansowe przez fundusze pożyczkowe i poręczeńiowe, [w:] Czynniki wspierające rozwój MSP, red. G. Michalczyk, I. Przychocka, J. Sikorski, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2008, s. 143.

²²¹ Raport o stanie funduszy poręczeń kredytowych w Polsce..., op. cit. s. 12-13.

²²² B. Bartkowiak, M. Korol, Fundusze Pożyczkowe w Polsce wspierające mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa według stanu na 30 czerwca 2008 roku, Raport Nr 10/2008, Polskie Stowarzyszenie Funduszy Pożyczkowych, Szczecin, październik 2008, s. 6.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Tabela 2.

Kapitał pożyczkowy, liczba i wartość udzielonych pożyczek
przez fundusze pożyczkowe w latach 2003-2008

Wyszczególnienie	Jedn. miary	Stan na 31 grudnia					30.06. 2008
		2003	2004	2005	2006	2007	
Kapitał pożyczkowy	mln zł	368,3	437,8	558,2	714,1	823,2	888,5
Liczba udzielonych pożyczek od początku działalności	tys. sztuk	82,9	96,2	112,2	131,1	152,1	162,5
Wartość udzielonych pożyczek od początku działalności	mln zł	1166,7	1371,1	1611,9	1973,8	2391,3	2636,9
Przeciętna wartość pożyczki	tys. zł	14,1	14,3	14,4	15,1	15,7	16,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: B. Bartkowiak, M. Korol, RAPORT Nr 10/2008 Fundusze Pożyczkowe w Polsce wspierające mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa według stanu na 30 czerwca 2008 roku, Polskie Stowarzyszenie Funduszy Pożyczkowych, Szczecin, październik 2008, s. 8.

Instytucje prowadzące fundusz pożyczkowy funkcjonują przede wszystkim w formie stowarzyszeń i fundacji, a także spółek akcyjnych. Nie ograniczają się jednak wyłącznie do udzielania pożyczek, ale prowadzą wiele rodzajów działalności, np. szkoleniową, doradczą i informacyjną, zajmują się inkubatorami przedsiębiorczości, a także funduszami poręczeniowymi²²³. Z punktu widzenia wartości zgromadzonego kapitału, największymi instytucjami prowadzącymi fundusze pożyczkowe są Warszawski Fundusz Mikro Sp. z o.o. i Polska Fundacja Przedsiębiorczości ze Szczecina.

Charakteryzując pożyczki można stwierdzić, że korzystają z nich przede wszystkim przedsiębiorcy zatrudniający do 9 osób (96,2%), zajmujący się działalnością handlową (47,2%) oraz usługową (40,7%), przeznaczając je przede wszystkim na cele inwestycyjne (62,9%). Według kryterium wartości udzielonych pożyczek dominują pożyczki do 10 tys. zł (67,7%) (tabela 3.).

²²³ M. Panfil, Finansowanie rozwoju przedsiębiorstwa, Difin, Warszawa 2008, s. 199.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Tabela 3.

Charakterystyka pożyczek udzielonych przez fundusze pożyczkowe
w latach 2003-2008

Wyszczególnienie	Struktura według danych narastających do 30.06.2008 r.	
	wg liczby	wg wartości
Pożyczki na cele obrotowe	31,5%	27,2%
Pożyczki na cele inwestycyjne	62,9%	62%
Pożyczki na cele obrotowo-inwestycyjne	5,6%	10,8%
Pożyczki dla sektora:		
– produkcja	11%	18,2%
– handel	47,2%	37,2%
– usługi (w tym transport)	40,7%	38,3%
– inne (w tym budownictwo, rolnictwo)	1,1%	6,3%
W wysokości do 10 tys. zł	67,7%	27,2%
W wysokości 10-30 tys. zł	23,7%	26,5%
W wysokości 30-50 tys. zł	3,8%	10,7%
W wysokości powyżej 50 tys. zł	4,8%	35,6%
Pożyczki dla zatrudniających:		
– do 9 osób	96,2%	84,4%
– od 9 do 49 osób	3,6%	13,5%
– powyżej 50 osób	0,2%	2,1%

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie B. Bartkowiak, M. Korol, RAPORT Nr 10/2008 Fundusze Pożyczkowe w Polsce wspierające mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa według stanu na 30 czerwca 2008 roku, Polskie Stowarzyszenie Funduszy Pożyczkowych, Szczecin, październik 2008, s. 31.

Spośród innych instrumentów bezpośredniego wsparcia finansowego przedsiębiorczości na uwagę zasługują **pożyczki Banku Gospodarstwa Krajowego na rozpoczęcie działalności gospodarczej w ramach programu rządowego „Pierwszy Biznes”**. Prowadzona od 2004 r. działalność pożyczkowa ze środków Ministerstwa Pracy dotyczy młodych bezrobotnych zainteresowanych rozpoczęciem działalności gospodarczej. O pożyczkę w maksymalnej wysokości 40 tys. zł może ubiegać się młody bezrobotny, czyli osoba do 25. roku życia, a w przypadku bezrobotnego absolwenta wyższej uczelni do 27. roku życia lub grupa młodych osób bezrobotnych, chcących założyć firmę. Pożyczka może być przeznaczona na finansowanie kosztów realizacji przedstawionego planu rozpoczęcia działalności lub na tworzenie nowego miejsca pracy, w szczególności zaś na zakup

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

wyposażenia technicznego i dostosowanie pomieszczeń. Uruchomienie środków pożyczki następuje po formalnym zarejestrowaniu firmy²²⁴.

Istotne wsparcie dla rozwoju przedsiębiorstw oferują tzw. instytucje otoczenia biznesu, w tym głównie inkubatory przedsiębiorczości, inkubatory technologiczne, parki technologiczne czy centra transferu biznesu. Ich działalność została opisana szerzej w Załączniku 2.

5. Wsparcie MSP w województwie podlaskim

5.1 Wybrane formy wsparcia MSP

W przypadku województwa podlaskiego przedsiębiorcy mogą korzystać z szeregu instrumentów służących bezpośredniemu i pośredniemu wspieraniu przedsiębiorczości. W niniejszej pracy zostaną opisane tylko niektóre z nich. Jedną z głównych bezpośrednich metod wsparcia są dotacje bezpośrednie pochodzące głównie ze środków Unii Europejskiej. Przedsiębiorcy prowadzący swoją działalność na terenie województwa podlaskiego mogą nie tylko korzystać z ogólnokrajowych programów operacyjnych, czy Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej, ale także z **Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013**, który szerzej zostanie opisany w podpunkcie 5.2 niniejszego opracowania.

Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej (PO RPW), obejmujący swym zasięgiem tylko pięć województw (lubuskie, podkarpackie, warmińsko-mazurskie, podlaskie i świętokrzyskie), ma na celu przede wszystkim przyspieszenie tempa rozwoju społeczno-gospodarczego Polski wschodniej i będzie realizowany w dużej mierze poprzez stwarzanie lepszych warunków do prowadzenia działalności gospodarczej oraz wspieranie rozwoju istniejących już przedsiębiorstw. Pula środków przeznaczonych na PO RPW z EFRR obejmuje kwotę około 2,27 mld euro, w tym ok. 992 mln euro specjalnych środków przeznaczonych decyzją Rady Europejskiej dla najbiedniejszych regionów Unii Europejskiej (UE-25). Pozostała kwota, czyli około 1,3 mld euro została przyznana przez Rząd RP, z ogólnej puli środków z EFRR przyznanych dla Polski. Środki Programu zostały przyporządkowane poszczególnym województwom Polski wschodniej według specjalnego algorytmu, zaprezentowanego w tabeli 4.

Tabela 4.

Alokacja środków w ramach PO RPW w latach 2007-2013

Województwo	Podział kwoty 992,19 mln euro	Podział kwoty 1213,39 mln euro	Łączna kwota z EFRR w mln euro
Lubelskie	264,85	243,72	508,57
Podkarpackie	253,41	234,07	487,48

²²⁴ <http://www.bgk.com.pl/index.php?module=site&catId=410&pl>, z dn. 15.04.2009 r.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Województwo	Podział kwoty 992,19 mln euro	Podział kwoty 1213,39 mln euro	Łączna kwota z EFRR w mln euro
Podlaskie	145,61	241,25	386,86
Świętokrzyskie	156,21	219,09	375,30
Warmińsko-Mazurskie	172,11	275,26	447,37
POLSKA WSCHODNIA	992,19	1213,39	2205,58

Źródło: <http://www.fundusze-strukturalne.gov.pl/> z dn. 10.05.2009 r.

Dla zwiększenia efektywności wykorzystania środków w ramach Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej określonych zostało sześć priorytetów, podzielonych na zadania²²⁵:

Oś priorytetowa I.: Nowoczesna gospodarka

- I.1. Infrastruktura uczelni
- I.2. Wsparcie powstawania i dokapitalizowanie instrumentów inżynierii finansowej
- I.3. Wspieranie innowacji
- I.4. Promocja i współpraca

Oś priorytetowa II.: Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego

- II.1. Sieć szerokopasmowa Polski Wschodniej

Oś priorytetowa III.: Wojewódzkie ośrodki wzrostu

- III.1. Systemy miejskiego transportu zbiorowego
- III.2. Infrastruktura turystyki kongresowej i targowej

Oś priorytetowa IV.: Infrastruktura transportowa

- IV.1 Infrastruktura drogowa

Oś priorytetowa V.: Zrównoważony rozwój potencjału turystycznego opartego o warunki naturalne

- V.1. Promowanie zrównoważonego rozwoju turystyki
- V.2. Trasy rowerowe

Oś priorytetowa VI.: Pomoc techniczna

- VI.1. Wsparcie procesu wdrażania oraz promocja Programu

Z punktu widzenia małych i średnich przedsiębiorstw najbardziej interesujące w PO RPW są Priorytet I. oraz Priorytet III. W ramach Priorytetu I.: Nowoczesna gospodarka przedsiębiorstwa mogą otrzymać zarówno pomoc bezpośrednią, np. w

²²⁵ <http://www.fundusze-strukturalne.gov.pl/> z dn. 10.05.2009 r.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

działaniu 1.3: Wspieranie innowacji oraz w działaniu 1.4: Promocja i współpraca, jak też pośrednią. Przykładem takiej pomocy może być Działanie 1.2, którego celem jest poprawa dostępu przedsiębiorców do zewnętrznych źródeł finansowania na wczesnym etapie działalności firmy oraz poprawa gotowości inwestycyjnej MSP, a także Działanie 1.3, w ramach którego między innymi będą finansowane projekty dotyczące budowy, rozbudowy, modernizacji i uruchomienia parków przemysłowych, technologicznych oraz inkubatorów technologicznych. Z punktu widzenia przedsiębiorcy najistotniejsze w Priorytecie III. jest działanie 3.2: Infrastruktura turystyki kongresowej i targowej, w ramach którego wsparciem będą mogły być objęte projekty z zakresu budowy i modernizacji infrastruktury umożliwiającej organizację kongresów, konferencji, wystaw i targów o znaczeniu ponadregionalnym i międzynarodowym, a więc obiekty towarzyszące biznesowi, a także służące stymulowaniu innowacji i ducha przedsiębiorczości w małych i średnich przedsiębiorstwach.

Innym rodzajem wsparcia, z którego mogą korzystać podlascy przedsiębiorcy, są fundusze pożyczkowe. W ramach sieci Funduszy Pożyczkowych zarejestrowanych w Polskim Stowarzyszeniu Funduszy Pożyczkowych, w województwie podlaskim działają trzy organizacje:

Podlaska Fundacja Rozwoju Regionalnego

Powstała w sierpniu 2002 r. Obecnie dysponuje kapitałem w wysokości ok. 4584 tys. zł. Od początku swej działalności do dnia 31 czerwca 2008 r. udzieliła 238 pożyczek o łącznej wartości 8727 tys. zł. Przeciętna wartość pożyczki kształtuje się na poziomie 36,7 tys. zł²²⁶. Fundusz pożyczkowy udziela pożyczek, które przeznaczone są dla mikro- i małych przedsiębiorców z województwa podlaskiego, mających trudności w uzyskaniu finansowania komercyjnego, na przykład w postaci kredytu bankowego. Fundusz udziela przedsiębiorcom pożyczek m.in. na²²⁷:

- finansowanie inwestycji;
- wdrożenie nowych rozwiązań technicznych lub technologicznych;
- zakup maszyn i urządzeń;
- rozbudowę, adaptację lub modernizację obiektów produkcyjnych, handlowych czy usługowych;
- zakup kapitału obrotowego.

Agencja Rozwoju Regionalnego „ARES” S.A.

Powstała we wrześniu 1999 r. Obecnie dysponuje kapitałem w wysokości ok. 3755 tys. zł. Od początku swej działalności do dnia 31 czerwca 2008 r. udzieliła 212 pożyczek o łącznej wartości 17982 tys. zł. Przeciętna wartość pożyczki kształtuje się na poziomie 84,8 tys. zł²²⁸. Możliwość skorzystania ze środków Funduszu mają mikro-, małe lub średnie przedsiębiorstwa usytuowane w województwie podlaskim.

²²⁶ Raport o stanie funduszy poręczeń kredytowych w Polsce..., op. cit., Załącznik nr 1, 2/2.

²²⁷ <http://www.pfrr.pl/39.htm> z dnia 14.04.2009 r.

²²⁸ Raport o stanie funduszy poręczeń kredytowych w Polsce..., op. cit., Załącznik nr 1, 2/2.

EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”

Obecnie Agencja Rozwoju Regionalnego „ARES” S.A. w Suwałkach udziela pożyczek z dwóch Funduszy²²⁹:

- Fundusz Pożyczkowy utworzony ze środków własnych oraz dotacji Budżetu Państwa w ramach Kontraktu dla Województwa Podlaskiego, fundusz skierowany jest do przedsiębiorstw produkcyjnych;
- Fundusz Pożyczkowy utworzony na bazie środków zdecentralizowanego Funduszu Poręczeń Programu Phare STRUDER oraz środków z Budżetu Państwa.

Fundacja Rozwoju Przedsiębiorczości w Suwałkach

Od 1996 roku Fundacja prowadzi działalność pożyczkową dla przedsiębiorców z województwa podlaskiego i warmińsko-mazurskiego oferując im pożyczki z Funduszu Rozwoju Przedsiębiorczości utworzonego na bazie środków własnych przy wykorzystaniu krajowych programów pomocowych i funduszy Unii Europejskiej. Od stycznia 2008 roku rozszerzono zasięg działania Funduszu o województwa: świętokrzyskie, lubelskie i mazowieckie. Obecnie Fundusz dysponuje kapitałem w wysokości ok. 7885 tys. zł. Od początku swej działalności do dnia 31 czerwca 2008 r. udzielił 362 pożyczki o łącznej wartości 13310 tys. zł. Przeciętna wartość pożyczki kształtuje się na poziomie 36,6 tys. zł²³⁰.

Oferowane w ramach Funduszu Rozwoju Przedsiębiorczości pożyczki udzielane są głównie na cele związane z uruchomieniem, prowadzeniem i rozwojem firmy i skierowane są do mikro- i małych przedsiębiorców. Pożyczki mogą być przeznaczone na²³¹:

- zakup, budowę, rozbudowę lub modernizację obiektów produkcyjno-usługowo-handlowych i związanych z nimi gruntów;
- zakup wyposażenia (maszyny, urządzenia, aparaty, narzędzia pracy), środka transportu;
- zakup materiałów i surowców do produkcji i usług, zakup towarów,
- zakup wartości niematerialnych i prawnych (oprogramowanie komputerowe, licencje);
- koncesje, zezwolenia, franchising;
- nabycie maszyn, urządzeń, narzędzi pracy i środków transportu w drodze umowy leasingu finansowego.

Kolejnym instrumentem mającym na celu wspieranie działalności i rozwoju przedsiębiorstw są poręczenia. W ramach sieci Funduszy Poręczeniowych zarejestrowanych w Krajowym Stowarzyszeniu Funduszy Poręczeniowych, w województwie podlaskim działa **Podlaski Fundusz Poręczeniowy Sp. z o.o.**, który powstał w 1995 r. w ramach Polsko-Brytyjskiego Programu Rozwoju

²²⁹<http://www.ares.suwalki.pl> z dn. 14.04.2009 r.

²³⁰ Raport o stanie funduszy poręczeń kredytowych w Polsce..., op. cit., Załącznik nr 1, 1/2.

²³¹ <http://frp.dtp.p9.pl/> 22 z dn. 14.04.2009 r.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Przedsiębiorczości jako jednoosobowa spółka Podlaskiej Fundacji Rozwoju Regionalnego. W 2005 r. Fundusz uzyskał dokapitalizowanie ze środków Unii Europejskiej, natomiast obecnie dysponuje kapitałem w wysokości 16 mln zł. Od początku działalności do końca 2005 r. PFP udzielił małym i średnim przedsiębiorstwom z województwa podlaskiego 915 poręczeń kredytów o łącznej wartości 73,4 mln zł²³². W 2007 roku PFP udzielił 177 poręczeń o łącznej wartości 16609 tys. zł, przy średniej wartości udzielonego poręczenia w wysokości 93,84 tys. zł, z czego 148 stanowiły poręczenia na cele obrotowe, natomiast pozostałe poręczenia dotyczyły celów inwestycyjnych. Zdecydowana większość (134) poręczeń została udzielona przedsiębiorstwom zatrudniającym do 10 osób, prowadzącym działalność handlową (99 poręczeń)²³³.

Oferta Podlaskiego Funduszu Poręczeńiowego adresowana jest do przedsiębiorstw prowadzących działalność handlową, usługową oraz produkcyjną. Dzięki poręczeniu do tej pory kredyty otrzymały przedsiębiorstwa zarówno prowadzące handel hurtowy, jak i detaliczny, świadczące usługi m.in. informatyczne, gastronomiczne, jak też zakłady produkcyjne. Poręczeniem mogą być objęte wszystkie bankowe transakcje kredytowe, czyli kredyty (inwestycyjne, obrotowe, w rachunku bieżącym i inne), faktoring, akredytywy, gwarancje. Istnieją natomiast pewne limity – poręczenie nie może przekroczyć 70% kwoty wnioskowanej transakcji, 800 000 złotych, okresu 5 lat. Klientem PFP mogą zostać małe i średnie przedsiębiorstwa: mające siedzibę lub prowadzące działalność na terenie województwa podlaskiego; w których własność prywatna i polska stanowi co najmniej 51%; nie prowadzące bezpośredniej działalności rolniczej.

Podlascy przedsiębiorcy w ramach pośrednich metod wsparcia mogą skorzystać z szerokiej oferty usług instytucji działających na terenie województwa. Do takich instytucji z województwa podlaskiego należących do Krajowego Systemu Usług zaliczają²³⁴:

Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa Oddział w Białymstoku
Ośrodek TNOiK od 1997 r. posiada rejestrację w KSU w zakresie usług:

- doradczych o charakterze ogólnym – prawo, ekonomia, finanse i rachunkowość, marketing i sprzedaż, zarządzanie personelem, system zarządzania jakością;
- szkoleniowych – z zakresu finansów i rachunkowości, bhp, zarządzania, marketingu i sprzedaży, zarządzania jakością, szkolenia komputerowe, z zakresu komunikacji i negocjacji;
- informacyjnych – zakładanie działalności gospodarczej, informacje o targach, o dostępnych środkach finansowych na prowadzenie działalności, aktualne programy pomocowe, kojarzenie partnerów.

²³² <http://pfp.pfrr.pl/63.html> z dn. 14.04.2009 r.

²³³ Raport o stanie funduszy poręczeń kredytowych w Polsce..., op. cit. s. 17-23.

²³⁴ A. Forin, S. Marczyńska, A. Szwoch, Partner przedsiębiorcy, Ogólnopolski Informator Krajowego Systemu Usług dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw, PARP, Warszawa 2008, s.169-179.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Fundacja Rozwoju Przedsiębiorczości w Suwałkach ośrodek Fundacja Rozwoju Przedsiębiorczości posiada rejestrację w KSU w zakresie usług:

1. doradczych o charakterze ogólnym – usługi doradcze dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą oraz przedstawicieli małych i średnich przedsiębiorstw:
 - podstawowe doradztwo z zakresu procedur rejestracyjnych, aspektów prawnych i finansowych działalności gospodarczej, źródeł finansowania działalności gospodarczej,
 - specjalistyczne doradztwo w dziedzinach: marketingu, finansów (pomoc w poszukiwaniu finansowania zewnętrznego, przygotowanie biznesplanów, studium wykonalności), zarządzania firmą; pomoc przedsiębiorcom w wyborze oraz wypełnianiu wniosków o dotacje z programów unijnych;
2. szkoleniowych – szkolenia zarówno dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą, jak również dla przedsiębiorców z sektora MSP; szkolenia o następujących tematykach: ABC przedsiębiorczości dla osób bezrobotnych i chcących rozpocząć działalność gospodarczą, kursy zawodowe, podstawy marketingu i zarządzania, BHP, zawodowe podnoszące kwalifikacje;
3. informacyjnych – informacje o ofercie usług ośrodków sieci Krajowego Systemu Usług, informacje o dostępnych źródłach finansowania działalności gospodarczej (banki, instytucje, programy pomocowe), informacje o projektach wspierających MSP finansowanych przez Ministerstwo Gospodarki Pracy i Polityki Społecznej i realizowanych przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości, informacje o ofercie i działaniach Regionalnej Instytucji Finansującej, informacje teleadresowe – instytucje, urzędy. Na stronie internetowej fundacji są dostępne informacje o targach, seminariach i innych wydarzeniach gospodarczych;
4. finansowych – udzielanie pożyczek – oferowane w ramach Funduszu Rozwoju Przedsiębiorczości pożyczki udzielane są głównie na cele związane z uruchomieniem, prowadzeniem i rozwojem firmy i skierowane są do mikro- i małych przedsiębiorców.

Rada Federacji i Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych NOT w Białymstoku

Ośrodek NOT w Białymstoku posiada rejestrację w KSU w zakresie usług:

- doradczych o charakterze ogólnym – projekty wszelkich branż, kosztorysy, wyceny, ekspertyzy, patenty, tłumaczenia, seminaria, konferencje, konkursy, promocje;
- doradczych o charakterze proinnowacyjnym – audyty technologiczne, zapytania technologiczne, oferty technologiczne, profile technologiczne;
- szkoleniowych – studia podyplomowe, praktyki zawodowe, kursy języków obcych, egzaminy językowe, szkolenia specjalistyczne, inne szkolenia;
- informacyjnych – administracyjno-prawne aspekty wykonywania działalności gospodarczej, dostępne programy pomocy publicznej dla przedsiębiorców oraz inne dostępne źródła finansowania działalności gospodarczej, informacja o targach, wystawach i innych wydarzeniach

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

gospodarczych, zasady inwestowania w krajach Unii Europejskiej, zasady sporządzania wniosków o pomoc publiczną i finansowanie działalności gospodarczej z innych źródeł, wprowadzenie informacji o ofercie handlowej do baz danych służących nawiązaniu współpracy gospodarczej, wyszukanie potencjalnych partnerów gospodarczych w dostępnych bazach danych.

RCS Sp. z o.o. W zakresie zarejestrowanych usług ośrodek RCS Sp. z o.o. (dawniej Regionalne Centrum Szkoleniowe Sp. z o.o.) specjalizuje się w następujących dziedzinach:

1. doradczych o charakterze ogólnym – doradztwo personalne (rekrutacja, selekcja, poradnictwo zawodowe), doradztwo organizacyjne (badanie kultury organizacyjnej, outplacement, badanie kompetencji pracowniczych, systemy ocen okresowych, analiza potrzeb szkoleniowych, ścieżki kariery zawodowej);
2. szkoleniowych – tematy szkoleniowe z zakresu:
 - fundusze UE,
 - zarządzanie przedsiębiorstwem,
 - sprzedaż,
 - podatki, kadry i płace,
 - eksport,
 - szkolenia dla trenerów,
 - kursy językowe,
 - inne.

Zakład Doskonalenia Zawodowego w Białymstoku posiada rejestrację w KSU w zakresie usług szkoleniowych z zakresu: budownictwo, roboty wykończeniowe w budownictwie, rolnictwo, agroturystyka, obsługa maszyn rolniczych, ochrona roślin, kursy kwalifikacyjne i doskonalące dla nauczycieli, przedsiębiorczość, marketing, zarządzanie przedsiębiorstwem, szkolenia BHP, aktywne metody poszukiwania pracy, nauczanie języków obcych, kształtowanie kariery zawodowej, informatyczne podstawowe i specjalistyczne, akademie sieci komputerowych CISCO, obsługa biurowa, ochrona zdrowia i opieka, gastronomia, turystyka i wypoczynek, transport i spedycja, przewóz materiałów niebezpiecznych, przewóz osób i rzeczy, nauka jazdy kat. ABT, fryzjerstwo, kosmetyka, wizaż, ochrona osób i mienia, sprzedawcy, produkcja wyrobów z wikliny, kowalstwo, operatorzy maszyn i urządzeń różnych typów przygotowujące do uzyskania odpowiednich kwalifikacji.

Agencja Rozwoju Regionalnego „ARES” S.A. w Suwałkach Od 1998 roku jest członkiem KSU. Od 9 grudnia 2002 r. Agencja jest akredytowanym wykonawcą usług doradczych, szkoleniowych, informacyjnych i finansowych. Szczegółowa oferta usług przedstawia się następująco²³⁵:

1. usługi doradcze:

²³⁵ <http://www.ares.suwalki.pl/index.php/home/ksu> z dn. 14.04.2009 r.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

- specjalistyczne doradztwo w dziedzinie: marketingu, finansów, prawa, planowania i zarządzania;
 - podstawowe doradztwo dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą;
2. usługi informacyjne:
- kojarzenie partnerów gospodarczych;
 - udzielanie informacji o targach;
3. usługi szkoleniowe:
- specjalistyczne, np. z zakresu marketingu, finansów i zarządzania;
 - dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą;
 - branżowe;
4. usługi finansowe:
- pomoc w poszukiwaniu finansowania zewnętrznego, informowanie o preferencyjnych kredytach, sporządzanie biznes planów;
 - udzielanie poręczeń kredytowych, stanowiących dodatkową formę zabezpieczenia kredytów (fundusze poręczeń kredytowych);
 - udzielanie pożyczek na rozpoczęcie lub rozwój działalności gospodarczej (lokalne fundusze pożyczkowe).

Podlaska Fundacja Rozwoju Regionalnego W zakresie zarejestrowanych usług ośrodek Podlaska Fundacja Rozwoju Regionalnego specjalizuje się w dziedzinie usług:

- doradczych o charakterze ogólnym – podstawowe doradztwo dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą, specjalistyczne doradztwo w dziedzinie finansów, marketingu, prawa (warunki prowadzenia działalności gospodarczej w UE), finansowania zewnętrznego, oznakowania CE, zamówień publicznych, systemów zarządzania jakością, opracowywanie biznesplanów i studiów wykonalności, przygotowywanie wniosków o dotację, doradztwo strategiczne, współpraca z partnerami w krajach UE, podstawowe doradztwo dla osób planujących inwestycje związane z odnawialnymi źródłami energii i termooszczędnością, doradztwo w zakresie funduszy strukturalnych i programów pomocowych UE, audyty energetyczne;
- szkoleniowych – usługi szkoleniowe otwarte z zakresu wdrażania systemów zarządzania jakością, programów pomocowych UE, funduszy strukturalnych, dotacji, zamówień publicznych;
- informacyjnych – udzielanie informacji o administracyjno-prawnych aspektach zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce i krajach UE; udzielanie informacji o dostępnych programach pomocowych UE, dotacjach, funduszach strukturalnych oraz innych dostępnych źródłach finansowania działalności gospodarczej; udzielanie informacji o targach, misjach i innych imprezach kooperacyjnych organizowanych w Polsce i krajach UE;

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

wyszukiwanie potencjalnych partnerów gospodarczych z Polski i innych krajów UE, gromadzenie i przetwarzanie informacji na rzecz przedsiębiorców.

Podlaska Fundacja Rozwoju Regionalnego pełni również rolę Regionalnej Instytucji Finansującej (RIF) w województwie podlaskim, a także świadczy bezpłatne usługi informacyjne dla MSP w ramach Punktów Konsultacyjnych.

Stowarzyszenie Księgowych w Polsce – oddział okręgowy w Białymstoku

Ośrodek posiada rejestrację w KSU w zakresie usług szkoleniowych i specjalizuje się w szkoleniach w zakresie prawa rachunkowego, gospodarczego, podatkowego oraz innych dziedzin pokrewnych.

T-Matic Grupa Computer Plus sp. z o.o. W zakresie zarejestrowanych usług ośrodek specjalizuje się w dziedzinie usług:

- szkoleniowych – grafika komputerowa, szkolenia inżynierskie, finanse i księgowość, szkolenia biurowe i techniczne;
- informacyjnych – administracyjno-prawne aspekty wykonywanie działalności gospodarczej; dostępne programy pomocy publicznej dla przedsiębiorców oraz innych dostępnych źródeł finansowania działalności gospodarczej; teledadresowe; targi, wystawy, i inne wydarzenia gospodarcze; zasady inwestowania w krajach Unii Europejskiej; zasady sporządzania wniosków o pomoc publiczną i finansowanie działalności gospodarczej z innych źródeł.

4.2 Wsparcie bezpośrednie i pośrednie przedsiębiorstw w województwie podlaskim

Bardzo istotnym wsparciem dla małych i średnich przedsiębiorstw z województwa podlaskiego jest Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013, który ma spowodować zmniejszenie różnic społeczno-gospodarczych Podlasia w stosunku do reszty kraju. Główny cel RPOWP brzmi: „Zwiększenie tempa wzrostu gospodarczego i tworzenie nowych pozarolniczych miejsc pracy przy poszanowaniu i zachowaniu dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego regionu”²³⁶. Cele szczegółowe koncentrują się na podniesieniu atrakcyjności inwestycyjnej województwa, podniesieniu konkurencyjności podlaskich firm w aspekcie krajowym i międzynarodowym, a także na rozwoju turystyki z wykorzystaniem walorów przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego. Działania w ramach RPOWP zostały podzielone według siedmiu osi priorytetowych:

- Oś priorytetowa I.: Wzrost innowacyjności i wspieranie przedsiębiorczości w regionie
- Oś priorytetowa II.: Rozwój infrastruktury transportowej
- Oś priorytetowa III.: Rozwój turystyki i kultury
- Oś priorytetowa IV.: Społeczeństwo informacyjne
- Oś priorytetowa V.: Rozwój infrastruktury ochrony środowiska

²³⁶ <http://www.rpowp.wrotapodlasia.pl/?content=informacje-o-programie> z dn. 10.05.2009 r.

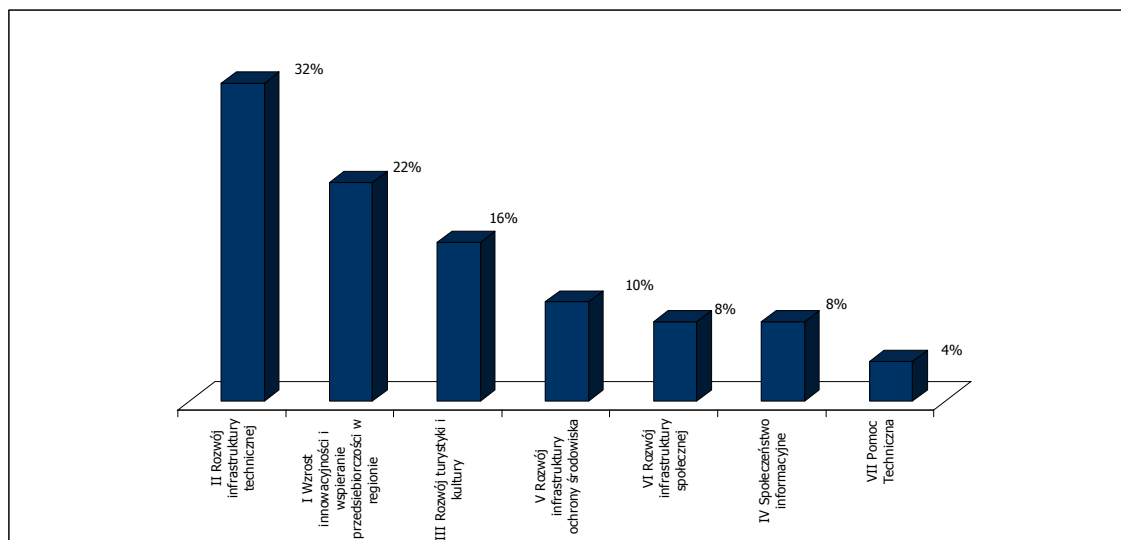
**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

- Oś priorytetowa VI.: Rozwój infrastruktury społecznej
- Oś priorytetowa VII.: Pomoc techniczna

Na realizację RPOWP zostało przeznaczonych 636 207 883 euro, z czego najwięcej, bo aż 32% zostanie przeznaczone na Priorytet II.: Rozwój infrastruktury drogowej. Na Priorytet I.: Wzrost innowacyjności i wspieranie przedsiębiorczości w regionie zostanie przeznaczone 22% ogólnej sumy, czyli kwota 139 965 734 euro. Szczegółowy podział środków został przedstawiony na wykresie 1. Natomiast łączna kwota środków finansowych na realizację RPOWP szacowana jest na ponad 849 809 788 euro, z tego wkład krajowy wyniesie 213 601 906 euro.

Wykres 1.

Alokacja środków EFRR na poszczególne osie priorytetowe PORWP

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Szczegółowy opis priorytetów Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013, Zarząd Województwa Podlaskiego, Białystok, maj 2008, s. 11.

Z punktu widzenia małych i średnich przedsiębiorstw najistotniejszy wydają się Priorytet I. oraz III., ponieważ niektóre działania w ramach tych priorytetów zostały ukierunkowane bezpośrednio na firmy z sektora MSP. Zagadnieniu bezpośredniego wsparcia przedsiębiorstw poświęcone zostało działanie 1.4 Wsparcie inwestycyjne przedsiębiorstw Priorytetu I.: „Wzrost innowacyjności i wspieranie przedsiębiorczości w regionie” oraz działanie 3.2 Wsparcie inwestycyjne przedsiębiorstw z branży turystycznej w ramach Priorytetu III.: „Rozwój turystyki i kultury”. W ramach działania 1.4 Wsparcie inwestycyjne przedsiębiorstw skierowanego do mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw dotacje bezpośrednie obejmować będą m.in. rozbudowę, rozszerzenie działalności przedsiębiorstw, dywersyfikację działalności, a także wprowadzenie zasadniczych zmian w procesie produkcyjnym czy

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

też w sposobie świadczenia usług. Wspierane będą także przedsięwzięcia związane z utworzeniem bądź rozszerzeniem usług świadczonych drogą elektroniczną. Pomoc może być udzielona jedynie na nową inwestycję, to znaczy inwestycję w środki trwałe oraz wartości niematerialne i prawne. Jest to pomoc bezzwrotna, a maksymalny udział środków UE w wydatkach kwalifikowanych na poziomie projektu wynosi w przypadku mikro- i małych przedsiębiorstw 70%, w przypadku średnich przedsiębiorstw 60%, a w przypadku MSP działających w sektorze transportu oraz w przypadku pomocy de minimis 50%²³⁷. W przypadku działania 3.2 Wsparcie inwestycyjne przedsiębiorstw z branży turystycznej, również skierowanego do sektora MSP, wsparcie ukierunkowane będzie na rozbudowę bazy noclegowej regionu, bazy gastronomicznej oraz innej infrastruktury turystycznej, w szczególności standaryzowanej. Priorytetowo traktowane będą również przedsięwzięcia związane z rozwojem turystyki leczniczo-wypoczynkowej. Jest to również pomoc bezzwrotna, a maksymalny udział środków Unii Europejskich jest taki sam jak w przypadku działania 1.4²³⁸.

Poza działaniami ukierunkowanymi na bezpośrednie wsparcie przedsiębiorstw funkcjonujących na terenie województwa podlaskiego, odpowiedni nacisk zostanie położony także na rozbudowę oraz inicjowanie tworzenia instytucji otoczenia biznesu, stanowiących zaplecze usług dla firm z województwa. Takie wsparcie będzie możliwe głównie dzięki realizacji Priorytetu I.: Wzrost innowacyjności i wspieranie przedsiębiorczości w regionie, a w szczególności działania 1.1 Tworzenie warunków dla rozwoju innowacyjności oraz działania 1.3 Wsparcie instytucji otoczenia biznesu. W ramach działania 1.1 dofinansowane będzie tworzenie i rozwój infrastruktury dostosowanej do potrzeb przedsiębiorstw zaawansowanych technologicznie, a preferowane będą inwestycje typu brownfield, w wyniku których ma nastąpić jednocześnie rewitalizacja terenów powojennych i przemysłowych. Wsparcie otrzymają także projekty z zakresu tworzenia centrów obsługi inwestora, promocji, doskonalenia zawodowego, zaawansowanych technologii, badawczo-rozwojowych, transferu technologii. Takie wsparcie ośrodków innowacyjności oraz powiązań kooperacyjnych ma za zadanie ułatwić przedsiębiorcom dostęp do nowoczesnych technologii oraz tworzenie własnych centrów badawczych, w szczególności dla inicjatyw klastrowych. Z kolei działanie 1.3 zakłada pomoc o charakterze wsparcia pośredniego poprzez zapewnienie dostępności obrotowych instrumentów finansowych. Realizowane mają być działania ułatwiające przedsiębiorcom dostęp do kapitału zewnętrznego w postaci tworzenia i dokapitalizowania funduszy pożyczkowych i poręczeńowych²³⁹.

Za pomoc pośrednią skierowaną do przedsiębiorstw uznać można również działania z zakresu promocji gospodarczej w ramach działania 1.2. Region atrakcyjny

²³⁷ Szczegółowy opis priorytetów Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013, Zarząd Województwa Podlaskiego, Białystok, maj 2008, s. 37-42.

²³⁸ Tamże, s. 61-65.

²³⁹ Szczegółowy opis priorytetów Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego..., op. cit., s. 25, 35.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

inwestycjom. Działanie to zakłada stworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości, powstawania nowych innowacyjnych firm oraz podniesienie konkurencyjności podlaskich przedsiębiorstw działających na rynku krajowym i międzynarodowym. Natomiast realizacja działania ma na celu wspieranie powstawania nowych oraz podniesienia jakości istniejących terenów inwestycyjnych, zintegrowanej promocji regionu oraz wzrostu aktywności przedsiębiorstw na rynku międzynarodowym. Wsparciem objęte ma zostać kompletne uzbrojenie terenów inwestycyjnych oraz promocja gospodarcza regionu. Zakłada się także wsparcie misji gospodarczych oraz tworzenie kampanii promocyjnych, w celu podniesienia aktywności przedsiębiorstw na rynku międzynarodowym.

Z punktu widzenia samych przedsiębiorców działających na terenie województwa podlaskiego, szczególnie mikro-, małych i średnich, największe znaczenie zapewne będzie odgrywać bezpośrednie wsparcie inwestycyjne, głównie w ramach działania 1.4. Ostatnimi czasy obserwuje się coraz większą niechęć banków do udzielania kredytów firmom z sektora MSP. Przedsiębiorstwa pozbawione możliwości uzyskania zewnętrznego kapitału rezygnują z inwestowania w swój rozwój oraz w działania innowacyjne, co jednoznacznie przekreśla ich szansę na poprawę konkurencyjności nie tylko na rynku lokalnym, ale zwłaszcza na rynku ogólnokrajowym i unijnym. Dotacje w ramach RPOWP stwarzają takim przedsiębiorstwom szansę na poprawę sytuacji finansowej, a co za tym idzie umożliwiają im dokonywanie niezbędnych inwestycji w środki trwałe oraz wartości niematerialne i prawne. Istotne jest także wsparcie funduszy pożyczkowych i poręczeniowych, które również mają na celu ułatwienie MSP uzyskania zewnętrznych źródeł finansowania.

Biorąc pod uwagę dobro nie tylko konkretnych MSP, ale całego regionu, należy zwrócić uwagę na inne formy wsparcia występujące w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013. Znaczącym problemem województwa jest jego bardzo niska konkurencyjność oraz atrakcyjność inwestycyjna. Według ostatniego raportu przygotowanego przez Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową: „Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2008”, województwo podlaskie znalazło się kolejny już raz na ostatnim 16. miejscu. Raport uwzględnia takie czynniki wpływające na atrakcyjność innowacyjną, jak: dostępność transportowa, koszty pracy, wielkość i jakość zasobów pracy, chłonność rynku zbytu, poziom infrastruktury gospodarczej, poziom rozwoju infrastruktury społecznej, poziom rozwoju gospodarczego, stopień ochrony i stan środowiska przyrodniczego, poziom bezpieczeństwa powszechnego, aktywność regionów wobec inwestorów. Województwo podlaskie postrzegane jest jako nieatrakcyjne dla nowych inwestycji, głównie ze względu na²⁴⁰:

- niski poziom przedsiębiorczości;
- niewielką liczbą atrakcyjnych ofert lokalizacyjnych oraz małą intensywnością

²⁴⁰ T. Kalinowski, Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2008, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 2008, s. 37-49.

EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”

działalności informacyjnej;

- brak międzynarodowych połączeń lotniczych oraz słabo rozwinięty sektor transportu i logistyki;
- słabo rozwinięty sektor finansów, ubezpieczeń, doradztwa i obsługi nieruchomości (otoczenie biznesu) oraz infrastruktury badawczo-rozwojowej.

Z raportu jasno wynika, że jeżeli województwo podlaskie ma zamiar poprawić swoją atrakcyjność konkurencyjną wobec innych województw i tym samym przyciągnąć nowych inwestorów, powinno poza bezpośrednim wsparciem przedsiębiorstw, zaangażować znaczne środki w budowę lotniska, budowę dróg o znaczeniu krajowym i międzynarodowym, ale także powstanie i podniesienie jakości terenów inwestycyjnych. Bowiem sama infrastruktura techniczna, czyli między innymi drogi i lotnisko, na tym etapie rozwoju gospodarczego kraju już nie wystarczy, by przyciągnąć korzystne z punktu widzenia regionu inwestycje. Kolejnym problemem województwa podlaskiego jest niewystarczająca promocja gospodarcza, w tym działalność targowo-wystawiennicza. Także biorąc pod uwagę rozwój i podniesienie konkurencyjności regionu dużego znaczenia w ramach RPO WP nabierają priorytety I. Wzrost innowacyjności i wspieranie przedsiębiorczości w regionie, w tym głównie działania 1.1, 1.2 oraz 1.3, a także priorytet II. Rozwój infrastruktury transportowej.

6. Wnioski i rekomendacje

Na podstawie przeanalizowanej literatury i raportów różnych instytucji zajmujących się badaniem małych i średnich przedsiębiorstw, należy stwierdzić, że jest to niewątpliwie najważniejszy sektor w gospodarce. Firmy z sektora MSP stanowią najliczniejszą grupę przedsiębiorstw, a ich rola potwierdzona jest między innymi poprzez ich udział w wytwarzanym PKB, wielkości zatrudnienia czy wysokości poniesionych inwestycji. Niestety konkurencyjność i innowacyjność polskich przedsiębiorstw budzi wiele zastrzeżeń. Według rankingów, takich jak *European Innovation Scoreboard*, Polska zaliczana jest do krajów o niższym niż przeciętna dla wszystkich krajów Unii Europejskiej poziomie innowacyjności.

Niski poziom innowacyjności, a co za tym idzie konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw spowodowany jest tym, że firmy te w swojej działalności napotykają na szereg barier. Trudności występują zarówno na etapie zakładania działalności gospodarczej, jak i w trakcie prowadzenia przedsiębiorstwa. Firmy z sektora MSP dostrzegają bariery rynkowe, prawne, wynikające z polityki państwa oraz finansowe. Szczególnie te ostatnie przyczyniają się do niekorzystnej pozycji polskich przedsiębiorstw na rynkach międzynarodowych. Małe i średnie firmy nie dysponują wystarczającym kapitałem na rozwój swojej działalności i finansowanie z własnych środków nowych inwestycji i innowacji. Dlatego tak istotna wydaje się pomoc przedsiębiorstwom, szczególnie tym z sektora MSP.

Z pomocą przedsiębiorcom wychodzi wiele instytucji zarówno państwowych, jak i prywatnych. Największa jednak rola i odpowiedzialność przypada w tej kwestii państwu jako twórcy ram prawnych oraz polityk sektorowych. Mimo że generalnie

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

pomoc publiczna przedsiębiorstwom w Unii Europejskiej jest zabroniona, to istnieje wiele zdefiniowanych sytuacji, zwanych zawodnościami rynku, w których pożądane jest, by państwo lub inne podmioty udzielające pomocy przedsiębiorstwom wspierały mechanizm wolnorynkowy. Przedsiębiorstwa mogą korzystać z różnorodnych form pomocy. Istnieje wiele instrumentów wsparcia bezpośredniego, do których głównie zalicza się wsparcie finansowe oraz pomoc publiczną, a także pośredniego w postaci usług konsultacyjnych, doradczych, szkoleń, tworzenia punktów informacyjnych oraz instytucji otoczenia biznesu, w tym między innymi centrów transferu technologii, inkubatorów przedsiębiorczości, parków technologicznych. Od momentu wejścia Polski do Unii Europejskiej, przedsiębiorcy mogą korzystać z jeszcze jednego i bardzo istotnego źródła pomocy, jakim są dotacje ze środków unijnych. Środki z funduszy strukturalnych rozdysponowywane są za pomocą programów operacyjnych, a docierają do przedsiębiorców zarówno w postaci bezpośredniej, jako dotacje bezpośrednie na rozbudowę działalności czy inwestycje w środki trwałe bądź też niematerialne i prawne oraz w formie pośredniej poprzez, na przykład, rozbudowę instytucji otoczenia biznesu czy inwestycje w rozbudowę terenów inwestycyjnych. W województwie podlaskim głównym programem operacyjnym, z którego mogą uzyskać wsparcie przedsiębiorcy, szczególnie z sektora MSP, jest Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013.

Z punktu widzenia samych przedsiębiorców, szczególnie mikro-, małych i średnich, największe znaczenie mają formy bezpośredniego wsparcia, w tym szczególną rolę odgrywają dotacje ze środków unijnych. Spowodowane jest to niekorzystną sytuacją finansową znacznej części firm oraz narastającymi, szczególnie w ostatnim czasie, trudnościami z pozyskaniem zewnętrznego finansowania, na przykład w postaci kredytów bankowych.

Biorąc pod uwagę dobro całego regionu i mając na uwadze niski stopień innowacyjności województwa podlaskiego, należy zwrócić również uwagę na inne formy wsparcia przedsiębiorczości, szczególnie te zawarte w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013.

W celu podniesienia konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw oraz podniesienia konkurencyjności i atrakcyjności inwestycyjnej całego regionu zaleca się głównie:

- wspieranie przedsiębiorstw poprzez dotacje na inwestycje w środki trwałe oraz wartości niematerialne i prawne;
- rozszerzenie działalności informacyjnej o oferowanych programach wsparcia w ramach RPO WP;
- wspieranie wszystkich przedsiębiorstw, których rozwój i wzrost innowacyjności może przyczynić się do poprawy konkurencyjności regionu, a nie ograniczać się do firm z tak zwanych branż kluczowych;
- rozbudowanie infrastruktury technicznej, w tym szczególnie dotyczy to budowy lotniska i budowy dróg o znaczeniu krajowym i międzynarodowym;
- zadbanie o powstawanie i podniesienie jakości terenów inwestycyjnych;

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

- zadbanie o promocję gospodarczą, w tym szczególnie poprzez wsparcie działalności targowo-wystawienniczej.

Literatura

1. Arendarski A., Bartnik J., Dera R., Janowski Ł., Raport – bariery utrudniające korzystanie z funduszy Unii Europejskiej, <http://www.fund.org.pl>
2. Bartkowiak B., Korol M., Raport Nr 10/2008 Fundusze Pożyczkowe w Polsce wspierające mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa według stanu na 30 czerwca 2008 roku, Polskie Stowarzyszenie Funduszy Pożyczkowych, Szczecin, październik 2008.
3. Bartkowiak B., Korol M., Raport Nr 9/2008 Fundusze Pożyczkowe w Polsce wspierające mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa według stanu na 31 grudnia 2007 roku, Polskie Stowarzyszenie Funduszy Pożyczkowych, Szczecin, kwiecień 2008.
4. Borowiecki R., Siuta-Tokarska B., Problemy funkcjonowania i rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce, Difin, Warszawa 2008.
5. Broszkiewicz R., Narzędzia oddziaływania samorządów terytorialnych na rozwój regionów, [w:] Polityka regionalna – kierunki i instrumentacja, red. B. Winiarski, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 1994.
6. Burdecka W., Instytucje otoczenia biznesu. Badanie własne PARP, PARP, Warszawa 2004.
7. Chmieleński P., Wspieranie przedsiębiorczości w działalności gospodarczej małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce, [w:] Przedsiębiorczość w teorii i praktyce, red. M. Strużycki, Szkoła Główna Handlowa, Warszawa 2006.
8. Dylewski M., Ekonomiczne i organizacyjne instrumenty wspierania rozwoju lokalnego i regionalnego, „Ekonomiczne Problemy Usług” nr 501, Zeszyty Naukowe nr 22, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2008.
9. Filipiak B., Szewczuk A., Samorząd Terytorialny w zintegrowanej Europie, Uniwersytet Szczeciński Zeszyty Naukowe Nr 489, „Ekonomiczne Problemy Usług Nr 14”, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2008.
10. Filipiak B., Zadania władz samorządowych we wspieraniu rozwoju lokalnego, [w:] Ekonomiczne i organizacyjne instrumenty wspierania rozwoju lokalnego i regionalnego, red. M. Dylewski, Ekonomiczne Problemy Usług nr 501, Zeszyty Naukowe nr 22, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2008.
11. Filipiak-Dylewska B., Instytucje otoczenia biznesu: rozwój, wsparcie, instrumenty, Difin, Warszawa 2009.
12. Forin A., Marczyńska S., Szwoch A., Partner przedsiębiorcy, Ogólnopolski Informator Krajowego Systemu Usług dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw, PARP, Warszawa 2008.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

13. Grabowski M., Piasecki B., Rogut A., Sybilska A., Usługi wspierające mikroprzedsiębiorstwa, małe przedsiębiorstwa i samozatrudnionych – raport końcowy dla Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości, Global Partners, wrzesień 2003.
14. <http://praca.gazetaprawna.pl> z dn. 16.01.2009 r.
15. Jankowska A., Pomoc publiczna dla przedsiębiorstw w świetle uregulowań wspólnotowych. Zasady i ograniczenia udzielania, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2005.
16. Kalinowski T., Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2008, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 2008.
17. Kaliszuk A., Tarnawa A., Programy wsparcia dla małych i średnich przedsiębiorstw, Euro Info Centre, Fundusz Współpracy, Warszawa 2004.
18. Kamiński R., Stymulowanie rozwoju gospodarczego, FRDL, Warszawa 2003.
19. Kierunki udzielania pomocy publicznej w latach 2007-2013, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa, lipiec 2007.
20. Kot J., Zarządzanie rozwojem gmin a praktyka planowania strategicznego, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2003.
21. Latoszek E., Alińska A., Finansowanie MSP w Polsce ze środków finansowych UE jako czynnik wpływający na konkurencyjność przedsiębiorstw, Szkoła Główna Handlowa, Warszawa 2008.
22. Maciąg F., Bojewska B., Pomoc publiczna dla małych i średnich przedsiębiorstw, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2005.
23. Małe i średnie przedsiębiorstwa w Unii Europejskiej, PARP, Warszawa 2003.
24. Marciniak B.M., Rola parków naukowo-technologicznych w rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 2007.
25. Matusiak K.B., Innowacje i transfer technologii. Słownik pojęć, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2005.
26. Matusiak K.B., Rozwój systemów wsparcia przedsiębiorczości, Wydawnictwo Instytutu Technologii Eksploatacji – PIB, Radom, Łódź 2006.
27. Michalczyk G., Przychocka I., Sikorski J., Czynniki wspierające rozwój MSP, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2008.
28. Mordasewicz J., Biurokratyczne utrudnienia w prowadzeniu działalności gospodarczej, Business Center Club (maszynopis powielony).
29. Mroczek E., Konkurencyjność małych i średnich przedsiębiorstw w gospodarce rynkowej, „Przegląd Organizacji” 1998, nr 4.
30. Nehring A., Rozwój i konkurencyjność małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków 2007.
31. Panfil M., Finansowanie rozwoju przedsiębiorstwa, Difin, Warszawa 2008.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

32. Piątkowski W., Bariery rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw, <http://mikro.univ.szczecin.pl>
33. Plawgo B., Zachowania małych i średnich przedsiębiorstw w procesie internacjonalizacji, Instytut Organizacji i Zarządzania w Przemysle ORGMASZ, Warszawa 2004.
34. Programy Unii Europejskiej wspierające MSP. Przegląd głównych możliwości finansowania dostępnych dla europejskich MSP, Komisja Europejska Przedsiębiorstwa i Przemysł, listopad 2008.
35. Raport o stanie funduszy poręczeń kredytowych w Polsce. Stan na dzień: 31.12.2007r., Krajowe Stowarzyszenie Funduszy Poręczeniowych, Warszawa 2007.
36. Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 1996-1997, Polska Fundacja Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw, Warszawa 1998.
37. Sosnowska A., Łobesko S., Małe i średnie przedsiębiorstwa w Polsce w warunkach konkurencji: pozytywy i trudności w rozwoju, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2006.
38. Strużycki M., Przedsiębiorczość w teorii i praktyce, Szkoła Główna Handlowa, Warszawa 2006.
39. Szczegółowy opis priorytetów Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013, Zarząd Województwa Podlaskiego, Białystok, maj 2008.
40. Wietrzyk-Szczepkowska K., Wybrane problemy funkcjonowania przedsiębiorstwa, Economicus, Szczecin 2007.
41. Winiarski B., Polityka regionalna – kierunki i instrumentacja, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 1994.
42. Wnorowski H., Letkiewicz A., Praktyczne problemy przedsiębiorczości, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2001.
43. Wnorowski H., Małe i średnie przedsiębiorstwa – ich rola w gospodarce oraz czynniki rozwoju, [w:] Praktyczne problemy przedsiębiorczości, red. H. Wnorowski, A. Letkiewicz, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2001.
44. Wojciechowski E., Zarządzanie w samorządzie terytorialnym, Difin, Warszawa 2003
45. Wojciechowski W., Jak uwolnić przedsiębiorczość w Polsce?, Fundacja FOR, Fundacja Polska Przedsiębiorcza, Millward Brown, Warszawa, listopad 2008.
46. Ziolo M., Dotacja jako źródło finansowania zadań jednostek samorządu terytorialnego w Polsce, [w:] Samorząd Terytorialny w zintegrowanej Europie, red. B. Filipiak, A. Szewczuk, Uniwersytet Szczeciński Zeszyty Naukowe Nr 489, Szczecin 2008.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

47. Żołnierski A., Zadura-Lichota P., Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2006-2007, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2008.

Strony www

1. frp.dtp.p9.pl
2. ksu.parp.gov.pl
3. pfp.pfrr.pl
4. praca.gazetaprawna.pl
5. www.ares.suwalki.pl
6. www.bgk.com.pl
7. www.een.org.pl
8. www.funduszeuropejskie.gov.pl
9. www.mg.gov.pl
10. www.pfrr.pl
11. www.rpowp.wrotapodlasia.pl

Ustawy, traktaty

1. Dz.U. nr 109, poz. 1158 z 2000 roku (ze zmianami).
2. Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską, tekst skonsolidowany (uwzględniający zmiany wprowadzone z Nicei), Dziennik Urzędowy UE C235 z 24 grudnia 2002 r.
3. Traktat z Maastricht 1992, art. 130.
4. Ustawa z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych, Dz.U. nr 249, poz. 2104 z późn. zm.
5. Ustawa z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej, Dz.U. Nr 123, poz. 1291.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Załącznik 5. Badania z zakresu innowacyjności

1. Wstęp

Celem procesów oceny innowacyjności projektów, oprócz ich selekcjonowania, powinna być także pomoc w ich rozwijaniu. Dzięki ocenianiu wstępnych pomysłów zidentyfikowane mogą zostać możliwe udoskonalenia w zaakceptowanych projektach, co może jeszcze podwyższyć ich wartość. Ewaluacja koncepcji innowacji prowadzić może do wskazania słabych punktów projektów, które nie uzyskały akceptacji, ale są pomysłami potencjalnie wartościowymi i po usunięciu określonych wad będą mogły przejść do kolejnych etapów rozwoju. Owocem takich prac powinna być hierarchia, ranking projektów oczekujących na decyzję o podjęciu dalszych prac nad nimi, w sytuacji, gdy bieżące projekty zostaną wyczerpane lub zwiększone zostaną możliwości i zasoby przedsiębiorstwa związane z działalnością innowacyjną. Dodatkowymi efektami procesu oceny innowacyjnych idei może być poprawianie komunikacji czy wymiana doświadczeń pomiędzy przedstawicielami regionalnego systemu innowacji (RIS). W określonych sytuacjach wnioski wyciągane z ewaluacji poszczególnych projektów prowadzić mogą do refleksji nad wyznaczonymi uprzednio celami działalności i redefinicji przyjętych strategii.

2. Warunki oceny ewaluacji projektów innowacyjnych

Kryteria ewaluacji projektów innowacyjnych dotyczą głównie oceny ich zgodności z celami oraz aktualnymi możliwościami regionu. Największy wpływ na ocenę projektów mają dwie grupy czynników: ekonomiczne i techniczne. W wielu wypadkach powoduje to znaczne trudności z osiągnięciem konsensusu w ocenach przyznawanych poszczególnym pomysłom, gdyż zazwyczaj między wymogami technicznymi i ekonomicznymi istnieje sprzeczność, polegająca na tym, że im wyższy techniczny poziom prezentuje rozwiązanie innowacyjne, tym większe są koszty jego realizacji. Z reguły wśród kryteriów ewaluacji przeważają jednak czynniki ekonomiczne (koszty realizacji, zakładany poziom zysku, udziały w rynkach itp.) W procesach oceny innowacyjnych projektów należy oceniać:

1. Jak projekt wkomponowuje się w ogólną strategię regionu?
2. Czy projekt gwarantuje osiągnięcie przewagi konkurencyjnej?
3. Czy projekt umożliwi osiąganie zjawiska synergii poprzez wykorzystanie posiadanych technologii, zdolności produkcyjnych, zasobów i umiejętności?
4. Jaki jest finansowy potencjał projektu?

Ocena projektów realizujących cele związane z innowacyjnością powinna uwzględniać strategiczne kierunki rozwoju województwa podlaskiego. Jako najważniejsze należy wskazać:

1. Rozwój społeczeństwa informacyjnego w województwie podlaskim;
2. Rozwój regionalnego systemu innowacyjnego;
3. Wzrost konkurencyjności sektora MSP;

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

4. Rozwój kultury innowacji w województwie podlaskim.

Rozwój społeczeństwa informacyjnego w województwie podlaskim

Niezwykle istotne jest przygotowanie społeczności lokalnej do zmian technologicznych, które w znaczny sposób oddziaływać będą na rozwój społeczny i gospodarczy. Jest to związane z ogólnosiątkowymi tendencjami rozwojowymi, które charakteryzują się coraz większym znaczeniem informacji jako czynnika rozwoju. Wykorzystanie możliwości teleinformatyki do wspomagania gospodarki i poprawy jakości życia społeczeństwa jest zatem kluczowe. Jawność życia publicznego nakłada w tej mierze na instytucje obowiązek stworzenia sprawnego systemu komunikacji społecznej, w tym także drogą elektroniczną, a w związku z tym budowy zintegrowanej infrastruktury informatycznej o zaawansowanych możliwościach usługowych, w tym nakierowanej na wspomaganie procesów decyzyjnych, gospodarczych i wspieranie innowacji.

Uwzględnienie założeń społeczeństwa informacyjnego pozwoli przy realizacji kolejnych projektów na uzyskanie następujących celów:

- wzrost konkurencyjności poprzez lepsze wykorzystanie źródeł i kanałów przepływu informacji dotyczących rozwoju technologicznego;
- powstanie nowych miejsc pracy w dziedzinach związanych z nowymi technologiami;
- wzmocnienie presji na rozwój zasobów ludzkich pod kątem ich wyższych kwalifikacji;
- rozwój edukacji ukierunkowanej na innowacje i zastosowanie nowoczesnych technologii;
- wspieranie dziedzin gospodarki typu *learning economy*²⁴¹.

Ponadto realizacja projektów innowacyjnych powinna zapewniać:

- dostęp mieszkańców i przedsiębiorców do informacji gospodarczych dotyczących regionu;
- stworzenie warunków dla trwałego i zrównoważonego rozwoju regionalnego z uwzględnieniem nowoczesnych technik teleinformatycznych;
- wzrost elastyczności rynku pracy poprzez poprawę konkurencyjności nauki i gospodarki regionu;
- wsparcie rozwoju infrastruktury jednostek naukowych i edukacyjnych;
- rozwój zaplecza technologicznego sektorów, które stanowią główny potencjał gospodarczy regionu.

Podnoszeniu konkurencyjności i innowacyjności powinno służyć rozpowszechnianie nowych technologii, zwłaszcza z dziedziny informatyki czy telekomunikacji,

²⁴¹ Learning economy – osiągnięcie wyższego poziomu innowacyjności wdrożeniowej zwiększającej konkurencyjność firm, a nie rozwijającej system innowacyjny.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

zapewnienie wysokiego poziomu edukacji i nauki, a także modernizacja gospodarcza i rozwój nowoczesnej infrastruktury. Inwestycje teleinformatyczne należy traktować jako stymulację inwestycji w innych dziedzinach, bowiem teleinformatyka staje się znaczącym motorem rozwoju gospodarczego.

Sprawne i kompleksowe rozwiązanie kwestii udostępniania informacji pozwoli na stworzenie warunków do wzrostu poziomu konkurencyjności regionu, przy innych niedostatkach infrastrukturalnych. Poprawi to wizerunek województwa w kraju i na świecie, a także zintegruje działania promocyjne i informacyjne administracji oraz lokalnego biznesu i środowiska naukowego.

Uwzględniając powyższe uwarunkowania można wskazać na kilka głównych wyznaczników pozwalających dokonywać wyboru projektów. Należą do nich:

- wielkość finansowa projektu;
- wpływ projektu na rozwój społeczno-gospodarczy regionu;
- tworzenie nowych miejsc pracy w sektorze nowoczesnych technologii.

Wskaźniki monitorowania projektów:

1. Wskaźniki produktu

- liczba tworzonych nowych łączy internetowych;
- długość powstającej, nowej sieci szerokopasmowej;
- liczba nowych hostów internetowych;
- liczba nowych baz danych dotyczących funkcjonowania systemu internetowego;
- w jakim zakresie projekt poprawia zakres działania systemu zarządzania informacją;
- w jakim stopniu zostanie usprawniony system elektronicznej obsługi klientów w instytucjach samorządowych;
- czy projekt pozwala na rozbudowę i usprawnienie systemu GIS;

2. Wskaźniki rezultatu

- wzrost liczby podmiotów korzystających z sieci internetowych;
- wzrost zakresu i formy wymiany informacji drogą elektroniczną pomiędzy podmiotami;
- wzrost liczby nowych witryn internetowych;
- możliwości zwiększenia transferu danych w sieci;

3. Wskaźniki oddziaływania

- liczba nowych miejsc pracy w sektorze innowacyjnym;
- liczba nowo powstałych firm;
- liczba nowych inicjatyw internetowych wśród podmiotów (uczelni, firm, instytucji).

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Efektem realizacji projektów innowacyjnych w obszarze społeczeństwa informacyjnego powinno być bardziej efektywne ich funkcjonowanie, objawiające się szerszym stosowaniem rozwiązań informatycznych. Głównymi beneficjentami tego typu projektów będą: szkoły wyższe, instytucje pozarządowe, podmioty sektora MSP, jednostki samorządu terytorialnego.

Rozwój regionalnego systemu innowacyjnego

Celem projektów w tym zakresie powinno być opracowanie warunków i zakresu funkcjonowania regionalnego systemu innowacyjnego oraz infrastruktury wsparcia innowacyjności. Wynika to z sytuacji, gdy wiedza nabiera coraz większego znaczenia, w szczególności w sektorze MSP. Przedsiębiorstwa starają się, wykorzystując najnowsze technologie, podnieść jakość swoich procesów wytwórczych, produktów i usług. Instytucje rządowe i samorządowe współuczestnicząc w tych działaniach powinny zapewnić warunki do ich realizacji oraz podejmować działania zwiększające efektywność i zakres oddziaływania systemu innowacji.

Realizacja projektów w tym obszarze przyczyni się do:

- zwiększenia zakresu i efektywności wymiany informacji pomiędzy podmiotami uczestniczącymi w systemie (firmy, jednostki naukowe i samorządowe);
- powstania źródła informacji dla podmiotów gospodarczych i inwestorów;
- ustalenia zasad współpracy instytucji regionalnych dla wsparcia rozwoju innowacji;
- zwiększenia poziomu transferu technologii.

Celami szczegółowymi projektów powinny być:

- wdrażanie i komercjalizacja badań naukowych i ich transfer do firm;
- absorpcja zaawansowanych technologii;
- wprowadzanie nowoczesnych procesów, produktów i usług oraz modyfikowanie jakościowe już istniejących;
- upowszechnianie wykorzystania systemów jakości.

Wsparcie powinny uzyskiwać podmioty zainteresowane podjęciem działalności innowacyjnej, transferem technologii czy uczestnictwem w systemie na zasadzie kreowania wiedzy niezbędnej do lepszego wykorzystania innowacji. Przewiduje się także promowanie regionalnych centrów transferu technologii i innowacji, upowszechnianie systemów jakości. Tworzone powinny być warunki:

- sprzyjające zwiększaniu sprawności wdrażania nowoczesnych rozwiązań w gospodarce;
- kształtujące postawy innowacyjne;
- upowszechniające informacje o nowych technologiach.

Wsparcie finansowe powinny uzyskiwać firmy zaangażowane w projekty badawczo-rozwojowe związane z wdrażaniem nowych produktów i technologii produkcyjnych

EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”

oraz działalność na obszarach będących potencjalnymi strefami rozwoju parków technologicznych czy centrów nowych technologii.

Kryteria wyboru projektów:

- Długoterminowe oddziaływanie na gospodarkę regionu;
- Preferowane sektory/klastry z największym oddziaływaniem na gospodarkę regionu i największym potencjałem wzrostu;
- Wykorzystujące potencjał regionalnych instytucji naukowo-badawczych w takich sektorach, jak: spożywczy, maszynowy, metalowy, budowlany, drzewny, IT.

Wskaźniki monitorowania projektów:

1. Wskaźniki produktu

- liczba firm sektora MSP, które otrzymały wsparcie;
- nowe produkty i procesy wytworzone przez firmy;
- liczba firm, które otrzymały akredytację;

2. Wskaźniki rezultatu

- wzrost wielkości sprzedaży firm realizujących projekty;
- wzrost wielkości inwestycji innowacyjnych;
- wzrost liczby firm w sektorach rozwojowych;
- wzrost PKB w regionie wynikającego z rozwoju wskazanych branż;

3. Wskaźniki oddziaływania

- wzrost liczby miejsc pracy;
- nowe produkty, nowe procesy.

W projektach uczestniczyć powinny przedsiębiorstwa zlokalizowane na terenie województwa podlaskiego, instytucje naukowo-badawcze, ośrodki doradczo-informacyjne, centra transferu technologii i innowacji, jednostki samorządu terytorialnego, instytucje pozarządowe.

Wzrost konkurencyjności sektora małych i średnich przedsiębiorstw (MSP)

Zdynamizowanie rozwoju opartego na innowacjach związane jest ze zminimalizowaniem (usunięciem) barier w dostępie do kapitału. Utworzenie bezpośrednich instrumentów wsparcia finansowego i doradztwa jest nieodzownym składnikiem planowanego wzmocnienia konkurencyjności sektora MSP. Likwidowanie barier w rozwoju przedsiębiorstw innowacyjnych powinno zachęcić pozostałe firmy do działań w tym kierunku. Działania te powinny wpłynąć na wytworzenie zapotrzebowania na specjalistyczne usługi doradczo-finansowe z zakresu kreowania i wdrażania innowacji oraz pozyskiwania kapitału na ten cel.

Cele projektów realizowanych w tym obszarze:

- wzrost liczby inwestycji innowacyjnych;
- wzrost eksportu sektora MSP;

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

- wzrost liczby współpracujących firm miejscowych z firmami zewnętrznymi
– wyższa dynamika transferu technologii;
- wzrost liczby bezpośrednich inwestycji zagranicznych w sektory innowacyjne;
- ułatwienie dostępu nowo powstałym firmom do kapitału czy informacji.

Projekty powinny być finansowane przez bezpośrednie granty inwestycyjne przeznaczone na zwiększanie poziomu inwestycji i wdrożenia wytwarzanych lokalnie innowacji. Ponadto powinno istnieć wsparcie bezpośrednie przedsiębiorstw działających w branżach i sektorach o największym potencjale rozwojowym. Jednocześnie istnieje możliwość wsparcia doradztwa z zakresu wdrażania innowacji i pozyskiwania kapitału na ich wdrożenie.

Kryteria wyboru projektów:

- Zwiększenie sprzedaży poza region;
- Zwiększenie i utrzymanie miejsc pracy;
- Zaangażowanie własne/kapitałowe do inwestycji;
- Zgodność inwestycji z preferencjami sektorowymi;
- Wpływ na ożywienie powiatów o wysokim wskaźniku bezrobocia.

Wskaźniki monitorowania projektów:

1. Wskaźniki produktu

- liczba MSP korzystających ze wsparcia;
- liczba nowych inwestycji;

2. Wskaźniki rezultatu

- wzrost wielkości sprzedaży eksportowej;
- wzrost liczby realizowanych inwestycji;
- wzrost zatrudnienia w sektorze MSP;
- wzrost liczby zewnętrznych kooperantów;

3. Wskaźniki oddziaływania

- wzrost potencjału rozwojowego firm (kapitał, ludzie);
- wzrost regionalnego PKB.

Dzięki realizacji tego typu projektów nastąpi rozwój instytucji finansowych, instytucji pozarządowych, sektora MSP oraz wzrośnie efektywność działania jednostek samorządu terytorialnego.

Rozwój kultury innowacji w województwie podlaskim

W związku ze wzrostem zapotrzebowania na nowe technologie coraz większego znaczenia nabiera innowacyjne kształcenie. Instytucje rządowe i samorządowe powinny realizować zadania związane z rozwojem *gospodarki opartej na wiedzy* lub *learning economy*. Istotą tych zadań będzie wsparcie rozwoju sektora MSP, instytucji

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

naukowo- edukacyjnych oraz jednostek zajmujących się działalnością proinnowacyjną.

Realizacja projektów skierowanych na ten cel przyczyni się do:

- lepszej adaptacji absolwentów szkół wyższych do wymagań określanych przez sektor przedsiębiorstw;
- wskazania i wykorzystania czynników kształtujących kulturę innowacji;
- określenia założeń i zasad funkcjonowania modelu kształcenia proinnowacyjnego;
- rozwoju społeczeństwa opartego na wiedzy lub/(i) *learning economy*;
- promowania koncepcji kształcenia ustawicznego.

Cele szczegółowe projektów powinny określać:

- stan kształcenia proinnowacyjnego w województwie podlaskim;
- definicję czynników wpływających na kształcenie dla innowacji;
- możliwości wprowadzania nowych rozwiązań ulepszających programy szkoleniowe i edukacyjne;
- założenia modelu kształcenia dla innowacji.

W ramach projektów realizujących cele dotyczące kultury innowacyjnej należałoby podejmować następujące działania, ułatwiające osiągnięcie celu głównego i celów szczegółowych:

- doradztwo oraz szkolenia pracowników oraz pracodawców;
- ocena obecnego stanu kształcenia dla innowacji;
- doskonalenie umiejętności pracowników w celu dostosowania ich do nowych potrzeb pracodawców;
- ulepszenie programów szkoleniowych i edukacyjnych w szkołach pod kątem potrzeb rynku pracy;
- przystosowanie kwalifikacji zawodowych do potrzeb lokalnego rynku pracy.

Do podstawowych kryteriów pozwalających dokonać wyboru projektów zaliczyć można:

- Podnoszenie umiejętności z zakresu korzystania z narzędzi i urządzeń informatycznych;
- Dostarczanie rozwiązań ulepszających programy szkoleniowe i edukacyjne;
- Powinny istotnie przyczyniać się do podniesienia umiejętności pracowników;
- Powinny pozwalać na identyfikację czynników kształcenia proinnowacyjnego.

Wskaźniki monitorowania projektu:

1. Wskaźniki produktu

- liczba osób uczestniczących w szkoleniach;
- liczba osób podejmujących dalszą edukację;

2. Wskaźniki rezultatu

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

- liczba osób, które ukończyły szkolenie;
- liczba osób w przedsiębiorstwach uczestniczących w szkoleniach;

3. Wskaźniki oddziaływania

- liczba nowych inwestycji w przedsiębiorstwach;
- liczba nowych projektów inwestycyjnych i szkoleniowych w przedsiębiorstwach.

Głównymi beneficjentami realizowanych projektów powinny być: instytucje naukowo-badawcze, edukacyjne i szkoleniowe, przedsiębiorstwa zlokalizowane na terenie województwa podlaskiego, jednostki samorządu terytorialnego oraz instytucje pozarządowe.

Drugi istotny aspekt przy ocenie projektów innowacyjnych związany jest z tym, czy projekt gwarantuje osiągnięcie przewagi konkurencyjnej. Konkurencyjność rozumiana jest jako zdolność do konkurowania na poszczególnych rynkach. Uzyskanie przewagi konkurencyjnej to posiadanie większej zdolności do rozwoju w stosunku do innych podmiotów działających na tym samym rynku czy w obrębie tego samego zakresu geograficznego. Zdolność ta powinna przejawiać się zarówno w czynnikach i efektach ekonomicznych (wzrost produkcji), jak i społecznych (jakość życia mieszkańców).

Analizując wpływ projektów realizowanych w ramach RPO na oba te elementy należy wskazać parametry, które odzwierciedlałyby skutki prowadzących do tego działań. W przypadku **skutków ekonomicznych** projekty powinny pozwalać na uzyskanie:

- wyższego poziomu dochodu *per capita* w regionie;
- wyższych dochodów podmiotów gospodarczych;
- wyższej efektywności kosztowej w przedsiębiorstwach;
- lepszej dywersyfikacji produktów;
- wyższej jakości;
- wyższego poziomu innowacyjności powiązanego z koniecznością ponoszenia ryzyka;
- lepszych działań o charakterze marketingowym;
- większego poziomu inwestycji krajowych i zagranicznych;
- wyższej elastyczności rynków;
- zwiększenia udziału w eksporcie (szczególnie dóbr *high-tech*);
- wyższego stopnia powiązania i kooperacji podmiotów.

Z kolei **skutki społeczne** powinny dotyczyć:

- podniesienia poziomu wykształcenia i kwalifikacji;
- wyższego wskaźnika solaryzacji;
- dłuższego trwania życia;
- rozszerzania stosowania produktów IT w życiu mieszkańców;

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

- szerszego dostępu do produktów innowacyjnych i lepszych technologicznie;
- lepszego działania instytucji społecznych;
- skuteczniejszej współpracy poszczególnych podmiotów: instytucji, przedsiębiorstw oraz jednostek badawczych oraz ich szerszego oddziaływania na społeczeństwo;
- wyższej efektywności działania jednostek samorządowych i lokalnych;
- większego poziomu inwestycji społecznych.

Z punktu widzenia innowacyjności szczególnego znaczenia nabiera pojęcie zdolności konkurencyjnej, która związana jest z wielkością i strukturą czynników produkcji oraz efektywnością ich wykorzystania. W ujęciu czynnikowym najważniejszą rolę odgrywają tu: system społeczno-gospodarczy i polityka gospodarcza, gdyż decydują one o zdolnościach do generowania i dyfuzji postępu technicznego, zdolności do akumulacji i koncentracji kapitału, oddziaływania na międzynarodowe otoczenie ekonomiczne, a także o wielkości i sposobie funkcjonowania oraz zakresie otwartości rynków.

Przy ewaluacji projektów innowacyjnych należy uwzględnić, czy projekt umożliwi osiągnięcie zjawiska synergii poprzez wykorzystanie posiadanych technologii, zdolności produkcyjnych, zasobów i umiejętności. Szczególną uwagę zwracają elementy systemu społeczno-gospodarczego decydujące o takich cechach gospodarki, jak: zdolność do tworzenia i dyfuzji postępu technicznego, transfer technologii, akumulacji i koncentracji kapitału oraz oddziaływania na otoczenie międzynarodowe. Takie oddziaływanie innowacji na rozwój gospodarczy oraz warunki konkurencyjności wewnętrznej i zewnętrznej wskazuje na wzrost znaczenia czynników mikroekonomicznych, które wpływają na elastyczność i innowacyjność, a także na możliwości adaptacyjne zmieniających się warunków konkurencyjnych. Wynika stąd, że kraje tworzące sprzyjające warunki do rozwoju innowacyjności dzięki wysokim wydatkom na B+R, tworzeniu infrastruktury formalnoprawnej i odpowiedniej polityce państwa sprzyjają jednocześnie kreowaniu konkurencyjnych struktur mikro- i makroekonomicznych. Natomiast dyskontowanie wyprzedzenia technologicznego odbywa się przez sprzedaż myśli technicznej lub obecność zagranicznych inwestycji bezpośrednich. Wynika to z procesów decyzyjnych przedsiębiorstw dotyczących wielkości i struktury produkcji, wydatków na B+R, skali operacji zagranicznych czy struktury inwestycji. Determinuje ono również intensywność handlu towarowego stymulowanego luką technologiczną w stosunku do międzynarodowego przepływu kapitału i bezpośrednich transferów technologii między firmami.

Szczególną rolę odgrywa tu transfer technologii, którego narzędzia są integralną częścią zmian innowacyjnych. Powinny być one stabilne, kompleksowe (wspieranie procesu tworzenia innowacji nie może odbywać się niezależnie od wspierania transferu technologii) oraz skoordynowane, gdyż instytucje muszą uczestniczyć w tworzeniu i dyfuzji innowacji technicznych oraz ściśle ze sobą współpracować, przy czym jedna z nich powinna pełnić rolę koordynatora całego procesu. Biorąc to pod uwagę można wyodrębnić dwa ściśle powiązane ze sobą procesy:

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

- rozwój sektora przedsiębiorstw i otoczenia rynkowego oraz ich wpływ na zmiany zdolności innowacyjnych firm i infrastruktury technicznej;
- transfer technologii oraz jego rola w tworzeniu efektywnych struktur zarządzania w zakresie możliwości wewnętrznej i zewnętrznej konkurencyjności i kooperacji.

Analiza tych procesów wynika z wzajemnych relacji między sferami nauki i techniki a przedsiębiorstwami, ponadto ma charakter instytucjonalny i makroekonomiczny. Instytucje są tu czynnikiem pozwalającym na monitorowanie otoczenia i na zmiany sposobu funkcjonowania podmiotów gospodarczych. Dodatkowo decydują o zdolności konkurencyjnej i tempie rozwoju gospodarczego.

Określenie strukturalnych i instytucjonalnych warunków układów technicznych wymaga głębokiej analizy regionalnego systemu innowacji. Pozwala to na wskazanie instytucjonalnych segmentów, którymi są:

- firmy i ich możliwości innowacyjne zawierające pionowe powiązania z dostawcami i odbiorcami;
- uniwersytety i publiczne laboratoria badawczo-rozwojowe, ich zdolności do tworzenia wiedzy ogólnej, spełniającej swą misję edukacyjną i odpowiadającej na zapotrzebowanie zgłaszane przez przedsiębiorstwa;
- polityka gospodarcza zorientowana na edukację siły roboczej, tworzenie klimatu rozwojowego w makroekonomicznym układzie pieniężnym i handlowym oraz wzrost zaufania do prawa i instytucji finansowych.

Między poszczególnymi składnikami systemu występuje szereg powiązań organizacyjnych, prawnych, finansowych i informacyjnych. Polityka innowacyjna państwa powinna być czynnikiem usprawniającym ich przebieg.

Polityka gospodarcza w ramach systemu innowacji polega więc na tworzeniu sprzyjających warunków do ich wprowadzania. Zdolność przedsiębiorstwa do innowacji zależy oczywiście od jego możliwości finansowych w okresie lansowania nowego produktu. Finansowanie ze środków publicznych jest rezultatem występowania ryzyka we wprowadzaniu innowacji, które jest tym większe, im szybciej nowy produkt jest wprowadzany na rynek. Pomoc państwa jest niezbędna do wzmocnienia dynamiki przedsiębiorstw w dziedzinie innowacji i ma charakter bezpośredni, pośredni lub typu *venture*.

Należałoby również zwrócić uwagę na dwa dodatkowe czynniki, które wynikają ze zmian instytucjonalnych współczesnych społeczeństw i wzrostu ich zasobów, a które wchodzi w skład krajowych systemów innowacji. Są to:

- zmiana układów międzynarodowych i proces globalizacji;
- narodowe cechy rynku, instytucje akademickie i państwowe, a w szczególności ich wewnętrzne możliwości adaptacyjne i środowisko społeczne (m.in.: zdolności instytucji do współdziałania, zmiana ich nastawienia w stosunku do innych instytucji, możliwości reorientacji misji i głównych funkcji).

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Dynamika tak określonego krajowego systemu innowacji może być wyjaśniona przez pryzmat kształtowania się roli nauki w gospodarce (tzw. *science push effect*). Szkolnictwo wyższe jest czynnikiem integrującym edukacyjne i uniwersalne możliwości nauki, prowadząc do wzrostu gospodarek głównie przez zmiany społeczne i instytucjonalne. Układ strukturalny segmentów i czynników systemu innowacji w okresie globalizacji może przyjąć charakter infrastruktury technicznej odzwierciedlającej rolę techniki w szerokim sensie instytucjonalnym i obejmującej:

- konkurencyjne i kooperacyjne możliwości przedsiębiorstw w układzie pionowym i poziomym (zawierającym działalność B+R, dystrybucję i nabywców) oraz w układzie regionalnym, krajowym i międzynarodowym;
- akademickie i publiczne laboratoria badawczo-rozwojowe oraz możliwości ich współpracy z zagranicznymi ośrodkami akademickimi, krajowymi i lokalnymi sferami politycznymi, przemysłem i innymi instytucjami społecznymi;
- rząd z krajową i międzynarodową polityką naukową, edukacyjną, społeczną i poprawiającą konkurencyjność, która jest wynikiem funkcjonowania gospodarki i powinna być kontrolowana przez instytucje publiczne.

Instytucjonalny zakres infrastruktury technicznej daje możliwości ustalenia głównych dróg transferu technologii w układzie regionalnym oraz pozwala na uwzględnianie wzrostu znaczenia relacji między nauką i gospodarką w układzie strukturalnym. Te ostatnie dotyczą:

- relacji wewnątrz systemu gospodarczego;
- regulacji i samoregulacji systemów w układzie ekonomicznym, technicznym i politycznym;
- relacji między celami i środkami prywatnymi i publicznymi, które w procesie globalizacji ewoluują z rozwiązań etatystycznych w kierunku rynkowych;
- relacji między nauką i gospodarką oraz roli systemów politycznych w ich kontroli;
- relacji między lokalnymi, regionalnymi i międzynarodowymi aspektami działalności gospodarczej;
- reinstytucjonalizacji, tj. wykorzystania czynników o charakterze społeczno-kulturalnym i stworzenia instytucji wspierających rozwój konkurencji.

Zwiększenie potencjału innowacyjnego oraz wzrost konkurencyjności dzięki transferowi technologii, zarówno w sferze finansowania, jak i wdrażania nowych rozwiązań oraz poprawa zdolności konkurencyjnej rozumianej jako zdolności do zapewnienia rozwoju w warunkach gospodarki opartej na wiedzy lub *learning economy* to najważniejsze problemy, przed którymi stoją regiony.

Ocena projektu powinna zatem odbywać się poprzez wskazanie, w jakim zakresie i jakimi metodami realizowane jest zadanie współpracy poszczególnych podmiotów tworzących regionalny system innowacji. Realizujący powinien określić zadania i cele poszczególnych podmiotów poprzez wskazanie, w jakim zakresie mogą one uzyskać zasadę współpracy i synergicznego osiągania korzyści.

EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”

Ostatnią kwestią, którą należy rozważać przy ocenie projektów, jest to jaki jest finansowy potencjał projektu. Realizowane projekty powinny gwarantować pełne osiągnięcie zakładanych efektów oraz tworzyć warunki do kontynuacji działań. Potencjał finansowy projektów powinien również odzwierciedlać strukturę realizowanych celów, tzn. poszczególne działania powinny być finansowane zgodnie z wpływem na cel ostateczny oraz z uwzględnieniem priorytetowych celów instytucji zlecających.

Ocena i selekcja projektów prowadzona być może w oparciu o kryteria o charakterze zarówno ilościowym, jak i jakościowym, jednakże zaleca się, aby w tej początkowej fazie procesu innowacyjnego wykorzystywane były przede wszystkim kryteria jakościowe, dopiero w miarę zdobywania coraz dokładniejszych danych należy wprowadzać kryteria ilościowe.

3. Kryteria wykorzystywane w ocenie innowacyjności projektów

Wśród kryteriów stosowanych do oceny poziomu innowacyjności wyróżnić można następujące czynniki:

Czynniki społeczne

- aspekty prawne – produkt zgodny w wymogami prawa; w głównej mierze należy ocenić, w jakim stopniu projekt odpowiada założeniom formalnym (czy nie wykracza poza normy prawa polskiego) oraz w jakim zakresie determinuje go prawo podatkowe (podatek dochodowy, VAT);
- bezpieczeństwo – brak zagrożeń podczas użytkowania; określenie czy efekty projektu mogą być wykorzystywane i w jakim stopniu przez poszczególne podmioty (prawo patentowe, możliwości technologiczne i ludzkie);
- środowisko – potencjalne zanieczyszczenia; w jakim stopniu projekt zagraża środowisku naturalnemu lub w jakim zakresie je poprawia;
- wpływ społeczny – potencjalne korzyści dla społeczeństwa, w tym należy zwrócić przede wszystkim uwagę na możliwości wzrostu stopy życiowej, ułatwienie korzystania z dostępu do informacji, zwiększenie interakcji społecznych, poprawę wykorzystania nowoczesnych technologicznie produktów czy usług.

Czynniki związane z ryzykiem

- funkcjonalne – działanie projektu zgodne z zamierzeniami; ocena powinna dotyczyć wykorzystania wyników projektu zgodnie z celami w nim wskazanymi;
- zaawansowanie projektu – w jakim stopniu projekt zwiększa możliwości wykorzystania różnego typu rozwiązań technologicznych oraz w jakim stopniu rozwiązania w nim zaproponowane są innowacyjne;
- koszty inwestycji – koszty realizacji pozwolą na osiągnięcie korzyści

EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”

o charakterze technologicznym, ekonomicznym i społecznym;

- okres zwrotu – jak długo będzie następował zwrot poniesionych nakładów;
- rentowność.

Czynniki związane z popytem

- potencjalny rynek – wielkość ogólnego rynku; skalkulowanie liczby potencjalnych odbiorców efektów projektu;
- trendy popytu – jakie zmiany w zapotrzebowaniu na produkty projektu będą pojawiać się w najbliższym czasie (okres 5-7 lat);
- stabilność – czy w najbliższym czasie nie wystąpią zagrożenia (finansowe – brak środków; organizacyjne – brak możliwości) mogące negatywnie wpłynąć na przebieg projektu lub na wdrożenie jego produktów;
- cykl życia – jak kształtować się będą poszczególne fazy cyklu życia projektu; istotą jest stworzenie takiego cyklu, aby fazy rozwoju i ekspansji były najdłuższe i przynosiły dodatnie wyniki finansowe;
- potencjał rozwoju regionu – czy na danym obszarze można zaobserwować tendencje rozwojowe w kierunku wykorzystania efektów projektu; jest to o tyle istotne, że niedopasowanie struktury gospodarczej i społecznej regionu do wyników projektu może ograniczyć jego efekty.

Czynniki związane z akceptacją rynkową

- spełnienie oczekiwań – czy wyniki projektu są odzwierciedleniem zapotrzebowania mieszkańców regionu;
- stopień zaspokojenia potrzeb – w jakim stopniu produkty projektu będą mogły być wykorzystane w przedsiębiorstwach czy gospodarstwach domowych;
- komplementarność - w jakim stopniu projekt może być wykorzystany w innych działaniach o charakterze innowacyjnym czy technologicznym;
- „widzialność produktu” – czy efekty projektu będą mogły być zdefiniowane i zidentyfikowane w strukturze gospodarczej regionu;
- promocja – w jakim stopniu projekt promuje region i podmioty w nim funkcjonujące.

Czynniki związane z konkurencją

- trwałość – w jakim stopniu wyniki projektu pozwolą na zapewnienie wzrostu konkurencyjności długookresowej regionu i przedsiębiorstw;
- patenty – czy wyniki projektu mogą stanowić podstawę do zarejestrowania ich w urzędzie patentowych; jeżeli tak – to w jakim stopniu mogą one determinować osiąganie korzyści ze sprzedaży tych praw.

EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”

4. Ocena efektów innowacji

Wskaźniki innowacyjności obejmują kilka elementów, w tym m.in.: wydatki na B+R, patenty, zatrudnienie w działalności innowacyjnej, poziom edukacji, wydatki na kształcenie. Pozwalają one na ocenę trendów polityki innowacyjnej w ujęciu regionalnym czy krajowym. Analiza powyższych danych pozwala na stworzenie „Innowacyjnych baz danych”, które ujęte czasowo odzwierciedlać będą charakter działalności innowacyjnej regionu.

Wskaźniki wykorzystywane w „Innowacyjnych bazach danych” muszą również uwzględniać różnego typu relacje i efekty działań podmiotów tworzących regionalny system innowacji. Dlatego też metodologia oceny efektywności RIS obejmować powinna trzy grupy mierników (RIS performance indicators–RPI)²⁴² odzwierciedlające zakres działania poszczególnych podmiotów:

- 1) Potencjał innowacyjny przedsiębiorstw (tabela 1.);
- 2) Aktywność innowacyjna podmiotów wiedzy (tabela 2.);
- 3) Usieciowienie podmiotów innowacyjnych (RIS) (tabela 3.).

Poszczególne mierniki mają różną charakterystykę (ilościowe i jakościowe) i istotnym problemem jest ich dostępność. W głównej mierze należy wykorzystywać dostępne bazy danych, a w miarę możliwości przeprowadzać badania bezpośrednie.

Tabela 1.

Potencjał innowacyjny przedsiębiorstw

Wskaźniki potencjału gospodarczego w sektorach	
a.	Liczba zatrudnionych
b.	Dynamika zatrudnienia
c.	Liczba firm
d.	Dynamika liczby firm
e.	Eksport
f.	Dynamika eksportu
g.	Całkowita wartość dodana
h.	Produktywność
Wskaźniki innowacyjności przedsiębiorstw	
a.	Wydatki B+R w firmach jako % PKB
b.	Zatrudnienie w B+R w firmach
c.	Liczba zarejestrowanych patentów (krajowych, europejskich, światowych)
d.	Liczba certyfikowanych laboratoriów
e.	Liczba i budżet projektów B+R
f.	Dyfuzja IT (liczba nowych produktów IT w firmach)
g.	Dyfuzja internetowa (liczba nowych łączy i serwerów, nowe sieci)

²⁴² Wykorzystano założenia metodologiczne ujęcia IASMINE, stworzonego do oceny skuteczności działań innowacyjnych. Por. www.iasmine.net.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

szerokopasmowe)
h. Dyfuzja WWW (liczba nowych stron WWW)
Wskaźniki zakresu i wykorzystania kapitału społecznego
a) % kobiet zatrudnionych w B+R
b) % kobiet prowadzących działalność gospodarczą
c) Zakres uczestnictwa w działalności przedsiębiorczej
d) Liczba projektów realizowanych w kooperacji (firmy, instytucje, JBR)
e) Liczba przedsięwzięć <i>joint venture</i>
f) Zakres uczestnictwa w regionalnej polityce innowacyjnej
g) Poziom akceptacji działań regionalnej polityki innowacyjnej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie metodologii IASMINI (www.iasmine.net).

Tabela 2.

Aktywność innowacyjna instytucji wiedzy

Wskaźniki potencjału
a) Personel zatrudniony przy B+R
b) Liczba zagranicznych naukowców w B+R
c) Liczba pracowników naukowo-inżynierskich
d) Liczba studentów uczestniczących w B+R
e) Liczba studentów zagranicznych w B+R
f) Regionalna atrakcyjność instytucji wiedzy
g) Liczba kursów opartych na B+R
h) Liczba studentów na kursach w B+R
Wskaźniki innowacyjności
a) Wydatki B+R jako % PKB (instytucje wiedzy)
b) Wydatki B+R finansowane przez firmy jako % PKB
c) Liczba zarejestrowanych patentów (krajowych, europejskich, światowych)
Wskaźniki zakresu i wykorzystania kapitału społecznego
a) % kobiet zatrudnionych w B+R
b) Liczba projektów realizowanych w kooperacji
c) Liczba naukowców i inżynierów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie metodologii IASMINI (www.iasmine.net).

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Tabela 3.

Usieciowienie podmiotów innowacyjnych (RIS)

Wskaźniki potencjału (centra technologiczne, instytucje finansowe, instytucje państwowe)	
Personel zatrudniony przy działalności innowacyjnej (CT)	
Personel zatrudniony przy <i>Venture</i> i <i>Seed-capital</i> (IF)	
Personel zatrudniony przy prowadzeniu polityki innowacyjnej (IP)	
Wskaźniki aktywności	
a) Liczba projektów transferu technologii	
b) Liczba transferowanych technologii	
c) Liczba projektów nowej technologii	
d) Liczba dyfuzji technologii	
e) Liczba przeszkolonych w działalności technologicznej pracowników MSP	
f) Liczba wspartych finansowo projektów innowacyjnych	
g) Inwestycje <i>venture</i> jako % PKB	
Wskaźniki innowacyjności (instytucje państwowe)	
a) Wydatki instytucji regionalnych na B+R jako % PKB	
b) Wydatki instytucji wiedzy na B+R finansowane przez instytucje państwowe	
c) Liczba centrów innowacji finansowanych przez instytucje państwowe	
d) Liczba grantów finansowanych przez instytucje państwowe	
e) Dyfuzja Internetu w regionie	
f) Dyfuzja ICT w regionie	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie metodologii IASMINE (www.iasmine.net).

Metodologia IASMINE powstała jako wynik projektu realizowanego przez 5 regionów (Apulia, Navarra, Weser-Ems, Łódzkie i Tyrol) i dotyczącego oceny efektywności funkcjonowania regionalnych systemów innowacji oraz stworzenia podstaw decyzyjnych obejmujących procesy wsparcia innowacyjności regionu. Została stworzona w oparciu o cztery elementy strategii innowacji: władze samorządowe, konkurencję, rozwój zrównoważony oraz dobrobyt obywateli.

Metodologia IASMINE wyróżnia cztery przypadki źródeł pozyskiwania danych do powyższych mierników:

- Publiczne RPI – ogólnodostępne dane dotyczące sytuacji gospodarczej regionu oraz pokazujące stan i możliwości innowacyjne;
- Prywatne RPI – pozyskiwane w drodze zamówień czy projektów od instytucji prywatnych;
- Standard RPI – wskaźniki pokazujące obecną sytuację dowolnej części regionu czy niektórych działań podmiotów gospodarczych. Mają formę

EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”

zdezagregowaną, a zatem opisują sytuację firmy, instytucji czy ich części oraz stanowią przesłankę do bieżącej oceny;

- Soft RPI – związane z oceną jakościową. Są wynikiem opinii i zdarzeń, które są subiektywnie oceniane przez poszczególne podmioty.

W każdej sytuacji dane do oceny efektywności mogą pochodzić ze źródeł ogólnodostępnych lub badań bezpośrednich.

5. Ocena efektywności polityki innowacyjnej

Efektywność regionalnej polityki innowacyjnej oznacza poszukiwanie zakresu, w jakim działania innowacyjne odzwierciedlają potencjał regionu i mogą być modyfikowane celem poprawy jej skuteczności. Innymi słowy, należy weryfikować cele, kierunki i zakres tego typu polityki wykorzystując do tego celu zestaw mierników RPI. Istotne jest, aby wyraźnie określić regionalny charakter działań i wskazać obszary, gdzie polityka regionalna jest powiązana z krajową czy europejską. Często zatem należy wykorzystywać metody jakościowe i opisowe.

Realizacja projektów innowacyjnych o charakterze regionalnym powinna mieścić się w obszarze oddziaływania regionalnej polityki innowacyjnej. Wymaga to zidentyfikowania:

- regionalnych obszarów (zakresów) wsparcia innowacyjnego: edukacja, energetyka, przedsiębiorczość, środowisko, infrastruktura, rynek pracy, jednostki badawcze, turystyka, transport;
- celów regionalnej polityki innowacyjnej w każdym ze wskazanych obszarów; cele mogą przybierać formę: ogólnych, szczegółowych czy operacyjnych (patrz: schemat 1.);
- działań prowadzących do osiągnięcia powyższych celów;
- określenia wskaźników pozwalających ocenić zakres realizacji celów;
- możliwości przypisania poszczególnych działań i celów do krajowych czy europejskich strategii innowacyjnych (Strategia Lizbońska, krajowy system innowacji, technologiczny system innowacji, strategię rozwoju).

Wpływ instytucji na rozwój gospodarczy regionu powinien być analizowany w trzech komplementarnych aspektach: struktury instytucji, zmian instytucjonalnych i bodźców zewnętrznych. Instytucje działające sprawnie determinują także proces tworzenia nowych wartości, tym samym dając przesłankę do wyższej innowacyjności. Odpowiednie bodźce zachęcają podmioty do podejmowania i rozwijania działalności, tworzą możliwości alternatywnego wyboru oraz wpływają na koszty. Efektywność oddziaływania instytucji uwarunkowana jest również odpowiednimi regułami politycznymi.

Układ instytucjonalny pozwala na dobór bodźców pomagających dobierać i kształtować umiejętności i wiedzę społeczną, aby korzyści z ich wykorzystania były największe. Tym samym instytucje wpływają na dobór struktury wykorzystania

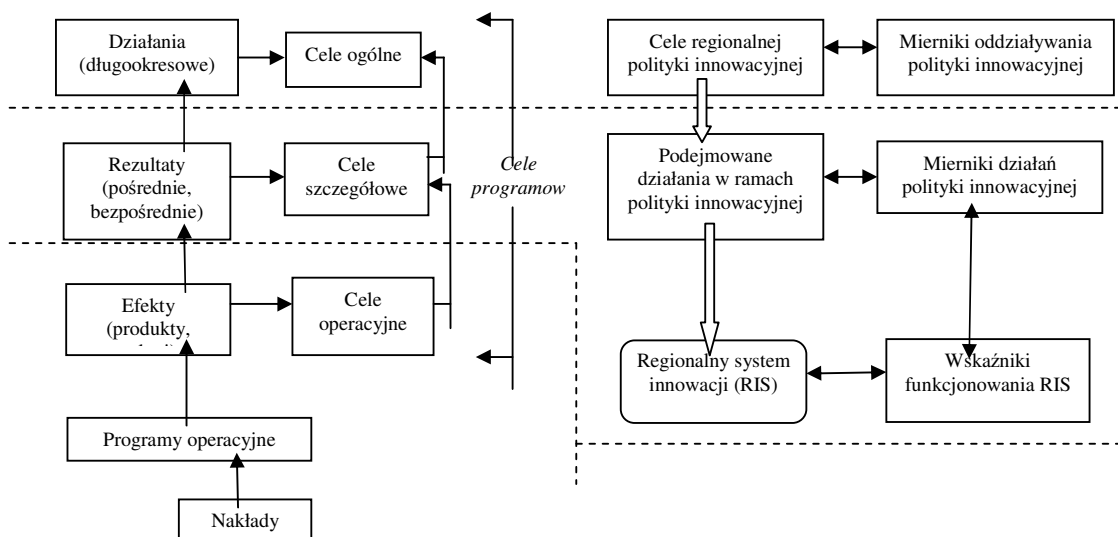

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

czynników produkcji, akumulację wiedzy i kapitału, technikę, technologię, wydajność, postęp techniczny i organizację procesów wytwórczych.

Schemat 1.

Cele i obszary oddziaływania projektów innowacyjnych (logika interwencji)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie metodologii IASMINE (www.iasmine.net).

Można zatem wymienić szereg instytucji, które przyczyniają się do podnoszenia innowacyjności oraz wpływają na charakter postępu technicznego. Są to: system naukowo-badawczy, system edukacyjny, organizacja działalności B+R, udział państwa w finansowaniu i tworzeniu innowacji. Działania te muszą być odpowiednio wspierane przez instrumenty polityki innowacyjnej, których sprawność będzie określana charakterem funkcjonującego systemu gospodarczego. Do tego typu podstawowych instrumentów oddziaływania zaliczyć należy: prawo patentowe i własność intelektualną, usprawnianie relacji między nauką, firmami i państwem, promocję dostępności kapitału, tworzenie funduszy *venture* oraz politykę badawczo-rozwojową. Aby działania te były efektywne, instytucje wspierające powinny być stabilne i przewidywalne oraz pomagać przedsiębiorstwom w ocenie stopnia ryzyka podejmowanych inwestycji.

Układ instytucjonalny najlepiej odzwierciedla różnice w funkcjonowaniu poszczególnych regionów i systemów gospodarczych. Sprawność systemu gospodarczego związana jest z wzajemnym oddziaływaniem poszczególnych jego elementów tworzących strukturę instytucjonalną. Efektywne funkcjonowanie jednego z nich warunkuje efektywność innych.

Analiza poszczególnych regionów obrazuje, że każdy z nich znajduje się w odmiennej, specyficznej sytuacji instytucjonalnej. Oznacza to także zróżnicowanie początkowych warunków transformacji systemów innowacji, które wpływają na

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

ciągłość procesów zmian całych systemów gospodarczych i ich pozycję konkurencyjną.

Doświadczenia krajów wysoko rozwiniętych pokazują kilka fundamentalnych dróg, jakimi przebiegał proces przekształceń systemu naukowo-technicznego. Mogą być one wykorzystane przez inne kraje przechodzące transformację innowacyjną. Zarządzanie takim procesem wymaga z jednej strony zdefiniowania okresów czasowych, z drugiej określenia wzajemnych powiązań określonych faz przekształceń, co pozwoliłoby na pozytywne ich zakończenie. Tym samym w procesie przekształceń systemów innowacyjnych można wyróżnić trzy fazy:

1. Rozpad – rozwiązanie i podział istniejących systemów; następuje restrukturyzacja organizacyjna i funkcjonalna – konsolidacja tych elementów starych systemów, które pozwalają na ich przystosowanie do nowych warunków otoczenia; pojawienie się nowych uczestników i nowych zasad funkcjonowania systemów zarówno w sferze politycznej, jak i gospodarczej (przedsiębiorczość, bezpośrednie inwestycje zagraniczne);
2. Reintegracja – zmiany w działalności podmiotów wynikające z przesunięcia znaczenia B+R w stronę zwiększenia zakresu działalności innowacyjnej (transfer technologii, dyfuzja, adaptacja); reintegracja uczestników i działalności systemów innowacyjnych;
3. Rozwój – tworzenie nowych systemów jako kompleksu uczestników i działań; osiągnięcie tej fazy uzależnione jest od możliwości ustalenia zasad funkcjonowania elementów systemu, natomiast jej celem jest uzyskanie względnej stabilności dynamicznych relacji wewnątrz i na zewnątrz systemu.

Różnice między systemami innowacyjnymi wynikają w mniejszym stopniu z czynników wewnętrznych, natomiast w większym z funkcjonowania ich otoczenia. Konsolidacja i rozwój działalności naukowej są niemożliwe bez stabilności politycznej i ekonomicznej oraz otwartości rynków. Jednakże w warunkach globalizacji bardzo trudno jest oszacować, jakie elementy systemów innowacyjnych mają największe szanse na przetrwanie i rozwój. Najczęściej zależy to od uczestników tychże systemów (przedsiębiorstw), ich innowacyjności, transferu technologii, a także od ich przyszłej pozycji konkurencyjnej na rynkach międzynarodowych.

Poszczególne elementy składowe systemu innowacyjnego kształtowane są za pomocą szeregu oddziaływań ze strony czynników zewnętrznych, wśród których możemy wymienić:

- składniki społeczne i kulturowe – doświadczenia historyczne, systemy wartości, edukacja czy kultura; decydują one o jakości „kapitału ludzkiego”, będącego głównym elementem rozwoju gospodarek;
- składniki ekonomiczne – perspektywy ekonomiczne i techniczne, konkurencyjność, struktura własnościowa;

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

- składniki technologiczne – trendy w technice i technologii, formy powiązań kooperacyjnych, sposoby monitorowania i zapewnienia dostępu do zagranicznych źródeł tworzenia nowości technologicznych;
- składniki polityczne i prawne – określają ogólne warunki działania poszczególnych składników systemu, głównie instytucji rządowych prowadzących politykę innowacyjną;
- składniki międzynarodowe – kształtują relacje systemu innowacyjnego z innymi systemami; udział w procesach integracyjnych stwarza możliwość zapewnienia sobie korzyści z tej współpracy, w tym udział w międzynarodowych programach badawczych, informacyjnych, szkoleniowych, czy ekologicznych.

Kategorią zbliżoną do krajowego systemu innowacyjnego jest system technologiczny, który oznacza sieć interakcji między jego elementami w ramach poszczególnych technologii i infrastruktury instytucjonalnej wpływającej na generowanie, dyfuzję i użycie rozwiązań technicznych. Systemy te różnią się jednak kilkoma podstawowymi cechami wskazującymi na różnorodność obu podejść do problemu innowacyjności.

System technologiczny wyznaczany jest granicami technologicznymi, a nie administracyjnymi. Świadczy to o jego międzynarodowym charakterze uwzględniającym niektóre aspekty kulturowe czy językowe charakterystyczne dla systemów krajowych. Ponadto systemy technologiczne mogą różnicować charakter i obszar działalności w ramach poszczególnych gospodarek. Wynika to z ilości, możliwości i niezależności uczestników systemu, co związane jest z infrastrukturą instytucjonalną, koncentracją geograficzną, czy stopniem umiędzynarodowienia systemu. Systemy technologiczne cechuje także odmienny charakter dyfuzji i użycia innowacji, wynikający z form kreacji nowych technologii. Kładą one bowiem nacisk na mikroekonomiczny aspekt dyfuzji i użycia, przy czym tworzenie nowych technologii przesunęło granicę możliwości produkcyjnych w aspekcie jakościowym.

Celem systemu innowacyjnego w ujęciu regionalnym jest stworzenie takiego systemu powiązań organizacji i instytucji regionalnych, który gwarantować będzie rozwój innowacji i przedsiębiorczości. Do jednostek tych należą m.in.: władze regionalne i samorządowe, agencje rozwoju regionalnego, uczelnie wyższe, instytuty B+R, ośrodki transferu techniki, ośrodki doradztwa, stowarzyszenia twórcze i zawodowe, instytucje finansowe, firmy konsultingowe, firmy produkcyjne i usługowe, ich jednostki B+R.

Regionalne systemy innowacyjne znacznie szerzej uwzględniają charakter i specyfikę podmiotów działających w skali regionu, co pozwala na uchwycenie zasadniczych różnic w stosunku do systemu krajowego. Ponadto warto zwrócić uwagę na popytowy aspekt wszystkich innowacji regionalnych (w przypadku systemu krajowego jest to ujęcie podażowe). W systemach regionalnych ważną rolę odgrywa system powiązań organizacyjno-prawnych i funkcjonalnych, który odzwierciedlać powinien:

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

- miejsce i rolę regionalnego systemu innowacji na tle podstawowych problemów, potrzeb i możliwości regionu;
- proinnowacyjną strukturę regionu;
- koordynację działalności poszczególnych jednostek zgodnie z programem rozwoju regionu;
- współpracę międzyregionalną i międzynarodową w zakresie innowacji i transferu technologii;
- skuteczność działań regionalnego systemu innowacji.

Władze regionalne i samorządowe powinny nadzorować i inicjować działania w ramach systemu głównie pod kątem znaczenia innowacji i transferu technologii w podnoszeniu konkurencyjności regionu. Może się to odbywać w ramach Regionalnego Systemu Innowacji, w którego skład wchodzi również instytucje pozarządowe.

Działania odbywające się w ramach regionalnych systemów innowacji powinny trafiać przede wszystkim do małych i średnich przedsiębiorstw, nowych firm, indywidualnych wynalazców i potencjalnych przedsiębiorców. Realizować je powinien RIS wspólnie z innymi instytucjami systemu. Z kolei w układzie krajowym wymagana jest współpraca RIS z innymi instytucjami w zakresie powstawania sieci instytucji o zasięgu krajowym.

W Polsce występuje wyraźne zróżnicowanie regionów w zakresie rozwoju infrastruktury systemów innowacji. Tworzenie RIS powinno więc uwzględniać stan dotychczasowy i dlatego można wyróżnić trzy warianty:

1. w regionach o bogatej infrastrukturze innowacyjnej i rozwiniętej bazie naukowej główną funkcją jest stymulowanie bezpośredniej i pośredniej współpracy między gospodarką i nauką oraz tworzenie elementów zintegrowanej infrastruktury innowacji, wspieranie współpracy międzyregionalnej i z instytucjami Unii Europejskiej;
2. w regionach o ubogiej infrastrukturze, ale o dużym potencjale naukowym i przemysłowym ośrodek powinien pełnić funkcję stymulatora innowacji oraz twórcy regionalnych baz danych, a w późniejszym okresie stymulatora rozwoju wynalazczości oraz tworzenia jednostek transferu technologii;
3. w regionach o bardzo ubogiej infrastrukturze innowacyjnej i o skromnej bazie badawczej RIS powinien stymulować rozwój przedsiębiorczości, współpracy regionalnej i z instytucjami Unii Europejskiej.

Tworzenie RIS powinno odzwierciedlać uwarunkowania, możliwości i potencjał regionu. Dodatkowym elementem w procesie kształtowania regionalnych struktur innowacyjnych powinny być agencje rozwoju regionalnego, izby przemysłowo-handlowe i rzemieślnicze, specjalne strefy ekonomiczne, w których wykorzystywane są nowe technologie. Obecność wyższych uczelni, instytutów i ośrodków badawczych powinno się wykorzystywać do zasilania przedsiębiorstw w nowe techniki i

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

technologie, a także do integracji nauki i gospodarki. Efektem tego typu synergii winno być powstawanie parków technologicznych.

Zachowania innowacyjne zależą więc od zmiennych określonych na poziomie lokalnym lub regionalnym. Przeszłość obszarów, ich organizacja, zdolność do tworzenia wspólnych projektów są podstawą dla tworzenia innowacji. Dostęp do wiedzy technologicznej, istnienie umiejętności, skład rynku pracy i inne elementy środowisk lokalnych wyznaczają strefy mniejszej lub większej absorpcji innowacji.

Można więc mówić o szczególnej roli regionów jako inkubatorów innowacji. Z punktu widzenia regionalnego łatwiej zrozumieć, dlaczego niektóre regiony podlegały innowacji, a inne nie. Pozwala to na stworzenie kategorii środowiska innowacyjnego, którego zadaniem jest rozwój sieci innowacyjnych. Powiązania takie zapewniają endogeniczną mobilizację zasobów i zwiększają zdolności innowacyjne i adaptacyjne regionów. Można zaryzykować twierdzenie, że przyszłość ekonomiczna regionu zależy od stopnia innowacyjności, a przez to od dyfuzji nowych rozwiązań w ramach nowych sektorów.

Pobudzanie innowacyjności regionu wymaga oddziaływania na układ, na który składają się:

- system oświaty i edukacji;
- kadra badawcza wraz z zapleczem oraz przedsiębiorcy zdolni do wdrażania innowacji;
- innowacyjnie zorientowany przemysł oraz jego produkty generujące postęp technologiczny w innych dziedzinach, produktach i usługach;
- infrastruktura techniczno-instytucjonalna promująca rozwiązania innowacyjne oraz powodująca ich dyfuzję do sektora przedsiębiorstw;
- system bankowy i inne źródła finansowania innowacji;
- naukowe, przemysłowe i handlowe powiązania z zagranicą;
- społeczeństwo przygotowane i otwarte na działania innowacyjne.

RIS regionu powinna obejmować zarówno generowanie innowacji technicznych, jak również ich dyfuzji (transferu technologii). Należy równomiernie rozłożyć znaczenie obu tych elementów i jak się wydaje priorytetowo potraktować wdrażanie. W tym wypadku należałoby stworzyć w obrębie RIS regionalne centrum transferu techniki, sieć inkubatorów innowacji oraz sieć tzw. *spin-off firms*. Region powinien spełniać rolę inkubatora innowacji, który pozwala na stworzenie kategorii środowiska innowacyjnego, którego zadaniem jest rozwój sieci innowacyjnych.

Wsparcie działalności innowacyjnej w ramach RIS powinno więc dotyczyć:

- rozwoju systemów informacji oraz infrastruktury instytucjonalnej (w tym centrów technologii, parków technologicznych, ośrodków doradztwa i edukacji) dla potrzeb transferu technologii;
- aktywizacji regionalnych środowisk technologicznych,;

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

- pobudzania innowacyjnych działań przedsiębiorstw, udzielania im pomocy w poszukiwaniu partnerów oferujących usługi badawczo-rozwojowe i modernizacyjne;
- identyfikacji potencjalnie użytecznych opracowań technologicznych, wskazywania ich autorom potencjalnych odbiorców;
- pomocy dla przedsiębiorstw w unowocześnianiu produkcji i usług (doradztwo w zakresie technologii, organizacji i zarządzania), w tym doradztwa dla przedsiębiorstw rozpoczynających działalność gospodarczą;
- ułatwiania przepływu kadr z uczelni i instytutów badawczych do przedsiębiorstw;
- rozwoju i koordynacji kształcenia ustawicznego i doskonalenia kadr;
- upowszechniania informacji naukowo-technicznej, ekonomicznej, dotyczącej organizacji i zarządzania;
- wspierania działań innowacyjnych w drodze montażu finansowego środków Unii Europejskiej i środków krajowych, zwłaszcza środków z budżetów regionalnych.

Regionalny System Innowacji powinien konkurować między sobą o pomoc finansową oferowaną przez rząd, stąd istnieje potrzeba wsparcia władz lokalnych dla programów innowacyjnych oraz tworzenia instrumentów stymulujących rozwój B+R wewnątrz firm oraz współpracy przedsiębiorstw i placówek naukowo-badawczych.

Regionalny system innowacji powinien wypełniać lukę strukturalną w krajowym systemie innowacji. Zadaniem regionalnego systemu innowacji jest zapewnienie transferu nowoczesnych technologii do przemysłu, a w szczególności do małych i średnich przedsiębiorstw w celu podniesienia ich konkurencyjności oraz stworzenia nowych miejsc pracy. Odbywać się to powinno przez pomoc techniczną (szkolenia, doradztwo, audyt technologiczny i inwestycyjny) oraz pomoc w realizacji projektów technologicznych.

Regionalny system innowacji powinien być odzwierciedleniem regionalnych uwarunkowań, potencjału i możliwości województwa. Źmudny proces tworzenia konsensusu społecznego wokół RIS powinien zaowocować w przyszłości większym zainteresowaniem potencjalnych partnerów i w dłuższej perspektywie przyczynić się do poszerzenia bazy innowacyjności. Taki system w województwie podlaskim nie stanowi jak dotąd integralnej części polityki regionalnej, co powoduje, że stopień angażowania się różnych instytucji i ich ewentualnej pomocy w tworzeniu RIS jest ograniczony. Strategia innowacji powinna być ogniwem łączącym cele europejskiej, krajowej i regionalnej polityki innowacyjnej z instytucjami i inicjatywami oraz potencjałem rozwojowym regionu. W przypadku regionu północno-wschodniego tak się na razie nie dzieje, zaś zmian w tej dziedzinie należy oczekiwać w perspektywie średnioterminowej.

Według ekspertów Unii Europejskiej „sercem” procesów innowacyjnych są regiony, a poziom regionalny jest uznawany za kluczowy, na którym może dokonać się rzeczywisty postęp. Regiony uzyskały już – w przygotowywanych programach operacyjnych do funduszy strukturalnych – znaczne kompetencje w dziedzinach

EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”

związanych z innowacjami, takimi jak szkolenia, badania naukowe i wspieranie przedsiębiorstw. Lokalne i regionalne jednostki są najbliższymi kluczowymi uczestnikami działań innowacyjnych, czyli przedsiębiorstw, uniwersytetów, instytutów badawczych i mają do odegrania niezmiernie ważną rolę w promowaniu innowacji.

6. Rezultaty

Rezultaty procesu oceny innowacyjności projektów można podzielić na:

1. Widoczne (formalne) – standardowe, widoczne rezultaty mają najczęściej charakter prezentacji czy raportów. Są one odzwierciedleniem analizy danych zawartych w zestawieniach statycznych, będących wynikiem badań bezpośrednich. W wielu przypadkach stanowią rekomendacje do podejmowania decyzji dotyczących rozwoju innowacyjnego. Obejmują one:
 - charakterystykę prowadzonej polityki innowacyjnej i jej analizę;
 - zestaw mierników do oceny działalności innowacyjnej;
 - analizę ex ante intensywności innowacyjnej regionu;
 - ocenę ankietową działań innowacyjnych;
 - wskazanie dobrych praktyk w działalności innowacyjnej;
 - rekomendacje do kierunków polityki innowacyjnej.
2. Niewidoczne (nieformalne) – dodatkowe rezultaty zwiększające wartość dodaną oceny, a nie stanowiące formalnych przesłanek decyzyjnych. Obejmują:
 - zwiększenie zakresu wiedzy decydentów na temat podmiotów innowacyjnych, ich działalności, otoczenia czy potencjału innowacyjnego;
 - zwiększenie zakresu konsensusu regionalnego co do celów polityki innowacyjnej;
 - stworzenie warunków szerszemu usieciowieniu RIS;
 - zwiększenie jakości i efektywności we wdrażaniu polityki innowacyjnej.

7. Wnioski z systemu oceny projektów innowacyjnych

Realizacja oceny priorytetów inwestycyjnych w ramach RPOWP wymaga określenia charakteru analizowanych jednostek oraz zakresu i możliwości ich oddziaływania na region. Bardzo istotne jest szczegółowe rozróżnienie poszczególnych kategorii oraz wskazanie na ich możliwą realizację, efektywność oraz wpływ na konkurencyjność i tempo rozwoju regionu.

Prawidłowa ocena realizowanych projektów oraz ustalenie hierarchii ich realizacji pozwoli na lepsze funkcjonowanie systemu innowacyjnego. Należy przez to rozumieć bardziej racjonalne wykorzystanie potencjału jednostek tworzących system (przedsiębiorstwa, jednostki badawcze i akademickie, władze regionalne), stworzenie im warunków do współpracy i dalszego rozwoju. Brak efektywnie działającego systemu innowacji skazywać może region na pogłębianie luki rozwojowej nie tylko w stosunku do regionów europejskich, ale również polskich.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Metoda i wyniki tak przeprowadzonej ewaluacji projektów innowacyjnych pozwolą na uwzględnienie regionalnej specyfiki co do wielkości potencjału innowacyjnego oraz kierunków i szans jego odpowiedniego wykorzystania. Stworzy to dodatkowe możliwości rozwoju regionu poprzez większe zaangażowanie w adaptację środków europejskich kierowanych na działania technologiczne i innowacyjne. Co ważne, tak zaprezentowany sposób oceny jest istotny ze względu na prowadzeniowy charakter działalności innowacyjnej na Podlasiu. Brak możliwości rozwoju innowacyjnego opartego na intensywności badań powinien stanowić ważny argument na rzecz szans rozwoju branż tradycyjnie funkcjonujących na Podlasiu i ich wsparcia innowacyjnego.

8. Rekomendacje

Podlasie jest regionem, który nie wykazuje zbyt dużego zaangażowania we współpracę między podmiotami tworzącymi regionalny system innowacji (RIS): sektorem B+R, przedsiębiorstwami i instytucjami samorządowymi. Szczególnie wyraźnie można to zaobserwować w relacjach między przedsiębiorstwami a instytucjami B+R, np. szkołami wyższymi. Wśród postulatów zgłaszanych przez przedsiębiorców są dotyczące stworzenia możliwości współpracy sektora nauki z sektorem biznesu. Głównym problemem ze strony uczelni wyższych w regionie jest ich mała elastyczność wobec potrzeb rynkowych, zarówno jeżeli chodzi o kierunki kształcenia, jak i oferowane na zewnątrz usługi badawcze. Przedsiębiorcy twierdzą, iż próby nawiązania współpracy z wyższymi uczelniami w regionie kończyły się niepowodzeniem z powodu długiego czasu oczekiwania na wyniki zleconych badań, zupełnie nieadekwatnego do szybkich zmian zachodzących w otoczeniu przedsiębiorstw.

Biorąc pod uwagę powyższe uwarunkowania wyraźnie widać, że brakuje rozwiązań instytucjonalnych zawartych w regionalnej strategii innowacji. Nie pozwala na kompleksowy rozwój poszczególnych faz procesów innowacyjnych oraz na wyższą dynamikę rozwoju innowacji i transferu technologii. Istotnym argumentem jest w tym wypadku wdrożenie RSI przez większość województw w Polsce, co może przełożyć się na zwiększenie luki technologicznej między województwem podlaskim a resztą Polski.

Analizując innowacyjność oraz działalność B+R firm podlaskich, a także różnorakie aspekty transferu technologii i współpracę w ramach działalności innowacyjnej widoczne jest nieangażowanie się podlaskich przedsiębiorstw w pozyskiwanie rozwiązań innowacyjnych z zewnątrz oraz znaczną skłonność do samodzielnych prac badawczo-rozwojowych oraz wdrożeniowych i eksperymentalnych. Działania te stwarzają konieczność oceny skuteczności wdrażanych rozwiązań innowacyjnych i możliwości ich wsparcia. Skierowanie zainteresowania firm wewnętrznym potencjałem innowacyjnym (szczególnie jego rozwojem) wymaga odpowiednich działań decyzyjnych bazujących na różnych aspektach projektów innowacyjnych. Metodologia zaproponowana w opracowaniu pozwala na realizację tak postawionych celów.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Podlascy przedsiębiorcy zauważają konieczność większego zaangażowania w działalność innowacyjną. Znajduje to odzwierciedlenie w wysokiej dynamice ich udziału w projektach innowacyjnych. Z punktu widzenia polityki innowacyjnej ważne jest określenie, jakiego typu jest to zaangażowanie i jakie korzyści przynosi regionowi. Ponadto wykorzystanie powyższej metodologii pozwoli na ustalenie potencjalnych przyszłych kierunków działań proinnowacyjnych i ewentualną korektę istniejącej polityki.

Biorąc pod uwagę przedstawione działania można stwierdzić, że stopień innowacyjności Podlasia pozostanie niski, jeżeli nie wykorzysta się efektywnie dostępnych środków finansowych i instrumentów wsparcia. Ich efektywność zależeć powinna od bieżącej i *ex post* oceny już zrealizowanych działań. Tym samym odpowiednia metodologia ewaluacyjna stanowi ważny element decyzyjny i uzupełnia w sposób uniwersalny prowadzoną w regionie politykę innowacyjną.

Jest to również istotne z tego powodu, że województwo podlaskie zaliczane jest do grupy województw zdolnych do adaptacji technologii. Objawia się to występowaniem luki technologicznej w stosunku do województw lepiej rozwiniętych. Zmusza to je do koegzystencji z podmiotami gospodarczymi na tle technik wytwarzania i produktów reprezentujących odmienne poziomy zaawansowania technologicznego. Z drugiej strony, luka technologiczna wzmaga konkurencję rynkową oraz tworzy zachęty do wykorzystania przewag technologicznych przez wiodące firmy. To z kolei tworzy warunki do imitowania procesów innowacyjnych i transferu technologii. Województwo podlaskie powinno upatrywać swoje szanse na rozwój innowacyjny właśnie w tego typu procesach polegających na wykorzystaniu już istniejących technologii i w miarę możliwości na ich ulepszaniu. Wiele działań firm do tego zmierza jednak wymaga to ogromnego wsparcia instytucjonalnego, które powinno być konsekwencją wdrożenia RIS.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Załącznik 6. Badania z zakresu infrastruktury opieki zdrowotnej

1. Wstęp

Zdrowie jest podstawowym zasobem decydującym o jakości życia jednostki i społeczności. Nie ma innej silniejszej determinanty wpływającej na jakość życia, nawet ustępuje mu czynnik ekonomiczny. Aktualne problemy zdrowotne populacji polskiej to choroby układu krążenia (ChUK), nowotwory i urazy zewnętrzne.

Obszary teorii i praktyki zaangażowane w troskę o zdrowie to:

- Promocja i edukacja zdrowotna – leżące poza obszarem kompetencji i odpowiedzialności opieki zdrowotnej. I-rzędowe dyscypliny w promocji zdrowia to: pedagogika, psychologia, socjologia, epidemiologia; II-rzędowe to: polityka społeczna, ekonomia, teoria komunikacji, marketing społeczny. Uprawianie promocji i edukacji zdrowotnej powinno być zgodne ze standardami, gdzie ostatni etap w postaci ewaluacji programu jest tak samo ważny jak pozostałe;
- Opieka zdrowotna;
- Polityka zdrowotna.

Na pograniczu tych obszarów realizowane są świadczenia profilaktyczne, np.: nowotworów, otyłości, ChUK, cukrzycy, próchnicy.

Na 30 lat przyrostu długości życia ludności świata zaobserwowanego w XX wieku 5 lat przyrostu wynika z działalności opieki zdrowotnej, natomiast 25 lat z efektów działania obszaru promocji zdrowia i profilaktyki.

Polityka zdrowotna nie interesuje się powyższej podanymi podziałami, a jedynie efektami działań na rzecz zdrowia w stosunku do potrzeb (wyrażonych i niewyrażonych). Stymuluje ona w odniesieniu do tych potrzeb zdrowotnych funkcjonowanie określonych programów i strategii zdrowotnych. Jest to obowiązek ustawowy głównie administracji samorządowej i rządowej, choć faktycznie realizuje się na szczeblu lokalnym: gminy i powiatu oraz województwa.

Polityka zdrowotna ma oczywiście regulacje ustawowe i im niższy szczebel, to ma ona więcej działań samorządowych. Jeśli pojedynczy obywatel nie spotkał się z programami promocji zdrowia, to można uznać, iż polityka zdrowotna faktycznie nie funkcjonuje. Polityka zdrowotna na szczeblu województwa ma więcej funkcji regulacyjnych w obszarze opieki zdrowotnej, a mniej w obszarze edukacji zdrowotnej. W Polsce faktycznie polityka zdrowotna występuje i identyfikowana jest z działaniami rządu i to zawężonymi głównie do problemu alokacji środków.

2. Diagnoza ogólnej sytuacji zdrowotnej populacji w województwie podlaskim

Należy podkreślić, iż sytuacja zdrowotna populacji nie kształtuje się tylko w wyniku działań prowadzonych przez sektor ochrony zdrowia. Jest ona również efektem działania wszystkich pozostałych sektorów społecznych oraz tego, jak one same i wspólnie poprzez kooperację promują i wpływają na rozwój zasobów zdrowotnych.

EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”

Ocena potrzeb zdrowotnych powinna obejmować rzeczywiste wyrażone potrzeby populacji oraz potrzeby niewyrażone określone badaniami przesiewowymi. Wskaźniki opisujące potrzeby zdrowotne wynikają między innymi z:

1. Demografii i sytuacji społeczno-ekonomicznej.
2. Determinant zdrowia.
3. Stanu zdrowia.
4. Działań z zakresu profilaktyki i promocji zdrowia.
5. Infrastruktury i efektywności opieki zdrowotnej²⁴³.

Monitoring wskaźników powinien odbywać się na bieżąco na wszystkich szczeblach realizacji polityki zdrowotnej w regionie. Omówione niżej wskaźniki dotyczące sytuacji zdrowotnej obejmują: przeciętne dalsze trwanie życia, główne przyczyny zgonów, umieralność niemowląt, choroby zakaźne i niepełnosprawność. Wskaźniki charakteryzujące zasoby sektora ochrony zdrowia dotyczą personelu i bazy opieki zdrowotnej.

2.1 Przeciętne dalsze trwanie życia mieszkańca województwa podlaskiego

Przeciętne dalsze trwanie życia jest prognozą długości życia określaną na podstawie aktualnej sytuacji epidemiologicznej. Wskaźnik ten dla chłopca urodzonego w 2004 roku wynosił w województwie podlaskim 71,23, a dla dziewczynki 80,07 lat (tabela 1.).

Tabela 1.

Przeciętne dalsze trwanie życia w województwie podlaskim w latach 2000-2005

Lata	Przeciętne dalsze trwanie życia noworodka płci	
	męskiej	żeńskej
2000	70,49	79,14
2001	70,61	79,92
2002	70,68	80,39
2003	70,73	79,94
2004	71,23	80,07
2005	71,00	80,04

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wskaźniki dla Polski były mniejsze o 0,56 lat dla mężczyzn i 0,84 lat dla kobiet (wykres 1.).

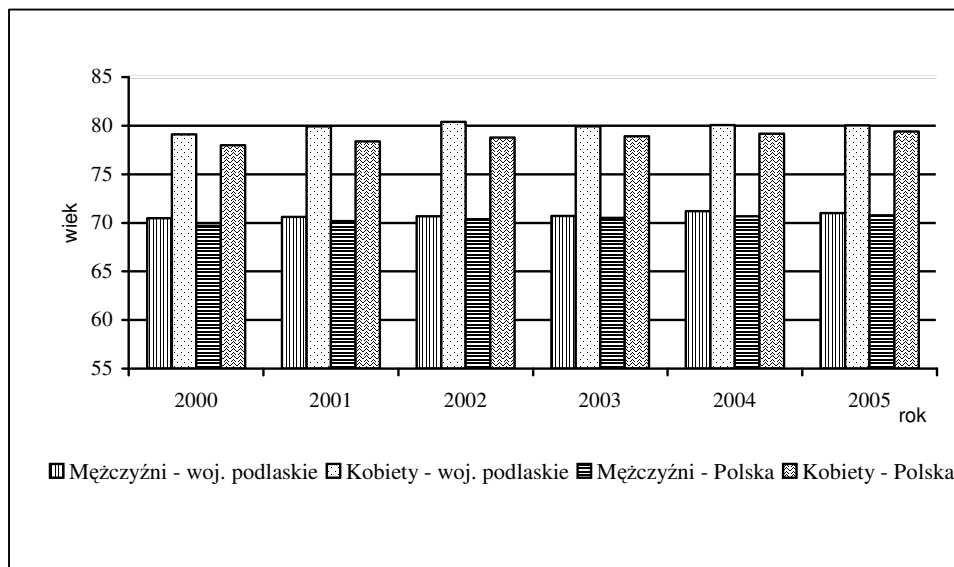
²⁴³ R. Topór-Mądry, A. Gilis-Januszewska, K. Lusawa, Szacowanie potrzeb zdrowotnych, „Zdrowie i Zarządzanie” 2003, nr 2.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Wykres 1.

Przeciętne dalsze trwanie życia w województwie podlaskim w latach 2000-2005

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Przeciętne dalsze trwanie życia w województwie podlaskim jest dłuższe dla mężczyzn żyjących w mieście (71,85 lat) niż na wsi (70,39 lat). Wśród kobiet sytuacja jest odwrotna, mieszkanki miast żyją średnio o 0,41 lat dłużej niż mieszkanki wsi. W Polsce od 1991 roku przeciętna długość życia systematycznie się wydłuża. W ostatniej dekadzie zwiększyła się w przypadku mężczyzn o ponad 4 lata, a w przypadku kobiet o ponad 3 lata, jest jednak krótsza od średniej długości życia w zachodnich krajach europejskich.

Przeciętnie Polacy żyją 4,4 roku krócej niż obywatele krajów „starej” Unii Europejskiej. Nadal w Polsce utrzymuje się zbyt duża różnica w długości życia kobiet i mężczyzn, która w 2004 roku wynosiła 8,56 lat, gdy przeciętna norma europejska to 5 lat²⁴⁴.

Podsumowując mieszkańcy województwa podlaskiego żyją nieco dłużej niż przeciętny Polak, jednak o ponad 3 lata krócej niż mieszkańcy innych krajów Unii Europejskiej.

²⁴⁴ M.J. Wysocki, I. Sakowska, J. Car, Miary obciążeń zdrowotno-społecznych – nowe mierniki sytuacji zdrowotnej ludności, „Przegląd Epidemiologiczny” 2005, nr 59, s. 125-134.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

2.2 Główne przyczyny zgonów mieszkańców województwa podlaskiego

Umieralność mieszkańców województwa podlaskiego w 2004 roku wynosiła 9,7 zgonów na 1000 ludności, będąc wyższą od poziomu ogólnopolskiej – 9,5/1000 ludności. Współczynnik zgonów mężczyzn województwa podlaskiego wynosił w 2004 roku 10,9/1000 ludności, kobiet 8,6/1000 ludności.

Głównymi przyczynami zgonów mieszkańców województwa podlaskiego, podobnie jak w kraju są: choroby układu krążenia, nowotwory złośliwe i zewnętrzne przyczyny zgonów. Udział poszczególnych przyczyn zgonów zmienia się wraz z wiekiem. W pierwszej połowie życia występuje największe zagrożenie zgonem z powodu zewnętrznych przyczyn zgonu, a w drugiej z powodu chorób układu krążenia i nowotworów złośliwych.

Choroby układu krążenia są główną przyczyną zgonów, skrócenia trwania życia oraz inwalidztwa w rozwiniętych krajach świata, w tym także w Polsce²⁴⁵. W roku 2003 stanowiły one 45% zgonów w województwie podlaskim, gdy w Polsce udział chorób układu krążenia wśród przyczyn zgonów wynosił 47,2%. W 2003 roku standaryzowany współczynnik zgonów z powodu chorób układu krążenia w województwie podlaskim wynosił 407,5/100 tys. ludności wśród mężczyzn i 422,3/100 tys. ludności dla kobiet. Były to wartości niższe od krajowych, które wynosiły odpowiednio 440,1/100 tys. ludności wśród mężczyzn i 461,5/100 tys. wśród kobiet. Do chorób układu krążenia stanowiących najpoważniejsze zagrożenie dla zdrowia i życia zaliczamy: chorobę niedokrwienną serca oraz nadciśnienie tętnicze ze wszystkimi ich powikłaniami. Standaryzowany współczynnik zgonów z powodu choroby niedokrwiennej serca w województwie podlaskim w 2003 roku kształtował się na poziomie 104,6/100 tys. wśród mężczyzn i 59,1/100 tys. wśród kobiet. Były to wartości niższe w porównaniu do współczynnika ogólnopolskiego, który wynosił 154,3/100 tys. mężczyzn i 117,5/100 tys. kobiet.

W województwie podlaskim w 2003 roku współczynnik umieralności kobiet z powodu choroby niedokrwiennej serca obniżył się do 59,1 na 100 tys. z 68,1 na 100 tys. w porównaniu do 1999 roku. W odniesieniu do mężczyzn wartości te po 5 latach również były mniejsze (odpowiednio 139,8 i 104,6).

W porównaniu z innymi krajami Unii Europejskiej w Polsce występuje duże zagrożenie zgonem z powodu chorób układu krążenia. Standaryzowany względem wieku współczynnik zgonów z powodu chorób układu krążenia w Polsce jest niemal 2-krotnie wyższy niż w innych krajach Unii Europejskiej²⁴⁶.

²⁴⁵ G. Broda, S. Rywik, Wieloośrodkowe ogólnopolskie badanie stanu zdrowia ludności – projekt WOBASZ. Zdefiniowanie problemu oraz cele badania, „Kardiologia Polska” 2005, nr 63, (supl. 4), s. 601-604.

²⁴⁶ G. Opolski, Opieka Kardiologiczna w Polsce. Stan obecny, perspektywy, zagrożenia, „Kardiologia Polska” 2002, nr 57, s. 573-579.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Mimo że zagrożenie chorobami układu krążenia mieszkańców województwa podlaskiego jest mniejsze niż w Polsce ogółem, to nadal regionalne wskaźniki zdrowia dotyczące ChUK są niekorzystne w odniesieniu do wskaźników notowanych w innych krajach Unii Europejskiej.

Nowotwory złośliwe są z chwilą wydłużenia życia realnym zagrożeniem dla zdrowia i życia ludzkiego. Stanowią obecnie drugą przyczynę zgonów ludności krajów rozwiniętych. W Polsce obserwuje się stale rosnącą liczbę zachorowań i zgonów z powodu nowotworów złośliwych²⁴⁷. W 2003 roku stanowiły one prawie 1/4 wszystkich zgonów. W województwie podlaskim w 2003 roku standaryzowany współczynnik zgonów z powodu nowotworów był na poziomie 218,9/100 tys. ludności i był niższy od ogólnopolskiego, który wynosił 238,5/100 tys. ludności. Zarówno w województwie podlaskim, jak i w Polsce mężczyźni częściej umierają z powodu nowotworów złośliwych niż kobiety. W 2003 roku współczynnik zgonów wśród mężczyzn kształtował się na poziomie 276,9/100 tys. w Polsce ogółem i 259,6/100 tys. w woj. podlaskim, wśród kobiet odpowiednio 200,2/100 tys. i 176,3/100 tys.

Najczęstszą nowotworową przyczyną zgonów mężczyzn zarówno w Polsce, jak i w województwie podlaskim jest rak tchawicy, oskrzela i płuca. W 2003 roku standaryzowany współczynnik zgonów wśród mężczyzn w województwie podlaskim był na poziomie 83,1/100 tys. ludności i był nieco niższy od współczynnika ogólnokrajowego (88,4/100 tys. ludności). Warto zwrócić uwagę na fakt, że umieralność kobiet z powodu raka płuca w województwie podlaskim w latach 1999-2003 wzrosła o ponad 38%. Ponadto w województwie podlaskim występuje duże rozpowszechnienie nałogu palenia tytoniu, gdyż 48% mężczyzn i 26% kobiet to palacze²⁴⁸. Palenie tytoniu jest głównym czynnikiem ryzyka raka tchawicy, oskrzela i płuca.

Wśród kobiet najczęstszą nowotworową przyczyną zgonu jest rak sutka. Standaryzowany współczynnik zgonów w województwie podlaskim w 2003 roku wynosił 23,3/100 tys. ludności i był niższy w stosunku do ogólnopolskiego (25,1/100 tys. ludności). W latach 1999-2003 nastąpił wzrost umieralności z powodu raka piersi w województwie podlaskim z 20,5 zgonów na 100 tys. do 23,3 na 100 tys. (tabela 2.).

²⁴⁷ J. Gałęcki, B. Stawińska-Wituszyńska, Analiza umieralności z powodu nowotworów złośliwych w populacji miasta Poznania, „Wiadomości Lekarskie” 2005, nr 55, (supl. 1), s. 84-90.

²⁴⁸ M. Polakowska, Nałóg palenia tytoniu w populacji polskiej. Wyniki programu WOBASZ, „Kardiologia Polska” 2005, nr 63, (supl. 4), s. 626-631.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Tabela 2.

Współczynnik umieralności z powodu głównych nowotworów złośliwych wśród
mężczyzn i kobiet w województwie podlaskim w latach 1999-2003

Rok	WOJEWÓDZTWO PODLASKIE									
	mężczyźni					kobiety				
	Rak tchawicy, oskrzela i płuca	Rak okrężnicy, prostnicy i odbytnicy	Rak żołądka	Rak gruczołu krokowego	Rak pęcherza moczowego	Rak sutka	Rak okrężnicy, prostnicy i odbytnicy	Rak tchawicy, oskrzela i płuca	Rak żołądka	Rak jajnika
1999	83,7	26,8	20,7	16,3	12,2	20,5	19,9	12,7	11,8	11,8
2000	83,2	18,1	25,0	18,2	11,3	23,8	21,1	13,6	11,5	11,3
2001	78,0	24,3	23,0	20,4	7,8	21,7	15,8	14,6	12,5	10,5
2002	80,8	27,9	26,0	19,5	12,8	22,8	20,7	18,5	10,3	10,9
2003	83,1	24,4	23,7	19,6	12,0	23,3	19,4	17,6	9,0	10,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Rak piersi jest jednym z najważniejszych problemów zdrowotnych wśród kobiet w Polsce. Tempo wzrostu zachorowań na raka piersi jest najwyższe wśród wszystkich nowotworów złośliwych kobiet w Polsce (6,5% rocznie). Tak więc nowotwór ten stanie się w XXI wieku największym problemem zdrowotnym kobiet. Już obecnie nowotwory złośliwe są pierwszą przyczyną zgonów kobiet do 65. roku życia w Polsce, a rak piersi jest pierwszą przyczyną zgonów kobiet w wieku 40-55 lat. Polska należy do krajów o średniej zachorowalności i wysokiej umieralności z powodu raka piersi. Dane epidemiologiczne wskazują, że szansa wyleczenia raka piersi w krajach rozwiniętych wynosi 72%, gdy w Polsce 58%, a w krajach rozwijających się 48%. Udowodniono, że jedynie badania przesiewowe z wykorzystaniem mammografii mogą obniżyć umieralność z powodu raka piersi oraz poprawić jakość życia chorych. Wprowadzenie mammograficznego *skryningu* populacyjnego w Polsce jest wyzwaniem nie tylko medycznym, ale przede wszystkim cywilizacyjnym. Problem raka piersi zwiększył się znacznie z powodu nasilenia się głównych czynników ryzyka w populacji polskiej, przede wszystkim czynników związanych ze stylem życia i wydłużania się przeciętnego dalszego życia²⁴⁹.

Mimo że zagrożenie chorobami nowotworami złośliwymi mieszkańców województwa podlaskiego jest mniejsze niż w Polsce ogółem, to nadal pod wieloma względami regionalne wskaźniki zdrowia są niekorzystne w odniesieniu do wskaźników notowanych w innych krajach Unii Europejskiej. Niepokojąca jest dynamika wzrostu umieralności z powodu niektórych nowotworów w regionie podlaskim, głównie wśród kobiet z powodu raka płuc o 39% w latach 1999-2003, co wskazuje na potrzebę

²⁴⁹ P. Goryński, B. Wojtyniak, K. Kuszewski, Monitoring oczekiwanych efektów realizacji NPZ 1996-2005, Ministerstwo Zdrowia, PZH, Warszawa 2005.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

zintensyfikowania działań na wszystkich poziomach profilaktyki od wczesnej do profilaktyki trzeciej fazy.

Zewnętrzne przyczyny zgonu są trzecią co do częstości przyczyną zgonów w Polsce. Przyczyny te obejmują wszystkie zgony spowodowane wypadkami, obrażeniami, zatruciami i innymi okolicznościami środowiskowymi lub sytuacjami, w których występuje przemoc (zabójstwo) lub nastąpiło samobójstwo²⁵⁰. W 2003 roku standaryzowany współczynnik zgonów z powodu zewnętrznych przyczyn zgonów wynosił w województwie podlaskim 81,4/100 tys. ludności i był wyższy od współczynnika ogólnopolskiego – 66,1/100 tys. ludności. Ogółem umieralność w wyniku urazów w województwie podlaskim i w Polsce jest 3-krotnie wyższa wśród mężczyzn niż wśród kobiet. Standaryzowany współczynnik zgonów z powodu zewnętrznych przyczyn zgonów wśród mężczyzn w województwie podlaskim w 2003 roku wynosił 130,6/100 tys. i był wyższy od ogólnopolskiego, który wynosił 101,1/100 tys. (tabela 3.).

Tabela 3.

Współczynnik umieralności według przyczyn wśród mężczyzn i kobiet
w województwie podlaskim w latach 1999-2003

Grupy przyczyn	1999			2000			2001			2002			2003		
	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
Choroby układu krążenia	391,3	398,7	383,7	387,9	390,6	383,8	401,1	408,6	393,8	403,0	403,5	402,3	414,6	407,5	422,3
Choroba niedokrwienna serca	103,9	139,8	68,1	94,9	127,2	62,3	90,3	121,9	58,8	84,0	109,6	58,5	81,6	104,6	59,1
Nowotwory złośliwe	209,6	254,6	163	218,5	260,6	173,9	207	251,5	161,4	210,8	252,2	169,5	218,9	259,2	178,3
Zewnętrzne przyczyny zgonu	83,6	130,9	37,8	78,3	119,2	30,4	74,7	118,8	31,8	78,8	127,8	29,8	81,4	130,6	33,9
Wypadki komunikacyjne	21,5	34,9	8,5	20,8	31,1	7,2	16,9	27	7,2	36,9	31,6	5,3	19,6	31,2	8,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wypadki komunikacyjne stanowią główną przyczynę śmierci w grupie zewnętrznych przyczyn zgonu i są obarczone najwyższą śmiertelnością. W 2003 roku w

²⁵⁰ B. Wojtyniak, P. Goryński, Najważniejsze elementy sytuacji zdrowotnej w Polsce – porównanie międzynarodowe, PZH, Warszawa 2002.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

województwie podlaskim z tego powodu zmarło 19,6 osób na 100 tys. ludności, co jest wartością wyższą od średniej w kraju – 16,6/100 tys.

Sytuacja w Polsce w zakresie urazowości jest gorsza od przeciętnej w Europie, zarówno pod względem poziomu umieralności, jak i charakteru jej zmian w czasie. Znamienny jest fakt, że w Polsce, mimo iż liczba wypadków komunikacyjnych jest podobna jak w innych krajach Europy, to liczba ofiar śmiertelnych w stosunku do liczby wypadków jest zastraszająco wysoka. W Polsce na 100 wypadków drogowych śmierć ponosi aż 12 osób, co stawia Polskę na pierwszym miejscu wśród krajów Unii Europejskiej²⁵¹, a w województwie podlaskim wynosi 17.

Podsumowując w województwie podlaskim niekorzystna w porównaniu do Polski sytuacja występuje w zakresie umieralności z powodu zewnętrznych przyczyn zgonu, w tym z powodu wypadków. Współczynnik zgonu z tego powodu w województwie podlaskim jest o ponad 20% wyższy od ogólnopolskiego.

Umieralność niemowląt jest bardzo czułym miernikiem warunków zdrowotnych społeczeństwa, jak i jakości całej opieki zdrowotnej, w tym prenatalnej. Jeszcze w 1970 roku w Polsce na każde 1000 żywo urodzonych dzieci do 1. roku życia umierało 36,7 z nich. Na przestrzeni lat w kraju nastąpił znaczący spadek umieralności niemowląt do poziomu 6,4/1000 w 2005 roku (6,4‰).

Przez ostatnią dekadę województwo podlaskie charakteryzowało się jedną z najniższych liczb zgonów niemowląt w kraju (tabela 4.). Należy podkreślić, że w 2005 roku umieralność niemowląt w województwach opolskim, małopolskim i podlaskim należała do najniższych w kraju²⁵². W drugiej połowie lat 90. XX wieku w województwie podlaskim odnotowano imponujący spadek zgonów z 9,3‰ w 1995 roku do 7,28‰ w 1999 roku. Trend ten utrzymywał się również w następnych latach, co spowodowało ustabilizowanie się wskaźnika umieralności niemowląt na poziomie 5,6‰ w 2005 roku w województwie podlaskim²⁵³.

Tabela 4.

Zgony niemowląt w województwie podlaskim

Lata	Ogółem	Miasta	Gminy (wieś)	Ogółem	Miasta	Gminy (wieś)
	Liczby bezwzględne			na 1000 urodzeń żywych		
1999	91	40	51	7,3	6,1	8,7
2000	88	42	46	7,8	6,5	8,2
2001	74	35	39	6,4	5,5	7,4
2002	81	39	42	7,2	6,3	8,2

²⁵¹ Stan bezpieczeństwa ruchu drogowego w Polsce oraz działania realizowane w tym zakresie w 2002 roku, Sprawozdanie, Krajowa Rada Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego, Warszawa, luty 2003.

²⁵² Narodowy Plan Zdrowotny na lata 2004-2013, Ministerstwo Zdrowia, Warszawa 2004.

²⁵³ Roczniki Statystyczne Województwa Podlaskiego 1999-2005, Urząd Statystyczny w Białymstoku.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Lata	Ogółem	Miasta	Gminy (wieś)	Ogółem	Miasta	Gminy (wieś)
	Liczby bezwzględne			na 1000 urodzeń żywych		
2003	68	37	31	6,3	6,2	6,4
2004	76	45	31	7,1	7,5	6,6
2005	62			5,6		

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Pomimo systematycznego spadku umieralności niemowląt w Polsce, na tle krajów Unii Europejskiej sytuację epidemiologiczną w tym zakresie w Polsce i na terenie województwa podlaskiego należy uznać za bardzo niekorzystną. W krajach zachodnich wskaźnik jest dwu-, trzykrotnie niższy. Przykładowo w 2002 roku wynosił 3,0‰ w Finlandii, 4,3‰ w Niemczech, a w Czechach 4,1‰. Na terenie Europy wyższa umieralność niemowląt utrzymuje się jedynie w takich krajach, jak np.: Bułgaria 13,2‰, czy Rumunia 17,3‰. Obecny poziom umieralności niemowląt w Polsce występował w krajach Unii Europejskiej ponad 10 lat temu, natomiast obecny poziom umieralności niemowląt krajów Unii będziemy w stanie osiągnąć najwcześniej za kilka lat²⁵⁴.

Główną przyczyną dużej umieralności niemowląt są stany rozpoczynające się w okresie okołoporodowym oraz wady rozwojowe wrodzone. Bardzo istotnymi czynnikami wpływającymi na nasilenie się tych niekorzystnych zjawisk zdrowotnych są: niekorzystny stan zdrowia matki, współistniejące nałogi w ciąży, mały przyrost masy ciała w ciąży i późne objęcie opieką zdrowotną ciężarnych (do 10 tygodnia ciąży zgłasza się do ginekologa jedynie 54-60% ciężarnych).

Sytuację epidemiologiczną z zakresu **chorób zakaźnych i pasożytniczych** w Polsce ocenia się ogólnie jako korzystną i stabilną. Obserwacja wieloletnich trendów zapadalności na choroby zakaźne objęte w Polsce obowiązkiem zgłaszania i rejestracji prowadzi do wniosku, że zapadalność na większość z nich wykazuje w ostatnich dekadach względnie stałą, wyraźną tendencję spadkową.

Współczynnik umieralność z powodu chorób zakaźnych, który jest najbardziej ogólnym wskaźnikiem sytuacji epidemiologicznej tych chorób, w województwie podlaskim w 2003 roku wynosił 5,5/100 tys. ludności i był na podobnym poziomie jak współczynnik ogólnopolski (tabela 5.). Nie należy jednak sądzić, że choroby zakaźne nie stanowią już w regionie, czy kraju problemu zdrowotnego. Nadal aktualne są zagrożenia ze strony tych chorób zakaźnych, w przypadku których niska zapadalność utrzymuje się głównie dzięki prowadzonym systematycznie wieloletnim programom szczepień ochronnych²⁵⁵.

²⁵⁴ Health Data, OECD, 2004.

²⁵⁵ P. Goryński, B. Wojtyniak, K. Kuszewski, Monitoring oczekiwanych..., op. cit.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Tabela 5.

Zachorowania na niektóre choroby zakaźne w województwie podlaskim

Choroby	2000	2003	2004	2000	2003	2004
	w liczbach bezwzględnych			na 100 tys. ludności		
Krztusiec	250	174	136	20,6	14,4	11,3
Odra	3	21	x	0,3	1,7	X
Wirusowe zapalenie wątroby	111	57	74	9,2	4,7	6,1
w tym typ B	65	36	38	5,4	3,0	3,2
Różyczka	1332	179	292	109,9	14,8	24,3
AIDS	3	2	5	0,3	0,2	0,4
Salmonellozy	1051	736	496	86,7	61	41,2
Czerwonka bakteryjna	9	1	x	0,7	0,1	X
Inne bakteryjne zatrucia pokarmowe	17	74	362	1,4	6,1	30,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Gruźlica nadal stanowi ważny problem zdrowotny w Polsce. W województwie podlaskim gruźlica jest przyczyną ponad 50% zgonów spośród 67 rejestrowanych zgonów z powodu chorób zakaźnych i pasożytniczych, jakkolwiek współczynnik zapadalności jest niższy od krajowego (wykres 2.). W Polsce obserwujemy systematyczny spadek zachorowań na gruźlicę. Współczynnik zapadalności w latach 2000-2004 uległ obniżeniu o 16% (29,7/100 tys. – 2000 rok, 24,9/100 tys. – 2004 rok).

Zapadalność na gruźlicę w Polsce jest jednym z najwyższych wskaźników w Europie. Częstość zachorowań na gruźlicę jest w Polsce 2,3 raza wyższa niż przeciętna w innych krajach Unii Europejskiej, która w 2003 roku wynosiła 11,5/100 tys.²⁵⁶.

Sytuacja epidemiologiczna dotycząca **wirusowego zapalenia wątroby** (WZW) tak w skali kraju, jak i w województwie systematycznie ulega poprawie. W 2004 roku w województwie podlaskim zanotowano ogółem 74 tego typu zakażenia. Oznacza to kontynuację spadkowego trendu występowania tej grupy chorób do poziomu 6,1/100 tys. ludności. Sytuacja w województwie jest znacznie lepsza od ogólnokrajowej, gdzie zapadalność na WZW wynosiła w 2004 roku 10,1/100 tys. ludności. WZW typu B w województwie podlaskim w 2004 roku stwierdzono u 38 osób; zapadalność wynosiła 3,2/100 tys. ludności i była również niższa od średniej w kraju (4,1/100 tys. ludności). Zapadalność na WZW typu C w województwie podlaskim w 2004 roku

²⁵⁶ Tamże.

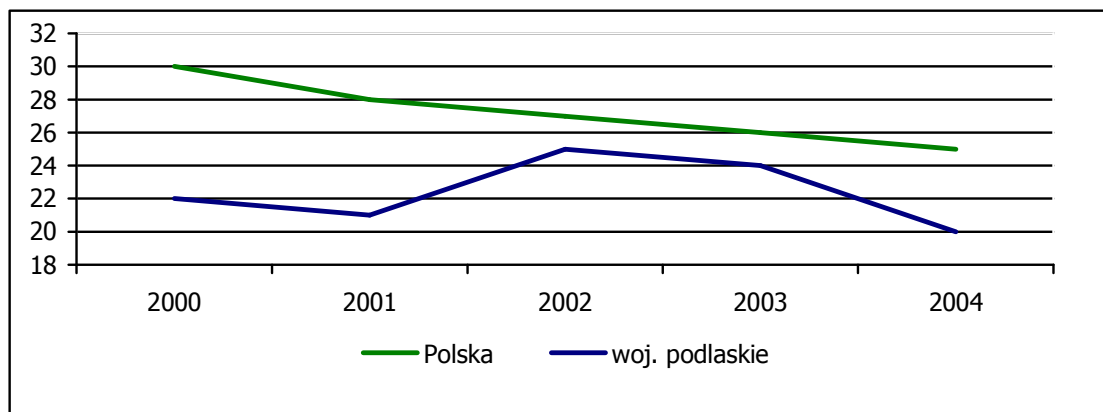

EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”

wynosiła 2,24/100 tys., gdy zapadalność w Polsce kształtowała się na poziomie 5,6/100 tys.²⁵⁷

Wykres 2.

Zapadalność na gruźlicę w Polsce
i w województwie podlaskim w latach 2000-2004

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Instytutu Gruźlicy i Chorób Płuc.

Spadek liczby zachorowań na WZW typu B jest wynikiem szczepień ochronnych, zwiększania świadomości społecznej co do dróg zakażeń, powszechnego stosowania sprzętu jednorazowego w placówkach opieki zdrowotnej.

Średnia roczna liczba nowo wykrytych **zakażeń wirusem HIV** w latach 2000-2004 w województwie podlaskim była na poziomie 1,2/100 tys. ludności i była niższa w porównaniu z ogólnopolską (1,4/100 tys. ludności) (wykres 3.). W 2004 roku zanotowano w województwie podlaskim 5 nowych przypadków AIDS, co dawało zapadalność na poziomie 0,2/100 tys. ludności, która była niższa w porównaniu z ogólnokrajową (0,42/100 tys. ludności). Również średnia roczna zapadalność na AIDS w województwie podlaskim w latach 2000-2004 była nieco niższa od średniej w kraju (województwo podlaskie – 0,3/100 tys. ludności, Polska – 0,4/100 tys. ludności)²⁵⁸.

²⁵⁷ M.P. Czarkowski (i in.), Choroby zakaźne i zatrucia w Polsce w 2004 roku, Warszawa 2005, http://www.pzh.gov.pl/epimeld/2004/Ch_2004.pdf.

²⁵⁸ http://www.pzh.gov.pl/epimeld/hiv_aids/index.htm.

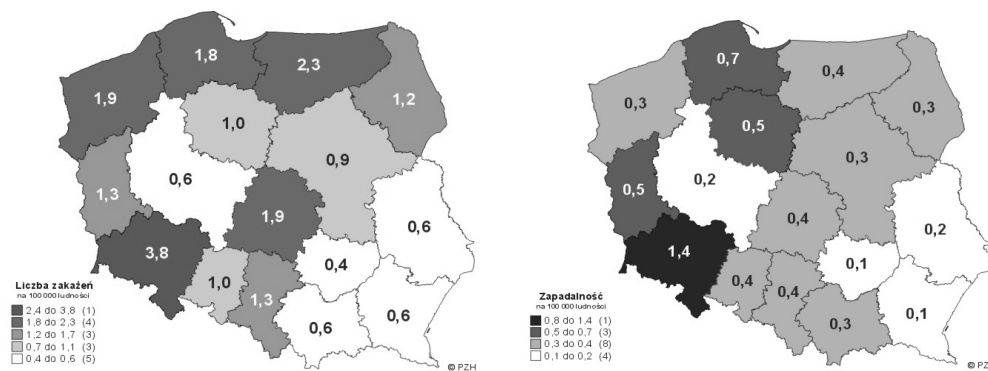
**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Wykres 3.

Zakażenia HIV i zapadalność na AIDS w latach 2000-2004 w Polsce

Średnia roczna liczba zakażeń HIV
w latach 2000-2004

Średnia roczna zapadalność na AIDS
w latach 2000-2004

Źródło: Państwowy Zakład Higieny.

Zdrowie psychiczne jest integralnym elementem ogólnej definicji zdrowia. Zarówno w kraju, jak i w województwie mamy w ciągu ostatnich kilku lat do czynienia ze znaczącym i systematycznym wzrostem zapotrzebowania społeczeństwa na świadczenia opieki psychiatrycznej. Ocenia się, że 10-20% populacji dzieci i młodzieży oraz dorosłych wymaga opieki i pomocy psychologiczno-psychiatrycznej. Szczególnie szybko wzrasta liczba leczonych po raz pierwszy z powodu uzależnień od środków psychoaktywnych, innych zaburzeń psychicznych oraz z powodu schizofrenii. W 2003 roku w poradniach zdrowia psychicznego na terenie województwa podlaskiego leczyło się 26,6 tys. osób. Spośród ponad 25 tys. leczonych w 2002 roku, aż 28% stanowiły osoby leczone po raz pierwszy (tabela 6.). Należy podkreślić, że w ostatnich latach liczba leczonych w poradniach zdrowia psychicznego w województwie podlaskim, opolskim i warmińsko-mazurskim należał do najniższych w kraju. Województwo podlaskie, na tle kraju, charakteryzuje się jednym z najniższych wskaźników leczonych w poradniach na 100 tys. mieszkańców – w 2003 roku 2206/100 tys. ludności. Najczęstszą grupą rozpoznanych chorób w Polsce i w województwie wśród osób leczonych w psychiatrycznej opiece ambulatoryjnej są

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

zaburzenia nerwicowe i afektywne²⁵⁹. W 2004 roku nastąpił dalszy wzrost liczby łóżek szpitalnych oddziałów psychiatrycznych w województwie podlaskim do 161 (41 w 2000 roku). Jednocześnie trzeba zauważyć, że rok 2004 był kolejnym rokiem zmniejszania się do 115 (161 w 2000 roku) liczby specjalistów psychiatrów pracujących na terenie województwa podlaskiego²⁶⁰. Należy pamiętać, że cytowane tu dane obejmują jedynie część pacjentów leczonych psychiatrycznie, gdyż leczenie zaburzeń psychiatrycznych to również zadanie lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej oraz lekarzy innych specjalności. Niższe od ogólnopolskich wskaźniki liczby chorych pozostających pod psychiatryczną opieką ambulatoryjną i szpitalną w województwie podlaskim niekoniecznie muszą świadczyć o dobrej kondycji psychicznej społeczeństwa, lecz także o braku należytej dostępności do lekarzy specjalistów i niewystarczającej bazy szpitalnej.

Tabela 6.

Chorzy leczeni w poradniach zdrowia psychicznego w województwie podlaskim

Według najczęstszych rozpoznań	Lata			
	2001	2002	2003	2004
Ogółem	25964	23607	25570	26608
Organiczne zaburzenia psychiczne włącznie z zespołami objawowymi	12,49%	14,36%	12,79%	14,03%
Zaburzenia spowodowane używaniem alkoholu	2,26%	2,32%	3,05%	1,25%
Zaburzenia spowodowane używaniem innych substancji psychoaktywnych	0,17%	0,22%	0,32%	0,12%
Schizofrenia	15,77%	14,81%	13,59%	14,04%
Inne zaburzenia psychotyczne	5,50%	6,54%	5,54%	5,26%
Zaburzenia afektywne	19,60%	18,19%	17,25%	17,52%
Zaburzenia nerwicowe	21,46%	19,75%	22,47%	21,61%
Zaburzenia osobowości i zachowania dorosłych	1,77%	1,78%	3,26%	2,49%
Upośledzenie umysłowe	4,57%	4,35%	3,98%	3,89%
Zaburzenia rozwojowe	4,96%	6,29%	8,18%	8,82%

²⁵⁹ Rocznik Statystyczny 2004, Zakłady psychiatrycznej oraz neurologicznej opieki zdrowotnej, Instytut Psychiatrii i Neurologii, Warszawa 2005.

²⁶⁰ Rocznik Statystyczny Województwa Podlaskiego 2000, 2004, Urząd Statystyczny w Białymstoku.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Według najczęstszych rozpoznań	Lata			
	2001	2002	2003	2004
Nieokreślone zaburzenia rozwojowe	4,00%	3,19%	2,24%	2,56%
Obserwacje stanu psychicznego, rozpoznania nieustalone	7,39%	8,15%	7,27%	8,41%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Instytutu Psychiatrii i Neurologii.

Do województw, w których odnotowano najniższą częstość występowania **niepełnosprawności** (poniżej 130/1000 mieszkańców), oprócz województwa podlaskiego należą: opolskie, mazowieckie oraz śląskie (tabela 7.). W województwie podlaskim 80,5% to tzw. „prawnie niepełnosprawni”, a 19,5% to niepełnosprawni tylko biologicznie²⁶¹.

Tabela 7.

Osoby niepełnosprawne według kategorii niepełnosprawności
w województwie podlaskim

Kategoria niepełnosprawności	2002	
	w tysiącach	w %
Niepełnosprawni prawnie – razem	125,6	80,5
Niepełnosprawni tylko biologicznie	30,4	19,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Szczególny wzrost liczby osób niepełnosprawnych notuje się po 45. roku życia. Problem niepełnosprawności dotyczy co drugiej osoby po 75. roku życia (tabela 8.).

²⁶¹ Rocznik Statystyczny Województwa Podlaskiego 2004, Urząd Statystyczny w Białymstoku.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Tabela 8.

Częstość występowania niepełnosprawności w województwie podlaskim w 2002 roku

Wiek	na 1000 mieszkańców
Ogółem	129
0-14	20
15-29	30
30-44	60
45-59	199
60-74	347
75 lat i więcej	477
nieustalonym	113

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Według danych GUS liczba osób niepełnosprawnych w Polsce wynosi około 6 milionów (143 na 1000 mieszkańców), w tym ponad 286 tys. dzieci i młodzieży do 19. roku życia. W województwie podlaskim mieszka 155971 osób dotkniętych niepełnosprawnością, tj. 129 na 1000 mieszkańców.

Nie można się sugerować, iż skoro sytuacja zdrowotna mieszkańców województwa podlaskiego w porównaniu do kraju jest bardziej korzystna, to nie wynikają z niej priorytety dla działań, bo te wyznacza sytuacja w krajach „starej UE” wskazując konieczność interwencji faktycznie we wszystkich obszarach ochrony zdrowia. Istotna również dla zdrowotnych celów programów długoterminowych jest prognoza demograficzna w zakresie starzenia się społeczeństwa polskiego, w tym i mieszkańców województwa podlaskiego.

3. Infrastruktura realizująca potrzeby zdrowotne mieszkańców województwa podlaskiego

3.1 Personel opieki zdrowotnej

W Polsce przypada więcej lekarzy na każde 10 tys. pacjentów niż w wielu krajach Europy Zachodniej. W kraju na 1 lekarza przypada około 328 pacjentów, w województwie podlaskim 434. Czyli porównania z krajami Europy Zachodniej wynika, iż występuje tam znaczny niedobór kadry medycznej i jest to zapewne powodem otwarcia się tamtego medycznego rynku pracy na personel z nowych krajów członkowskich UE.

W całym województwie podlaskim i w kraju obserwuje się od lat spadek w liczbie fachowego personelu opieki zdrowotnej dotyczący wszystkich zawodów. Szczególnie widoczne jest to zjawisko wśród pielęgniarek. Obecnie na 10 tys.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

ludności województwa podlaskiego przypada 23 lekarzy, 2 lekarzy dentyistów, 4,7 farmaceutów, 48,5 pielęgniarek i 6,6 położnych (tabela 9.). Jest to zatem mniejsza ilość personelu medycznego niż średnio w Polsce – lekarzy 32,8, pielęgniarek 70,4 na każde 10 tys. ludności²⁶². Spadek ten jest spowodowany migracją wewnętrzną i może być pogłębiony w wyniku migracji do krajów UE. W obrębie województwa istnieją znaczne różnice terytorialne w ilości personelu medycznego, jednak należy je interpretować w aspekcie nierównomiernego rozmieszczenia terytorialnego dużych, specjalistycznych instytucji medycznych w regionie, a nie jedynie nadmiaru czy niedoboru kadr medycznych.

Tabela 9.

Personel opieki zdrowotnej w województwie podlaskim

Wyszczególnienie	1999	2000	2001	2002	2003	2004
liczby bezwzględne						
Lekarze	3356	3388	3130	3133	3161	2766
Lekarze dentyści	502	236	215	285	298	239
Pielęgniarki	6758	6640	6609	6273	5976	5837
Położne	938	907	838	867	810	796
na 10 000 ludności						
Lekarze	27,4	27,7	25,7	25,9	26,2	23
Lekarze dentyści	4,1	1,9	1,8	2,4	2,5	2
Pielęgniarki	56,4	54,4	54,2	51,9	49,6	48,5
Położne	7,7	7,4	6,9	7,2	6,7	6,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Zróznicowanie struktury lekarzy specjalistów w województwie podlaskim zaprezentowano w tabeli 10. Niepokojący jest spadek w województwie podlaskim liczby specjalistów ogółem, jak i w głównych specjalnościach. Utrzymujący się w następnych latach trend może spowodować obniżenie jakości udzielanych świadczeń i pogorszenie dostępności do nich. Efekty mogą być widoczne w odległym czasie pod postacią pogorszenia się mierników stanu zdrowia. Dotychczasowy system kształcenia specjalistów tworzy „wąskie gardło”, które nie pozwala uzupełnić naturalnych niedoborów.

W związku ze stałym zwiększaniem się zapotrzebowań zdrowotnych społeczeństwa, głównie jego starzeniem się, a także w wyniku konieczności dostosowania realiów krajowych do wymogów Unii Europejskiej (np. dozwolony czas pracy) oraz otwarcia medycznego rynku pracy w UE może się okazać, że staniemy przed problemem

²⁶² Rocznik Statystyczny Województwa Podlaskiego 2004, Urząd Statystyczny w Białymstoku.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

niedoboru kadr medycznych w Polsce. Szczególną formę może przyjąć to zjawisko w stosunku do pielęgniarek.

Tabela 10.

Lekarze specjaliści w województwie podlaskim

Wyszczególnienie	Liczby bezwzględne					Na 10 000 ludności				
	2000	2001	2002	2003	2004	2000	2001	2002	2003	2004
Ogółem specjaliści	2754	2547	2490	2471	2189	22,7	21,1	20,6	20,5	18,2
w tym specjaliści w zakresie:										
Radiologii	131	122	118	116	99	1,1	1,0	1,0	1,0	0,8
Chorób wewnętrznych	481	430	403	390	298	4,0	3,6	3,3	3,2	2,5
Pediatrici	310	263	261	232	186	2,6	2,2	2,2	1,9	1,5
Chorób płuc	50	51	50	48	40	0,4	0,4	0,4	0,4	0,3
Psychiatrii	161	151	140	136	115	1,3	1,2	1,2	1,1	1,0
Dermatologii i wenerologii	59	49	45	43	41	0,5	0,4	0,4	0,4	0,3
Neurologii	101	95	87	88	84	0,8	0,8	0,7	0,7	0,7
Chirurgii	315	294	280	274	228	2,6	2,4	2,3	2,3	1,9
Położnictwa i ginekologii	217	198	192	203	167	1,8	1,6	1,6	1,7	1,4
Otolaryngologii	79	73	68	67	62	0,7	0,6	0,6	0,6	0,5
Okulistyki	84	69	63	64	53	0,7	0,6	0,5	0,5	0,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analizując liczbę personelu medycznego w województwie podlaskim trzeba stwierdzić, iż prezentowane dane mogą nieco odbiegać od rzeczywistości ze względu na fakt, iż dotyczą one osób zatrudnionych w sektorze publicznym. Zjawisko to szczególnie widoczne jest na przykładzie lekarzy dentystów, którzy po wprowadzeniu powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego udzielają świadczeń poza sektorem publicznym i nie są ujmowani w statystyce publicznej. Metody zbierania informacji dotyczących liczby personelu opieki zdrowotnej budzą kontrowersje i wymagają doprecyzowania w odniesieniu do całego kraju.

3.2 Baza opieki zdrowotnej w województwie podlaskim

Ocena liczby szpitali, struktury oddziałów szpitalnych oraz wykorzystania łóżek w różnych specjalnościach umożliwia w pewnym zakresie określenie dostępności do świadczeń opieki zdrowotnej w województwie podlaskim.

Na terenie województwa podlaskiego funkcjonowało w 2005 roku 26 szpitali, co stanowiło około 3% tego typu podmiotów w Polsce. Liczba łóżek w szpitalach przypadająca na 10 tys. mieszkańców Podlasia (51,1) była wyższa od przeciętnej w Polsce (47,0) (tabela 11. i 12.).

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Tabela 11.

Szpitalne ogólne w Polsce i w województwie podlaskim w 2005 r.

	Liczba szpitali			Liczba łóżek			Liczba szpitali/100 tys. ludności			Liczba łóżek/10 tys. ludności		
	ogółem	publiczne	niepubliczne	ogółem	publiczne	niepubliczne	ogółem	publiczne	niepubliczne	ogółem	publiczne	niepubliczne
Województwo podlaskie	26	23	3	6 109	5 989	120	2,2	1,9	0,3	51,1	50,1	1,0
Polska	781	611	170	179 493	171 278	8215	2,0	1,6	0,4	47,0	44,9	2,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2005 roku województwo podlaskie było na czwartym miejscu w kraju pod względem tych zasobów w przeliczeniu na mieszkańca, choć w okresie 5 lat wskaźnik ten uległ obniżeniu. Analizując liczbę szpitali oraz liczbę łóżek na oddziałach szpitalnych należy pamiętać, iż podaż świadczeń opieki zdrowotnej zdecydowanie wpływa na wielkość przedmiotowego popytu, a to przekłada się na często nieuzasadniony wzrost kosztów funkcjonowania systemu ochrony zdrowia.

Tabela 12.

Liczba łóżek w szpitalach na 10 000 ludności

Jednostka terytorialna	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Polska	51,4	49,4	48,7	49,2	48,7	48
Dolnośląskie	57,6	53	51,9	52	50,7	50,7
Kujawsko-Pomorskie	44,8	44,5	44,2	44,9	44,7	44
Lubelskie	56,4	54,8	52,9	53,5	53,8	52,5
Lubuskie	47,9	45,4	44,4	47,6	46,9	46,2
Łódzkie	55,7	53,6	53,5	44,4	55,5	55
Małopolskie	48,7	46,2	45,5	45,3	43,9	43,4
Mazowieckie	50	47,8	47,9	46,9	47,1	45,7
Opolskie	48,4	46,1	44,1	44,4	43,4	41
Podkarpackie	41,5	40,8	40,9	41,9	41,4	42,1
Podlaskie	55	52	52,6	53,9	53	51,9
Pomorskie	47,4	43,7	42,4	42,4	40,7	39,2
Śląskie	62	59,9	58,9	59	58,3	58,1

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Jednostka terytorialna	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Świętokrzyskie	46,5	46	45	46,1	46,4	45,8
Warmińsko-Mazurskie	43,3	41,7	41,5	43,3	43,4	43,3
Wielkopolskie	48,1	48	47,5	48	48	47,5
Zachodniopomorskie	50,5	50	48,2	49,3	49,2	48

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, www.stat.gov.pl z dn.15.05.2006 r.

Możliwe jest oszacowanie optymalnej liczby łóżek w szpitalach na terenie województwa podlaskiego wraz z określeniem stopnia ich wykorzystania i liczby hospitalizacji w następnych latach. Najistotniejszym elementem tych działań jest dopasowanie struktury łóżek w szpitalach do potrzeb zdrowotnych populacji. W rozwiązaniu tych kwestii pomocny będzie projekt utworzenia sieci szpitali przygotowywany przez Ministerstwo Zdrowia.

Prognozy sytuacji demograficznej i stanu zdrowia mieszkańców województwa podlaskiego wskazują na zmniejszenie się w przyszłości zapotrzebowania na usługi medyczne w następujących specjalnościach: ginekologia, chirurgia ogólna i dziecięca, okulistyka i otolaryngologia. Równocześnie, przyjmując optymalne wykorzystanie łóżek szpitalnych na poziomie 75% i 80% określone oddziały szpitalne będą natomiast wymagały zwiększenia liczby łóżek, celem zaspokojenia potrzeb zdrowotnych mieszkańców województwa. Zgodnie z przewidywaniami Ministerstwa Zdrowia, w 2012 roku, na terenie województwa podlaskiego z niedoborami łóżkowymi będziemy mieli do czynienia w oddziałach szpitalnych następujących specjalności: choroby wewnętrzne, gruźlica i choroby płuc, kardiologia, neurologia, ortopedia, onkologia, pediatria, rehabilitacja (kolejność cytowań alfabetyczna)²⁶³. Trendy te powinny być brane pod uwagę przy różnicowaniu zasobów infrastruktury w celu realizacji oczekiwanych potrzeb zdrowotnych.

Segment opieki stacjonarnej w systemie ochrony zdrowia ma szczególne znaczenie. Koncentruje on większość zasobów rzeczowych i osobowych systemu, kumulując niemal połowę środków finansowych przeznaczonych przez płatników na zakup świadczeń zdrowotnych oraz pochłania większość ponoszonych przez społeczeństwo nakładów inwestycyjnych na ochronę zdrowia.

W Polsce racjonalizacja wykorzystania zasobów opieki stacjonarnej, a zarazem próba podejmowania efektywnych działań w zakresie przekształceń i restrukturyzacji napotyka duży opór. Jako jedną z zasadniczych przyczyn należy wskazać fakt „przynależności” szpitali do różnych organów założycielskich. Struktura własnościowa szpitali jest konsekwencją zmian w polskim systemie ochrony zdrowia związanych z wprowadzeniem powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego. Sytuacja w

²⁶³ B. Wojtyniak, P. Goryński, K. Kuszewski, Wskaźniki do tworzenia projektu sieci szpitali z elementami analizy sytuacji demograficznej i stanu zdrowia ludności, Ministerstwo Zdrowia, Warszawa 2006.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

województwie podlaskim nie odbiega w tym zakresie od stanu w innych regionach. Jednakże wśród szpitali w województwie podlaskim zdecydowanie dominują podmioty publiczne i to one w większości (98%) są dostarczycielami świadczeń w opiece stacjonarnej. Do jednostek samorządu terytorialnego należy 82% szpitali, które dysponują 6110 łóżkami (z 7431 w województwie). Tylko 3 placówki, które dysponują 120 łóżkami (co stanowi 2% zasobów łóżkowych województwa podlaskiego) to szpitale niepubliczne (tabela 13.), z czego 104 to łóżka zlokalizowane w NZOZ-ie funkcjonującym od 2002 roku jako spółka z o.o., której organem założycielskim jest samorząd gminny.

Tabela 13.

Szpitala według organów tworzących w woj. podlaskim w 2005 r.

Podmiot tworzący	Liczba placówek	Struktura (%)	Liczba łóżek	Struktura (%)
Szpitala publiczne	31	91	7311	98
wyższa uczelnia	2	6	1040	14
samorząd województwa	12	35	3559	48
samorząd powiatu	16	47	2551	34
MSWiA	1	3	161	2
Szpitala niepubliczne	3	9	120	2
Razem	34	100	7431	100

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Podlaskiego Centrum Zdrowia Publicznego.

Problem zapewnienia właściwej dostępności do świadczeń opieki zdrowotnej to nie tylko kwestia liczby placówek i ich organów założycielskich, ale przede wszystkim właściwa struktura oddziałów i łóżek szpitalnych oraz wskaźników ich wykorzystania, które powinny być dostosowane do potrzeb zdrowotnych wynikających z sytuacji epidemiologicznej i demograficznej na terenie województwa. Przydatnym narzędziem ułatwiającym zarządzanie i podejmowanie działań jest ocena procentowego wykorzystania łóżek szpitalnych dokonywana w ujęciu terytorialnym (tabela 14.).

Tabela 14.

Działalność zakładów stacjonarnej opieki zdrowotnej w województwie podlaskim w 2005 r. (bez zakładów psychiatrycznych i opieki długoterminowej)

Jednostka terytorialna	Liczba łóżek	% wykorzystania łóżek
Miasto Białystok	2497	77,2
Miasto Łomża	582	68,8
Miasto Suwałki	530	71,7
Powiat sokółski	364	61,9

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Jednostka terytorialna	Liczba łóżek	% wykorzystania łóżek
Powiat hajnowski	322	78,6
Powiat grajewski	279	74,4
Powiat moniecki	248	68,6
Powiat bielski	218	66,8
Powiat augustowski	203	76,1
Powiat wysokomazowiecki	196	75,4
Powiat kolneński	148	65,3
Powiat siemiatycki	146	60,5
Powiat zambrowski	104	62,1
Powiat sejneński	85	69,0
Ogółem	5922	71,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Podlaskiego Centrum Zdrowia Publicznego.

Procentowy wskaźnik wykorzystania łóżka jest określany na różnym poziomie w sytuacji konieczności wskazania docelowych wartości. Wynika on ze specyfiki dostarczanych świadczeń opieki zdrowotnej, zwłaszcza w aspekcie zróżnicowanego ich wolumenu. W związku z powyższym wskazuje się, że przy łóżkach „ostrych” winien on kształtować się na poziomie 80-85%, a przy „długoterminowych” osiągać wartości w przedziale 90-95%. Przyjmując powyższe normy i odnosząc je do sytuacji w województwie podlaskim wyraźnie widać, że wskaźnik wykorzystania łóżka kształtuje się w oddziałach opieki krótkoterminowej poniżej wartości optymalnych przyjętych średnio na poziomie 71%, osiągając wartości od 60,53% do 78,60%.

Analiza wskaźnika wykorzystania łóżek w aspekcie struktury właścicielskiej szpitali w województwie podlaskim (tabela 15.) stanowi cenną informację wskazującą na konieczność podjęcia działań zmierzających do efektywniejszego wykorzystania posiadanych zasobów w zakresie leczenia stacjonarnego. Ocenę tę należy traktować jako wstępną, wymagającą wnikliwych opracowań dotyczących zdiagnozowania i wyeliminowania przyczyn powodujących tak znaczne zróżnicowanie przedstawionych wartości, zwłaszcza że w zakładach opieki zdrowotnej wskaźnik wykorzystania łóżka kształtuje się na poziomie poniżej 60%, a czasami osiąga wartość 38,2%.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Tabela 15.

Liczba i wykorzystanie łóżek w szpitalach województwa podlaskiego
według organów tworzących w 2005 r.

Szpital i ich organa tworzące	Liczba łóżek	Liczba osobodni	Średnie wykorzystanie	Rzeczywisty % wykorzystania
Wyższa uczelnia	1058	245 225	231,8	63,5
SP SK AMB	718	161 948	225,6	63,4
SP DSK AMB	340	83 277	244,9	67,1
Samorząd województwa	2444	661 705	270,7	74,2
Białostocki Ośrodek Onkologiczny	173	48 575	280,8	76,9
SP ZOZ WZS	752	205 627	273,4	76,0
WSS	330	93 153	282,3	77,3
S ZOZ Gruźlicy	77	21 793	283,0	77,5
SM w Łomży	582	153 950	264,5	72,5
SP SW w Suwałkach	530	138 607	261,5	71,7
Samorząd powiatu	2551	637 160	249,8	68,4
SP ZOZ Augustów	203	56 379	277,7	76,1
SSM w Białymstoku	91	21 445	235,7	64,6
SP ZOZ Bielsk P.	218	53 158	243,8	66,8
SP ZOZ Dąbrowa B.	74	21 458	290,0	75,4
Szpital Ogólny w Grajewie	279	75 760	271,5	74,4
SP ZOZ w Hajnówce	322	92 333	286,7	78,6
SP ZOZ w Knyszynie	70	9 759	139,4	38,2
Szpital Ogólny w Kolnie	148	35 277	238,4	65,3
SP ZOZ w Łapach	147	32 122	218,5	59,9
SP ZOZ w Mońkach	178	46 181	259,4	71,1
SP ZOZ w Sejnach	85	21 417	252,0	69,0
SP ZOZ w Siemiatyczach	146	32 230	220,8	60,5
SP ZOZ w Sokółce	290	62 104	214,2	58,7
SP ZOZ w Wysokiem Maz.	196	53 968	275,3	75,4
Szpital Miejski w Zambrowie	104	23 569	226,6	62,1
Ogółem	6053	1 544 090	255,1	69,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Podlaskiego Centrum Zdrowia Publicznego.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Celem zobrazowania konieczności podejmowania działań restrukturyzacyjnych oraz prowadzenia w każdej sytuacji zmierzającej do podjęcia przedmiotowej decyzji bardzo szczegółowych analiz dotyczących funkcjonowania danego oddziału szpitalnego, przeanalizowano liczbę i odsetek wykorzystania łóżek na oddziałach szpitalnych, w których obserwuje się najniższy wskaźnik obłożenia łóżek. Do oddziałów tych zakwalifikowano oddziały pediatryczne oraz ginekologiczne.

W szpitalach na terenie województwa podlaskiego funkcjonowały w 2005 roku 524 łóżka pediatryczne w obrębie szpitali powiatowych, wojewódzkich oraz klinicznego. Z roku na rok obserwowano redukcję tych łóżek, ale jednocześnie też zmniejszenie wskaźników ich wykorzystania (tabela 16.). W latach 2000-2005 zlikwidowano 87 łóżek pediatrycznych w województwie, lecz nie przyniosło to poprawy ich wykorzystania, gdyż paradoksalnie procentowy odsetek wykorzystania łóżek na tych oddziałach zmienił się niekorzystnie. W 2005 roku odsetek ten wyniósł 66,7% wobec 74,4% w 2000 roku.

Ocena wskaźnika wykorzystania łóżek pediatrycznych zlokalizowanych w poszczególnych szpitalach, pogrupowanych ze względu na ich strukturę właścicielską, wskazuje wyraźnie, że zwłaszcza samorząd powiatowy zmuszony jest wręcz do przemyślenia struktury działalności podległych mu szpitali. Przeprowadzona analiza wskazuje, iż w szpitalach powiatowych w latach 2000-2005 zlikwidowano tylko 34 łóżka, co nie przyniosło żadnej korzystnej zmiany w zakresie ich wykorzystania. Wskaźnik wykorzystania łóżek na oddziałach pediatrycznych województwa podlaskiego wynosił w 2005 roku tylko 61,3% i uległ obniżeniu o 5% w stosunku do 2000 roku.

Tabela 16.

**Działalność oddziałów pediatrycznych
w szpitalach województwa podlaskiego w latach 2000-2005**

Lata	Województwo ogółem		Szpitale kliniczne		Szpitale wojewódzkie		Szpitale powiatowe	
	liczba łóżek	% wyk.	liczba łóżek	% wyk.	liczba łóżek	% wyk.	liczba łóżek	% wyk.
2000	611	74,4	142	86,5	176	78,0	293	66,3
2001	572	73,3	142	87,6	161	71,6	269	66,7
2002	568	72,8	150	79,0	156	72,7	262	69,3
2003	545	68,9	141	81,8	145	65,5	259	63,8
2004	539	66,9	159	71,4	121	77,6	259	59,2
2005	524	66,7	150	72,1	115	71,8	259	61,3
Bilans	- 87	- 7,7	+ 8	- 14,4	- 61	- 6,2	- 34	- 5,0

wyk. - wykorzystania

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Podlaskiego Centrum Zdrowia Publicznego.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Sytuacja szpitali powiatowych województwa podlaskiego staje się jeszcze bardziej niekorzystna po dokonaniu oceny wykorzystania łóżek na oddziałach ginekologicznych. W szpitalach na terenie województwa funkcjonowało w 2005 roku 601 łóżek ginekologicznych w 24 oddziałach szpitalnych. W latach 2000-2005 zredukowano o 200 liczbę łóżek, co spowodowało poprawę ich wykorzystania jedynie o 1,2% (tabela 17.). Należy podkreślić, iż odsetek ich wykorzystania, podobnie jak łóżek w zakresie pediatrii, pozostaje daleki od optymalnego i w 2005 roku wynosił 59,4%. Przeprowadzona ocena liczby i wykorzystania łóżek ginekologicznych w szpitalach powiatowych wskazuje na niewłaściwą strukturę w obrębie tego poziomu referencyjnego. W latach 2000-2005 zlikwidowano 89 łóżek tej specjalności, czemu jednak towarzyszył spadek ich wykorzystania z 57,5% w 2000 roku do 52,3% w 2005 roku.

Tabela 17.

**Działalność oddziałów ginekologicznych
w szpitalach województwa podlaskiego w latach 2000-2005**

Lata	Województwo ogółem		Szpitale kliniczne		Szpitale wojewódzkie		Szpitale powiatowe	
	liczba łóżek	% wyk.	liczba łóżek	% wyk.	liczba łóżek	% wyk.	liczba łóżek	% wyk.
2000	801	58,2	126	57,7	300	59,2	375	57,5
2001	724	56,4	119	62,1	281	54,9	325	55,7
2002	700	57,1	112	66,0	269	57,8	319	53,4
2003	695	56,2	112	65,2	273	58,6	310	50,8
2004	632	58,6	104	63,0	230	68,0	298	49,8
2005	601	59,4	99	59,3	216	68,9	286	52,3
Bilans	- 200	+ 1,2	- 27	+ 1,6	- 84	+ 9,7	- 89	- 5,2

wyk. wykorzystania

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Podlaskiego Centrum Zdrowia Publicznego.

Analiza liczby łóżek i niekorzystna dynamika ich redukcji wskazują, iż w latach 2000-2005 podejmowane działania w zakresie efektywnego wykorzystania istniejącej infrastruktury były niewystarczające i nie przyniosły pożądanych efektów. Świadczy to o braku zaangażowania zarządzających w kwestie związane z dostosowaniem struktury i wolumenu usług szpitalnych do potrzeb zdrowotnych mieszkańców województwa podlaskiego. Utrzymywana baza szpitalna, jak potwierdza przeprowadzona analiza infrastruktury łóżkowej na oddziałach pediatrycznych i ginekologicznych, jest przykładem nieefektywnego i nieracjonalnego wykorzystania zasobów. Akceptacja takiego stanu rzeczy stanowi poważny problem i jest jedną z głównych przyczyn nieuzasadnionego wzrostu kosztów funkcjonowania placówek

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

opieki zdrowotnej w województwie podlaskim, **zwłaszcza w szpitalach powiatowych.**

W określaniu kierunków restrukturyzacji oddziałów szpitalnych konieczna jest analiza liczby i struktury łóżek opieki krótkoterminowej i długoterminowej oraz ich wzajemny stosunek zwłaszcza w aspekcie danych demograficznych. W krajach Unii Europejskiej potencjał łóżek opieki krótkoterminowej do potencjału łóżek opieki długoterminowej kształtuje się jak **60:40**, natomiast w województwie podlaskim – **84:16**. oddziałach szpitalnych na terenie województwa podlaskiego zlokalizowanych jest 1016 łóżek opieki długoterminowej, co stanowi 16% ogółu zasobów łóżkowych stacjonarnej opieki zdrowotnej (tabela 18.).

Tabela 18.

Łóżka opieki długoterminowej i krótkoterminowej
w województwie podlaskim w 2005 r.

Lata	Łóżka krótkoterminowe			Łóżka długoterminowe		
	liczba	struktura %	wykorzystanie %	liczba	struktura %	wykorzystanie %
2000	5433	87	82	845	13	78
2005	5170	84	69	1016	16	81

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Podlaskiego Centrum Zdrowia Publicznego.

W latach 2000-2005 na terenie województwa podlaskiego redukcji łóżek w opiece krótkoterminowej towarzyszyło uruchamianie łóżek opieki długoterminowej. Kontrowersje budzi dynamika tych działań – zbyt wolne tempo ograniczania liczby łóżek opieki krótkoterminowej, a tym samym proces rozbudowywania infrastruktury opieki długoterminowej. Obserwowana mała dynamika tworzenia zakładów/oddziałów opieki długoterminowej może wynikać z kilku przyczyn. Najważniejsze wydają się być ekonomiczne. Z doświadczenia wynika, że najczęściej powodem niechętnego wręcz podejścia do tworzenia lub przekształcania oddziałów opieki krótkoterminowej w długoterminową jest niski przychód osiągany w wyniku realizacji tego rodzaju świadczeń opieki zdrowotnej. Zarządzający podają jako powód niedostateczne środki finansowe uzyskiwane od płatnika świadczeń lub uzyskiwane od pacjenta (dotyczy zakładów opiekuńczo-leczniczych i zakładów pielęgnacyjno-opiekuńczych).

Podaż świadczeń w zakresie opieki długoterminowej w województwie podlaskim jest niewystarczająca i niewspółmierna do aktualnych i potencjalnych przyszłych potrzeb zdrowotnych społeczeństwa. Liczba łóżek w opiece długoterminowej w województwie powinna być zwiększana z uwzględnieniem różnych form tej opieki oraz różnych poziomów referencyjności placówek leczenia stacjonarnego.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Ważną kwestią w procesie planowania powyższych działań jest określenie łóżek stacjonarnych o charakterze opieki długoterminowej. Ich liczbę i strukturę przedstawiono w tabeli 19.

Tabela 19.

Opieka długoterminowa w województwie podlaskim w 2005 r.

Wyszczególnienie	Liczba łóżek	Rzeczywisty % wykorzystania
Opieka długoterminowa	1016	81
Oddziały odwykowe	178	98,5
Oddziały rehabilitacji	233	89,7
Oddziały gruźlicy i chorób płuc	293	82,5
Oddziały dla przewlekle chorych	143	74,4
Oddziały medycyny paliatywnej	24	55,9
Oddziały reumatologii	45	54,1
Oddziały opieki długoterminowej	40	55,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Podlaskiego Centrum Zdrowia Publicznego.

Do oddziałów, w których łóżka opieki długoterminowej są najefektywniej wykorzystane, należą łóżka na oddziałach odwykowych, rehabilitacji oraz gruźlicy i chorób płuc. Jednak rozmieszczenie poszczególnych oddziałów na terenie województwa jest nierównomierne, co obrazuje przykład struktury i wykorzystania łóżek rehabilitacyjnych. Na ogólną liczbę czternastu powiatów, siedem nie posiada łóżek rehabilitacyjnych dla dorosłych. W województwie podlaskim nie ma oddziałów rehabilitacji dziecięcej, kardiologicznej, pulmonologicznej i geriatrycznej. Wyposażenie oddziałów i bazy zabiegowej jest bardzo zróżnicowane, gdyż obok oddziałów nowoczesnych funkcjonują oddziały wymagające uzupełnienia aparatury.

Sytuacja powyższa wskazuje, iż priorytetem województwa podlaskiego powinno być tworzenie oddziałów rehabilitacji, zwłaszcza o profilu rehabilitacyjno-kardiologicznym, pulmonologicznym, neurologicznym i dziecięcym, jak również zwiększenie liczby łóżek już funkcjonujących w tym zakresie.

Należy podkreślić, iż niedobory w zakresie zasobów opieki długoterminowej można uzupełnić przez właściwą restrukturyzację łóżek ostrych (krótkoterminowych). W miejsce likwidowanych łóżek opieki krótkoterminowej można powiększyć bazę łóżkową w zakresie opieki długoterminowej. Do tego rodzaju działań konieczne jest monitorowanie liczby i struktury bazy łóżkowej zwłaszcza na szczeblu szpitali powiatowych.

Należy zwrócić uwagę na fakt, iż występują znaczne różnice terytorialne w wykorzystaniu łóżek opieki długoterminowej w powiatach województwa

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

podlaskiego (tabela 20.). Potwierdza to konieczność racjonalnego ich tworzenia. ewnym uzupełnieniem sieci zakładów o charakterze opieki długoterminowej są funkcjonujące w kilku powiatach zakłady opiekuńczo-lecznicze i pielęgnacyjno-opiekuńcze. Ze względu na niewielką liczbę tego typu placówek w województwie, zlokalizowanych tylko w połowie powiatów, należy mieszkańcom województwa podlaskiego zabezpieczyć miejsca w tego typu zakładach. O konieczności zintensyfikowania działań w tym kierunku świadczą wysokie odsetki wykorzystania łóżek w placówkach o tym charakterze.

Tabela 20.

Łóżka opieki długoterminowej w oddziałach szpitalnych oraz w zakładach opiekuńczo-leczniczych (ZOL) i pielęgnacyjno-opiekuńczych (ZPO) w województwie podlaskim w 2005 r.

Jednostka terytorialna	Łóżka opieki długoterminowej		ZOL i ZPO	
	liczba	wykorzystanie (%)	liczba	wykorzystanie (%)
Powiat białostocki	408	81,0	-	-
Powiat łomżyński	101	88,9	-	-
Powiat suwalski	91	96,6	-	-
Powiat sokółski	91	63,0	-	-
Powiat hajnowski	142	81,5	40	99,7
Powiat grajewski	50	78,5	-	-
Powiat moniecki*	90	69,8	12	99,4
Powiat bielski	-	-	20	88,6
Powiat augustowski	-	-	32	102,2
Powiat wysokomazowiecki	25	84,5	85	81,8
Powiat kolneński	18	91,6	-	-
Powiat siemiatycki	-	-	57	92,4
Powiat zambrowski	-	-	-	-
Powiat sejneński	-	-	33	88,0
Ogółem województwo	1016	80,8	390	83,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Podlaskiego Centrum Zdrowia Publicznego.

Identyfikowanie potrzeb zdrowotnych to proces wymagający zaangażowania osób odpowiedzialnych na wielu płaszczyznach. W procesie tym powinni uczestniczyć odpowiedzialni politycy, menedżerowie i profesjonaliści medyczni, zwłaszcza na szczeblu lokalnym. Określenie poziomu funduszy przeznaczanych w województwie na

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

usługi opieki zdrowotnej, ich alokacja na poszczególne obszary geograficzne i segmenty usług opieki zdrowotnej, w tym na opiekę długoterminową powinna pozwolić na efektywne i racjonalne wykorzystanie posiadanych zasobów. Bardzo ważną kwestią w tym kontekście jest problematyka optymalizacji rozmieszczenia szpitali, a zarazem oddziałów szpitalnych w zakresie różnych form opieki medycznej (krótkoterminowej i długoterminowej).

Trendem obserwowanym na całym świecie jest zmniejszanie podaży opieki krótkoterminowej na korzyść opieki długoterminowej, celem optymalnego wykorzystania istniejącej bazy. W Polsce, jak również na terenie województwa podlaskiego obserwuje się podejmowanie podobnych działań, ale w znacznie mniejszym pod względem ich efektywności stopniu. Przyczyną takiego stanu rzeczy były, obok dotychczasowego systemu finansowania świadczeń, także ambicje lokalnej społeczności, a zwłaszcza polityków oraz brak odpowiedniej liczby wyszkolonych menedżerów opieki zdrowotnej.

Mając na uwadze stale rosnące potrzeby społeczeństwa w zakresie usług o charakterze opieki długoterminowej w szpitalach w województwie podlaskim, powinno się zredukować liczbę łóżek nieefektywnie wykorzystywanych w zakresie opieki krótkoterminowej na rzecz opieki długoterminowej. Przyniesie to spodziewane korzyści zarówno dla odbiorców świadczeń i ich rodzin, jak również pozwoli na racjonalne wykorzystanie sieci łóżek szpitalnych w systemie, a wraz z tym lepsze gospodarowanie środkami finansowymi ochrony zdrowia.

Podsumowując ostatecznie można dokonać syntetycznej analizy sytuacji zdrowotnej oraz zasobów kadrowych i bazy opieki zdrowotnej celem nakreślenia aktualnego stanu w województwie podlaskim w porównaniu do sytuacji w Polsce. W tabeli 21 podano wykorzystywane wskaźniki oceniające stan zdrowia i zasoby ochrony zdrowia w województwie podlaskim w odniesieniu do sytuacji ogólnej w Polsce.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Tabela 21.

Relacja stanu zdrowia ludności i zasobów ochrony zdrowia
w województwie podlaskim w odniesieniu do Polski

Wyszczególnione kryterium	Województwo podlaskie
Przeciętne dalsze trwanie życia	+
Umieralność z powodu chorób układu krążenia	+
Umieralność z powodu nowotworów złośliwych	+
Umieralność z powodu zewnętrznych przyczyn	-
Umieralność niemowląt	+
Choroby zakaźne	+
Zdrowie psychiczne	+
Niepełnosprawność	+
Personel opieki zdrowotnej	-
Baza opieki zdrowotnej	+ (?)

Legenda: (+) sytuacja w regionie lepsza w porównaniu do kraju

(-) sytuacja w regionie gorsza w porównaniu do kraju

Generalnie sytuacja zdrowotna ludności województwa podlaskiego jest lepsza niż ogólnie w Polsce, z wyjątkiem umieralności z powodu zewnętrznych przyczyn (wypadki, urazy, zatrucia). W odniesieniu do zasobów działających na rzecz zdrowia: w regionie mniej jest personelu opieki zdrowotnej, natomiast baza łóżkowa jest większa od przeciętnej w Polsce.

Ustosunkowując się do szczegółowej problematyki strategii wieloletniej dotyczącej opieki zdrowotnej należy stwierdzić, iż w związku ze zmianami demograficznymi na obszarze województwa podlaskiego konieczna jest analiza i monitorowanie zasobów stacjonarnej opieki zdrowotnej, która powinna obejmować: liczbę i strukturę łóżek, średni czas pobytu/hospitalizacji, wskaźnik wykorzystania łóżek.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Starzenie się mieszkańców regionu już obecnie wymusza konieczność dostosowania usług sektora ochrony zdrowia do lokalnych potrzeb zdrowotnych. Obecnie i w przyszłości będzie występować zbyt mało łóżek opieki długoterminowej, a nadmiar łóżek opieki krótkoterminowej.

4. Realizacja potrzeb zdrowotnych oraz infrastruktura ochrony zdrowia a potrzeby zdrowotne mieszkańców Podlasia na podstawie informacji NFZ

Zgłaszanie problemów realizacji świadczeń zdrowotnych przez NFZ w wielu przypadkach, jak np. w odniesieniu do rehabilitacji, która jest zaliczana do profilaktyki III-rzędowej wynika przede wszystkim z faktu, iż nie funkcjonuje w tym obszarze profilaktyka II- i I-rzędowa. W pozostałych obszarach problemów NFZ brak I-rzędowej profilaktyki w zakresie ChUK i nowotworów przekłada się na wskaźniki zachorowalności, chorobowości i umieralności w Polsce bardzo różniące się od krajów EU i to jest przede wszystkim przyczyną problemów ze znalezieniem środków finansowych na zrealizowanie wyrażonych potrzeb zdrowotnych. Potrzeby te dotyczą chorób układu krążenia, chorób nowotworowych, „wypadków, urazów, zatruc” i przekładają się na odpowiednie problemy finansowe, organizacyjne i społeczne.

5. Stanowisko RPOWP dotyczące rozdziału środków finansowych w obszarze ochrony zdrowia

Stanowisko RPOWP prezentuje szereg trafnych prawd dotyczących ochrony zdrowia w Polsce i w województwie podlaskim, jednak przy przechodzeniu do szczegółów powstaje szereg zastrzeżeń i niekonsekwencji.

„Infrastruktura” przy sprecyzowanych dotychczas założeniach realizacji RPOWP uwzględniająca sprzęt i zastalą bazę lokalową jest nie do przyjęcia przy obecnych potrzebach zdrowotnych mieszkańców i stanie ochrony zdrowia w Polsce i w województwie podlaskim.

Należy utrzymać kryteria RPOWP, ale w odniesieniu do kompleksowej regionalnej infrastruktury i realizowanych potrzeb wg kryteriów: „łatwy dostęp”, „standard”, „rozszerzenia możliwości diagnostycznych”, a w odniesieniu do rozbudowy, modernizacji, wyposażenia tylko w przypadku spełniania rozwiązań systemowych.

6. Rola infrastruktury i specyfika ochrony zdrowia w Polsce w odniesieniu do realizacji zadań w świetle RPOWP

Pod pojęciem „infrastruktura”, przy realizacji RPOWP, w obszarze ochrony zdrowia głównie uwzględniany jest: sprzęt i zastana baza lokalowa, co jest nie do przyjęcia w obecnym stanie zadań stojących i przypadających ochronie zdrowia, w tym opieki zdrowotnej w Polsce i w regionie. Koncepcja budowy infrastruktury podejmuje problemy przypadkowe i nie uwzględnia budowy spójnego systemu wynikającego z jego głównego celu (ochrona zdrowia i udzielanie świadczeń zdrowotnych), jak i z

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

hierarchii pozostałych celów szczegółowych odnoszących się do podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej, czy referencyjności leczenia stacjonarnego.

7. Ogólne niektóre kryteria uwzględniane przy realizacji RPOWP w odniesieniu do specyfiki ochrony zdrowia

Wymiar **społeczny** projektów w kryteriach RPOWP w pełni spełniają projekty z zakresu ochrony zdrowia. Cel w przypadku funkcjonowania ochrony zdrowia jest zawsze celem społecznym określonym w postaci: życia i jego jakość życia, jako jedyne kryterium. Wszystkie inne możliwe do podania cele powinny być traktowane jako cele etapowe, pomocnicze, bo ostatecznym tzw. twardym punktem jest życie i jego jakość. Jedynym natomiast kryterium sprawności systemu realizującym cel jest tzw. sprawność rzeczywista, tj. czy cel został zrealizowany. I nie może to być np.: liczba zatrudnionych lekarzy na 1000 mieszkańców. Zatem celu społecznego ochrony zdrowia nie można mierzyć zamienną miarą, np. liczbą aparatów USG, liczba lekarzy, przeliczania na punkty NFZ lub ich udziału w jednorodnych grupach pacjentów.

Można tę problematykę kwalifikować i rozpatrywać najogólniej jako rezultaty RPO formalne i nieformalne.

Ocena celów zdrowotnych w **kategoriach ekonomiczności i technicznej** nie wchodzi w rachubę. Chyba że posłużymy się ekonomiką zdrowia w standardach światowych, na czym niewielu w Polsce się zna. Nikt nie odważył się dotychczas w kraju przeliczyć zysku jednego roku życia na złotówki.

Można wprowadzić ocenę projektów według najlepszych procedur metodologii ekonomiki zdrowia, np. zakup aparatury do szpitala. Może okazać się, że w konkretnej sytuacji regionu szpital ten należałoby zlikwidować. **Jest to bardzo niebezpieczny precedens mający miejsce również w województwie podlaskim**²⁶⁴

Popyt i konkurencyjność w celach ochrony zdrowia. Wolna konkurencja wymaga utrzymywania wolnych sił produkcyjnych dla funkcjonowania konkurencyjności, co w przypadku oczekujących na zrealizowanie potrzeb zdrowotnych jest z punktu etycznego nieakceptowane przez społeczność. Rynek świadczeń zdrowotnych jest **rynkiem regulowanym**, przy określonych, ale zawsze ograniczonych środkach finansowych na świadczenia zdrowotne, natomiast potrzeby zdrowotne populacji praktycznie są nieskończone. Infrastruktura ochrony zdrowia jest zbyt kosztowna, aby nie była wykorzystana w sytuacji, gdy np.: w Polsce o połowie chorych na cukrzycę nie wie ani system zdrowotny, ani sam pacjent.

Czynniki związane z **akceptacją rynkową czy społeczną** w ochronie zdrowia funkcjonują w postaci „spełniania oczekiwań”, „stopnia zaspokojenia potrzeb” klienta-pacjenta, co jest nawet regulowane ustawowo – Ustawa o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta.

²⁶⁴ szczegóły u eksperta A. Szpaka.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Działania w obszarze ochrony zdrowia mają wiele cech **innowacyjności**, jak: wkomponowują się w ogólną strategię regionu, wykorzystują zjawisko synergizmu, ale już nie w zakresie gwarancji osiągnięcia przewagi konkurencyjnej. Mając na uwadze aspekty innowacyjności projektów wg ogólnych kryteriów RPOWP specyfika ochrony zdrowia znacznie je ogranicza i stąd trudności oraz częste nieporozumienia, gdy nie są one znane.

8. Rozszerzenie kręgu osób i instytucji wypracowujących kryteria RPOWP celem akceptacji społecznej i środowiska ochrony zdrowia

Ponieważ z reguły decydenci nie mają dużego doświadczenia w zakresie uprawiania polityki zdrowotnej, zgodnie z jej teorią i praktyką oraz z poniżej opisanych obiektywnych powodów, w określeniu celu w działaniach Ochrony Zdrowia powinno ułatwić się im podjęcie odpowiednich decyzji po uzyskaniu odpowiedzi na szereg pytań przez krąg osób i instytucji bezpośrednio zainteresowanych działaniami dotyczącymi ochrony zdrowia. Wypowiadać się w tej sprawie powinni: NFZ, szpitale wysokospecjalistyczne, porozumienie powiatów, organa tworzące ZOZ. Uzyskanie odpowiedzi na poniższe pytania powinno uwiarygodnić podjęte stanowisko przez RPOWP. Pytania (stanowisko eksperta pogrubione):

1. Jak finansować służbę zdrowia tak, by wydatkowanie środków było efektywne: w infrastrukturę służby zdrowia czy **w poprawę populacyjnych efektów zdrowotnych właściwej do potrzeb infrastruktury służby zdrowia?**
2. Jaki jest cel strategiczny działania 6.2? – **jedyny cel to: „Poprawa sytuacji zdrowotnej”** i nie mogą być przyjęte cele pośrednie jako ostateczne. RPO jest działaniem wspomagającym w obszarze ochrony zdrowia w województwie podlaskim.
3. Jakie przyjąć główne kryterium w ocenie programów:
 - organizacyjne
 - ekonomiczne
 - **społeczno-populacyjne, w zakresie potrzeb zdrowotnych mieszkańców województw?**
4. Czy efekty programów mają być oceniane w odniesieniu **do obszarów polityk zdrowotnej regionalnej** (województwo) czy lokalnej (powiat)?
5. Czy ma być poprawiona ta infrastruktura, która ma przynieść poprawę sytuacji zdrowotnej populacji w zakresie wskaźników biologicznych takich jak: umieralność, zachorowalność, śmiertelność (strategia długoterminowa)? – **Tak!**
6. Czy pomocniczym celem (w programie krótkoterminowej strategii) może być poprawa realizacji tych potrzeb zdrowotnych, które bezpośrednio odnoszą się do najpilniejszych potrzeb wynikających z sytuacji zdrowotnej? – **Tak!**
7. Czy działania mają wynikać z oceny sytuacji zdrowotnej przynależnej poszczególnym dziedzinom medycyny? – **Tak!**

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

8. W co inwestować:

- procedury naprawcze – głównie opiekę zdrowotną – cele krótkoterminowe **(70% środków)**
- profilaktykę i promocję zdrowia? – cele długoterminowe **(30% środków)?**

9. Czy uwzględniać zgłaszane problemy organów tworzących ZOZ na poziomie realizowanej polityki regionalnej i lokalnej? – **Tak!**

10. Czy i jakim stopniu uwzględniać główne trudności NFZ w realizacji kontraktów? – **Tak!**

9. Odniesienie decyzji RPOWP do ogólnej sytuacji w kraju w zakresie polityki zdrowotnej

Sytuacja w zakresie ochrony zdrowia w Polsce i w regionie wymaga decyzji strategicznych na poszczególnych szczeblach funkcjonowania polityki zdrowotnej. Czym mamy się zająć w ochronie zdrowia?, Czy problem leży w decyzjach obszaru strategicznego, czy operacyjnego? Są to pytania, na które odpowiedzi należy szukać u decydentów. Problem ochrony zdrowia w województwie podlaskim leży w zarządzaniu, jeszcze z innego powodu, a mianowicie na główny problem ochrony zdrowia w Polsce jakim jest brak środków nie mają wpływu decyzje regionu. Perspektywy poprawy w ochronie zdrowia w regionie należy dopatrywać się w obszarze zarządzania, zwłaszcza w sytuacji kryzysowej, przy dysproporcji środków do potrzeb oraz w uprawianiu właściwie rozumianej polityki zdrowotnej na szczeblu regionu i lokalnym. RPOWP będzie miało okazję wykazać się „sprawnością” (w kategoriach prakseologii) w tym obszarze społecznym zwracając uwagę na poziom i jakość kreowanej polityki zdrowotnej, uprawiające ją instytucje i kadry.

10. Wnioski

Dokonana ocena liczby i struktury łóżek opieki stacjonarnej na obszarze województwa podlaskiego w okresie funkcjonowania systemu ubezpieczeniowego pozwala sformułować następujące wnioski:

1. Występuje nadmiar łóżek opieki krótkoterminowej, natomiast znaczny niedobór łóżek opieki długoterminowej przy utrzymującym się ujemnym przyroście naturalnym i obserwowanym postępującym starzeniu się społeczeństwa.
2. Występuje regionalna asymetria w dostępie do świadczeń z zakresu opieki długoterminowej wynikająca z nieadekwatnej do potrzeb zdrowotnych alokacji zasobów tej formy opieki, przejawiająca się zróżnicowanym wykorzystaniem łóżek w poszczególnych powiatach województwa, a niejednokrotnie ich brakiem.
3. Najmniej korzystna sytuacja w zakresie liczby, struktury i odsetka wykorzystania łóżek stacjonarnej opieki zdrowotnej występuje w szpitalach powiatowych i wynika ona z niskiej dynamiki i niepodejmowania racjonalnych procesów restrukturyzacyjnych.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

4. Wskaźnik wykorzystania łóżek w zakresie opieki krótkoterminowej, zwłaszcza w pionie pediatrycznym i ginekologicznym kształtuje się na bardzo niskim poziomie, a obserwowana dynamika zmian, mimo redukcji liczby łóżek, pozostaje niezadowalająca.
5. Ocena liczby i struktury zasobów stacjonarnej opieki zdrowotnej prowadzona jest z niedostateczną wnikliwością i nie obejmuje oceny potrzeb zdrowotnych mieszkańców wynikających z sytuacji epidemiologicznej i demograficznej. Niska jakość i kompletność zbieranych informacji rutynowej sprawozdawczości utrudnia prowadzenie tego typu analiz.

11. Rekomendacje

Cele do realizacji przez RPOWP w działaniu 6.2 wynikać powinny z kompleksowej oceny realizacji potrzeb zdrowotnych mieszkańców województwa podlaskiego. Należy stworzyć priorytety dla polityki zdrowotnej i RPOWP wynikające z potrzeb zdrowotnych całej ludności województwa podlaskiego, umożliwiające strategiczne i kompleksowe działania w obszarze ochrony zdrowia, w tym opieki zdrowotnej, uwzględniające:

- procedury naprawcze, w tym m.in. w zakresie onkologii, kardiologii, medycyny szkolnej (w tym stomatologia szkolna), opieki długoterminowej, rehabilitacji (inwestycje w sprzęt i kadre),
- promocję i edukację zdrowotną,
- organizację i zarządzanie w opiece zdrowotnej.

Cele powyższe wynikają z określonego stanowiska zajętego przez eksperta w odniesieniu do problematyki pytań zawartych w punkcie 8.

Aby wydatkowanie środków z RPOWP było efektywne ekonomicznie i społecznie oraz sprzyjało racjonalizacji gospodarki finansowej szpitali proponuje się wśród kryteriów oceny projektów wprowadzić wskaźnik umożliwiający uwzględnienie projekcji skutków finansowych niesionych wraz z wnioskowaną inwestycją dla danej jednostki organizacyjnej. Oznacza to, iż należy podać wiarygodne kalkulacje dotyczące przedmiotowej inwestycji. Wnioskodawca powinien wskazać stan *ex ante* jednostki przed realizacją inwestycji oraz kalkulacje *ex post* – tzn. określić wpływ inwestycji na jednostkę. Należy wskazać poziom wykorzystania infrastruktury z zakresu ochrony zdrowia w okresie przedinwestycyjnym (obłożenie, ruch chorych, zakontraktowane środki) oraz zmiany spowodowane inwestycją. Zaproponowano wskaźniki: przyrostu pacjentów netto, przyrostu wzrostu świadczeń oraz obłożenia infrastruktury netto i przyrostu zakontraktowanych punktów netto.

Wskaźnik 1. Przyrostu pacjentów netto:

lpa – liczba pacjentów korzystających z infrastruktury *ex ante* (przed inwestycją)

lpp – liczba pacjentów korzystających z infrastruktury *ex post* (po inwestycji)

lpn – przyrost liczby pacjentów netto

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

$$l_{pn} = \frac{l_{pp}}{l_{pa}}; \text{ gdzie } l_{pn} \text{ powinno przyjmować wartości } > 1$$

Wskaźnik 2. Przyrostu wzrostu świadczeń infrastruktury netto:

l_{sa} – liczba świadczeń infrastruktury *ex ante* (przed inwestycją)

l_{sp} – liczba świadczeń infrastruktury *ex post* (po inwestycji)

l_{sn} – przyrost świadczeń infrastruktury netto

$$l_{sn} = \frac{l_{sp}}{l_{sa}}; \text{ gdzie } l_{sn} \text{ powinno przyjmować wartości } > 1$$

Wskaźnik 3. Przyrostu wzrostu obłożenia infrastruktury netto:

l_{oa} – liczba obłożeń infrastruktury *ex ante* (przed inwestycją)

l_{op} – liczba obłożeń infrastruktury *ex post* (po inwestycji)

l_{on} – przyrost obłożeń infrastruktury netto

$$l_{on} = \frac{l_{op}}{l_{oa}}; \text{ gdzie } l_{on} \text{ powinno przyjmować wartości } > 1$$

Wskaźnik 4. Przyrostu zakontraktowanych punktów netto:

l_{ka} – liczba zakontraktowanych punktów *ex ante* (przed inwestycją)

l_{kp} – liczba zakontraktowanych punktów *ex post* (po inwestycji)

l_{kn} – przyrost zakontraktowanych punktów netto

$$l_{kn} = \frac{l_{kp}}{l_{ka}}; \text{ gdzie } l_{kn} \text{ powinno przyjmować wartości } \geq 1$$

W odniesieniu do inwestycji w szpitale wojewódzkie, w tym szczególnie te, które decydują o świadczeniach z zakresu onkologii i kardiologii, należy wykorzystywać powyższe wskaźniki wg wzoru:

$$0,4 \times \text{wskaźnik 1} + 0,4 \times \text{wskaźnik 2} + 0,2 \times \text{wskaźnik 4}$$

W odniesieniu do inwestycji w placówkach powiatowych powinny być realizowane świadczenia długoterminowe, w tym gerontologiczne i należy wykorzystywać powyższe wskaźniki wg wzoru:

$$0,4 \times \text{wskaźnik 1} + 0,3 \times \text{wskaźnik 3} + 0,3 \times \text{wskaźnik 4}.$$

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Literatura

1. Broda G., Rywik S., Wielośrodkowe ogólnopolskie badanie stanu zdrowia ludności – projekt WOBASZ. Zdefiniowanie problemu oraz cele badania, „Kardiologia Polska” 2005, nr 63, (supl. 4).
2. Czarkowski M.P. (i in.), Choroby zakaźne i zatrucia w Polsce w 2004 roku, Warszawa 2005, http://www.pzh.gov.pl/epimeld/2004/Ch_2004.pdf.
3. Gałęcki J., Stawińska-Wituszyńska B., Analiza umieralności z powodu nowotworów złośliwych w populacji miasta Poznania, „Wiadomości Lekarskie” 2005, nr 55, (supl. 1).
4. Goryński P., Wojtyniak B., Kuszewski K., Monitoring oczekiwanych efektów realizacji NPZ 1996-2005, Ministerstwo Zdrowia, PZH, Warszawa 2005.
5. Health Data, OECD, 2004.
6. Narodowy Plan Zdrowotny na lata 2004-2013, Ministerstwo Zdrowia, Warszawa 2004.
7. Opolski G., Opieka Kardiologiczna w Polsce. Stan obecny, perspektywy, zagrożenia, „Kardiologia Polska” 2002, nr 57.
8. Polakowska M., Nałóg palenia tytoniu w populacji polskiej. Wyniki programu WOBASZ, „Kardiologia Polska” 2005, nr 63, (supl. 4).
9. Rocznik Statystyczny 2004, Zakłady psychiatrycznej oraz neurologicznej opieki zdrowotnej, Instytut Psychiatrii i Neurologii, Warszawa 2005.
10. Rocznik Statystyczny Województwa Podlaskiego 1999, Urząd Statystyczny w Białymstoku.
11. Rocznik Statystyczny Województwa Podlaskiego 2000, Urząd Statystyczny w Białymstoku.
12. Rocznik Statystyczny Województwa Podlaskiego 2004, Urząd Statystyczny w Białymstoku.
13. Stan bezpieczeństwa ruchu drogowego w Polsce oraz działania realizowane w tym zakresie w 2002 roku, Sprawozdanie, Krajowa Rada Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego, Warszawa, luty 2003.
14. Topór-Mądry R., Gilis-Januszewska A., Lusawa K., Szacowanie potrzeb zdrowotnych, „Zdrowie i Zarządzanie” 2003, nr 2.
15. Wojtyniak B., Goryński P., Najważniejsze elementy sytuacji zdrowotnej w Polsce – porównanie międzynarodowe, PZH, Warszawa 2002.
16. Wojtyniak B., Goryński P., Kuszewski K., Wskaźniki do tworzenia projektu sieci szpitali z elementami analizy sytuacji demograficznej i stanu zdrowia ludności, Ministerstwo Zdrowia, Warszawa 2006.
17. Wysocki M.J., Sakowska I., Car J., Miary obciążeń zdrowotno-społecznych – nowe mierniki sytuacji zdrowotnej ludności, „Przegląd Epidemiologiczny” 2005, nr 59.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Załącznik 7. Kwestionariusz badawczy

(oryginalnie w formacie Excel)

OBSZAR BADAWCZY 1. INFRASTRUKTURA EDUKACYJNA					
Uprzejmie prosimy o wypełnienie białych pól kwestionariusza!					
1. Czy w okresie najbliższych 3 lat zamierzają Państwo zmienić liczbę miejsc w placówkach edukacyjnych na terenie gminy? Proszę wskazać, o ile procent zmieni się liczba miejsc.					
Planowana zmiana	Przedszkola	Szkoły podstawowe	Szkoły gimnazjalne	Szkoły ponadgimnazjalne	
				Ogólnokształcące	Zawodowe
1. Zwiększenie					
2. Utrzymanie na dotychczasowym poziomie					
3. Zmniejszenie					
2. Proszę wskazać jakie są potrzeby w zakresie infrastruktury edukacyjnej gminy w najbliższych latach 2009-2012:					
Kierunek inwestycji edukacyjnych			Potrzeby inwestycyjne w zł		
1. Przedszkola					
2. Szkoły podstawowe					
3. Szkoły gimnazjalne					
4. Szkoły ponadgimnazjalne ogólnokształcące					
5. Szkoły ponadgimnazjalne zawodowe					
3. Proszę wskazać, który kierunek inwestycji z punktu widzenia Państwa gminy jest najważniejszy? (wejdź na białe pole poniżej i wybierz jedną odpowiedź z rozwijanej listy)					
4. Proszę ocenić, które z poniższych typów inwestycji w szkoły wskazane przez Państwa jako najważniejsze w Pytaniu 3, są szczególnie istotne (proszę określić ważność poprzez wybór z rozwijanej listy po prawej stronie)? Jeśli uważają Państwo, że są jeszcze inne ważne typy inwestycji w tym zakresie, to proszę je podać i ocenić.					
1. Budowa budynku					
2. Rozbudowa, modernizacja budynku					
3. Adaptacja budynków na cele dydaktyczne					
4. Dostosowanie obiektów do potrzeb dzieci niepełnosprawnych					
5. Budowa, przebudowa, remont biblioteki					
6. Budowa obiektów sportowych					
7. Przebudowa, remont obiektów sportowych					
8. Tworzenie zaplecza socjalno-bytowego dla uczniów					
9. Modernizacja zaplecza socjalno-bytowego dla uczniów					
10. Wypożyczenie w sprzęt i pomoce optymalizujące proces kształcenia					
Jeśli uważają Państwo, że są jeszcze INNE ważne typy inwestycji w tym zakresie, to proszę je podać i ocenić.					
OBSZAR BADAWCZY 2. TURYSTYKA					
5. Jaka jest ranga branży turystycznej w rozwoju gminy? Proszę wejść na białe pole poniżej i wybrać właściwą odpowiedź z podanej listy odpowiedzi.					
6. Czy są Państwo zainteresowani realizacją projektów mających ścisły związek ze zwiększeniem ruchu turystycznego?					
Tak/Nie					
Jeśli TAK, to czy planują Państwo następujące działania (wybierz odpowiedź NIE lub TAK w polach po prawej stronie)					
1. Budowa, przebudowa i remont ścieżek rowerowych					
2. Budowa, przebudowa i remont infrastruktury sportowej (stadiony piłkarskie, hale sportowe, obiekty pływackie) podnoszącej atrakcyjność turystyczną regionu					
3. Budowa, przebudowa i remont bazy okoturystycznej (np. parkingi, sanitariaty, przechowalnie sprzętu)					
4. Budowa, przebudowa i remont infrastruktury kulturalnej przyczyniającej się do aktywnego udziału społeczeństwa w kulturze i turystyce					
5. Tworzenie sieci centrów i punktów informacji turystycznej					
6. Budowa, przebudowa i remont infrastruktury transportu wodnego i obiektów wodnych wykorzystywanych do celów rekreacyjno-turystycznych					
7. Budowa, przebudowa i remont obiektów infrastruktury uzdrowisk związanej z rozwojem funkcji leczniczo-wypoczynkowych (nie będących standardową infrastrukturą rekreacyjno-sportową służącą zaspokajaniu potrzeb społecznych mieszkańców) na terenach gmin uzdrowiskowych					
8. Tworzenie systemów oznakowania obszarów i atrakcji turystycznych					
9. Budowa centrów wystawienniczych i kongresowych					
10. Podniesienie poziomu bezpieczeństwa turystycznego między innymi poprzez tworzenie systemu monitoringu strategicznych punktów w miejscowościach turystyczno-wypoczynkowych					
11. Zintegrowane kampanie promocyjne (w tym udział w targach) w kraju i za granicą, których celem jest promocja turystyczna i kulturalna regionu					
Jeśli NIE, to dlaczego?					

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Załącznik 8. Pismo przewodnie

Szanowni Państwo,

L.Dz. 233/BFKK/2009

W ramach przygotowania ekspertyzy pn.: „Rodzaj wspieranych projektów w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego w kontekście zachodzących zmian gospodarczych” na zlecenie Instytucji Zarządzającej Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013 są realizowane przez Białostocką Fundację Kształcenia Kadr i Uniwersytet w Białymstoku - Wydział Ekonomii i Zarządzania, badania dotyczące infrastruktury edukacyjnej, turystyki, infrastruktury innowacyjności i imprez targowo-wystawienniczych na terenie jednostek samorządu terytorialnego województwa podlaskiego.

Bardzo ważnym podmiotem mającym wpływ na rozwój infrastruktury są władze samorządowe. Dlatego też kierujemy do Państwa kwestionariusz badawczy zawierający pytania odnoszące się do zagadnień z zakresu rozwoju infrastruktury edukacyjnej na poziomie przedszkolnym, podstawowym i ponadpodstawowym w Państwa jednostce oraz obszaru turystyki, infrastruktury innowacyjności oraz targów i misji.

Celem badań jest udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy powinniśmy, w ramach RPOWP, wspierać konkretne kierunki lub typy inwestycji z zakresu infrastruktury edukacyjnej i w jaki sposób należy to czynić? Zależy nam również na Państwa opinii, czy w ramach drugiej transzy środków dla przedszkoli, szkół podstawowych, gimnazjalnych i średnich, należy wspierać jakieś konkretne obszary? Ponadto, chcemy dowiedzieć się, czy na terenie gminy widzą Państwo szanse na rozwój turystyki. Interesuje nas również Państwa opinia na temat możliwości tworzenia parków, inkubatorów i centrów oraz organizacji imprez targowo-wystawienniczych i misji.

W procesie badawczym zostaną zrealizowane ankiety wśród władz samorządowych, a wyniki końcowe badania zostaną zamieszczone w raporcie przekazanym do Instytucji Zarządzającej Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013.

W roli Respondenta udzielającego odpowiedzi na załączony kwestionariusz badawczy może wystąpić Prezydent, Starosta, Wójt, Burmistrz lub też inne osoby znające charakterystykę Państwa jednostki samorządowej.

Biorąc pod uwagę powyższe, proszę o udzielenie odpowiedzi na przesłane kwestionariusze badawcze w terminie do 21.05.2009 na adres email: r.oryszczyszyn@uwb.edu.pl

Z góry serdecznie dziękuję za współpracę.

Z poważaniem,

Prof. nadzw. dr hab. Bogusław Plawgo
Prezes Zarządu BFKK

Osoba do kontaktu:
Radosław Oryszczyszyn, nr tel. 504064851
email: r.oryszczyszyn@uwb.edu.pl

Wiedza dla rozwoju

Białostocka Fundacja Kształcenia Kadr: ul. Spółdzielcza 8, 15-441 Białystok tel. (085) 653-77-00
fax (085) 732-95-05, NIP 542-20-98-509, www.bfkk.pl e-mail: fundacja@bfkk.pl

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Załącznik 9. Lista podmiotów samorządu terytorialnego, które wzięły udział w badaniu

Miejscowość	Jednostka Samorządu Terytorialnego
Bielsk Podlaski	Starostwo Powiatowe
Grajewo	Starostwo Powiatowe
Hajnówka	Starostwo Powiatowe
Sejny	Starostwo Powiatowe
Bakałarzewo	Urząd Gminy
Bielsk Podlaski	Urząd Gminy
Dobrzyniewo Duże	Urząd Gminy
Filipów	Urząd Gminy
Giby	Urząd Gminy
Gródek	Urząd Gminy
Janów	Urząd Gminy
Juchnowiec Kościelny	Urząd Gminy
Krasnopol	Urząd Gminy
Lipsk	Urząd Gminy
Łapy	Urząd Gminy
Łomża	Urząd Gminy
Mielnik	Urząd Gminy
Narewka	Urząd Gminy
Nowinka	Urząd Gminy
Piątnica	Urząd Gminy
Płaska	Urząd Gminy
Przerośl	Urząd Gminy
Raczki	Urząd Gminy
Sejny	Urząd Gminy
Sokoły	Urząd Gminy
Trzcianne	Urząd Gminy
Turośl Kościelna	Urząd Gminy
Wyszki	Urząd Gminy
Zbójna	Urząd Gminy
Augustów	Urząd Miejski

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Miejscowość	Jednostka Samorządu Terytorialnego
Białystok	Urząd Miejski
Hajnówka	Urząd Miejski
Łomża	Urząd Miejski
Nowogród	Urząd Miejski
Siemiatycze	Urząd Miejski
Suchowola	Urząd Miejski

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Załącznik 10. Lista uczestników zogniskowanych wywiadów grupowych

Lista uczestników zogniskowanego wywiadu grupowego
w ramach ekspertyzy: „Rodzaj wspieranych projektów w ramach RPOWP w
kontekście zachodzących zmian gospodarczych”

Lp.	Imię i nazwisko	Podpis
1.	Hasłacki Dominik	Hasłacki Dominik
2.	Wojciechowski Dariusz	Wojciechowski Dariusz
3.	Gonczarek Tomasz	Gonczarek Tomasz
4.	Apel Stanisław	Apel Stanisław

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Lista uczestników zogniskowanego wywiadu grupowego
w ramach ekspertyzy: „Rodzaj wspieranych projektów w ramach RPOWP w
kontekście zachodzących zmian gospodarczych”

Lp.	Imię i nazwisko	Podpis
1.	Beata Zuzia Podolska Zuzia Zuzia	
2.	Janina Hgntuk	
3.	Alina Pluteche Unia Pluteche	
4.	Ewa Bydator Unia Bydator	
5.	Robert Gaborowski	
6.	Janina Gaborowski	
7.	MARCIN NAWROCKI	

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

osób wewnętrznych
Lista uczestników zogniskowanego wywiadu grupowego
w ramach ekspertyzy: „Rodzaj wspieranych projektów w ramach RPOWP w
kontekście zachodzących zmian gospodarczych”

Lp.	Imię i nazwisko	Podpis
	Dariusz Pertiw	<i>[Signature]</i>
	Ewa Agnieszka Dobrowolska	<i>[Signature]</i>
	Hacir Murayishli	<i>[Signature]</i>
	Dynard Baidzoudai	<i>[Signature]</i>
	Kyryne Leszczynska	<i>[Signature]</i>
	Agnieszka Kiegle	<i>[Signature]</i>

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Lista uczestników zogniskowanego wywiadu grupowego
w ramach ekspertyzy: „Rodzaj wspieranych projektów w ramach RPOWP w
kontekście zachodzących zmian gospodarczych”

Lp.	Imię i nazwisko	Podpis
1	J. JACEK HORDEJUK	
2	ŁUCJAN GUSZAROWSKI	
3	Miroslaw Ochowski	
4	Robert Gierka	
5	Michał Skarzynski	
6	Maciej Zychowicz	

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Załącznik 11. Lista uczestników panelu ekspertów

Lista uczestników panelu ekspertów
w ramach ekspertyzy: „Rodzaj wspieranych projektów w ramach RPOWP w
kontekście zachodzących zmian gospodarczych”

Lp.	Imię i nazwisko	Podpis
1.	Wojciech Włodarczyk	
2.	Janina Bielicka	
3.	Wacław J. Działkowski	
4.	Justyna Żydel-Ekel	
5.	Renata Osipow	
6.	Magdalena Ekel	
7.	Ewa Maćkowiak	
8.	Robert Głogowski	
9.	Kinga J. Polakowski	
10.	Miroslaw Pech	
11.	Edyta Jędrzejko	
12.	Adam Janaszek	
13.	Ewa Gurba	
14.	Magdalena Jędrzejko	
15.	Monika Jędrzejko	
16.	Monika Skarżyńska	
17.	Janina Jędrzejko	
18.	Janina Jędrzejko	
19.	Kinga Jędrzejko	

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego
w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

[illegible]

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Załącznik 12. Prezentacja pt. Rola gmin w kształtowaniu infrastruktury innowacyjności

ROLA GMIN W KSZTAŁTOWANIU INFRASTRUKTURY INNOWACYJNOŚCI

Krzysztof Zasiadły
Stowarzyszenie Organizatorów Ośrodków Innowacji
i Przedsiębiorczości w Polsce

Białystok, 1 czerwca 2009

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Ekspertryza pn.: „Rodzaj wspieranych projektów w ramach RPOWP w kontekście zachodzących zmian gospodarczych”
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego
w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013

LOKALNE UWARUNKOWANIA PRZEDSIĘBIORCZOŚCI I INNOWACYJNOŚCI

- ☐ Zdolność mobilizacji własnych zasobów
- ☐ Źródła wiedzy i wykształcone elity
- ☐ Przedsiębiorczość i poziom skłonności do ryzyka
- ☐ Lokalny program rozwoju i poparcie lokalne dla jego realizacji
- ☐ Dostępność instytucji i programów wsparcia
- ☐ Lobbing i pozyskanie wsparcia zewnętrznego

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Ekspertryza pn.: „Rodzaj wspieranych projektów w ramach RPOWP w kontekście zachodzących zmian gospodarczych”
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego
w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

**REGIONALNY SYSTEM INNOWACJI
I PRZEDSIĘBIORCZOŚCI**

OŚRODKI INNOWACJI I PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

- ☐ Ośrodki szkoleniowo - doradcze
- ☐ Centra Transferu Technologii
- ☐ Parki Naukowo - Technologiczne i Przemysłowe
- ☐ Inkubatory Przedsiębiorczości, Inkubatory Technologiczne
- ☐ Akademickie Inkubatory Przedsiębiorczości
- ☐ Agencje technologiczne, brokerzy technologii
- ☐ Banki informacji technologicznej i patentowej

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

*Ekspertyza pn.: „Rodzaj wspieranych projektów w ramach RPOWP w kontekście zachodzących zmian gospodarczych”
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego
w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013*

**REGIONALNY SYSTEM INNOWACJI
I PRZEDSIĘBIORCZOŚCI**

INSTRUMENTY FINANSOWE

- ☐ Fundusze Venture Capital i Seed Capital
- ☐ Aniołowie Biznesu
- ☐ Fundusze pożyczkowe i gwarancyjne
- ☐ Subwencje i dopłaty
- ☐ Granty wdrożeniowe, zamówienia publiczne
- ☐ Programy finansowania przedsięwzięć innowacyjnych

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

*Ekspertyza pn.: „Rodzaj wspieranych projektów w ramach RPOWP w kontekście zachodzących zmian gospodarczych”
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego
w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013*

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

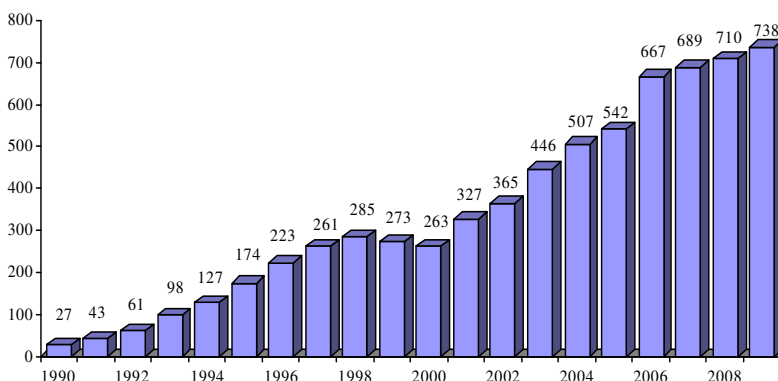
**REGIONALNY SYSTEM INNOWACJI
I PRZEDSIĘBIORCZOŚCI**

PROMOCJA INNOWACYJNEJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

- ☐ Organizacja kooperacji nauki i gospodarki
- ☐ Programy mobilności osób między nauką a gospodarką
- ☐ Przedsiębiorczość akademicka
- ☐ System kształcenia ukierunkowany na innowacje i przedsiębiorczość
- ☐ Pomoc merytoryczna i finansowa dla spin off/spin out
- ☐ Poszukiwanie kreatywnych i innowacyjnych osób
- ☐ Konkursy, wystawy, giełdy, targi innowacji

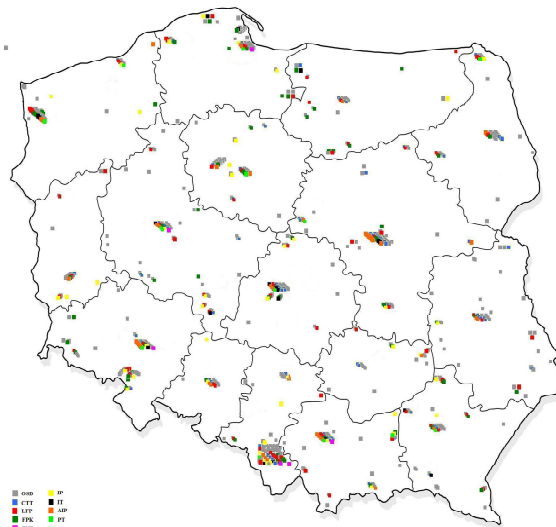
**OŚRODKI INNOWACJI I PRZEDSIĘBIORCZOŚCI
W POLSCE**

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

**OŚRODKI INNOWACJI I PRZEDSIĘBIORCZOŚCI
W POLSCE**

**OŚRODKI INNOWACJI I PRZEDSIĘBIORCZOŚCI
W POLSCE**

- 326 - ośrodków szkoleniowo-doradczych
- 87 - centrów transferu technologii
- 55 - akademickie inkubatory przedsiębiorczości/preinkubatory
- 84 - lokalne i regionalne fundusze pożyczkowe
- 64 - fundusze poręczeń kredytowych
- 6 - funduszy kapitału zaangażowanego
- 47 - inkubatorów przedsiębiorczości
- 19 - inkubatorów technologicznych

EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”

ODDZIAŁYWANIE WŁADZ LOKALNYCH NA INNOWACYJNOŚĆ I PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ

- ☐ Wizja, strategia i programy rozwoju
- ☐ Podatki i opłaty lokalne
- ☐ Jakość i sprawność administracji lokalnej
- ☐ Stan infrastruktury technicznej
- ☐ System zamówień publicznych

CZYNNIKI POWODZENIA PROGRAMU WSPARCIA INNOWACJI I PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

- ☐ Lokalny klimat i zaangażowanie władz lokalnych
- ☐ Udział w dużym, rządowym programie wsparcia
- ☐ Elastyczność i dopasowanie do zmieniających się oczekiwań otoczenia
- ☐ Szybkie osiągnięcie samofinansowania i niezależności
- ☐ Efektywna struktura instytucji
- ☐ Jakość zespołów ludzkich i ich liderów
- ☐ Współpraca lokalna, krajowa i międzynarodowa
- ☐ Programy szkoleniowe i doradcze
- ☐ Rynkowe metody działania

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOW
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Dziękuję za uwagę

Krzysztof Zasiadły
zaza@sooipp.org.pl

Biuro Zarządu SOOIPP ul. Dubois 114/116, pok. 17, 93-465 Łódź
tel./fax (042) 682 41 42; 0 503 075 167
e-mail: biuro@sooipp.org.pl; www.sooipp.org.pl

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”

Załącznik 13. Prezentacja pt. Panel Ekspertów

Panel ekspertów

Przewodniczący
prof. dr hab. Bogusław Pławgo

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

PODLASKIE

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Ekspertryza pn.: „Rodzaj wspieranych projektów w ramach RPOWP w kontekście zachodzących zmian gospodarczych”
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego
w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013

Wyniki badania Desk Research

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

PODLASKIE

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Ekspertryza pn.: „Rodzaj wspieranych projektów w ramach RPOWP w kontekście zachodzących zmian gospodarczych”
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego
w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013

EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”

Park przemysłowy to zespół wyodrębnionych nieruchomości, w skład których wchodzi co najmniej nieruchomość, na której znajduje się infrastruktura techniczna pozostała po restrukturyzowanym lub likwidowanym przedsiębiorcy, utworzony na podstawie umowy cywilno-prawnej, której jedną ze stron jest jednostka samorządu terytorialnego, stwarzający możliwość prowadzenia działalności gospodarczej przedsiębiorcom, w szczególności małym i średnim.

Źródło: Ustawa z dnia 29 sierpnia 2003 r. - o zmianie ustawy o finansowym wspieraniu inwestycji oraz ustawy o warunkach dopuszczalności i nadzorowaniu pomocy publicznej dla przedsiębiorców (art.1 pkt.1 lit.a).

Park technologiczny to zespół wyodrębnionych nieruchomości wraz z infrastrukturą techniczną, utworzony w celu dokonywania przepływu wiedzy i technologii pomiędzy jednostkami naukowymi, a przedsiębiorcami, na którym oferowane są przedsiębiorcom wykorzystującym nowoczesne technologie usługi w zakresie doradztwa w tworzeniu i rozwoju przedsiębiorstw, transferu technologii oraz przekształcania wyników badań naukowych i prac rozwojowych w innowacje technologiczne, a także stwarzający tym przedsiębiorcom możliwość prowadzenia działalności gospodarczej przez korzystanie z nieruchomości i infrastruktury technicznej na zasadach umownych.

Źródło: Ustawa z dnia 29 sierpnia 2003 r. - o zmianie ustawy o finansowym wspieraniu inwestycji oraz ustawy o warunkach dopuszczalności i nadzorowaniu pomocy publicznej dla przedsiębiorców (art.1 pkt 1 lit.b).

EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”

Parki technologiczne to zorganizowane kompleksy gospodarcze, których główną funkcją jest wspieranie rozwoju przedsiębiorstw działających w branżach innowacyjnych oraz oferujących zaawansowane technologicznie produkty i usługi. Parki realizują to zadanie m.in. poprzez zapewnianie firmom przestrzeni biurowej i produkcyjnej wraz z niezbędną infrastrukturą oraz oferowanie szeregu usług wspierających ich działalność. Ważnym elementem tego wsparcia jest pośredniczenie w kontaktach między środowiskiem naukowym a biznesowym oraz dostarczanie usług doradczych związanych z transferem i komercjalizacją wiedzy. Zadania te są szczególnie istotne z punktu widzenia rozwoju innowacyjności małych i średnich przedsiębiorstw, których potencjał i wiedza są niewystarczające, aby wprowadzać innowacje samodzielnie. Park technologiczny, działający na styku biznesu i sfery badawczo-rozwojowej, ma szansę stanowić efektywne narzędzie dyfuzji nowych technologii, przyczyniając się do rozwoju firm, a w efekcie również – do powstawania nowych miejsc pracy. W zależności od skali prowadzonej działalności, efekty takich działań widoczne mogą być w wymiarze lokalnym lub regionalnym.

Źródło: *Benchmarking parków technologicznych w Polsce. Wyniki badania*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2008.

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

*Ekspertryza pn.: „Rodzaj wspieranych projektów w ramach RPOWP w kontekście zachodzących zmian gospodarczych”
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego
w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013*

Park naukowy jest organizacją zarządzaną przez wykwalifikowanych specjalistów, której celem jest podniesienie dobrobytu społeczności w której działa, poprzez promowanie kultury innowacji i konkurencji wśród przedsiębiorców i instytucji opartych na wiedzy. Aby osiągnąć te cele Park Naukowy stymuluje i zarządza przepływem wiedzy, technologii pomiędzy szkołami wyższymi, jednostkami badawczo-rozwojowymi, przedsiębiorstwami i rynkami. Ułatwia tworzenie i rozwój przedsiębiorstw opartych na wiedzy poprzez inkubowanie i proces pączkowania (*spin-off*). Dodaje przedsiębiorstwom wartości poprzez wysokiej jakości usługi oraz obiekty i terytorium o wysokim standardzie.

Źródło: Międzynarodowe Stowarzyszenie Parków Naukowych (IASP).

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

*Ekspertryza pn.: „Rodzaj wspieranych projektów w ramach RPOWP w kontekście zachodzących zmian gospodarczych”
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego
w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013*

EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”

Inkubator technologiczny to wyodrębniona organizacyjnie, budżetowo i lokalowo jednostka, która zapewnia początkującym przedsiębiorcom z sektora MSP pomoc w uruchomieniu i prowadzeniu firmy oferującej produkt lub usługę powstałą w wyniku wdrożenia nowej technologii. Inkubator technologiczny oferuje przede wszystkim: atrakcyjne cenowo warunki lokalowe przystosowane do rozwoju działalności gospodarczej opartej na wykorzystaniu technologii obsługę administracyjno-biurową firm w inkubatorze, doradztwo biznesowe (kształtowanie profilu firmy, dostęp do pomocy prawnej, patentowej, pomoc w pozyskaniu zewnętrznego finansowania, dostęp do ekspertów technologicznych) promocję firm działających w inkubatorze dostęp do laboratoriów i bibliotek lokalnej instytucji naukowej o profilu technicznym, sprzyjające środowisko innych, nie konkurujących z sobą przedsiębiorców z inkubatora stojących w obliczu podobnych problemów.

Źródło: Agencja Rozwoju Przemysłu.

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

*Ekspertryza pn.: „Rodzaj wspieranych projektów w ramach RPOWP w kontekście zachodzących zmian gospodarczych”
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego
w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013*

Centrum transferu technologii – jednostka doradcza nienastawiona na zysk, szkoleniowa i informacyjna działająca na rzecz różnych podmiotów, zarówno po stronie popytu (firmy), jak i podaży technologii i innowacji (JBR, uczelnie wyższe), mająca na celu wsparcie procesu komercjalizacji wiedzy oraz transferu technologii i innowacji.

Źródło: M. Dzierżanowski, S. Szulika, P. Tamowicz, E. Wojnicka, *Analiza stanu i kierunków rozwoju parków naukowo-technologicznych, inkubatorów technologicznych i centrów transferu technologii w Polsce, Raport końcowy z badań*, IBnGR, Warszawa 2005.

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

*Ekspertryza pn.: „Rodzaj wspieranych projektów w ramach RPOWP w kontekście zachodzących zmian gospodarczych”
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego
w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013*

EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”

Centrum transferu technologii to zróżnicowana organizacyjnie grupa nie nastawionych na zys jednostek doradczych, szkoleniowych i informacyjnych realizujących programy wsparcia transferu i komercjalizacji technologii i wszystkich towarzyszących temu procesowi zadań. Działalność CTT na styku sfery nauki i biznesu (stąd częsta nazwa jednostki pomostowej), ma zaowocować adaptacją nowoczesnych technologii przez działające w regionie małe i średnie firmy, a tym samym przyczynić się do podniesienia innowacyjności i konkurencyjności przedsiębiorstw oraz regionalnych struktur gospodarczych.

Źródło: Stowarzyszenie Organizatorów Ośrodków Innowacji i Przedsiębiorczości w Polsce.

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Ekspertryza pn.: „Rodzaj wspieranych projektów w ramach RPOWP w kontekście zachodzących zmian gospodarczych”
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego
w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013

Propozycje definicji

- **Park przemysłowy** - to wyprofilowany branżowo lub technologicznie zespół wyodrębnionych nieruchomości wraz z infrastrukturą oraz inne dołączone do nich nieruchomości służące dokonywaniu inwestycji przez przedsiębiorstwa, utworzony przy udziale władz samorządowych w celu zapewnienia możliwości prowadzenia działalności gospodarczej, w szczególności małym i średnim przedsiębiorcom, na preferencyjnych warunkach.
- **Park naukowo-technologiczny** - to wyprofilowany branżowo lub technologicznie zespół wyodrębnionych nieruchomości wraz z infrastrukturą oraz inne dołączone do nich nieruchomości służące dokonywaniu inwestycji przez przedsiębiorstwa mające powiązania z sektorem nauki oraz uniwersytety i jednostki badawczo-rozwojowe, utworzony przy udziale władz samorządowych w celu zapewnienia możliwości prowadzenia działalności gospodarczej, w szczególności małym i średnim przedsiębiorcom, na preferencyjnych warunkach.
- **Park technologiczny** - to wyprofilowany branżowo lub technologicznie zespół wyodrębnionych nieruchomości wraz z infrastrukturą oraz inne dołączone do nich nieruchomości służące dokonywaniu inwestycji przez przedsiębiorstwa wysokich technologii, utworzony przy udziale władz samorządowych w celu zapewnienia możliwości prowadzenia działalności gospodarczej, w szczególności małym i średnim przedsiębiorcom, na preferencyjnych warunkach. Ponadto oferują one usługi w zakresie m.in. doradztwa w tworzeniu i rozwoju przedsiębiorstw, transferu technologii i komercjalizacji wyników badań naukowych.

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Ekspertryza pn.: „Rodzaj wspieranych projektów w ramach RPOWP w kontekście zachodzących zmian gospodarczych”
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego
w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013

EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”

Propozycje definicji

- **Inkubator przedsiębiorczości** - celem inkubatorów jest tworzenie sprzyjających warunków do powstawania w rozwoju przedsiębiorstw poprzez zapewnianie im wsparcia infrastrukturalnego oraz co najmniej jednego rodzaju usług wsparcia z zakresu np.: marketingowego, kadrowego, finansowego.
- **Inkubator technologiczny** - celem inkubatorów jest tworzenie sprzyjających warunków do powstawania i rozwoju przedsiębiorstw o innowacyjnym charakterze działalności, w tym szybko rozwijających się mikroprzedsiębiorstw, poprzez zapewnianie im wsparcia infrastrukturalnego oraz co najmniej jednego rodzaju usług wsparcia z zakresu np.: marketingowego, kadrowego, finansowego.

Propozycje definicji

- **Centrum obsługi inwestora** - stanowi źródło aktualnych danych o gospodarce regionu (np. kluczowych branżach, jednostkach wspierających przedsiębiorstwa, procedurach inwestycyjnych), posiada bazy kontaktów z samorządami lokalnymi oraz instytucjami około biznesowymi działającymi w danej lokalizacji dzięki czemu może pełnić rolę informacyjną.
- **Centra zaawansowanych technologii** - jest to konsorcjum składające się z jednostek naukowych oraz innych podmiotów działających na rzecz badań, prac rozwojowych oraz wdrożeń, podejmujące na podstawie umowy wspólne przedsięwzięcie (badania naukowe, prace rozwojowe), a także działalność innowacyjną z wykorzystaniem wyników tych badań lub prac. Prowadzi działalność służącą opracowaniu, wdrażaniu i komercjalizacji nowych technologii związanych z dziedzinami uznanymi za szczególnie ważne dla gospodarki regionu.
- **Centra badawczo-rozwojowe** - to status nadawany przedsiębiorcom na mocy Ustawy z dn. 29.07.2005 r. o niektórych formach wspierania działalności innowacyjnej. Celem nadawania statusu centrum badawczo-rozwojowego jest rozwój prywatnego sektora badawczo-rozwojowego oraz wzrost popytu na usługi B+R przez powiązanie statusu centrum z zachętami podatkowymi.
- **Centra transferu technologii** - to zróżnicowana organizacyjnie grupa nie nastawionych na zysk jednostek doradczych, szkoleniowych i informacyjnych realizujących programy wsparcia transferu i komercjalizacji technologii i wszystkich towarzyszących temu procesowi zadań. Działalność takiego centrum na styku sfery nauki i biznesu, ma zaowocować adaptacją nowoczesnych technologii przez działające w regionie małe i średnie firmy, a tym samym przyczynić się do podniesienia innowacyjności i konkurencyjności przedsiębiorstw oraz regionalnych struktur gospodarczych.

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Pytanie badawcze 1.

Jakiego rodzaju projekty promować (inkubatory, parki przemysłowe czy technologiczne)? Projekty mogą dotyczyć infrastruktury parków: technologicznych, naukowo-technologicznych, przemysłowych, inkubatorów: technologicznych, przedsiębiorczości oraz centrów: obsługi inwestora, promocji, doskonalenia zawodowego, zaawansowanych technologii, badawczo-rozwojowych, transferu technologii. Czy możliwa jest priorytetyzacja wsparcia wskazanych wyżej podmiotów z punktu widzenia skuteczności realizacji celów RPOWP?

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

*Ekspertyza pn.: „Rodzaj wspieranych projektów w ramach RPOWP w kontekście zachodzących zmian gospodarczych”
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego
w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013*

Wyniki badania ankietowego

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

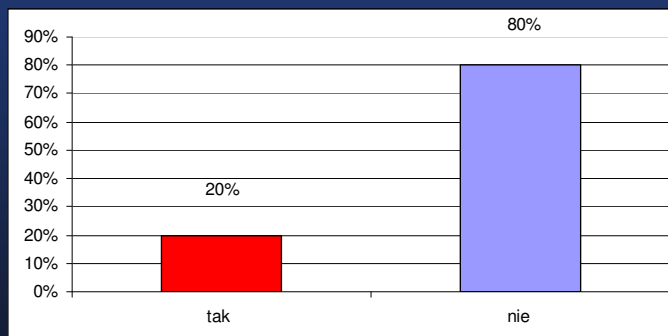

*Ekspertyza pn.: „Rodzaj wspieranych projektów w ramach RPOWP w kontekście zachodzących zmian gospodarczych”
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego
w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013*

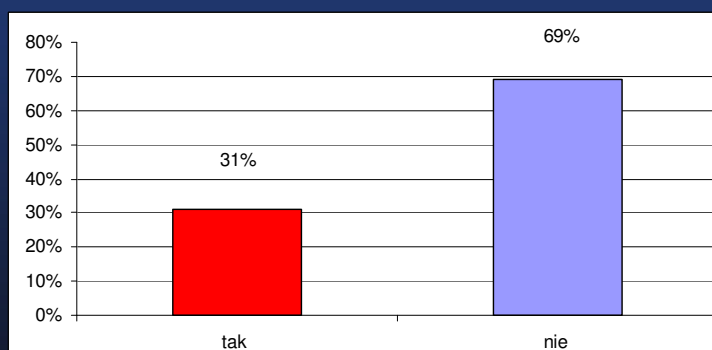

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

*Występowanie terenów pod parki, inkubatory, centra
na terenie gmin województwa podlaskiego*

*Zainteresowanie gmin
tworzeniem parków, inkubatorów, centrów*

**EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP
W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”**

Infrastruktura innowacyjności w województwie podlaskim

Park technologiczny	
Suwałki	Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Udziały Miasta Suwałki 98%
Zambrów	Park przemysłowy
Czarna Białostocka	w fazie realizacji
Białystok	w fazie realizacji
Inkubatory technologiczne	
Suwałki	Inkubator Technologiczny
Akademickie Inkubatory Przedsiębiorczości	
Białystok	Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Białymstoku
Białystok	Uniwersytet w Białymstoku
Centrum transferu technologii	
Białystok	Wschodni Ośrodek Transferu Technologii Centrum
Kleosin	Innowacji i Transferu Technologii Politechniki Białostockiej
Łomża	Ośrodek Innowacji NOT
Suwałki	Ośrodek Innowacji NOT
Białystok	Rada Federacji Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych NOT w Białymstoku

Pytanie badawcze 2.

Czy z uwagi na fakt, iż w ramach Polski wschodniej realizowanych jest kilka projektów dotyczących przygotowania terenów inwestycyjnych oraz parków przemysłowych można liczyć na kolejne tego typu projekty w naszym województwie?

EKSPERTYZA PN.: „RODZAJ WSPIERANYCH PROJEKTÓW W RAMACH RPOWP W KONTEKŚCIE ZACHODZĄCYCH ZMIAN GOSPODARCZYCH”

Ogólna charakterystyka użyteczności wybranych form prawnych dla organizacji parku technologicznego

Problem	Spółka kapitałowa	Fundacja/ stowarzyszenie	Zakład budżetowy	Wydzielony projekt
Zdefiniowanie praw i obowiązków podmiotów zaangażowanych w projekt	Dokładnie i precyzyjnie	Ogólne (zależne od fundatora)	Słabe	Ogólne
Ochrona praw stron zaangażowanych w projekt	Duża	Średnia	Słaba	Słaba
Otwartość na nowych uczestników	Duża	Ograniczona	Niska	Średnia
Mechanizm negocjowania interesów (osiąganie kompromisu)	Rozbudowany	Słaby	Słaby	Średni
Przejrzystość relacji pomiędzy stronami	Duża	Średnia	Słaba	Słaba
Przejrzystość relacji finansowych	Duża	Średnia	Słaba	Słaba
Możliwość zatrudniania zewnętrznych menedżerów	Duża	Możliwy problem wysokości wynagrodzeń	Praktycznie brak	Średnia
Możliwość oportunistycznych zachowań zarządców	Tym większa, im mniej aktywni są właściciele	Duża	Duża	Duża

Źródło: K. B. Matusiak, A. Bąkowski, *Wybrane aspekty funkcjonowania parków technologicznych w Polsce i na świecie*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2008, s. 98.

Pytanie badawcze 3.

Kto powinien być właścicielem infrastruktury wskazanych wyżej parków, inkubatorów, centrów - uczelnie wyższe, JST czy też podmioty sektora prywatnego?

